

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YENİ TÜRK DİLİ PROGRAMI

**BİRGİVÎ MUHAMMED EFENDİ’NİN
MANZUM VASİYYET-NÂMESİ
(ELEŞTİRİLİ METİN-DİL İNCELEMESİ-SÖZLÜK)**

(Doktora Tezi)

Hazırlayan:
20036033 Sezer ÖZYAŞAMIŞ ŞAKAR

Danışman:
Prof. Dr. Halil ERSOYLU

İSTANBUL-2005

SUMMARY

Will means a person's wishes regarding a matter or religious recommendations when he dies and testament means written wills on documents and literaries.

A literary known as Birgivî Muhammed Efendi's Vasiyyet-nâme, dated 1052 (1642), is versed by Bahtî. Birgivî Muhammed Efendi wrote the Vasiyyet-nâme by prose which is a catechism. The literary includes religious recommendations written in the early period of the Classical Ottoman Turkish era.

Vasiyyet-nâme's language, written in verse which has not been worked before, is fairly simple and intelligible because of the mass it address.

This thesis consists four chapters, includes criticism of text, inspection of the language used, difference between the copies and glossary.

KEYWORDS: Will, Testament, Birgivî Muhammed Efendi, Bahtî, the Classical Ottoman Turkish, Vasiyyet-nâme written in verse.

ÖZET

Bir kimsenin öldükten sonra yapılmasını istediği şeye veya dinî öğütlere vasiyet; bu vasiyetlerin yazılı olduğu evrak veya eserlere vasiyetnâme denilmektedir.

Birgivî Muhammed Efendi'nin Vasiyyet-nâme adı ile bilinen eseri 1052 (1642)'de Bahtî tarafından nazmedilmiştir. Vasiyyet-nâme, Birgivî Muhammed Efendi'nin mensur olarak yazdığı ilmihâl niteliğindeki eseridir. Dinî öğütler içeren eser Klâsik Osmanlı Türkçesi döneminin başlarında yazılmıştır.

Daha önce üzerinde çalışılmamış olan manzum Vasiyyet-nâme, hitap etmek istediği kitle göz önüne alınarak oldukça sade ve anlaşılır bir dille yazılmıştır.

Bu çalışma eleştirili metin, dil incelemesi, nüsha farkları ve metnin sözlüğü olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır.

ANAHTAR KELİMELER: Vasiyet, Vasiyetnâme, Birgivî Muhammed Efendi, Bahtî, Klâsik Osmanlı Türkçesi, Manzum Vasiyyet-nâme.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa no.
ÖN SÖZ	IV
ÖZET	VI
SUMMARY	VII
KISALTMALAR	VIII
GİRİŞ	IX
I.I. BİRGİVÎ MUHAMMED EFENDİ	X
I.I.I. Hayatı	X
I.I.II. Eserleri	XI
I.II. VASİYYET-NÂME VE MANZUM VASİYYET-NÂME	XI
I.II.I. Manzum Vasiyyet-nâme'nin Yazarı, Yazılış Tarihi ve Nazmedilme Sebebi.....	XII
I.II.II. Manzum Vasiyyet-nâme'nin Nüshaları	XIV
I.II.III. Vasiyyet-nâme Üzerinde Yapılan Çalışmalar.....	XIX
I.III. ELEŞTİRİLİ METNİN OLUŞTURULMASI İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR.....	XIX
1. BÖLÜM: ELEŞTİRİLİ METİN	1
2. BÖLÜM: DİL İNCELEMESİ	124
2.1. YAZI İŞARETLERİNİN KULLANILIŞI	124
2.1.1. ÜNLÜLER İÇİN KULLANILAN YAZI İŞARETLERİ	124
2.1.1.1. Med	124
2.1.1.2. Dik üstün, dik med	124
2.1.1.3. Eğik üstün	125
2.1.1.4. Elif-i maksure işareti	125
2.1.1.5. Dik esre	126
2.1.1.6. Eğik esre	126
2.1.1.7. Ötre	128
2.1.1.8. Hemze	129
2.1.2. ÜNSÜZLER İÇİN KULLANILAN YAZI İŞARETLERİ	129
2.1.2.1. Şedde	130
2.1.2.2. Sükûn	130
2.2. ESERİN YAZILIŞ ÖZELLİKLERİ	131
2.2.1. DİLDEKİ SESLERİN YAZIDA HARFLERLE KARŞILANIŞI BAKIMINDAN YAZILIŞ ÖZELLİKLERİ	132
2.2.1.1. ÜNLÜLERİN YAZILIŞI	132
2.2.1.1.1. Türkçe kelime ve eklerde	132
2.2.1.1.1.1. a ünlüsü	132
2.2.1.1.1.2. e ünlüsü	133
2.2.1.1.1.3. ı ve i ünlüleri	133
2.2.1.1.1.4. o, ö, u, ü ünlüleri	134
2.2.1.1.2. Yabancı kelime ve şekillerde	135
2.2.1.1.2.1. Arapça ve Farsça kökenli kelimelerdeki ünlülerin yazılışı	135
2.2.1.1.3. Görevli seslerde	136
2.2.1.1.3.1. Türk dili kuralı ile olan kullanılışlarda görevli sesler	136

2.2.1.1.3.2. Yabancı dil kuralı ile olan kullanılışlarda görevli sesler	136
2.2.1.2. ÜNSÜZLERİN YAZILIŞI	137
2.2.1.2.1. b ve p ünsüzleri	137
2.2.1.2.2. c ve ç ünsüzleri	138
2.2.1.2.3. d ve t ünsüzleri	138
2.2.1.2.4. s ünsüzü	139
2.2.1.2.5. Yapısındaki ikiz ünsüzünden biri düşürülen kelimeler	140
2.2.1.2.6. Yapısındaki tek ünsüzü düşürülen kelimeler	140
2.2.1.2.7. Yapısındaki tek ünsüzü değiştirilen kelimeler	141
2.2.2. HARFLERİN YAZIDAKİ DİZİLİŞİ BAKIMINDAN YAZILIŞ ÖZELLİKLERİ	141
2.2.2.1. YAZILIŞI BİTİŞİK OLAN KELİMELER	141
2.2.2.1.1. İmlâ yapısını ilgilendirenler	141
2.2.2.1.2. Ses yapısını ilgilendirenler	142
2.2.2.1.2.1. i- fiilinin kalın sıralı oluşu	142
2.2.2.1.2.2. ile edatının kalın sıralı oluşu	143
2.2.2.1.2.3. için edatının kalın sıralı oluşu	143
2.2.2.1.2.4. Bazı tonsuz seslerin tonlulaşması	143
2.2.2.2. YAZILIŞI AYRI OLAN KELİME VE DİĞER DİL	
UNSURLARI	144
2.3. ESERDEKİ BAZI SES BİLGİSİ ÖZELLİKLERİ	144
2.3.1. ÜNLÜLER	144
2.3.1.1. ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ	144
2.3.1.1.1. i-e durumu	144
2.3.1.1.2. e-i durumu	146
2.3.1.2. ÜNLÜ UYUMU	146
2.3.1.2.1. Kalınlık incelik uyumu	146
2.3.1.2.2. Düzlük yuvarlaklık uyumu	147
2.3.1.3. ÜNLÜ TÜREMESİ	150
2.3.1.4. ÜNLÜ BİRLEŞMESİ	151
2.3.1.4.1. Kalıcı tipteki ünlü birleşmesi	151
2.3.1.4.2. Geçici tipteki ünlü birleşmesi	151
2.3.1.5. ÜNLÜ DÜŞMESİ	152
2.3.1.5.1. Türkçe isim ve fiillerde ünlü düşmesi	152
2.3.1.5.2. Edatlarda ünlü düşmesi	152
2.3.1.5.3. i- fiilinde düşmesi	153
2.3.2. ÜNSÜZLER	153
2.3.2.1. ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ	153
2.3.2.1.1. Tonlulaşma	153
2.3.2.1.2. Tonsuzlaşma	157
2.3.2.1.3. b- > v- değişikliği	157
2.3.2.1.4. Sızıcılaşma	157
2.3.2.1.5. -g- > -v- değişikliği	158
2.3.2.1.6. -g- > -y- değişikliği	158
2.3.2.1.7. Arapça kelimelerdeki iç ses hemzesinin y ünsüzüne dönüşmesi	158

2.3.2.2. ÜNSÜZ DÜŞMESİ	158
2.3.2.3. ÜNSÜZ TÜREMESİ	159
2.3.2.4. HECE DÜŞMESİ	160
2.4. ESERDEKİ YAPI BİLGİSİ ÖZELLİKLERİ	160
2.4.1. YAPIM EKLERİ	160
2.4.1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri	160
2.4.1.2. İsimden Fiil Yapım Ekleri	161
2.4.1.3. Fiilden İsim Yapım Ekleri	162
2.4.1.2. Fiilden Fiil Yapım Ekleri	162
2.4.2. Sıfat-fiil Ekleri	164
2.4.3. Zarf-Fiil Ekleri	165
2.4.4. İSİM	167
2.4.4.1. İsim İşletme Ekleri	167
2.4.4.1.1. Çokluk Eki	167
2.4.4.1.2. İyelik Ekleri	167
2.4.4.1.3. Aitlik Eki	168
2.4.4.2. Hâl Ekleri	168
2.4.4.2.1. Genitif Eki (ilgi hâli)	168
2.4.4.2.2. Akkuzatif Eki (belirtme hâli)	169
2.4.4.2.3. Datif Eki (yönelme hâli)	170
2.4.4.2.4. Lokatif Eki (bulunma hâli)	170
2.4.4.2.5. Ablatif Eki (ayrılma hâli)	170
2.4.4.2.6. Ekvatif (eşitlik) Eki	171
2.4.4.2.7. Yön Eki	171
2.4.4.2.8. Instrumental (vasıta) Eki	172
2.4.4.3. Soru Eki	172
2.4.5. FİİL	173
2.4.5.1. Fiil Çekim Ekleri	173
2.4.5.1.1. Bildirme Ekleri	173
2.4.5.1.2. Şahıs Ekleri	173
2.4.5.1.3. Şekil ve Zaman Ekleri	174
2.4.5.1.3.1. Görülen Geçmiş Zaman Eki	174
2.4.5.1.3.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki	175
2.4.5.1.3.3. Geniş Zaman Eki	176
2.4.5.1.3.4. Şimdiki Zaman Eki	177
2.4.5.1.3.5. Gelecek Zaman Eki	177
2.4.5.1.3.6. Emir Eki	178
2.4.5.1.3.7. Şart Eki	178
2.4.5.1.3.8. İstek Eki	179
2.4.5.1.3.9. Gereklilik Eki	180
2.4.5.1.3.10. Birleşik Çekimli Fiiller	180
3. BÖLÜM: NÜSHA FARKLARI	181
4. BÖLÜM: METNİN SÖZLÜĞÜ	316
KAYNAKLAR	420
ÖZ GEÇMİŞ	426
TIPKIBASIM	427

ÖN SÖZ

Doktora tezi olarak hazırladığım bu çalışma Birgivî Muhammed Efendi'nin, döneminde bilinen ve itibar edilen Türkçe ilmi hâl kitabı niteliğinde olan Vasiyyet-nâmesi'nin Bahtî isimli bir şair tarafından manzum hâle getirilmiş olan eseridir.

Birgivî'nin mensur olarak yazdığı bu eser Bahtî tarafından daha rahat okunup ezberlenebilmesi amacıyla manzum yazılmıştır. Mensur olan eser üzerinde farklı kişilerin ilmî çalışmaları bulunmaktadır. Manzum şeklinin daha önce çalışılmadığı, üzerinde dil incelemesi yapılmadığı ve eserin bu türünün de ortaya konulması gerektiğine inandığım için manzum olan bu eseri doktora tezi olarak çalışmaya karar verdim.

Manzum Vasiyyet-nâme'nin tüm nüshaları dil açısından Eski Türkiye Türkçesinden Osmanlı Türkçesine geçişin özelliklerini yansıtmaktadır. Ancak tespit edilebilen nüshalar arasında Millî Kütüphanede yer alan, çalışmada M1 olarak adlandırılan nüsha, istinsah tarihi olarak en eski olmamakla birlikte diğer nüshalarla karşılaştırıldığında dilinin Eski Türkiye Türkçesine daha yakın olması, beyit sayısının daha fazla bulunması ve ifadelerin daha çok düzgünlüğü sebebiyle esas nüsha olarak alınmıştır. Bütün bunlara rağmen esas alınan nüsha, bütünüyle düzgün bir metin olmayıp imlâ ve söyleyiş hataları bulundurmaktadır.

Çalışmanın eleştirili metin bölümündeki “Risâle-i Birgili Muhammed Efendi Der-Nazm-ı Bahtî Efendi” başlığında “Birgili” ifadesi geçmektedir. Ancak bu ismin daha çok Birgivî olarak tanınması, edebiyat tarihlerinde de eserin, yaygınlıkla bu şekilde anılması tezin başlığında bu şeklin kullanılmasına yol açmıştır.

Bu tez Giriş'ten sonra dört bölümden oluşmaktadır. Bunlar; Eleştirili Metin, Dil İncelemesi, Nüsha Farkları ve Metnin Sözlüğü'dür.

Giriş bölümünde Birgivî Muhammed Efendi'nin hayatı, eserleri, manzum Vasiyyet-nâme'nin yazarı, yazılış tarihi, nazmedilme sebebi ve nüshaları hakkında bilgi verildikten sonra Vasiyyet-nâme üzerinde yapılan çalışmalara ve eleştirili metnin oluşturulması ile ilgili açıklamalara geçilmiştir.

Eleştirili metin bölümünde, bir esas beş yardımcı nüsha kullanılarak eserin eleştirili metni ortaya konulmuştur. Metin bölümünde, yazmada geçen Arapça ayet ve dualar orijinal şekilleriyle çalışmaya dahil edilmiştir. Beyit numaraları verilmiş yaprak numaraları, nüshalarda geçen yerlerine göre ve onların her biri için belirlenen kısaltmalarıyla gösterilmiştir.

Dil incelemesi bölümünde yazmada geçen yazı işaretlerinin kullanılışı, yazmanın yazılış özellikleri üzerinde durulduktan sonra eserin ses ve şekil bilgisi özellikleri incelenilmiştir.

Nüsha farkları bölümünde esas alınan yazmaya göre beyit numaraları gösterilmiş, bunların yardımcı nüshalarda kaçınıcı beyitte yer aldıkları belirtildikten sonra farklı durumda bulunan unsurlar yazılmıştır.

Metnin sözlüğü bölümünde karşılaştırmalı biçimde kurulan metinde geçen tüm kelime ve şekiller madde başı olarak sözlüğe alınmış, kalıp söz, birleşik kelime ve deyimler madde içinde verilmiştir. Türkçe olmayan kelime ve şekillerin, Türk dilindeki kullanımları sırasında değişikliğe uğramış olanlarında, araç içerisinde, onların kaynak dilindeki biçimleri yazılmış ve hangi dile ait oldukları belirtilmiştir.

Doktora tezi olarak hazırladığım bu çalışma sırasında ve öncesinde bana zamanını ayıran, bilgisini, desteğini ve hoş görüşünü gördüğüm hocam Prof. Dr. Halil Ersoylu'ya ve Arapça ibareler konusunda bilgisine başvurduğum hocam Mehmet Yılmaz'a gönülden teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

Bir kimsenin öldükten sonra yapılmasını istediği şeye veya dinî öğütlere vasiyet; bu vasiyetlerin yazılı olduğu evrak veya eserlere vasiyetnâme denilmektedir.

Birgivî Muhammed Efendi'nin Vasiyyet-nâme adı ile bilinen eseri 1052 (1642)'de Bahtî tarafından nazmedilmiştir. Vasiyyet-nâme, Birgivî Muhammed Efendi'nin mensur olarak yazdığı ilmihâl niteliğindeki eseridir. Dinî öğütler içeren eser Klâsik Osmanlı Türkçesi döneminin başlarında yazılmıştır.

Daha önce üzerinde çalışılmamış olan manzum Vasiyyet-nâme, hitap etmek istediği kitle göz önüne alınarak oldukça sade ve anlaşılır bir dille yazılmıştır.

Bu çalışma eleştirili metin, dil incelemesi, nüsha farkları ve metnin sözlüğü olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır.

ANAHTAR KELİMELER: Vasiyet, Vasiyetnâme, Birgivî Muhammed Efendi, Bahtî, Klâsik Osmanlı Türkçesi, Manzum Vasiyyet-nâme.

SUMMARY

Will means a person's wishes regarding a matter or religious recommendations when he dies and testament means written wills on documents and literaries.

A literary known as Birgivî Muhammed Efendi's Vasiyyet-nâme, dated 1052 (1642), is versed by Bahtî. Birgivî Muhammed Efendi wrote the Vasiyyet-nâme by prose which is a catechism. The literary includes religious recommendations written in the early period of the Classical Ottoman Turkish era.

Vasiyyet-nâme's language, written in verse which has not been worked before, is fairly simple and intelligible because of the mass it address.

This thesis consists four chapters, includes criticism of text, inspection of the language used, difference between the copies and glossary.

KEYWORDS: Will, Testament, Birgivî Muhammed Efendi, Bahtî, the Classical Ottoman Turkish, Vasiyyet-nâme written in verse.

KISALTMALAR VE İŞARETLER

- A. : Arapça.
- Çev. : Çeviren.
- Der. : Derleyen.
- E : Erzurum İl Halk Kütüphanesi 23878/3 numarada kayıtlı olan yazma.
- F. : Farsça.
- Haz. : Hazırlayan.
- Hız. : Hazret.
- M1 : Ankara Millî Kütüphane Yz. A 3158/1 numarada kayıtlı olan yazma.
- M2 : Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî bölümünde 872 numarada kayıtlı olan yazma.
- MEB : Milli Eğitim Bakanlığı.
- S1 : Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar 4655 numarada kayıtlı olan yazma.
- S2 : Süleymaniye Kütüphanesi, Düğümlü Baba 150 numarada kayıtlı olan yazma.
- Ü : Üniversite Kütüphanesi TY 5906 numarada kayıtlı olan yazma.
- mec. : mecaz.
- O. : Osmanlıca.
- Tas. : Tasavvufta.
- TDK : Türk Dil Kurumu.
- TTK : Türk Tarih Kurumu.
- Yun. : Yunanca.
- ... : Metinde silik olduğu için okunamayan harf veya kelimeleri göstermektedir.
- / : Nüsha farkları verilirken beyitlerin mısralarını ayırmak için kullanılmıştır.
- < : Metnin sözlüğünde kelimenin aslını gösterir.

GİRİŞ

Vasiyet, “bir kimsenin öldükten sonra yapılmasını istediği şey”¹, tasavvufta “şeyh ve müritlerin mürit ve müntesiplerine yaptıkları tavsiyeler ve verdikleri öğütler”², “ölümünden sonra yapılmak üzere ısmarlanan şey”³, “sipariş, nasihat”⁴ olarak tanımlanmıştır. Bugünkü anlamı ile daha ziyade bir kişinin sahip olduğu mal ve mülkün ölümünden sonra ne yapılması gerektiğini belirtmesi olarak kullanılan vasiyet, dinî öğüt karşılığında da kullanılmaktadır.

Arapça “vasiyyet” ile Farsça “nâme”den oluşmuş bir kelime olan vasiyetnâme “bir kimsenin, vasiyetini yazmış olduğu kâğıt, yazılı vasiyet”⁵ anlamını taşımaktadır. Tasavvufî anlamda vasiyetnâme, öğüt verici özelliklerde yazılan didaktik esere denilmektedir.

İslâmiyetten önce genel anlamı ile vasiyet, vasiyet yazma, vasiyetnâme geleneği Eski Türkçe döneminde “vasiyetnâme” anlamına gelen “bitig”lerde görülmüştür. Uygur döneminde vasiyetnâme için “ata bitigi”, “ülüş bitigi”, daha sonraki dönemlerde “kumarı bitig”, “tutsug” terimleri kullanılmıştır.⁶

Birgivi’nin Vasiyyet-nâmesi, bir kimsenin ölümünden sonra paylaştırılmasını istediği mal ve mülklerin belirtildiği bir vesika olarak değil, dinî bakımdan yapılması, uyulması gereken birtakım kuralları anlatan bir eser niteliğindedir. Bu açıdan nasihat yönü ile ön plâna çıkmaktadır. Nasihatnâmelerde genel ahlâkla ilgili konular yer alırken aynı zamanda dinî vasiyetnâmelerin de konusu olabilmektedir. Bu sebeple vasiyetnâme ve nasihatnâmeleri konuları açısından birbirinden bütünüyle ayırmak güçtür. Agâh Sırrı Levend bu iki türün

¹ Ferit DEVELLİOĞLU, *Ansiklopedik Osmanlıca -Türkçe Lûgat*, 1138.

² Süleyman ULUDAĞ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, 367.

³ Mehmet DOĞAN, *Büyük Türkçe Sözlük*, 1365.

⁴ Ahmet Vefik Paşa, *Lehce-i Osmânî*, Haz. Recep Toparlı, 873.

⁵ Bkz.(1) DEVELLİOĞLU, 1139.

⁶ A.Melek ÖZYETGİN, *Orta Zaman Türk Dili ve Kültürü Üzerine İncelemeler*, 109, 110, 111.

konu bakımından değil şekil bakımından farklı olduğunu belirtmektedir.⁷ Böylelikle nasihatnâmelerin genellikle manzum, vasiyetnâmelerin ise genellikle mensur yazıldığı ifade edilmektedir.⁸

Türk edebiyatında en tanınmış vasiyetnâmelerden biri olarak kabul edilen Birgivî Muhammed Efendi'nin "Vasiyyet-nâme"si mensur hâlde yazılmış daha sonra Bahtî isimli bir kişi tarafından manzum şekline getirilmiştir. Bunun dışında Tıflî Ahmed Çelebi'nin, Şeyh Ahmed Kuddisî'nin, Keçecizâde Fuad Paşa'nın ve Ahmed-i Dâî'nin vasiyetnâmeleri bilinen eserler arasındadır.⁹

I.I. BİRGİVÎ MUHAMMED EFENDİ

I.I.I. Hayatı

929 (1523) yılında Balıkesir'de doğan, asıl adı Takıyyüddin Mehmed olan Birgivî Muhammed Efendi, Birgili adı ile de bilinmektedir. Birgivî ilk öğrenimini babası Balıkesirli müderris Pir Ali'nin yanında yaptıktan sonra İstanbul'a gitmiş, orada, önce Ahizâde Mehmed Efendi'den sonra da kazasker Abdurrahman Efendi'den ders alıp öğrenimini tamamlamıştır. İstanbul medreselerinde Karamanlı Abdurrahman Efendi'den el alıp tasavvufa yönelmiştir. Hayatının sonuna kadar da Sultan II. Selim'in hocası ve kendisinin de hemşehrisi olan Atâullah Efendi'nin Ödemiş'e bağlı Birgi'de yaptırdığı medresenin müderrisliği görevinde bulunmuştur.

İmam Birgivî XVI. yüzyılın en büyük bilginlerindedir. Yaşadığı dönemde, çağının geçerli düzeni olan şeriatî korumak için epeyce çaba sarfetmiştir. Mevki uğruna dine karşı olan saygısızlıklara göz yummamış, din ve devlet idaresinde gördüğü yolsuzlukları düzeltmek amacıyla Birgi'den İstanbul'a giderek Sadrazam Mehmed Paşa'yı uyarmıştır. Bu sebeplerden dolayı zaman zaman döneminin bilginleri ile fikir çatışmasına girmiştir.

⁷ Agâh Sırrı LEVEND, "Ümmet Çağında Ahlâk Kitaplarımız", 97.

⁸ Bekir ÇINAR, "Türk Edebiyatında Vasiyetnâmeler ve İki Şair (Tıflî/Tarzî) Arasında Kalan Bir Vasiyetnâme", 117.

⁹ A.g.m., 120.

981 (1573/1574) yılında bir İstanbul yolculuğu sırasında vebaya yakalanarak vefat etmiştir.

I.I.II. Eserleri

Birgivî'nin Arap dili grameri, tasavvuf, fıkıh, akaid, tefsir, kıraat, hadis gibi pek çok sahada çoğu Arapça olan altmışa yakın eseri mevcuttur.

Türkçe Eserleri: Vasiyyet-nâme, İnkâzü'l-hâlikîn Tercümesi, Fetvâlar, Mektub, Vasâya'l-müteallika bi'l-muktadır ve'l-meyyit ve Şerhu Lügati Feriştahoğlu.

Arapça Eserleri: Başlıca Arapça eserleri şunlardır: el-Avâmil, Izhârü'l-esrâr, İm'ânü'l-enzâr, Kifâyetü'l-mübtedî, İmtihânü'l-ezkiyâ', Şerhu'l-emsile, et-Tarikatü'l-muhammediyye, Cilâ'ü'l-kulûb, Ferâiz Risalesi, er-Risâletü'l-i'tikadiyye, Emâlî, Kitâbu'l-irşad, Şerhu Âmentü, Risâletü't-tevhid, Şerhu şürûti's-salât, Muaddilü's-salât, Risâletü sücûdi's-sehv, Tefsîr, ed-Dürri'l-yetîm, Şerhu'l-ehâdîsi'l-erbaîn, Tuhfetü'l-müstersidîn, Risâletü'l-münâzara, İşrâku't-târih, Zuhru'l-mûlk,...

I.II. VASİYYET-NÂME VE MANZUM VASİYYET-NÂME

Vasiyyet-nâme 970 (1562) yılında Birgivî tarafından Türkçe olarak mensur şekilde yazılmıştır. Birgivî'nin en önemli ve tanınmış eseri olan mensur Vasiyyet-nâme Konyalı Şeyh Alî, Osmanpazarı müftüsü İsmail Niyazî, Kadızâde Ahmed Efendi tarafından şerh edilmiştir. Bahtî tarafından da manzum hâle getirilmiştir. Eser Toktamışoğlu tarafından manzum olarak Kazan Türkçesine de çevrilmiştir.

Vasiyyet-nâme'ye yazarı tarafından bir ad verilmediği için eser "İlmihâl, Risâle-i Birgivî" şeklinde anılmakta ise de mensur eserin baş taraflarında vasiyet kelimesi geçtiği ve içinde bazı vasiyetler yer aldığı için bu ad ile tanınmıştır.¹⁰

¹⁰ Ahmet Turan ARSLAN, **İmâm Birgivî, Hayatı Eserleri ve Arapça Tedrisatındaki Yeri**, 77.

Eser İlmihâl ve Risâle-i Birgivî, Vasiyyet-nâme isimleri dışında Akaid olarak da anılmaktadır.

Mensur ve manzum hâlde bulunan Vasiyyet-nâmeler karşılaştırıldığında en temel farklılığın bunların edebî türlerinde olduğu görülmektedir. Gerek konu başlıklarının ve gerekse anlatılan konuların esasen her ikisinde de aynı olduğu tespit edilmiştir. Ancak birinin mensur birinin de manzum oluşu yani tür farklılığı eserin söyleyişini, ifade edilmesini değiştirmiştir. Mensur olan metinde aynı bir anlatım için bazı yerlerde Türkçe kelimelerin kullanılmasına karşılık, manzum metinde bunun zaman zaman Arapça ve Farsça karşılıklarının yazıldığı görülmektedir. Bu tür kullanımların vezin gereği ortaya çıktığı söylenebilir.

“Taşı ve ağacı söyletmeğe kâdirdür.”¹¹

“Yürür söyler kamu ahcâr u eşcâr” (86)

Her iki metin de Klâsik Osmanlı Türkçesi döneminin başlarında yazıldığı için dil özellikleri bakımından benzerlik göstermektedir. Manzum Vasiyyet-nâme rahat okunup anlaşılabilmesi ve ezberlenebilmesi için oldukça sade bir dille yazılmıştır.

I.II.I. Manzum Vasiyyet-nâme'nin Yazarı, Yazılış Tarihi ve Nazmedilme Sebebi

1052 (1642) yılında Birgivî'nin medreseden öğrencisi Bahtî isimli kişi eseri manzum olarak yazmıştır. Bahtî'nin şahsiyeti hakkında XVII. yüzyılda yaşadığı ve Birgivî Muhammed Efendi'nin Vasiyyet-nâme adlı eserini nazmetmesi ile ilgili kayıt dışında herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır.

Dinî konulu eserlerin manzum olarak yazılması ile ilgili nazmeden kişinin şair oluşu veya bu sahada eser verme arzusu; tercüme eserlerde aslının da

¹¹ Musa DUMAN, *Vasiyyet-name*, 97.

manzum oluşu; eğitim ile ilgili konularda manzum yazma geleneği; nazire yazma geleneği; kolay okuma ve ezberleme gibi sebepler gösterilmektedir.¹²

Manzum Vasiyyet-nâme'nin sebab-i nazm kısmında Birgivî'nin mensur olan risalesini çocuklara okuttuğunu, ezberlettiğini ancak mensur olarak ezberlenmesinin güç olduğunu görmesi sebebiyle ezberletmekten vazgeçtiğini, bunun üzerine ezber işini kolaylaştırmak için kendisinin eseri nazmettiğini şu beyitlerde anlatmaktadır:

1296 Budur bâ'ış bu nazma ey bürâder
Bu olmuşdur sebab buña muḳarrer

1297 Sitanbul içre vardı bir muḳaḳḳıḳ
Fazîlet şâhibidür ol müdeḳḳıḳ

1298 Hemâre ders ider ol ḥaşş u 'âma
İfâdedür işi cümle enâma

...

1300 Du'â'-i ḥayr lâzımdur 'ibâda
İde taḳvâsın 'ömrin Ḥaḳ ziyâde

1301 Ḥudâ eyleye üstâdına raḥmet
Vire âbâ vü ecdâdına cennet

1302 Ki ekşer meclisinde ḥâzır idüm
Ne vâḳi' olsa anda nâzır idüm

1303 Risâlesin oḳudup Birgili'nüñ
Ki neşr eylerdi neşrin ol velînüñ

1304 Ḳamu şıbyâna ez-ber oḳudurdi
Ki ḥıfz eyleñ diyü tenbîh iderdi

1305 Anı neşr olmağ-ıla lîki şıbyân
Çekerlerdi ta'ab ḥıfzında ey cân

¹² Âmil ÇELEBİOĞLU, "Türk Edebiyatında Manzum Dinî Eserler", 350.

- 1306 Bilüp bu sırrı ol şāhib-kerāmet
Ki hıfz itdürmeden itdi ferāgat
- 1307 Faķīrūñ kalbine ol dem bu geldi
Derūn-ı pākūme bu lāyih oldu
- 1308 Anı nazm eyleyem miķdār-ı kudret
İdem anuñ için bezl-i bizā'at
- 1309 Oķudukça anı ragbetle ihvān
K'ola hıfz itmesi anlara āsān
- 1310 Hem ol şart-ıla nazm oldu risāle
O diķkatle yazıldı bu maķāle

I.II.II. Manzum Vasiyyet-nāme'nin Nüshaları

Manzum Vasiyyet-nāme'nin tespit edilebilen nüshaları şunlardır:

1. *Ankara Millî Kütüphane*, Yz. A 3158/3 numarada kayıtlı bulunan bu nüsha 210×135 mm boyutlarındadır. Bulunduğu risalenin 164 b-222 b sayfaları arasında yer alıp 58 yapraktır. Harekeli nesih ile yazılmıştır. Her sayfada 13 satır yer almaktadır. Müstensihi Habib bin Mustafa, istinsah tarihi H. 1130 (1717)'dur.

M1 kısaltması ile esas alınan nüsha olarak kullanılmıştır.

2. *Millet Kütüphanesi*, Ali Emirî, Manzum 872 numarada kayıtlı, 210×160 mm boyutlarında, vişne çürüğü renginde deri cildi olan, 60 yapraklık bu yazma okunaklı olup harekeli nesihle yazılmıştır. Her sayfada 13 satır yer almaktadır.

Eserin başlığı “Risâle-i Manzûme-i Birgili Muhammed Efendi Rahmetu’l-lâh” tır. Eserdeki konu başlıkları kırmızı mürekkeplidir. Hâfız Arabzâde tarafından H. 1088 (1677) yılında istinsah edilmiştir.

M2 kısaltması ile 1. yardımcı nüsha olarak kullanılmıştır.

3. *Süleymaniye Kütüphanesi*, Yazma Bağışlar 4655 numarada kayıtlı bulunan, 208×146 mm boyutlarında, mukavva cildi olan eser 1 b-59 b sayfaları arasında yer almaktadır. Eserin başlığı “Hazâ Kitâb-ı Risâle-i Birgili Muhammed Efendi Rahmetu’l-lâhı Aleyhi”dir. Yazmanın 2. yaprağının yarısı mevcut değildir. Her sayfasında 13 satır yer alıp harekeli nesih ile yazılmıştır. Eserin müstensihî Hasan bin Hasan bin Ebû Bekr olup, istinsah tarihi H. 1131 (1719)’dir.

S1 kısaltması ile 2. yardımcı nüsha olarak kullanılmıştır.

4. *Üniversitesi Kütüphanesi*, TY 5906 numarada kayıtlı, 220×160 mm boyutlarında, vişne çürüğü renginde bez cildi olan 69 yapraklık yazmanın, 1 b-52 b sayfaları arasında Birgivî Muhammed Efendi’nin Vasiyyet-nâmesi yer alır. Eser okunaklı olup harekeli nesihle yazılmıştır. Her sayfada 14 satır yer almaktadır. Bu nüshada eserde yer alan başlıklar bulunmamaktadır. Müstensihinin kim olduğu belli olmayıp istinsah tarihi H.1188 (1774)’dir.

Ü kısaltması ile 3. yardımcı nüsha olarak kullanılmıştır.

5. *Erzurum İl Halk Kütüphanesi*, 23878/3 numarada kayıtlı bulunan nüsha 210×150-145×90 mm boyutlarındadır. Bulunduğu risalenin 111 b-169 a sayfaları arasında yer alıp 58 yapaktır. Harekeli nesih ile yazılmıştır. Her sayfada 13 satır bulunmaktadır. Eserin adı “Manzûm Akâ'id” olarak geçmektedir. İstinsah tarihi 1231 (1816) dir. Müstensihi kütüphane kaydında Osman olarak geçmektedir.

E kısaltması ile 4. yardımcı nüsha olarak kullanılmıştır.

6. *Süleymaniye Kütüphanesi*, Düğümlü Baba 150 numarada kayıtlı bulunan, 215×141 mm boyutlarında, mukavva cildi olan, harekeli nesihle yazılmış temiz bir nüshadır. 3 b-49 a sayfaları arasında yer alan 45 yapraklık eserin her sayfasında 17 satır bulunmaktadır. Müstensihinin kim olduğuna dair bir kayıt bulunmamaktadır. İstinsah tarihini belirtip belirtmediğinden emin olunamayan, yazmanın iç kapağında H. 1291(1874) tarihi yazılmıştır. Eserin ismi “Manzûm Vasiyyet-nâme”dir.

S2 kısaltması ile 5. yardımcı nüsha olarak kullanılmıştır.

7. *Süleymaniye Kütüphanesi*, Fatih 5379 numarada kayıtlı bulunan, 160×110 mm boyutlarında, kahve rengi deri cildi olan bu nüsha, harekesiz nesih ile yazılmıştır. Başka eserlerle ciltlenen bu eser 137 b- 188 a sayfaları arasında bulunup 51 yapaktır. Her sayfada 15 satır yer almaktadır. Müstensihinin kim olduğu ve kaç yılında istinsah edildiğine dair bir kayıt bulunmamaktadır. Eserin ismi “ Vesâyâ-yı Türkiyye Manzûmesi”dir.

8. *Süleymaniye Kütüphanesi*, Hacı Mahmud Efendi 1287 numarada kayıtlı bulunan, 200×130 mm boyutlarında, vişne çürüğü deri cildinin üzerinde karanfil motifi yer alan bu nüsha, ta'lik ile yazılmıştır. Bulunduğu risalenin 82 b- 158 b sayfaları arasında yer alan 76 yapraklık eserin, her sayfasında 10 satır bulunmaktadır. Eserin başlığı “Risâle-i Birgivi”dir. İstinsah tarihi H. 1217 (1802) olup, müstensihi belli değildir.

9. *Süleymaniye Kütüphanesi*, Halet Efendi 399 numarada kayıtlı bulunan 215×140 mm boyutlarında, mukavva cildi olan, 1 b- 52 b sayfaları arasında yer alan bu nüsha, harekesiz nesihle yazılmıştır. Her sayfada 15 satır yer almaktadır. Eserin başlığı “Hazâ Risâle-i Birgili Muhammed Efendi Rahmetu’l-lâhı Aleyhi”dir. Müstensihinin kim olduğuna ve ne zaman istinsah edildiğine dair bir kayıt bulunmamaktadır.

10. *Ankara Millî Kütüphane*, Yz. A 8668/1 numarada kayıtlı olup 1a-52 b sayfaları arasında bulunmaktadır. 220×125 mm boyutlarındadır. Eserin baş tarafından 7 yaprağı eksiktir. Harekeli nesihle yazılmış olup, her sayfada 13 satır yer almaktadır. Müstensih ve istinsah tarihi ile ilgili herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Eser okunaklı bir yazı ile yazılmış olmasına rağmen bazı yapraklarda kelimeler okunamayacak kadar silik veya metindeki bazı kelimelerin okunuşunu zorlaştıran lekeler bulunmaktadır.

11. *Ankara Millî Kütüphane*, Yz. A 4438/3 numarada kayıtlı bulunup, 200×120 mm boyutlarındadır. 57 a-102 a sayfaları arasında yer alan 45 yapraklık bir

eserdir. Harekeli nesihle yazılmış olan eserin her sayfasında 13 satır yer almaktadır. Müstensihi Noktazâde Mehmed Efendi olup eserin istinsah tarihi belli değildir.

12. *Çorum İl Halk Kütüphanesi*, 1022 numarada kayıtlı bulunan nüsha 200×135-140×90 mm boyutlarındadır. 1 b-59 b sayfaları arasında yer alan eser harekeli nesih hattıyla yazılmış olup, her sayfada 13 satır bulunmaktadır. Eserin adı “Hazâ Manzûme-i Birgili Muhammed Efendi” olarak geçmektedir. Bu nüshanın son kısımları olan sebab-i nazm ve münacat-ı Bari başlıklarının yer aldığı yaklaşık 60-65 beyit eksiktir. Yazmanın istinsah tarihi ve müstensihi hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

13. *Amasya Beyazıt İl Halk Kütüphanesi*, 1515 numarada kayıtlı bulunan nüsha 220×155-175×100 mm boyutlarındadır. 42 yapraklık eser harekeli nesih hattıyla yazılmış olup, her sayfasında 19 satır bulunmaktadır. Eserin adı “Manzûme-i Buhtî” olarak geçmektedir. İstinsah tarihi 1212 (1796)’dir. Müstensihi Musa bin Kırımîdir. İlk yaprakta bazı beyitler okunamayacak durumdadır.

14. *Ankara Millî Kütüphane*, 4384 numarada kayıtlı bulunan nüsha 235×155-175×110 boyutlarındadır. 1 b-53 b sayfaları arasında yer alan nüsha harekeli nesih hattıyla yazılmış olup her sayfada 15 satır bulunmaktadır. Eserin adı “Manzûme-i Vasiyet-i Birgivî” olarak geçmektedir. İstinsah tarihi 1169 (1756)’dur. Müstensihi Mustafa Recai bin Hasandır.

15. *Ankara Millî Kütüphane*, A. 2805 numarada kayıtlı bulunan nüsha harekeli nesih hattıyla yazılmış olup 1 b- 61 a sayfaları arasında yer almaktadır. Her sayfada 13 satır bulunmaktadır. İstinsah tarihi belli olmayıp müstensihi Ömer bin Mustafa Efendidir.

16. *Ankara Millî Kütüphane*, A. 6479 numarada kayıtlı bulunan nüsha 1 b-68 a sayfaları arasında yer almaktadır. Harekeli nesih hattıyla yazılmış olup her sayfasında 13 satır bulunmaktadır. Eserin adı “Hazâ Kitâbu Nazm-ı Birgivî” olarak geçmektedir. İstinsah tarihi ve müstensihi belli değildir.

17. *Ankara Millî Kütüphane*, 2298 numarada kayıtlı bulunan eser 215×125-165×75 mm boyutlarındadır. 1 b-46 b sayfaları arasında yer alan eserin her sayfasında 17 satır bulunmaktadır. Harekeli nesih hattıyla yazılmıştır. İstinsah tarihi belli olmayıp 1 a’da Mehmed bin Hüseyin ismi geçmektedir.

18. *Manisa İl Halk Kütüphanesi*, 1009/3 numarada kayıtlı bulunan eser 210×150-135×85 mm boyutlarındadır. 20 b-79 b sayfaları arasında yer alan eserin her sayfasında 13 satır bulunmaktadır. Nesih hattıyla yazılmış olup kısmî harekelidir. İstinsah tarihi ve müstensihi belli değildir.

19. *Malatya İl Halk Kütüphanesi*, Gürer Gülsevin’in makalesinden¹³ edinilen bilgiye göre üzerinde eser ve yazar adı olmayan bu nüsha 42 yapraktır. Harekesiz nesihle yazılmış olup her sayfada 15 satır bulunmaktadır. Eserin yapraklarının eksik olduğu belirtilmiştir.

¹³ Gürer GÜLSEVİN, “1709 Tarihli Türkçe-Manzum Bir Sıbyan Mektebi Ders Kitabı”, 240.

I.II.III. Vasiyyet-nâme Üzerinde Yapılan Çalışmalar

Mensur olan Vasiyyet-nâme üzerinde pek çok ilahiyatçı çalışma yapmıştır. Ancak burada Türk dili bakımından kimlerin, ne tür çalışmalar yaptığına değinilecektir.

Mensur olan Vasiyyet-nâme üzerinde ilk çalışma Halil İbrahim Haksever'in 1989'da Osman Nedim Tuna danışmanlığında hazırladığı Vasiyyet-nâme (Dil Özellikleri-Metin-Sözlük) adlı yüksek lisans tezidir.

Diğer bir çalışma ise Musa Duman'ın 2000 yılında yayınladığı Vasiyyet-nâme adlı kitaptır. Bu çalışmada eserin dil incelemesi yapılmış, transkripsiyonlu metin verildikten sonra metnin sözlüğü verilmiştir.

Manzum olan eser üzerinde yapılan bir çalışma ise Gürer Gülsevin'in İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisinde yayınladığı "1709 Tarihli Türkçe-Manzum Bir Sıbyan Mektebi Ders Kitabı" adlı makaledir. Bu makaleye kaynaklık eden manzum nüshanın yapraklarının eksik olduğu belirtilmiştir.¹⁴ Makalede, eserin dil özelliklerine ve Türk eğitim tarihindeki yerine değinilmiştir.

I.III. ELEŞTİRİLİ METNİN OLUŞTURULMASI İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

¹⁴ A.g.m., 240.

Eleştirili metin hazırlanırken, manzum Vasiyyet-nâme'nin on dokuz nüshası arasında istinsah ediliş tarihi bakımından en eskisi durumunda bulunan ve 1088 (1677) yılında istinsah edilen yazma, hareke hatalarının fazla olması, beyitlerin ifade edilişindeki birtakım eksiklikler sebebiyle esas alınmamıştır. Bulundurduğu beyit sayısının fazlalığı, ifadelerinin daha düzgün, daha anlaşılır ve güvenli olması sebebiyle tarih açısından önceliği ikinci sırada yer aldığı hâlde Ankara Millî Kütüphanesindeki nüsha esas alınmış, diğerlerinden beş tanesi de istinsah tarihlerinin öncelik sıralanmasına ve diğer özelliklerine göre yardımcı nüsha olarak kullanılmıştır.

Metinde geçen eklerin düzlük yuvarlaklık durumları, Klâsik Osmanlı Türkçesi döneminin başlarında yazılmış bir eser olması bakımından ikili şekildedir. Bu sebepten dolayı eklerin ünlüleri konusundaki tercihlerde Eski Türkiye Türkçesi dönemine uygunluk esas alınmıştır. Esas alınan nüshada Eski Türkiye Türkçesi döneminin ses özelliğine aykırı olan kullanımların geçtiği durumlarda yardımcı nüshalardaki şekillere dikkat edilmiş, ısrarlı bir kullanım biçimi söz konusu ise o şekil tercih edilmiştir.

Eserde geçen başlıklar, esas alınan nüshadaki şekliyle bırakılıp diğerleri nüsha farkında belirtilmiştir.

Eleştirili metin kurulurken esas alınan nüsha ile yardımcı nüshalar arasında söyleyiş, vezin ve anlam açısından bir tercih yapıldıktan sonra diğer kullanımlar nüsha farkları bölümünde beyit numaralarıyla gösterilmiştir.

1. BÖLÜM: ELEŞTİRİLİ METİN

RİSÂLE-İ BİRGİLİ MUHAMMED EFENDİ DER-NAZM-I BAHTİ EFENDİ

M1 164 b, S1 1 b, E 111 b

Bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün

M2 1 b, Ü 1 b, S2 3 b

- 1 Sipās u ḥamd o ferd ü bī-zevāle
Şenā vü ḥamd o Rabb-i zü'l-celāle
- 2 Hidāyet eyleyüben cümlemüzi
Muḥammed ümmeti itdi o bizi
- 3 Ki oldur efḍal-i ins ü melā'ik
Hem oldur hādi-i ḥayrū'l-mesālik
- 4 Şalāt olsun o şāha şad hezārān
Selām olsun aña her bār u her ān
- 5 Daḥı evlād u aşḥāb u kirāma
Bi-ecma'ihim ilā-yevmi'l-ķıyāme
- 6 Pes andan bu faķīr idüp vaşıyyet
Muķırr-ı 'aciz olan nefse temāmet
- 7 Muḥammed nāmı ibn-i Pir 'Alīdür
Deli şanma anı bil ki velīdür

- 8 Ki meşhūr-ı cihāndur Birgilidür
Kitābı da cinānıñ bir gülidür
- 9 Dağı ihvān-ı dīnūñ cümlesine
Ki ya‘nī anlaruñ her birisine
- 10 K’anı ‘afv eyleye ol Rabb-i erḥam
Dağı cümle Muḥammed ümmetin hem
- 11 Anı Türkīce itdüm idüp iḳdām
Ki tā kim nef‘i ola cümleye ‘ām
- M1 165 a
- Beyānū’ş-şifāti’s-selbiyyeti**
- E 112 a
- 12 Vaşıyyet mü’minīn ü mü’mināta
Naşīḥat Müslimīn ü Müslimāt’a
- M2 2 a, Ü 2 a
- 13 Şahādet iderin arz u semāda
Bileler farz olan budur ‘ibāda
- S2 4 a
- 14 ‘İbādet olmağa her ān u her gāh
Ki yoḳdur müstaḥıḳ illā ki Allāh
- 15 K’anuñ yoḳdur şerīki vü vezīri
Ne mişli vardur anuñ ne nazīri
- 16 Giyinmekden ḳuşanmaḳdan müberrā
Yiyüp içmekden oldı hem mu‘arrā
- 17 Münezzeh toḳmadan toḳurmadañ Hāḳ
Sine vü nevm ü tutmaz anı muḥlaḳ
- 18 Berīdür ‘avret ü oḳlandan ol zāt
Sezā-yı zātı degildür bu ḥālāt
- 19 Ne alt u üstde oñde artdadur ol
Ne şaḡ oldı maḳarr aña ne ḥod şol

- 20 Münezzehdür cihetden lâ-mekândur
Velî her gizlü sır aña ‘ayândur
- 21 Dağı hem şekl ü şüretten berîdür
Dağı keyfiyyet ü rengden ‘arîdür
- 22 Münezzeh baş-ıla göz ü kulağdan
Dil ü ağız burun el ü ayağdan
- 23 Müberrâdur bulardan zât-ı Mevlâ
Muqaddes cümlesinden Haq ta‘âlâ
- 24 Hudâ’nuñ varlığınıñ ibtidâsı
Qadîm ü lâ-yezâldür yoq intihâsı
- M 1 165 b, E 112 b
- 25 Hudâ’nuñ kendügendür varlığı hem
Ki bir hâl üzredür zâtı dem-â-dem
- M2 2 b
- 26 Berîdür guşşalanmaz haste olmaz
Aña havf u tağayyür dağı gelmez
- 27 Bu ‘âlem yoğ-iken var-ıdı Mevlâ
Qadîm ü lem-yezeldür Haq ta‘âlâ
- Ü 2 b
- 28 Hudâ var itdi yoğdan kâ’inâtı
O halk itdi bu cümle mümkinâtı
- 29 Anuñ kimseye yoğdur ihtiyacı
Velâkin cümle muhtâc aña râcî
- 30 İrade itdüğinde ‘âciz olmaz
Anuñ hükmüne kimse hâciz olmaz
- 31 Dilese yoğ ider cümle cihânı
Bir anda halk ider dilerse anı
- S2 4 b
- 32 Aña hiç bir iş işlemek güc olmaz

Ne dilerse yaradur ‘acze gelmez

33 Yaratmağ bu zemīn ü āsimānı
Meges halkıla farkı yok bil anı

34 Muğaldür kimse aña hüküm idemez
O hüküm eyler kimsene lā diyemez

35 Tafāzzuldur ne hüküm eylerse Mevlā
Aña vācib degil bir nesne hāşā

36 Münezzehdür Hudā nef-i beşerden
Muğaddes zāt-ı pākī hem zararlan

37 Eger īmāna gelse cümle küffār
Muğī‘ olsa kamu füssāk bed-kār

M1 166 a, S1 2 a, E 113 a

38 Dağı nev‘-i beşer hep kāfir olsa
Cihānuñ halkı dīnden hāsir olsa

M2 3 a

39 Hudā’ya aşşı hāşıl olmaz ey cān
Hem aña gelmez ašlā zarr u noğşān

Beyānū’ş-şifāti’ş-şübütiyyeti

40 Şübütiyye şifātından Hudā’nuñ
Hayāt oldı biri ‘ilm oldı anuñ

41 Kamu hālik sivā-yı zāt-ı Mevlā
Ebed bākī vü haydur Hağ ta‘ālā

Ü 3 a

42 Ne var-ısa zemīn ü āsimānda
Gerek gizlüde olsun ger ‘ayānda

43 Hübübāt u ağaclar yaprağın hem
Şihāb u necm ü remle oldur a‘lem

- 44 K̇amu cüz'ī vü küllī her ne kim var
Eger geçmiş ya gelecekdür anlar
- 45 K̇amunuñ ḣatırına geldüğini
Dili ile dağı söyledüğini
- 46 Ne kim var ise insānuñ içinde
Dağı her ne ki var ise taşında
- 47 Bular ma'lūmıdur cümle Ḣudā'nuñ
Muḥīṭ oldu ezelden 'ilmi anuñ
- S2 5 a
- 48 Bilür ḣazırları ğayibleri Ḣaḳ
Bilür yok ğaybı bilen oldur ancak
- 49 Kime kim bildüre bir ğaybı Allāh
Olur ol ğaybdan o kimse āğāh
- M1 166 b, E 113 b
- 50 Unutmaḳdan sehivden Ḣaḳ berīdür
K̇amu noḳşān şıfatlardan 'arīdür
- M2 3 b, S1 2 b
- 51 Ḣaḳḳ' uñ 'ilmi ḳadīmīdür ezeldür
Degildür şoñra olma lem-yezeldür

Sem'

- 52 Semī' dür Ḣazret-i Ḣallāḳ-ı ḳādir
Ne söylense işidür sır u zāhir
- 53 Biri ger itse birine fısıldı
Ne diñleyen işitseydi ne kendi
- 54 İşidür Ḣazret-i Ḣaḳ ol şadāyı
Ḳatı eyle gerek gizlü edāyı

Başar

Ü 3 b

- 55 Görür Hâk her nihân u âşikârı
Bilür görür kamu eşyâyı bârı
- 56 Kâra taşda kârânu olsa gice
Görür Hâk gezdügin anda qarınca
- 57 Tıyar hem anuñ ayağı tavşını
Kıdımdasa bilür Hâk cünbüşini
- 58 Velî işitmesi hem görmesi bil
Bizüm gibi kulağ u gözle degül
- 59 Münezzehdür kulağ u gözden ol zât
Aña göre muhâl oldı bu hâlât

İrâdet

E 114 a

- 60 Müriddür ne dilerse yaradur Hâk
Vücûda gel dir ol olur muhâkkağ

M2 4 a, S1 3 a

- 61 Dilemedügi şey gelmez vücûda
Dağı vâcib degil bir şey Vedüd'e

M1 167 a, S2 5 b

- 62 Bir işde aña kimse güc idemez
Ol ider kimse aña lâ diyemez
- 63 Anuñ dilemesile oldı bu mevcûd
Olur mıydı dilemeyeydi Ma'bûd
- 64 Hudâdur hâlikı her hayr u şerrüñ
Hem oldur mücidi her nef' ü zarruñ
- 65 Diledi mü'minüñ İmânını Hâk
Bu kavli fehm idüp aña muhâkkağ

- 66 Muqarrer bu muṭī‘ olmazdı mü’min
İrāde itmese Rabb-i müheymin
- 67 Ne kim var fişḵ u fāsıḵ küfr i kāfir
Dilemişdür dilemeseydi Qādir
- Ü 4 a
- 68 Ne fāsıḵ fişḵ ile mevşūf olurdı
Ne kāfir küfr ile me’lūf olurdı
- 69 Qanadın sivri siñek oynadamaz
Ḥudā dilemese anı idemez
- 70 Ne iş kim işlenür her gāh her ān
İrāde itmesile işler insān
- 71 Ḥudā var itmeyince bir şey olmaz
Getürmese ‘ademden nesne gelmez
- 72 Dilese cümleyi mü’min iderdi
Qamuyı dilese kāfir kılandır
- E 114 b
- 73 Bu ḥalkuñ mü’min itdi ba‘zısını
Daḥı hem kāfir itdi ba‘zısını
- M2 4 b, S1 3 b
- 74 Niçün kılmadı mü’min cümleyi Ḥaḵ
Su’āl iderse bunu kim muḥaḵḵaḵ
- M1 167 b
- 75 Cevāb oldur Ḥudā diledüğinden
Su’āl olunmaz ol işledüğinden
- 76 Ol ider cümleye leykin su’āli
Bu minvāl üzre añla bil bu ḥāli
- 77 Ḥudā’nuñ ḥikmetine ‘aḵl irişmez
Diledüğünde sır çok kimse bilmez

- 78 Niçe fā'ideler var bunda şaklı
Yitişmez ādem oğlanınıñ 'aklı
- S2 6 a
- 79 Yaratmaqda kamu küffarı ey yār
Dağı küfrin dilemesinde Settār
- 80 Çayan u 'akreb ü hınzır ü mārı
Yaratdı bunca müziyyatı Bārı
- 81 Bular halk olmasında ey bürāder
Niçe nef' ü niçe hikmet muqarrer
- 82 Bileyin hikmetin dimek haqadur
Bize hem olan imān i'tiqaddur
- Ü 4 b
- 83 Qadīmīdür irādet dağı ey cān
Degildür soñra olma eyle iz'ān

Qudret

- 84 Yaratdı qādir Allah kā'inātı
O halk eyledi cümle mümkinātı
- E 115 a
- 85 Dilerse ger ider mevtāyı ihyā
Dilerse hem iderdi rūhı mevtā
- M2 5 a, S1 4 a
- 86 Yürür söyler kamu ahcār u eşcār
Dilerse Hazret-i Hallāk u Cebbār
- M1 168 a
- 87 Yiri gögi dilerse yok ider Haq
Girü icāda oldur qādir ancak
- 88 Yaradur niçe yüz biñ böyle gökler
O halk eyler niçe biñ böyle yirler

- 89 Yokuşa karşı eyler şuyı icrā
Aķarken sīm ider dilerse Mevlā
- 90 Kūlın bir sā‘at içre ey bürāder
İrāde itse şarkdan ğarba ilter
- 91 Daħı şol ķimseye kim emri ola
Yidinci ķat göge vara vü gele
- 92 Bu cümle yir ü gögi ider altun
İrāde eylese Hāllāķ-u bī-ķün
- 93 Kādīmīdür ebeddür ķudret-i Hāķ
Teferruķ eylemez zātın muħāķķāķ

Kelām

S2 6 b

- 94 Mütellim-durur söyler o Settār
Bilā-ħarfın velā-şavtındür ey yār
- 95 Bizüm gibi dil ile söylemez Hāķ
Münezzehdür bulardan zāt-ı muṭlaķ

Ü 5 a

- 96 Kimine vāsıtasız söyler Allāh
Nite kim Hāzret-i Musā‘ya ey şāh

E 115 b

- 97 Daħı mi‘rac gicesi Muşafā‘ya
Bilā-keyf söyleyüpdür Müctebā‘ya

M2 5 b, S1 4 b

- 98 Kimine enbiyādan itdi i‘lām
Kelāmın vāsıtayla vahy u ilhām

M1 168 b

- 99 Hāber anlara Cibrīl ile geldi
Nebīnūñ ekşerine böyle oldı
- 100 Daħı Allah kelāmıdır bu Kūr‘ān
Degildür hādış ü maħlūķ ey cān

- 101 Şübütiyye şıfatlar kim añıldı
 amusı zātı ile āyım oldu
- 102 Zevāl irmez tağayyürden berīdür
 Münezzehdür muaddesdür ‘arīdür

Tekvīn

- 103 Dağı tekvīn cümleyi hālī oldu
 Cemī‘ eşyāya hālī rāzī oldu
- 104 Hūdādan ğayrı yodur yaradıcı
 Odur yoğ eyleyici var idici
- 105 amunuñ avl ü fi‘lin yaradan ol
 amunuñ cünbüşin var eyleyen ol
- 106 Elüñ cünbānı hem dildeki güftār
 Göz açılıp yumulması ne kim var
- 107 Megeslerüñ hevāda uçduğunu
 Şadāsıla ayağ oynatduğunu
- 108 Gerek insānuñ a‘mālidür ey yār
 Gerek hayvānuñ ef‘ālini her bār
- S1 5 a, Ü 5 b, E 116 a
- 109 amu göklerde olan cümle malūk
 Dağı yirde olan mevcūd u mesbūk
- M2 6 a, S2 7 a
- 110 amunuñ şıhhat ı şayrulığını
 amunuñ vuşlat ı ayrulığını
- M1 169 a
- 111 Buları hāl iden Hālā oldu

- Çamuya rızık viren Rezzâk oldur
- 112 Oda yakmak kara üşütmeği hem
Cenâb-ı Hâk yaradur pîş ü kerkem
- 113 İrâde itse ger feyyâz-u muṭlak
Virür ‘aks-i ṭabâyi‘ cümleye Hâk
- 114 Hâlîl’e gülşen oldu nite kim nâr
Cihân âteş toluyken oldu gül-zâr
- 115 Velîkin oda yakmak virdi Bârî
Kara üşütmek oldu resm-ü cârî
- 116 Yimek yidükde qarın toḫlıḡını
Ṭoyurdu şanma yimek çoḫlıḡını
- 117 Çamuyı ḫalk iden hep bî-zevâl ol
Hâḫîḫatde mü’eşşir lâ-yezâl ol

Melâ’iketi

- 118 Şahâdet iderin pinhân u peydâ
Melekler ḫalk idüpdür Hâk ta‘âlâ
- 119 Hâḫḫ’uñ emrinde ‘âmillerdür anlar
‘Amellerinde kâmillerdür anlar
- S1 5 b
- 120 Daḫı insân gibi itmezler ‘işyân
Ṭutarlar ne ise fermân-ı Yezdân
- E 116 b
- 121 Melekde dişilik irkeklik olmaz
Daḫı bunlarda yimek içmek olmaz
- M2 6 b, Ü 6 a
- 122 Bularuñ içlerinde var-durur hem
Muḫarrebler peyam-berler mükerrem
- M1 169 b

- 123 Dağı her birinüñ bir hizmeti var
 amusı emr-i Ramān-ıla der-kār
- 124 Kimi yirde anuñ kimi semāda
 amusı hizmetin bir bir edāda
- 125 Kimi āyim kimi eyler rükū‘ hem
 Kimi secde ider Ha‘a dem-ā-dem
- S2 7 b
- 126 Kimi secde ider hem zü‘l-celāle
 Kimi tevīd ider ol lā-yezāle
- 127 Mūvekkeldür kimi insānı bekler
 Kimi yazar ne olsa ayr u ger Şer
- Cebrā‘il ‘aleyhi’s-selām**
- 128 udā virmiş bularuñ ba‘zısına
 O deñlü cüşŞe vü uvvet kimine
- 129 İner bir sā‘at içre tā zemīne
 udā emr eylese rūū‘l-emīne
- 130 Birisi bir tūki ile cibāli
 Götürür hem ağıdur lāübālī
- ‘Azrā‘il ‘aleyhi’s-selām**
- 131 Dağı ‘Azrā‘il’i idüp mufaşŞal
 Anı cān almağa ıldı mūvekkel
- S1 6 a, E 117 a
- 132 Heme evātı vü ācāli bilen ol
 amu zī-rūuñ ervāın alan ol
- M2 7 a
- İsrāfil ‘aleyhi’s-selām**
- M1 170 a
- 133 Yaratdı Őūr içün İsrāfil’i Ha

- Ü 6 b
- Anı şūr urmağa itdi muvaffaq
- 134 Dağı boynuz gibi bir nesnedür şūr
Ol İsrāfīl'ün elinde tırıyor
- 135 Komişdur delüğine ağızını hem
İzin virdükde nefha Rabb-i a'lem
- 136 Üfüricek çıka āvāzı yir yir
Öle evvel işidüp cān-averler
- 137 Kıyāmet kopa kala hāli 'ālem
Kalur bākī o zāt-ı hayy u erham
- 138 Yata kırk yıl bu minvāl üzre dünyā
Yine Haq ide İsrāfīl'i ihyā
- 139 İkinci def'a şūra dem urısar
Ölenler emr-i Haqla diriliser
- Kütübu'l-lāhu ta'ālā**
- S2 8 a
- 140 Şahādet iderin cān u dil-ile
Semādan yir yüzine Cibril ile
- 141 Kütüb irsāl idüp Haq enbiyāya
Şerī'at göndürüpdür aşfiyāya
- 142 Muqarrer bil bunı ey mü'min-i Haq
Kitāb inmez nebīye iner ancak
- E 117 b
- 143 Dağı inmez nebīden gayra Cibrīl
Bunı böyle bil it İmānı tekmīl
- S1 6 b
- 144 İnüp az az resūlu'l-lāha Qur'an
Yigirmi üç yıl içre buldı pāyān
- M1 170 b, M2 7 b

145 İdüp Mūsā'ya Hāḡ Tevrāt'ı tenzīl
Daḡı 'İsā'ya münzel oldu İncīl

146 Zebūr'ı eyledi Dāvud'a i'tā
Daḡı ġayrıyı ġayra virdi Mevlā

147 Kitābuñ cümlesi yüz dört gelüpdür
Heme ḡaḡḡ u ḡamusı şıdḡ olupdur

148 Velīkin Hāzret-i Ḳur'ān-ı ekrem
Ḳamudan şoñra geldi oldu a'ḡam

Ü 7 a

149 Olupdur ḡükmi bāḡī tā kıyāmet
Aña uyan bulur 'izz-ile devlet

150 Berīdür neş ü tebdīl olmaz aña
Maşūndur hiç taḡayyür gelmez aña

151 Bularuñ ba'zı ḡükmin bozdı Ḳur'ān
Bu resme cāri oldu ḡükmi-i Yezdān

152 Bu ḡüne i'tiḡād it bunlar ile
'Amel cā'iz degüldür anlar ile

Rūsūlu'l-lāh ta'ālā

153 Biri daḡı şahādet iderin ben
Buña daḡı inandum cān u dilden

154 Beşerden göndürüp Allāh-u settār
Ki yir yüzinde peyḡam-berleri var

155 Eñ evvel ādemi ḡaḡḡ itdi Mevlā
Ḳurı kilden yaratdı Hāḡ ta'ālā

S1 7 a, E 118 a, S2 8 b

156 Ḳamu insānuñ aşlı oldu Ādem
Olupdur hem benī Ādem mükerrerem

M2 8 a

157 Pes andan emr idüp ol Rabb-i erḥam
Melekler secde ide Ādem'e hem

M1 171 a

158 Bular hep emr-i Ḥaḳḳ'a idüp iḳbāl
Ḳamusı secde itdi aña fi'l-ḥāl

159 Sücüd itmedi lākin aña iblīs
Bu yolda itdi niçe niçe telbīs

160 O secde itmeyicek Rabb-i bī-çün
İdüp şeyṭāna la'net kıldı mel'un

161 Ḳamu evlād u ensābıla iblīs
İdüp insān için tezvīr ü telbīs

162 Ḳıyāmete dek itdi aña mühlet
Çok evlad virdi aña Rabb-i 'izzet

Ü 7 b

163 Ḳamu insūñ ḳulūbına girürler
Ṭamarlarında ḳan gibi yürürler

164 Gücile kimseyi kāfir idemez
Daḫı zūrıla 'iṣyān eyledemez

165 Nihāyet ḥaṣṣ idüp insi zünūba
İderler vesvese ancaḳ ḳulūba

166 Budur mü'min olana lāzım olan
Bile kendüsine şeyṭānı düşmen

167 Ḳaçā uymaya şeyṭān-ı la'ine
Şıḡına her dem Allāhu mu'ine

Ādem 'aleyhi's-selām

S1 7 b, E 118 b

168 Çün Ādem enbiyānuñ evvelidür

- M2 8 b
- 169 Muḥammed āhiridür efdalidür
İkisi ortasında çok peyam-ber
Gelüpdür emr-i Ḥaḳıla muḳarrer
- M1 171 b
- 170 Ḳamusı ḥaḳḳ u şıdḳ oldu şayılmaz
Ḥisābın Ḥaḳ bilür bir kimse bilmez
- Tafşıl-i Muḥammed 'aleyhi's-selām**
- S2 9 a
- 171 Muḥammed cümlesinüñ efdalidür
Ḥabību'l-lah ḳamunuñ ekmelidür
- 172 Ḥayırludur ümemden ümmeti hem
Odur peygām-berimüz şāh-ı ekrem
- 173 Gelenler enbiyādan bundan evvel
Olupdur her biri bir ḳavme mürsel
- 174 Kiminüñ var-ıdı münzel kitābı
Kitabsız eyledi kimi ḥiṭābı
- 175 Velī sulṭānımız sulṭān-u kevneyn
O maḥşüş oldu meb'ūsü's-şakaleyn
- Ü 8 a
- 176 Ebed bāḳīdür anuñ şer'-u dīni
Aña ümmet olanuñ Ḥaḳ mu'īni
- Mu'cizāt-ı Muḥammed 'aleyhi's-selām**
- 177 Resül-ı bā-şafānuñ mu'cizātı
Ṭutupdur ser-te-ser bu kā'inātı
- 178 Aḳıtdı āb-u ḥayvānı benānı
İçenler buldı 'ömr-i cāvidānı

- 179 İdince māha barmaqla işāret
İki şakḡ eyledi anı o sā‘at
- M2 9 a
- 180 Aña aḥcār u eṣcār söylediler
Ḥudā’nuñ Ḥaḡ resūlısın didiler
- Mi‘rāc-ı Muhammed ‘aleyhi’s-selām**
- M1 172 a
- 181 Ḥabīb-i ekreme vahy oldı ḡattā
Ki bir şeb Ḳuds’e geldi Mekke’den tā
- 182 ‘Urūc itdi o gice āsimāna
Naḡar şaldı caḡīme vü cināna
- 183 Resūlu’l-lah görüp söyleşdi Ḥaḡḡ’ı
Ḳabūl it gūş idüp bu ḡavl-i şıdḡı
- 184 Velākin Muştafā’dan ḡayrı insān
Degil dūnyāda görmek Ḥaḡḡ’ı imkān
- 185 Görürler līk cennetde cihetsiz
Ḳamu mü’min mekānsız niteliksiz
- 186 Yine şubḡ olmadan ol şeb Muhammed
Nüzūl itdi girü Mekke’ye Aḡmed
- 187 Resūlūñ mu‘cizātı çoḡdur ey yār
Bu zıkr olanlara göre neler var
- Ḳur’ān-ı ‘azīmü’ş-şān**
- Ü 8 b
- 188 Biri daḡı anuñ Ḳur’ān-ı zī-şān
Büyük mu‘cizesidür hem o bürhān
- 189 Naḡīrin getüremez birisinūñ
Cihān ḡalḡı eñ aḡşer süresinūñ

190 Şebîh ola bilür mi añla tamāmı
Kelāmı Hâlik’a maḥluk kelāmı

Ezvāc-ı Muḥammed ‘aleyhi’s-selām ve evlādühü

M2 9 b

191 Daḥı ‘avretler almışdur o sultān
Nikāḥ ile resül-ı Rabb-i mennān

M1 172 b

192 Ḥadīce ‘Āyişe ğayrılarından
Cemī’an Ḥaḳ ola rāzī bulardan

193 Olupdur irkek oğlı Muştafā’nuñ
Biri Ḳāsım biri İbrāhim anuñ

194 Biri tayyibdür anuñ biri ṭāhir
Bulardan daḥı rāzī ola Ḳādir

195 Daḥı var kızları sultān-ı dīnūñ
Olupdur Fāṭıma nāmı birinūñ

196 Birisi Ümmü Gülşümdür müretteb
Ruḳıyyedür biri birisi Zeyneb

197 Ḥadīce’den olupdur cümle evlād
Rızā’-i Ḥaḳḳ-ıla bunlar ola şād

198 Velī İbrāhim oldı Mariye’den
Bu nām-ıla müsem mā cāriyeden

199 Vefāt itdi ḳamu evlādı öñce
Ḳızı Fāṭıma ḳaldı soñra anca

S2 10 a

200 Resül anı ‘Alī’ye virmiş-idi
Ḥasan Ḥüseyin andan olmuş-ıdı

201 Ḳamu kızlarınıñ ol efḍalidür
Resülün sevgülüsi ekmelidür

S1 9 a, Ü 9 a, E 120 a

Vaḳti mecī’i’l-vaḫy ve sinnihī ve mevlidihī ve hicretihī ve vefātihī

- 202 Resūlu’l-lah varıcaḳ kırḳ yaşına
Nübüvvet nūrı ḳonmıḫdur başına
- M2 10 a
- 203 Temāmet itdi teblīḡ-i risālet
Hem altmıḫ üç yaşında ḳıldı rıḫlet
- M1 173 a
- 204 Toḡupdur Mekke’de ḫāh-ı nübüvvet
Medīne’ye oradan itdi hicret
- 205 Muḫammed faḫr-ı ‘ālem Muḫtafādur
Resūlu’l-lāh o ḫatmü’l-enbiyādur

Fī kerāmeti’l-evliyā’ī

- 206 ḫahādet iderin bu söze bizzāt
Veliyyu’l-lāh için vardur kerāmet
- 207 Yitiḫmez rütbede velī nebīye
Nebī rütbesi virilmez velīye

Ebū Bekri’ḫ-ḫiddīḳ raḫiya’l-lāhu ‘anhu

- 208 Velīler efdali ḫiddīḳ u ekber
Ḳızı ‘Āyiḫe’yi aldı peyam-ber
- 209 Resūlüñ ḳayn atasıdur o sulḫān
Resūl itdükde ‘azm-i süy-i Yezdān
- 210 Resūlüñ yirine oldu ḫalīfe
Ḳulaḳ ḫut ḫaḳ olan ḳavl-i laḫīfe

ḫazret-i ‘Ömerü’l-fārūḳ raḫiya’l-lāhu ‘anhu

S1 9 b

- 211 ‘Ömerdür Bū Bekir’den ḫoñra efdal

- E 120 b
- 212 Anuñ ardıncadur Fārūḳ-ı a‘del
 Ḥalīfe oldı ḥaḳdur bu ḥilāfet
 Zemānında idüp ‘adl u ‘adālet
- M2 10 b, Ü 9 b
- 213 Resülün ḳayn atası olmış-ıdı
 Ḳızı Ḥafṣa’yı resül almış-ıdı
- M1 173 b, S2 10 b
- Ḥazret-i ‘Oṣmān raḳiya’l-lāhu ‘anhu**
- 214 Bulardan ṣoñra daḥı efḳal olan
 Bil ey cān Ḥazret-i ‘Oṣmān’ı ‘Affān
- 215 ‘Ömer ardınca olmışdur ḥalīfe
 Resūlu’l-lah hem ol zāt-ı ṣerīfe
- 216 İki ḳızlarını tezvīc idüpdür
 Biri öldükde birini virüpdür
- 217 Bunuñ ḥaḳḳında da ḥaḳdur ḥilāfet
 Anı taṣḳīḳ iden buldı sa‘ādet
- Ḥazret-i ‘Alī raḳiya’l-lāhu ‘anhu**
- 218 Anuñ ardınca efḳal ey bürāder
 ‘Alīdür hem ḥalīfe oldı server
- 219 Ki bunlar çāriyārıdur imāmuñ
 Bulardur a‘deli aṣḥāb-ı kirāmuñ
- 220 Buları sevmeyendür ehl-i bid‘at
 Severüz cümlesin umup ṣefā‘at
- ‘Azābü’l-ḳabr**
- S1 10 a
- 221 Şahādet iderin bī-ṣek muḳarrer

- ‘Azāb-ı kabri haḳdur ey bürāder
- M2 11 a 222 Varıcaḳ kabr içine ādem ey yār
Gelüp Münkir Nekīr iki melek var
- E 121 a 223 Su’āl iderler evvel Rabbisinden
Nebīden şoñra dīn ü kıblesinden
- M1 174 a, Ü 10 a 224 Cevab virüp diye mü’min olanlar
Bizüm tañrımız Allahdur diyeler
- 225 Daḳı peygām-berimüz Muştafādur
Ḥabību’l-lāh o ḫatmü’l-enbiyādur
- 226 Diyeler dīnimüzdür dīn-ü İslām
Bize Ka‘be’yi kıble kıldı ‘allām
- 227 Muḫī‘ler bu cevābı söyleyeler
Ḳabirde çok tena‘‘um eyleyeler
- S2 11 a 228 Şoñ üçi kāfir ü fāsıḳ olanlar
O küfr ü fişḳ ile ḳabre girenler
- 229 Ḳamusı ḳādir olmaya cevāba
Şataşurlar ḳabirde çok ‘azāba
- ‘Alāmāt-ı kıyāmet**
- 230 Şahādet iderin kim Muştafā’nuñ
Ḥaber virdügi cümle haḳdur anuñ
- 231 Ne didise o sultān-ı sa‘ādet
Olacaḳdur ‘alāmāt-ı kıyāmet
- 232 Bu cümleden birisi çıḳa Deccāl
Cihān ḫalḳın ide fitneyle ızlāl

- 233 İñüp atlı eyleye Deccāl'i 'İsā
Muammed Şer'ini hem ide icrā
- M2 11 b
- 234 Hurc idp gele Mehd-i 'ālem
BulıŐa Hazret-i 'İsā ile hem
- E 121 b
- 235 Hem evlād-ı resulden ola Mehd
Ola kim kuŐte-gān-ı Şer'a hād
- M 1 174 b
- 236 Daı Ye'cc ile Me'cc ııŐar
Daı 'aks zre gn gārbdan oıŐar
- 237 Bulardan gāyır daı her ne kim var
Zuhr itŐe gerek elbette ey yār
- 238 Buyurdu bir gn aŐāba peyam-ber
Virp eŐrā-ı sā'atden haberler
- 239 Kıyāmet kopmaa ey ehl-i hācāt
Didi hattā teravhā 'aşr āyāt

Avāli'l-ıyāmeti

- Ü 10 b
- 240 Őahādet iderin kim cmle z-r
Nuustn Őr-ıla hep ola b-r
- 241 Kıyāmet ba'de kopsa gerekdr¹⁵
Hevāda a u aŐ usa gerekdr
- 242 Eriyp dkiliser cmle gkler
Bozılır byle kalmaz bar u berler

S2 11 b

HāŐri'l-ecsām

- 243 Bu minvāl zre yata issiz 'ālem
Nie Őer oldu ise bundan adem

¹⁵ Bu mısırada vezin bozuktur.

- 244 Yiñiden yirleri halk ide Hâlik
Pes andan hayy ola cümle halâyık
- 245 Kabirden kalka insân cümle çıplak
Kamusı başı kaba yalın ayak
- S1 11 a
- 246 Giyeler hulle-i cennet nebîler
'Ulemâ vü şulehâ hem velîler
- E 122 a
- 247 Burak'a bindürüp ta'zîm ideler
Kamusı sâye-i 'arşa gideler
- M1 175 a, M2 12 a
- 248 Kala bâkîsi şusuz ac u 'uryân
Halâyık maşer içre zâr u giryân
- 249 Bularuñ başı üstine geliser
Güneş bir mil kadar yüksek olısar
- 250 Şığışup derleyeler suçlarınca
Kimi boğaza dek kimi boyınca
- 251 Kimi topuğa kimi biline dek
Kimi uyluğa kimi dizine dek
- 252 Günâha göre dere garķ olalar
Kamu itdüklerin anda bulalar
- A'tâ'i'l-kütüb**
- Ü 11 a
- 253 Melekler kim yazarlardı kitâbı
Ki bunda itdügi şerr ü şevâbı
- 254 Muñî' u 'âşiye sağdan virilür
Velîkin kâfire şoldan virilür

255 Zuhūrında virilür kimisine
Bu gūne virilür her birisine

Su'āl

256 Kıyāmetde cemī'i halka Mevlā
Su'āl itse gerekdür Haq ta'alā
S1 11 b, S2 12 a

257 Eger dünyāda zulm itdise zālīm
Anı da'vā ider ehl-i mezālīm
E 122 b

258 Virilür var ise mazlūma hayrı
Yoğ-ısa yüklenür zālīme şerri
M2 12 b

Mizān

M1 175 b

259 Buña elbette lāzım oldı ĩmān
Kurılır 'adl için maşşerde mizān

260 Çekilür vezn olunur hayr u şerler
Ya cennete ya-ħud nāra giderler

261 Şu kim şerrinden ola hayrı ağır
O şekk ü şübhesüz cennete girür

262 O kim hayrından ağır ola şerri
Anuñ nār-ı caħīm olur maşşarrı

263 Meger başında anuñ ola devlet
İre Haq emrile aña şefā'at

264 Eger Kur'an'a uyup tutmuş ise
Eger ĩmān-ıla da gitmiş ise

265 İre yā enbiyādan evliyādan
Ya 'ālimlerden veyā etkıyādan

- 266 Eger ĩmānsız oldısa o ĥāşā
Aña hergiz şefā‘at olmaz aşlā
- 267 alur nār-ı caĥīm içre mü‘ebbed
Olur dürlü ‘azab-ıla muĥalled
- 268 Biri de ger-çi ĩmān-ıla olmış
Velĭkin şerri ĥayra ġālib olmış
- S1 12 a
- 269 Eger-çi olmış ol ehl-i şerī‘at
Daĥı itmez ise kimse şefā‘at
- E 123 a
- 270 Günāhınca o kes yansa gerekdür
Pes andan cennete onsa gerekdür
- M2 13 a

Şırā

- 271 Cehennem üzre vardur cısr-i memdūd
Anuñla ehl-i maĥşer oldı mev‘ūd
- M1 176 a, S2 12 b
- 272 ılıcdan keskin ola ıldan ince
Daĥı ülü a aşāya varınca
- 273 Tamām üç kerre biñ yıllı yol oldı
Sa‘adet ehline āsān yol oldı
- 274 O köpriden geçiser ehl-i maĥşer
Cinān u nāruñ ehli aña uğrar
- 275 Kimi imekleyerek gide anda
Günāhı yükledilmiş arasında
- 276 Kimisi yıldırım gibi geçiser
Kimi anuñ segirdür ata beñzer
- 277 Şıraı böyle ġiçe her birisi
Cehenneme düşer geçmez kimisi

Ḥavz

- 278 Kıyāmetde muḵarrer olısdur
Ki her peygām-berüñ bir ḥavzı vardır
- Ü 12 a
- 279 Bulardan ümmetile cümle mürsel
İçerler cennete girmezden evvel
- S1 12 b
- 280 Muḥammed Muḫtafā'nuñ hepisinden
Büyükdür ḥavzı anuñ cümlesinden
- E 123 b
- 281 Ḥudā virdi o deñlü ḥavza vüs'at
Bir aylık yol olupdur aña ğāyet
- M2 13 b
- 282 Kenārında anuñ bardaqları var
Kevākibden daḫı bī-'add ü bisyār
- 283 Şuşamaz bir kez içen luḫf-ı Ḥaḫdur
'Aselden tatludur hem südden aḫdur

Cennet

- M1 176 b
- 284 İnandum daḫı ḫaḫ cennet cehennem
Yaradılmış-durur ḫālā bular hem
- 285 Giriçek ḫalur anda ehl-i cennet
Mü'ebbed olalar ehl-i sa'ādet
- 286 Muḫalled ḫalınur hiç çıḫmaḫ olmaz
Hem ölmek ḫarımaḫ ḫocamaḫ olmaz
- 287 Cinān ehlinüñ eskimez ḫabāsı
Ki cennetde olanuñ yoḫ fenāsı
- 288 Na'īm ehlinde bevl ü ğā'iḫ olmaz
Daḫı kimseye anda uyḫu gelmez

S2 13 a

- 289 Kāmu nisvān u ḥavrāsı cinānuñ
Nifās u ḥayz yok anda olanuñ
- 290 Berīlerdür bularda yok bed-aḥlāk
Yaratdı ḥüsn-i¹⁶ ḥulq üstine Ḥallāk
- 291 Ta‘am yimek gele ḥāṭırlarına
Gele ol ḥāzır ola öñlerine
- 292 Ta‘am bişürmek olmaz zaḥmeti yok
Yiyen ne deñlü yise olmaya tok

S1 13 a, Ü 12 b, E 124 a

- 293 Yapusınuñ türābı misk ü ‘anber
Daḥı bir kerpici gümüñ biri zer

M2 14 a

Cehennem

- 294 Caḥīme gire küffār u bed-āyīn
Ola hem-demleri anda şeyāṭīn
- 295 Qalurlar çıkmayup anda mü’ebbed
Olurlar ḥā’ib ü ḥāsır muḥalled

M1 177 a

- 296 Deve boynı gibi mār-u ‘acāyib
Semerlü qaṭıra beñzer ‘aḳārib
- 297 Şoḳısdur buları mār u ‘aḳreb
Bu yüzden olalar gāhī mu‘azzeb

- 298 Gehī kaynar şu içine qoyalar
Niçe biñ dürlü ta‘zīb eyleyeler

¹⁶ Yazmada iki türlü hareke kullanılmış : ḥüsn-i , ḥüsn-ü.

299 Yanup kömür olunca cümle ebdān
Yiñiden deriler halk ide Raḥmān

300 Ölüm olmaz nihāyet yok ‘azāba
Bularuñ çekdügi gelmez hisāba

Ḳazā vü kader

301 Şahādet iderin kim nef i zardan
Ne kim vāḳi olursa ḥayr u şerden

302 Zuhūrı ḥikmet-i Ḥaḳ ile bulur
Dilemesile taḳdīrile olur

303 Yazılup levḥ-i maḥfūza muḳarrer
Her olup olacaḳ oldu muḳadder

S1 13 b, E 124 b, S2 13 b

304 Ḳazāsına muḥālif bir şey olmaz
Ḳalem ceff oldu noḳta daḥı koymaz

M2 14 b

305 Ḳamu ĩmān-u mü’min ḥayr u ṭā’at
Bilür ḥalkıladur hep Rabb-i ḥacāt

Ü 13 a

306 Daḥı taḳdīr i levḥa yazmasıla
Rızasıla dileyüp sevmesile

307 Ḳamu küfri vü fişkı şerleri hem
Ne işlerse bular mişli ibn-i Ādem

M1 177 b

308 Dileyüp halkı ile bilmesile
Daḥı taḳdīr ü levḥa yazmasıla

309 Velīkin küfr i fişkı şerri sevmez
Bular emşāli şey’e rāzi olmaz

310 Ḳamunuñ ḥayrını rāzi bilür Ḥaḳ
Sever halk eyleyüp diler muḥaḳḳaḳ

- 311 Su'āl idüp dir-iseñ bunı ey şāh
Niçün diler yaradur şerri Allāh
- 312 Cevāb oldur buña kim Hāḡ ta'ālā
Diler hem yaradur şerleri Mevlā
- 313 Hākīmu'l-lah şeyātīni yaratdı
Ḳopınca tā ḡıyāmet diri tutdı
- 314 Hem aña vesvese içün virdi ḡudret
Daḡı iḡvāya ḡalkı itdi furşat
- 315 Yaratdı küfr i fişkı Rabb-i a'lem
Daḡı kāfirleri fāsıḡları hem
- 316 Bularda niçe ḡikmet var bilinmez
Bu sır ḡāyet ḡafīdür kimse bilmez

S1 14 a, E 125 a

- 317 Bu sırrı bilmege olma mülāzım
Bunı bilmek degildür bize lāzım

M2 15 a

- 318 Su'āl olunmaz Allāh'a işinden
Su'āl ider o ḡalkı cünbişinden
- 319 İnandum Hāḡḡ'a vü meleklerine
Kütübine vü peyḡam-berlerine
- 320 Ḳıyāmet günine hem ḡayr u şerre
Ḳamuya yitişen her nef' ü zarra

M1 178 a, Ü 13 b, S2 14 a

- 321 Ḳamu taḡdīri ile bilmesile
Yaratmasıla levḡa yazmasıla

322 Nedür ĩmān u ĩslam dirseñ ey yār
Göñül ile inanmaq dille ikrār

323 Ol eşyāya inanmaqdur ki dindi
Yuğardan berü bir bir zıkr olındı

Fĩ beyāni'd-dĩn ve millet

324 Diyeyin dñn ü millet n'idügin hem
İkisi birdür anuñ aña muhkem

325 Resül anı getürmişdür 'ibāda
Ta'alluğ ola şarf-ı i'tikāda

326 Anuñ içün gelendür dñn ü millet
'Amel içün gelen oldı şerī'at

Fĩ kifāyeti'l-ĩmāni'l-icmālĩ ve 'ademi lüzümi't-tafşĩl

M2 15 b, S1 14 b, E 125 b

327 Hırac yoğ dñnde ey ehl-i sa'adet
İder ĩmān-ı icmālĩ kifāyet

328 Olur icmāl-i tafşĩline nā'ib
Degildür kimseye tafşĩli vācib

329 Şahĩñ oldı hem ĩmān-ı muğallid
Eger tağkĩk içün itmezse de cid

330 Kişi ĩmān-ı vācib ne ise bilse
İnanup i'tikādın pāk kılsa

M1 178 b

331 Velĩkin olmasa ta'bire kadir
Yine mü'min dir aña ehl-i zāhir

Fĩ 'ademi ĩurüci'l-mü'min 'ani'l-ĩmān bi-irtikābi kebĩret

Ü 14 a, S2 14 b

332 Şadırdan zā'il olmaz nūr-ı ĩmān
Kebīre itmeg-ile mü'min olan

333 Kebīre n'idügin işit maķāli
Zinā vü ķatl-ü nefis itmek mişāli

334 Eger anı ħelaldür dimez ise
Daķı ol fi'le ısrār itmez ise

Fī ħükmi'l-fāsıķı'l-ġayri't-tā'ib

335 Büyük cürm eyleyüp tevbesiz olan
Cenāb-ı Ħaķ ķatına öyle gelen

S1 15 a

336 Meşiyetinde olur ol Ħudā'nuñ
Dilerse suçların 'afv ider anuñ

E 126 a

337 'Azāb ider dilerse aña Mevlā
Pes andan cennete ķor Ħaķ ta'ālā

M2 16 a

Fī 'ademi't-teklīf bimā lā-yuṭāķ

338 Ķuluñ ṭāķat getürmedügi fi'le
Ħudā itmez anı teklīf o ķula

Fī 'ademi cevāzi'l-istıñnā'

339 Saña mü'min misin dinilse ey yār
Muḥaķķaķ mü'minem di aña zinhār

340 Ħaṭā-y-ıla şavābı ögren ey şāh
Dime kim mü'minem ben inşā'a'l-lāh

M1 179 a

341 Yine sā'il su'al itse ki āķir
Ya ĩmān-ıla mı olursın ħaber vir

342 Diyesin bilmezem Ħaķ bilür anı

Ki ğaybdur ol bilür ğaybı nihānı

Fī ‘ademi mağfireti’ş-şirk

Ü 14 b

343 Bürāder küfr ü şirkden gey hāzer kııl
Olur şirk ile küfrüñ soñı müşkül

S1 15 b

344 Hūdā ‘afv eylemez şirk ile küfri
Kebāyirüñ bulardur eñ azarrı

S2 15 a

345 Muḥakḳak yoğ bu ikisine ğufrān
Ḥaber virdi saña gör naşş-ı Kır’ān

346 Bulardan bākisini Ḥağ ta‘ālā
Dilerse ‘afv u ğufr eyler o Mevlā

E 126 b

Fī ‘ademi cevāzi’l-ḥükm ‘ale’l-ġāyib

M2 16 b

347 Dime Zeyd’e ki ĩmān-ıla gitdi
Ki cennet içre vardı menzil itdi

348 Dağı ‘Amru için ĩmān-ıla gider
Dime cennetde şöyle böyle ider

349 Bular hep ġā’ibe ḥükm eylemekdür
Cevāzı yoğ mağālī söylemekdür

350 Bilinmez kimse bilmez bu muğarrer
Hūdā bildürdüğinden ğayrı şeyler

351 Resuller didüğinden ğayrısına
Şağın zinhār inanma her birine

M1 179 b

352 Ebū Bekr ü ‘Ömer ‘Oşmān u Ḥaydar
Dağı altı kişi oldı mübeşşer

- 353 Bular kim muştulandı fā'iz oldı
Ki cennetlik dimeklik cā'iz oldı
- 354 Dime kim küfr-ile gitdi ya gider
Cehennemlikdür ol yā-ḥud giriser
- 355 Bu gā'ibdür bu sözlerde ḥaṭar var
Girü geçen gibi çok çok zarar var
- S1 16 a, Ü 15 a
- 356 Velī şeyṭān u Bū Cehl'i diseydüñ
Cehennemlik diyü ḥukm eyleseydüñ
- 357 Bu cā'iz oldı zīrā bunı ey cān
Ḥaber virdi resūl u naşş-u Ḳur'ān
- Fī cevāzi'l-mesh 'ale'l- ḥuffeyn**
- E 127 a
- 358 Edik üzre mesih cā'iz olupdur
Hem i'tikādı sünnetden gelüpdür
- M2 17 a
- Fī cevāzi'ş-şalāt 'ale'l-fāsık**
- S2 15 b
- 359 Namāzın kıl cenāze mü'min ise
Eger fişkı u fücürı müzmin ise
- Fī cevāzi'ş-şalāt ḥalfe'l-fāsık**
- 360 İmāmuñ mü'min ise muḳtedī ol
Ḳayırmaz fişkı anuñ mühtedī ol
- 361 Ola bir mü'minüñ imānı zāhir
Uyulur ger olursa berr ü fācir
- M1 180 a
- 362 Velī şālih kişi ardında kıлмақ
Şevābı çok olur anuñ muḥaḳḳaқ

Fî hürmeti'l-bağy

- 363 Kılıc çekmek begüñe cā'iz olmaz
Çeken kişi merāma fā'iz olmaz
- 364 Gerekse 'adl u dāda k̄ā'il olsun
Gerekse zulm u cevre nā'il olsun

S1 16 b

Fî nef'i'd-du'ā'

- 365 Du'ā itmekte vardur çok fevā'id
Olur ahyāya emvāta 'avā'id

**Fî intifā'i'l-emvāt bi-du'ā'i'l-ahyā' ve şadakātihim ve
tā'ātihim izā vehebū şevābehā lehüm**

M2 17 b, Ü 15 b

- 366 'Amel idüp iderseñ hayra niyyet
Du'ā yā-ḥud taşadduk yā tilāvet

E 127 b

- 367 Bulardan ğayrı daḥı her ne kim var
Şevābın meyyit için itseñ İşār
- 368 Varur rūḥına anuñ vāşıl olur
Şevābına o ümmet nā'il olur
- 369 O ḥayr işden bulur çok çok fevā'id
Ki rūḥı şād olup olur 'avā'id
- 370 Evā'ilden bu araya gelince
Daḥı bundan çaḳ aḳşāya varınca

S2 16 a

- 371 Vaşiyet eylerem cümle enāma
Naşīḥat eylerem her ḥaşş u 'āma

- 372 O kim dir ehl-i sünnetden olam ben
Resūlu'l-lāhuñ izini bulam ben
- 373 Dinen eşyāya itsün i'timādı
Dürüst olsun bulara i'tikādı
- M1 180 b
- 374 Olup ol ehl-i sünnetden muḳarrer
O kes ḫaḳ mü'min olur ey bürāder
- Fī beyāni'l-mezheb fi'l-i'tikād ve'l-'amel**
- S1 17 a
- 375 Derūnī i'tikād itmek bu hemdür
Kişiyе mezhebin bilmek ehemdür
- 376 Diseler i'tikādda mezhebün kim
Dil-ile diyüp ola ḳalbi ḫāzım
- 377 Diye kim ehl-i sünnet mezhebidür
Bu mezheb ḫālibinün maḫlabıdur
- M2 18 a, Ü 16 a
- 378 Resūlu'l-lāhuñ aşḫābıdur anlar
Ki fā'iz oldı bunlara uyanlar
- E 128 a
- 379 Bularuñ nice ise i'timādı
Daḫı her neye ise i'tikādı
- 380 Benüm de i'tikādda mezhebüm ol
Derün-ı cān ı dilde maḫlabım ol
- 381 Şaḫābe i'tikādı n'ola dirseñ
Dinen şeylerdür añlayı bilürseñ
- 382 Di ḫükm it ehl-i sünnet mezhebi ḫaḳ
Ki bundan ḡayrısı bāıl muḫaḳḳaḳ
- 383 Ya dinse mezhebün kimdür 'amelde
Cevābı bu ola ḳalbinde dilde

- 384 İmām-u mezhebimdür Bū Hanīfe
‘Amelde uydum ol zāt-ı şerīfe
- M1 181 a
- 385 Dime Nu‘mān’uñ oldı mezhebi haq
Ki bātil ğayr mezhebler muhaqqak
- S2 16 b
- 386 Şavabdur mezheb-i Nu‘mān güzeldür
Haṭā olması daḡı muḡtemeldür
- S1 17 b
- 387 Haṭā ğayrı mezāhib ger-çi ey yār
Şavāb olmaqlık ihtimāli de var

Muḡaddime

- 388 Bunuñ taḡkīki bu kim Haq ta‘ālā
‘İbāda emr i nehy eyledi Mevlā
- M2 18 b
- 389 Kimi Qur‘ān ile oldı müberhen
Kimi kıldı resūl ile mübeyyen
- E 128 b
- 390 Niçe eşyāyı farz itdi ‘ibāda
Niçesin vācib itdi bu arada
- Ü 16 b
- 391 Niçe eşyāda qodı ḡill ü ḡürmet
Niçesinde daḡı vardur kerāhet
- 392 Resūlu’l-lāh o sultān-u şefā‘at
Ki qodı ol daḡı ümmete sünnet
- 393 Didi hem ba‘zısını müsteḡabdur
Buyurdi ba‘zısını kim edebdür

Fī beyāni’l-farz

- 394 Farīza neydügin bilmek dilerseñ
Anı bilmege cidd ü cehd iderseñ

- 395 Buyurmuş ola anı Hâk ta'âlâ
Delîli şeksiz ile bellü ola
- 396 Mişâl-i naşş-u Qur'an oldu anuñ
Eñ efđal mu'cizesi Muştafâ'nuñ
- 397 Farîza münkir i kâfir olur ol
'Azâb-ı nâra bulur târikî yol
- 398 Biri mü'min olup ya'nî inanmak
Vuzû idüp cünüplikden arınmak
M1 181 b, S1 18 a
- 399 Edâ itmek dağı biş vaqt namâzı
Şıyâm-ıla dağı itmek niyâzı
- 400 Ğanî ise zekat virmek muhaqqak
Dağı 'ömrinde bir kez hacca varmak
Fî beyâni'l-vâcib
M2 19 a, S2 17 a
- 401 Nedür vâcib dir-iseñ ey bürâder
Buyurmuş ola anı Rabb-i ekber
E 129 a
- 402 Velîkin şübhelü ola delîli
O kim vâcib anuñla oldu belli
- 403 İden lâyıq olur bî-had şevâba
Şataşur itmeyen anı 'azâba
- 404 Bunuñ münkirine kâfir dinilmez
Bunu terk eyleyen de 'afv olınmaz
Ü 17 a
- 405 Şalât-u vitr ü kurbân itme gibi
Oruc tutduqda fitra virme gibi

Fî beyâni'l-mubâh

- 406 Mubāh oldur ki işlerse mubāhı
Anuñ ne ecri ola ne günāhı
- 407 Yürümeğe gibi hem turmaq oturmak
Ne var ise bunuñ emşāli muṭlaq

Fī beyāni'l-ḥarām

- 408 Ḥarām oldur Ḥudā nehy itmiş ola
İden nār-ı caḥīme gitmiş ola
- M1 182 a, S1 18 b
- 409 Zinā itmek livāṭa itme gibi
Segiñ su'rını yiyüp içme gibi

Fī beyāni'l-mekrūh

- 410 Nedür mekrūh eger bilmek dilerseñ
Daḥı aḥḳāmın öğrenmek dilerseñ
- M2 19 b
- 411 Anı iden sezā olmaz 'azāba
Hem olmaz lāyık ol zecr ü 'ikāba
- E 129 b
- 412 'İtāb olmağa nefsi sābık olur
Şefā'at olmamağa lāyık olur
- 413 At eti fāre su'rı yime gibi
Kedi artuğı yiyüp içme gibi
- 414 Daḥı yābanda gezen tavuğuñ hem
Ki mekrūh ola su'rı pīş ü kerkem
- S2 17 b

Fī beyāni'l-sünnet

- 415 Daḥı sünnet aña dirler Muḥammed
Anı ekşer zemānda itdi Aḥmed
- Ü 17 b

- 416 Bunı terk idenüñ yokdur 'azābı
Velīkin terk iden çeker 'itābı
- 417 'İtāba tārik-i sünnet eḥaḳdur
Şefā'at olmamağa müstahḳdur
- 418 Mişāl-i sünnetüñ ey merd-i çālāk
Tutunmaḳdur vuzū vaḳtinde misvāk
- 419 Ezān u hem iḳāmet itme gibi
Cemā'atle namāzın ḳılma gibi
- M1 182 b, S1 19 a
- 420 Daḫı oḒlanlarını sünnet itmek
Daḫı evlenicek yimek bişürmek

Fī beyāni'l-müstehab

- 421 O şeydür müstehab kim ey bürāder
Anı bir yā iki itdi peyam-ber
- M2 20 a
- 422 Ya dimiş ola buni işleyenler
Ḳıyāmet günü me'cūr ola anlar
- E 130 a
- 423 Bunı terk eyleyen olmaz mu'azzeb
Hem olmaz işlemeyenler mu'āteb
- 424 Şefā'atden daḫı olmaya maḫrūm
Bunı fark eyle bir bir eyle ma'lūm
- 425 Velīkin müstehabbı işleyenler
Bulurlar niçe niçe ecri anlar
- 426 Nevāfilden 'ibādet itme gibi
Taşadduḳ itme oruc ḫutma gibi

Fī beyāni'l-iḫtiyāc ile'l-ictihād ve sebebi iḫtilāfi'l-mezāhib

- 427 Mufaşşal şerh ideyin saña ey yār
Mezāhib ihtilāfına sebep var
- 428 Mezāhib k'oldı muhtār-ı e'imme
Kāmusı ehl-i sūnnet şübhe itme
- 429 Kitābu'l-lahda mevcūd oldı cümle
Ehādīs-i resulde dağı böyle
- Ü 18 a, S2 18 a
- 430 Velīkin ba'zı oldı āşikāre
Anı añlar bilür a'lā vü ednā
- M1 183 a
- 431 Dağı hem ba'zısı gāyet hafidür
Anı her kişi bilmez muhtefidür
- S1 19 b
- 432 Anı 'ākıllar 'ālimler bilürler
Ki şer' emrinde kāmiller bilürler
- 433 Buyurdı Hāq ki tā 'ālim olalar
Çalışup dīnde rahmetler bulalar
- 434 Kitābında olan gizlülerinden
Dağı peygām-berinüñ sözlerinden
- M2 20 b, E 130 b
- 435 Bu esrārı bulalar añlayalar
Ki sāyirler bulardan diñleyeler
- 436 Bulara Hāq da ide niçe ihsān
Ecirler vire her birine Raḥmān
- 437 Eger yañlış da añladısa anlar
Yine ma'zūr olurlar müctehidler
- 438 Hūdā 'afv eyler anlardan ḥaḩāyı
İder her birine niçe 'aḩāyı
- 439 Dağı buyurdı Hāq sāyir 'ibāda
Eger kudret yoğ-ısa ictihāda

- 440 İdeler iktidā bundan birine
‘Amel idüp uyalar sözlerine
- 441 İmāmı ger haṭā da itdi ise
Bu ma‘zūr ola sözün tutdı ise
- 442 Resūlu’l-lāh o sultān-ı şefā‘at
İdicek dünyadan ‘uqbāya rihlet
- 443 Ehem gördiler aşḥāb-ı cihādı
Ġazā idüp ḳodılar ictihādı
- M1 183 b
- 444 Kitābu’l-lah’dan istinbāṭa bunlar
Cihād emrin görüp ḳalışmadılar
- S1 20 a, Ü 18 b
- 445 Cihāda eyleyüp iḳdām u ibrām
Ḥadişden olmadı istihrāc-ı aḳkām
- 446 Şaḥābenüñ çoğı ‘ālimler idi
Bularuñ ekşeri kāmiller idi
- S2 18 b
- 447 Ḥavādiş az idi aşḥāb içinde
Ḳalīl idi vaḳāyi’ hem içinde
- M2 21 a, E 131 a
- 448 Eger aḳkāma muḥtāc olsalardı
Çoğı hep ictihād eylerler idi
- 449 ‘Amel iderler idi vaḳt-i ḥācet
Mesā’il yazmağa yoğıdı zārüret
- 450 Pes andan ehl-i İslām’uñ çoğı aldı
Ḥavādiş cehli ḡāyet şāyi’ oldı

- 451 Bu lâzım geldi kim ‘âlim olanlar
Kitâbı hem hadîşi añlayanlar
- 452 Çalışup ictihād idüp be-gāyet
İdeler ğayrı eşyādan ferāgat
- 453 Kılalar emr-i dīnçün idüp iqdām
Kitābu’l-lah’dan istinbāt-u aḥkām
- 454 Her ‘âlim ‘aqlı irişdügi miqdār
Çıkarup añladuĝın yazdı bisyār
- 455 Çalışup bir bir itdiler beyānı
Şerī’at gün gibi buldı ‘ayānı
- 456 Bularuñ her birisine uyuldı
Bu āna dek gelince böyle oldu
- M1 184 a
- 457 İmām-u A’zam’a uydı kimi hem
Kimisi Şāfi’î’yi tutdı muḥkem
- S1 20 b
- 458 Kimi Māliki’yi idindi mezheb
Kimine İbn-i Ḥanbel oldu mezheb
- 459 Kiminüñ mezhebi Dāvud-u Ṭaydı
Kimisi mezheb-i Süfyān’a uydı
- Ü 19 a
- 460 Daḥı ğayrılara tābi’ olup heb
Tutundı her biri birini mezheb
- M2 21 b, E 131 b
- 461 ‘Amel idüp bu āna deĝin anlar
Bu gūne mezheb idindi idenler
- 462 Kāmunuñ i’tikādı ehl-i sünnet
Muḥaşşal mütteḥiddür dīn ü millet

- S2 19 a
- 463 Nihāyet kimisi ba'zı maḥalde
Ḥilāf ider kimisine 'amelde
- 464 Ḥudā izniledür bu ihtilāfāt
Yine Ḥaḳ emri iledür bu ḥālāt
- 465 Z̄arar virmez bu 'ayn-ı raḥmet oldı
Uyan mü'minlere bir ni'met oldı
- 466 Uyulsa bunlaruñ her ḳanḳısına
Belī cā'izdür ancak birisine
- 467 Uyan bulur cihān içre maḳāmı
Ḥaḳā da itse uyduğı imāmı

Fī tafşīli mezhebi Ebī Ḥanīfe raḥmetu'l-lāh 'alā ḡayriḥī

- M1 184 b
- 468 İşit kim bu diyāruñ ḥalḳı ekşer
İmām-ı A'zam'a uydı ser-ā-ser
- 469 Bu ḳavm içre o mezheb şāyi' oldı
Bu mezhebe ḳamusı tābi' oldı
- S1 21 a
- 470 Odur hep cümleden a'lem ü aḳdem
E'immeden o gelmişdür muḳaddem
- 471 Resülün hicretinden soñra ey cān
Ki seksen yıl geçicek toğdı Nu'mān
- 472 Yüz ellinci yıl itdi 'azm-i 'uḳbā
'Aleyhi'r-raḥmetu'l-lāhi ta'ālā
- M2 22 a, E 132 a
- 473 Tilāmizinden anuñ ba'zı ey yār
Ebū Yūsuf Muḥammed hem Züfer var
- Ü 19 b
- 474 Bularuñ her birisi müctehiddür

Ki iḥrāc-ı mesā'ilde müciddür

475 İderler Bū Ḥanīfe'yle ḥilāfi
Ki ba'zı mes'elede iḥtilāfi

476 Bir oldı cümlesi başka dinilmez
Bular bir müstaḳil mezheb şayılmaz

477 'Amel itmek bular ḳavlıle cā'iz
İden ba'zı maḥalde ola fā'iz

478 İmām A'zam vefāt eyleyicek bil
İmam Şāfi'i ṭoḡmıṣdur hem o yıl

479 E'imme kim ḳamu bir bir añıldı
Sirācü'l-ümmeden hep soñra geldi

S2 19 b

480 Bunı iz'ān idüp ey Ḥaḳḳ'a ṭālib
Muḥaḳḳaḳ bil ki budur zann-u ḡālib

481 Budur ma'nāsı bunı söylemenüñ
Ki Nu'mān mezhebindenin dimenüñ

M1 185 a

482 'İbādetde gerek sāyir 'amelde
İmām idindüm anı her maḥalde

S1 21 b

483 Çıḳarduḡın ḥadīs ile kitābdan
Ne didise ḳabül itdüm ḥiṭābdan

484 Reh-i şer'a gidüp anuñ izile
Hem 'amel iḥtiyār itdüm sözile

Fī veşāyā fi'l-aḥlāḳi'z-zemīmet

M2 22 b, E 132 b

485 Vaşiyet mü'mine cān ile benden
Ki ḳalbi pāk ide o sū'-i zandan

- 486 Birinde görseñ ey yar kem 'alāmet
O bed fi'l üzre diyü itme melāmet
- 487 Şalāha haml ide gör mümkin ise
Yaramazlıgla añma mü'min ise
- Ü 20 a
- 488 Riyādan gey hāzer it bürāder
Riyā kim dünya nef'in celbe dirler
- 489 Şaķın ücretle Qur'ān oķumadan
Daķı ücretle tesbīh ü du'adan

Fī beyāni'l-ħased

- 490 Ħasedden ki eli günölemekdür
Zevāl-i ni'metini istemekdür
- 491 Eger ol ni'metüñ ķadrin bilürse
O ni'metden nef'i hāşıl olursa
- 492 Gerek māl u menāl olsun o ni'met
Gerek 'ilm ü gerek şıhhat riyāset
- M1 185 b
- 493 Eger bilmezse ķadrin ni'metinüñ
Zevālin iste cāyiz devletinüñ
- 494 Ħased degil aña ğayret didiler
Olur istense ol ni'met didiler
- S1 22 a
- 495 Daķı bir şaķşuñ olsa mālı bisyār
Anı ħarc-u ma'aşī itse her bār
- S2 20 a
- 496 Ya-ħud kesb eylese māl u fazīlet
Anuñla itse taķşīl-i riyāset
- 497 Ki şer a'māle ālet itdüģiçün
Ħilāfi şer'i yola gitdüģiçün

M2 23 a, E 133 a

- 498 Bu cā'izdür o şahşuñ 'ilm ü mālın
Hudā'dan isteseñ dā'im zevālin
- 499 Dağı bir kimsede bir ni'met olsa
Ecānibden birisi anı görse
- 500 Diseydi bende de olsa bu ni'met
Baña da gelse böyle bir ganīmet
- 501 Buña ğıbta didi erbāb-ı tedķīķ
Bunı cā'iz buyurdı ehl-i taķķīķ
- 502 Dağı kaçmak mühim oldı kibirden
Kibir kendüyi eyü görmekdür ilden

Ü 20 b

- 503 Bu şeytān vaşfidur seçmek gerekdür
Ene hayrun didi kaçmak gerekdür
- 504 'Ucubdan dağı ğāyet ihtirāz it
Bilüp tevfiķını Haķķ'a niyāz it
- 505 'Ucubdur kişi a'mālin begenmek
'İbādet eyledüm diyü öğünmek

M1 186 a

- 506 Dimeye ki bu ihsān-ı Hudādur
Baña tevfiķ-ı Haķķdur bu hüdādur
- 507 Ki mazhar olmasam feyz-ı Hudā'ya
Muvaffaķı olurđum ihtidāya

S1 22 b

- 508 Dağı hıķd eylemekden gey hazer it
Hıķıd kīn tıtmadur andan güzer it
- 509 Eger dünyā ise bā'iş bu gine

Sebeb buysa anuñ incinmesine

- 510 Velī zulmi için incindüñ ise
Ya fısqından ötüri itdüñ ise
- M2 23 b, E 133 b
- 511 Güzeldür sevmeseñ kīn dutsañ ey yār
Ki bunda buğz-ı fi'l-lahdan eşer var
- 512 Biri de hubb-i dünyādan hazerdür
Ki dünyā sevmenüñ soñı zarardur
- S2 20 b
- 513 Bunuñ ma'nāsı hem böyle dimekdür
Cihānda zevk itmek istemekdür
- 514 Bu dünyāyı seven mezmum kişidür
Anı sevmek haṭāyānuñ başıdur
- 515 Bu dünyāda olan miḥnetde olur
Çamu zevk u şafā cennetde olur
- 516 Biri daḥı anuñ hubb-i riyāset
Bulur nevmīz ola bunda sa'ādet
- 517 Riyāset bellü şahş olmaḥdur ey yār
Muvakḥkar ola ḥalkı içre o her bār
- Ü 21 a
- 518 Çazā tedrīs va'z oldı mişāli
İde bunlar ile ḥalk imtişāli
- M1 186 b
- 519 Riyāset haḥḥına fahrü'n-nebiyyīn
Buyurdı nūr-ı 'ālem server-i dīn
- 520 Çoyına şalınan ḥurtdan azardur
Kişinüñ dīnine daḥı beterdür
- S1 23 a
- 521 Daḥı kaçmaḥ gerek tül-ı emelden
Uzun 'ömr istemekdür cān u dilden

- 522 'İbādet itmek için ister-iseñ
Öz 'ömri anuñ-ıçun diler iseñ
- 523 Ki cā'iz istemek 'ömr-i tavīli
Murāduñ kesb ise ecr-i cezīli
- E 134 a
- 524 Hevā-yı nefse uymağdan dağı hem
Be-ğāyet ihtirāz eyle dem-ā-dem
- 525 Yiyecek giyecekden ne dilerse
Ne isterse derūnı ne severse
- M2 24 a
- 526 Binā yapmağdan 'avretten ne kim var
Ki taşşīline sa'y itmeye zinhār
- 527 Fağirden kormadan gāyet hazer it
Bu sū'-i hulka mülhağdan güzer it
- 528 Ki ol tağdıre rāzī olmamağdur
Dağı fermān-ı Hağğ'ı tutmamağdur
- 529 İl alkışından olmağ şād ı hurrem
Ğazab itmek hevā-yı nefis için hem
- 530 Biri dağı anuñ itmek 'inādı
Hağğ olduğına şāhidken fu'ādı
- 531 Bilürken hağ idügin eyleye 'ār
Ğabül itmeyüp ide redd ü inkār
- M1 187 a, S2 21 a
- 532 Buğul hırş u şama' itmek dağı hem
İlüñ ğıybetin itmek pīş ü kerkem
- 533 Ğınāsıçun ğanī ululamadan
Fağīri fağrı için horlamadan

Ü 21 b

534 Dağı itmek emānāta hıyānet
İli aldatmadan kaçā be-gāyet

S1 23 b

535 Emīn olmaya hevl-i āhiretten
Hemāre korqa sū'-i 'ākıbetden

536 Muşırr olup muhaşşal ide mü'min
Ki gönli istedüginüñ hilāfin

E 134 b

537 Edilleden ne vārid oldu ise
Ki zem haqqında ne buyruldu ise

538 Te'emmül itmeden olmaya zā'il
Kavī bürhānı ola ol delā'il

M2 24 b

Fi'l-ahlākı'l-ḥamīdet

539 Edine çün-ki mü'min dinilenden
Bizeye kalbi ḥüsn-i ḥulq-ıla andan

540 Budur güş eyle ahlāk-ı ḥamīde
Anuñla zeyn olan oldu güzīde

541 Ki şabr itmekdür ol derd ü belāya
Meşā'ibe vü emrāz u 'anāya

542 Ceza' eylemeyüp tefvīz ideler
Cenāb-ı Haqq'a her bir emri anlar

543 Murād istedügi vaqtin Ḥudā'dan
Niyāz idüp Cenāb-ı Kibriyā'dan

544 Diye ḥayr ise te'şīr eyle yā Rab
Du'āyı böyle ide her mü'eddeb

M1 187 b

545 Mūnācātı ḥükümle istemeye
Bunu vir baña şunu vir dimeye

- 546 Bilüp şükr ide Hakk' uñ ni'metine
İde kullığı maşuş hazretine
- S1 24 a
- 547 Olupdur şükrüñ aşlı 'acze ikrār
Degil mümkün ne deñlü olsa bisyār
- Ü 22 a, S2 21 b
- 548 Dağı Hakk'dan utanup kōrkmağ-ıla
Hemīşe rahmetini ummağ-ıla
- E 135 a
- 549 Rızā vire kazā'-i bī-zevāle
Ki teslīm ola emr-i lā-yezāle
- 550 Dağı dünyā-yı dundan ide nefret
Kıla az 'işe dünyāda kanā'at
- M2 25 a
- 551 Dağı cōmerd olup ide saḥāyı
Ki mu'tād ide kendüye 'aḥāyı
- 552 Hemīşe zıkr ü fikr ü minnet ide
Ki ya'nī her dem-ā-dem ḥā'at ide
- 553 Hudā tevfiķı idügin bilüp ol
Hazer idüp getürmeye 'ucub ol
- 554 Dağı itdükçe Allāh'a 'ibādet
Muḥaddem ide ihlāş-ıla niyyet
- 555 Olar kim kavle gele fi'le gele
Mücerred Hakk'a takrīb için ola
- 556 Şaķın dünyā vü nefsanī ġarażdan
Karışdurma aña fānī ġarażdan
- 557 Tevekkül eyle Hakk'a ḥālik oldur

- M1 188 a
- Naşībūñ iste andan rāzık oldur
- 558 Çuluña mālūña ğayra inanma
Şıġınup kâziye mīre ayanma
- 559 Tevāzu' eylemekden zā'il olma
Çamudan alçacık ol ğāfil olma
- S1 24 b
- 560 Naşīhatdür birisi hūsn-ü hulkūñ
Eyü olduġın istemek bu halkūñ
- 561 İlüñ 'aybına baġmadan hazer it
Hemīşe kendü 'aybuña nazār it
- Ü 22 b, E 135 b
- 562 İşitdükde kabūl it Haġ sözi hem
Haġāña i'tirāf eyle dem-ā-dem
- M2 25 b
- 563 Dün ü gün tevbe eyle suçlaruña
Peşīmān ol kamu itdüklerüñe
- S2 22 a
- 564 Hudā'dan kırküp 'azm it itmemege
Rücū' eyle o yola gitmemege
- 565 Eger il haġķı var ise katuñda
Helalleş koma anı zimmetiñde
- 566 Eger haġ Allah ise ol kazā it
Eger keffāret isterse edā it

Fī veşāyā fi't-taġvā

- 567 Vaşıyyet iderin pinhān u peydā
Çamuya lāzım ehem oldu taġvā
- 568 Buña pek yapışa mü'min olanlar
İrer maġşūdına taġvā kılanlar

- 569 Ki taqvā oldı cümle aşl-ı eşyā
Pes ister sāyir a‘māl olmaz aşlā
- 570 atı şaınmağa taqvā didiler
Murād idüp anı her kim ki diler
- M1 188 b, S1 25 a
- 571 ula göz ferc el ayak dil arından
amusın hıfz ide menhī olandan

Fī āfāti’l-üzn

- 572 Şaına diñlemeye sāz-ıla söz
Daı mizmār u ānūn çeşte opuz
- E 136 a
- 573 Daı anbūr u ney eng ü eğāne
ula utmaya hem ifk ü yalana
- M2 26 a
- 574 İştımeğe daı fuħş-ıla ğaybet
Tağannīden aça her dem be-ğāyet
- Ü 23 a
- 575 Gerek ur’ān gerek ezkār eş‘ār
Tağannīsiz laħinsiz ola zinhār

Fī āfāti’l-‘ayn

- 576 Hārāma bamadan şaqla gözüñi
Cehennemden şaın kendü özüñi
- 577 Göbek altı diz altına varınca
Haramdur baması ere gelince
- S2 22 b
- 578 Hārām oldı kezālik maħremiñ
Göbekden dize degin her birinñ
- 579 Bu minvāl üzredür ħükmi muarrer
Ki ğayruñ cāriyesi de bürāder

- 580 Ere göre degildür zıkr olan hāl
Bağan ‘avret ise böyledür ahvāl
- 581 Bağan erse nisāya artuğı var
Bu bağn u zāhre dağı bağmaz ey yār
- S1 25 b
- 582 Kim idügin diyeyin diñle mağrem
Ki tut yāduñda bu tađđıki muğkem
- 583 Kişinüñ kendü kıızı kıızı kıızı
Dağı hem kız karındaşı vü kıızı
- M1 189 a
- 584 Dağı kendü ebesi vü anası
Dağı hāla vü deyze kayn anası
- E 136 b
- 585 Ügey kıızı rızā‘en anası hem
Rızā‘en kız karındaşı da mağrem
- M2 26 b
- 586 Eger manzūre nā-mađrem dişise
Eger nāzır olan irkek kişise
- 587 Yüzine ayağına el ayasına
Bağa bağmaya ‘uzvuñ ğayrısına
- 588 Gerek şehvetle gerek ğayr dürlü
Gerek genc olsun ol gerekse yaşlu
- Ü 23 b
- 589 Gerek alçağ gerekse yüce olsun
Gerek yigit gerekse kıoca olsun
- 590 Eger ‘avret de bağsa şehvet-ile
Ħarām olur anuñ bağması bile
- 591 Bir er şehvetle bağsa zevcesine

Ya milkinde olan memlûkesine

- S1 26 a
- 592 H̄elaldür ol nice dilerse görsün
Diledügi yirine nāzır olsun
- 593 Daḥı ḥıfz ide gözün baḳduğundan
İliñ evine ḳapu yaruğundan
- 594 Müsülmān'a ḥaḳāretle nazardan
H̄azer ide emīn ola zārardan
- S2 23 a

Fī āfāti'l-yed

- 595 Elüñ ḥıfz it ḥaram şey'e yapışma
Daḥı kimseyi urma ḥadden aşma
- 596 Daḥı kimsenüñ alma māl u rızḳın
Şaḳın ḡaşb itme yime kimse ḥaḳḳın
- M1 189 b, E 137 a
- 597 Necisü'l-'ayn olan şey'e yapışma
Zarüretsiz şaḳın necse bulaşma
- M2 27 a
- 598 Ki ol ḥamr ile meyte cinsi gibi
Ne varsa daḥı insān necsi gibi

Fī āfāti'l-baṭn

- 599 H̄aramdan şaḳla baṭnuñ her dem ey yār
Daḥı hem şübhelü mekruh ne kim var
- 600 Kile vü dirhem oḳḳa şartı ile
Ki bir şey' şatun alsañ şartı ile
- 601 Yiñiden keyl olup vezn olmayınca
Muḥaşşal yime ölçüp çekmeyince
- Ü 24 a

602 Eger götürüce şatun alursañ
Helaldür yi anı nice bilürseñ

Fî âfâti'l-ferc

S1 26 b

603 Şaķına fercini her dem haţādan
Hazer ide livāţa vü zinādan

604 Daķı 'avretine cāriyesine
Nifās u hayz içinde birisine

605 O hāletde kaçā vaţy ü cimā'dan
Hazer ide bularla ictimā'dan

606 Daķı fercin degirmeye harāma
Budur lāzım olan her haşş u 'āma

Fî âfâti'r-ricl

E 137 b

607 Harāma yürimedem ayağı hem
Şaķınup anı ğāyetle dem-ā-dem

M1 190 a, M2 27 b, S2 23 b

608 İzinsiz başma milk-i ğayra ey yār
Haķiri depme nā-haķ yire zinhār

609 Daķı başma iliñ kalīçesini
Şikest itme çenāğ u şırçasını

Fî âfâti'l-lisān

610 Yalan söylemeden kaç ey bürāder
Hazer it ğaybet itmeden muķarrer

611 Ki ğaybet ğayrıyı zemm eylemekdür
Kişi ardınca 'aybın söylemekdür

612 Eger didügi 'ayb anda var ise

Dağı sögmek  ar ı ile dirse

- 613 Yoğ-ısa didügi ‘ayb anda ey y r
O b ht ndur e edd-i h rmeti var
- S1 27 a,   24 b
- 614 Mezelenme ili fikr it veb li
Dağı  g nme  alsa ‘ar a h l 
- 615 Tekell m eyleme f hi  cev b 
 ıy metde  eker dil n ‘ik b 
- 616 O gizl  sırrı izh r eylemekd r
‘Ayblu Şey’i adıla dimekd r¹⁷
- 617 Dağı  a  eyleme fu  -ı tekell m
Kimsene itmes n senden tazall m
- 618 Dağı ‘ahde ri‘ yet eyle ey y r
Őa ın hem va‘de h lf eyleme zinh r

E 138 a

F   fati’l-k fr

M1 190 b, M2 28 a

- 619 Őa ın laf -ı k f rden gey h zer k l
Olur k fr n Őo n  g yet de m Ők l
- 620 O kim s yleye k fr olan cev b 
Gider a‘m lin n c mle Őev b 
- 621 Boş olur ‘avreti gider nik h 
Eger va y eylese eyler sif h 
- 622 H l l olur anı  atlı itmek ey y r
Olur boğazladuğı dağı murd r

S2 24 a

¹⁷ Vezne “ ‘ayıblu ” uymaktadır.

- 623 O ħalde itdügi şavm ı namāzı
 amu a‘mālinüñ yokdur cevāzı
- 624 řahādet de getürse niçe niçe
 Müfid olmaz o sözden dönmeyince
- 625 Velākin ey bürāder itse inkār
 Ol inkārı daħı tevbe dimiş var
- S1 27 b
- 626 Rücū‘ idüp iderse tevbe ol ān
 Yiñiden olmiş olur ol Müsülmān
- 627 Bozupdur ħaccını didügi güftār
 Eger kıadir ise ħacc ide tekrār
- Ü 25 a
- 628 Ki zīrā söyledükde küfri derħāl
 amusı muħiř oldu ğitdi a‘māl
- 629 Rücū‘ u tevbe ile ħāřıl olmaz
 Ol a‘mālün biri yirine gelmez

Fi‘l-iħtirāz ‘ani‘l-küfr

- E 138 b
- 630 Budur her mü‘mine lāyık münāsib
 Daħı her mü‘mine de oldu vācib
- M1 191 a, M2 28 b
- 631 řabāħ aħřam okuya bu du‘āyı
 řığına Ĥaqq’a hem uma ‘aťāyı

- 632 Ki zīrā mervidür Ĥazret buyurdı
 Buña her kim müdāvim olsa didi
- 633 Lisānını küfürden şaqlar Allāh

Küfür söyletmez aña bekler Allāh

- 634 Dağı her günde üç kez bu du‘ayı
Oğuyup eyleye Hāq’dan recāyı
- 635 Rivāyetdür bu ḥatmü’l-enbiyādan
Bu da mervī olupdur Muşafā’dan

S1 28 a, S2 24 b

Fī tecdīdi’l-īmān

- 636 Dağı her gün idüp ĩmānı tecdīd
Derūnında ide ĩslām’ı te’bīd
- 637 Diye şıdk-ıla kim ey ḥayy u ḳādir
Eger benden küfür oldısa şādır
- 638 Cehāletle ḥaḩā yolına gitdüm
Ḳamusından rücū’ u tevbe itdüm

Ü 25 b, E 139 a

- 639 Derūn-ı dilden itdüm ‘āşık-āne
Ki dīn-i ĩslām’a girdüm şādık-āne

M1 191 b

- 640 Ḥabībūñ Ḥazret-i faḩrū’n-nebiyyīn
O sulḩān-ı rūsül o hādi-i dīn

M2 29 a

- 641 Ne kim getürdi senūñ cānibiñden
Ḳabūl itdüm inandum aña cāndan
- 642 Cenāb-ı Ḥaḩḩ’a andan gelene hem
ĩnandum Ḥaḩ murādı üzre muḩkem

643 Dağı hem cümle peygām-berlerine
Hem anlardan gelenüñ her birine

644 amusınuñ murādınca inandum
abül itdüm bu afletden uyandum

645 Müdāvim ola buña mü'min olan
Bu minvāl üzre tecdīd ola ĩmān

646 Begüm lafz-ı küfür çok yok nihāyet
Ma'āzallah kaç anlardan be-āyet

647 Anı ta'rif idüben bezl-i madūr
Beyān idelüm ol ki oldı meşhūr

S1 28 b

Fī elfāzi'l-küfr

648 Biri ey Tañrı benden rametüñ sen
Diriğ tutma diseydi böyle diyen

649 Bu sözle kāfir olur ol dimişler
Meşāyih böyle taı eylemişler

S2 25 a

650 Birisi dise Hā'uñ hūkmi şöyle
Biri de redd idüp diseydi böyle

E 139 b

651 Ki ben hūkmini Hā'uñ ne bileyin
Küfürdür saña tafşilin kılayın

M1 192 a

652 Me'āli bu sözüñ tafife gelür
Anuñcun böyle diyen kāfir olur

M2 29 b, Ü 26 a

653 Biri de böyle dise nā-gehānı
Bu yüzden açsa ger söze dehānı

654 amu peygām-ber olana inandum

Velī Ādem nicedür şübhelendüm

655 Peyam-ber mi degül mi bilmezin ben
Diseydi kāfir olur böyle diyen

656 Dağı bir kimse bālig ‘āqıl olsa
Mühim itmese bunu cāhil olsa

657 Muḥammed cümleden şoñ geldüğini
Ki ol ḥatmü'n-nebiyyīn olduğını

658 Bu emri böyle kim bilmezse ey cān
Didiler o kişi olmaz Müsülmān

659 Biri de cāhilūñ ger böyle dise
Peyam-berler didügi gerçek ise

S1 29 a

660 İşimüz bitdi kırtulduķ zararadan
Ḥalāş olduķ kamu ḥavf u ḥaḥardan

661 Didiler böyle diyen kāfir olur
Meger te'vīle ol kes kıadır olur

662 Bunuñ aşlı bu kim gic añladısa
Dağı ger şek ḥariķ-ıla didise

663 Bu söz kim kıā'ilinden şadır olur
Bunu didügi gibi kāfir olur

E 140 a

664 Murādı līk taḥķīķ itmek ise
Bularuñ kıavli ḥaḥdur demek ise

M1 192 b

665 Bu taḥdīrce bu sözden nesne gelmez
Bu te'vīl ile dirse kāfir olmaz

M2 30 a

666 Birine dise sünnet yolına git
Ki kes dırnaķlaruñ başuñ tırāş it

S2 25 b

667 Resūlu'l-lahdan oldı bize sūnnet
Ki lāzım buyruğını uta ũmmet

Ü 26 b

668 O kes dise ki bunı işlemezin
Baña didüklerũni eylemezin

669 Bu sözi söyledükde k̄ā'il olan
Bunı niyyet iden albinde ey cān

670 O sūnnet olduđın inkār iderse
Ya istiḥfāf arīķıla dirse

671 Kūfür olanı ta'dīd eylemişler
Bunuñ k̄ā'ili kāfirdür dimişler

672 Eger-çi andan bu söz řādır olursa
Velī te'vīline k̄ādır olursa

S1 29 b

673 Dir-ise ger-çi didüm işlemezin
Velī senũñ sözüñle eylemezin

674 İderin ben bu fi'li anuñ iün
Resũlũñ sūnnetinden olduđıun

675 Bu sözden zāhir olan budur ey yār
Kūfür olmaz bu taķdīrce o güftār

676 Ki tafşīl eyleyüp ba'zı muḥaķķıķ
Bunı böyle didi ekşer müdeķķıķ

E 140 b

677 Ne var ise sūnenden dađı cümle
Budur mebnāsı hep aḥkāmı böyle

M1 193 a

678 Ḥuşūşā kim o sūnnet k'ola ma'rūf
Tevātürle şübūtī ola mevşūf

M2 30 b

- 679 O misvak tutmadur kim didi rāvī
E'immeden bu resme oldu cārī
- 680 Tamam bir şehruñ idüp kavmi inkār
Eger terk itseler misvāki zinhār
- 681 Çamunuñ gerdenin urmağ gerekdür
Dağı kāfir gibi kırmağ gerekdür
- 682 Diseler bir kişiye kııl namāzı
Tazarru'larla it Hağğ'a niyāzı

Ü 27 a

- 683 O kişi de dise kim kıılmazın ben
Didiler kāfir olur böyle diyen

S2 26 a

- 684 Hırac nāmında yirden şey alınsa
Anı bir kimse şāhuñ milki şansa
- 685 Bunuñ üstine olsa i'tikādı
Bu minvāl üzre bağlansa fu'adı

S1 30 a

- 686 Küfüdür didi bunu ehl-i tağğık
Yaramazdur didi erbāb-ı tedğık
- 687 Yine bir ağmağ u nā-dān u cāhil
Ki nā-gāh olsa ger bu kavle kâ'il
- 688 Eger kim baña cennet virilürse
Ben istemem eger sensiz olursa
- 689 Eger cennāte girmek emr olunsam
Gerek Zeyd ü gerek 'Amr-ıla girsem

E 141 a

- 690 Ya-ğud Zeyd'e dise senden ötüri
Eger cennet virürse baña Tañrı

M1 193 b

691 Gerekmez dilemezin girmezin ben
Eger girmeme olursañ sebeb sen

M2 31 a

692 Ya-ħud bir kimse dise Ĥaħ ta‘ālā
Eger cennāti itse baña a‘tā

693 Ben aña girmezin kaçd-ı nihādum
Ki dīdārını görmekdür murādum

694 Didiler böyle sözler söyleyenler
Çamu kāfir olur böyle diyenler

695 Daħı böyle şanup bir kimse ey cān
Ya eksilür ya artar dise Īmān

696 Küfürdür didiler ger-çi bu güftār
Velī muṭlağ degül bunda nażar var

697 Küfürdür ger bu yüzden añladısa
Ki mü’menün-bihe göre didise

Ü 27 b

698 Ne ola mü’menün-bih dirseñ ey yār
Su’āl iderseñ anı baña tekrār

S1 30 b

699 O şeylerdür ki tafşıl üzre dindi
Yuğardan berü bir bir zıkr olındı

700 İnanmağdur ol altı şeye her gāh
Dimekdür evvelā āmentü bi’l-lāh

S2 26 b

701 Bu altıyı dise eksilür artar
O vaқtin kāfir olur ey bürāder

702 Eger a‘māle göre dirse olmaz
Diyenüñ dīnine bir nesne gelmez

- E 141 b
- 703 Dimiş var müctehidlerden ki ĩmān
Gehĩ artar geh irer aña noķşān
- M1 194 a
- 704 İkidür dise ger kıbleyi bir kes
Biri Ka‘be biri Beytü’l-Muķaddes
- M2 31 b
- 705 Ki ya‘nĩ Şimdi ikidür dir ise
Muşırır olup bu sözi ider-ise
- 706 Kūfurdür didi bunı ehl-i taķķik
Ĥaber virdi bize erbāb-ı tedķik
- 707 Muķaddem kıble Ĥuds-idi bozuldı
Velikin Őoñra kıble Ka‘be oldı
- 708 Bu minvāl üzre te’vĩl itse ey yār
Eşahhı bu kūfür degil o güftār
- 709 Ya bir ‘ālim kişiye bir edebsiz
Ya buğz itse ya Şetm itse sebebsiz
- 710 Kūfür korķusı vardur bunda zinhār
Er iseñ ictināb eyle yūri var
- 711 Fesād itmek dise bir Őahş-ı bed-ĥū
Ki dāniŐmend kişi olmaķdan eyü
- S1 31 a
- 712 Kūfurdür didiler böyle maķāli
Muķarrerdür Őevābinuñ zevāli
- Ü 28 a
- 713 Kūfurdür kāfir iŐin eyü bilse
Ĥaseddür i‘tiķādı üzre olsa
- 714 Dise bir Ėün tekellüm eylememek
Mecūsīden hoŐ iŐdür söylememek

- 715 Ya-ḥud bir kimse idüp bunı taḥsīn
Ḥayz görse nifās itse zen ol ḥīn¹⁸
- E 142 a
- 716 Döşekde yatmamaḳlık erle ‘avret
Mecūsiden güzel işdür bu ‘adet
- M1 194 b
- 717 Bu sözler kim o kesden şadır olur
Didügi gibi bunı kāfir olur
- M2 32 a, S2 27 a
- 718 Biri şekk idüp ĩmānında her gāh
Dise kim mü’minem ben inşa’-a’l-lāh
- 719 Bu söz kim kā’ilinden ola şadır
Olur bilmezse te’vīlini kāfir
- 720 Birinüñ oğlu ölüp itse zārī
Dise tesliye için aña biri
- 721 Şaḳın ğam yime bu derd i belāya
Senüñ oğluñ gerek oldı Ḥudā’ya
- 722 Bu sözde çok ḥaḫālar zāhir olur
Bunı kim dise bī-şek kāfir olur
- 723 Bir ‘avret biline bir ip kuşansa
Bu ip nedür diyü su’āl olınsa
- 724 Cevābında dise zünnārdur bu
Küfürdür bunı bilüp tutma ḳayğu
- 725 Ḥarām olur ere gider nikāhı
Cimā’ itse eri ider sıfāhı
- S1 31 b
- 726 Ḥarām eḫ’imeden bir kimse yise

¹⁸ Vezne “ḥayız” uymaktadır.

Aña başlasa bismi'l-lāhi dise

727 Hıtaar var ger-çi bu işde muhaqqak
Velī tafşılı vardur şanma muılaq

728 Ta'amuñ hürmetin bilüp didise
Hamır gibi haram li-'aynihī ise

Ü 28 b, E 142 b

729 Şevābı hep hebāya gitmiş olur
Ki ismu'l-lāhı taħfif itmiş olur

M1 195 a

730 Bu sözi böyle diyen kāfir olur
İki 'ālemde hā'ib hāsir olur

M2 32 b

731 Bu manşuş olmasın naql itdi rāvī
E'immeden bu gūne oldı mervī

732 Yinen eı'ime ger mağşūbe olsa
Yiyecek aña bismi'l-lāhi dise

733 Żarar yoq bunda dīne nesne gelmez
Haram li-ğayrihīdür kāfir olmaz

734 Biri Zeyd'e dise cānuñı Mevlā
Senüñ küfr-ile alsun Haq ta'ālā

S2 27 b

735 Bunuñ küfrinde itdiler hılāfi
E'imme eylediler ihılāfi

736 Kişinüñ kendü küfrine rızāsı
Bu küfr oldı bunuñ zāhir haıāsı

737 Velīkin küfr-i ğayra rāzi olmaq
Didiler ba'zılar küfr oldı muılaq

738 Didi ba'zısı ıılaq üzre degül
Bu sözi söyledügi hinde kā'il

S1 32 a

739 Begenüp küfri virdise rızā ger
Küfürdür didiler bunu muḳarrer

740 Eger kim zūlm i fişkından ötüri
Şedīd itsün ‘azābın diyü Tañrı

741 Bunuñ için olursa ger rızāsı
Küfür olmaz bunuñ yoḳdur ḫaḫāsı

E 143 a

742 Bu ḳavl oldı şavāb olmaḡa maḳrūn
Eşahḫ olması anuñ oldı maznūn

M1 195 b

743 Delil var buña Yūnus sūresinde
Oḳı gör anı Mūsā ḳışşasında

M2 33 a, Ü 29 a

744 Dise bir itdüğini eylemedüm
Ḥudā bilür ben anı işlemedüm

745 İdüpdür ‘ālim olanlar ḫilāfi
Bu söz ḫaḫḳında niçe iḫtilāfi

746 Didiler ‘āḳıbet ḳavl-i şahīḫi
Diyen kāfir olur budur eşahḫı

747 Sebeb budur me’āli buña gelür
Ki Ḥaḫḳ’a cehl işbāt itmiş olur

748 Bir er ‘avret olup gizlü diseler
Bizim şāhidimiz Tañrı peyam-ber

749 Er ‘avret ikisi de kāfir olur
Cehāletleri dīnde zāhir olur

750 Resūlu’l-lāha bühtān eylemekdür
Ki peyḡam-ber ḡaybı bilür dimekdür

- 751 Peyam-ber Һayy iken bilmezdi Һaybı
Vefatı Һalinde itme bu reybi
- S1 32 b, S2 28 a
- 752 Dise bir kimse ben Һā'ib bilürin
Uğurlanan yitükleri bulurın
- 753 İşidüp biri de bunı inansa
Anı taşdıķ idüp hem öyle şansa
- 754 İnanan hem diyen kāfir olurlar
Cehenneme girüp Һāsir olurlar
- E 143 b
- 755 Ya-Һud dise ki virür baña cinler
Ne zāyi' olsa Һāyibden Һaberler
- M1 196 a
- 756 MuҺaķķaķ aňla bil sen ey büräder
Bunı diyen de kāfirdür muķarrer
- M2 33 b
- 757 Ki cinler daҺı bilmez Һaybı zīrā
Faķať Һaybı bilen Allah ta'ālā
- 758 Teveccüh itse bir kişiyе ĩmān
Yemīn virende dinse aña ey cān
- Ü 29 b
- 759 Senüñ Allāh'a anduñ dilemezin
Bu yüzden Һalf iderseñ istemezin
- 760 İderseñ gel yemīn eyle talāķa
Dilerin Һalf idesin yā 'itāķa
- 761 DaҺı dise senüñ yüzüñ biri ger
Ki cān alıcı dīdārına beñzer
- 762 Meşāyih itdi bunlarda Һilāfāt
Çoğı küfr olmağı itdi mürā'āt

- 763 Bu iki sözde de taḥfif var ey cān
 ̖atı ulu melekdür cānı alan
- 764 Diseler bir kişiye ııl namāzı
 Tekāsül itme it Ḥaḳḳ'a niyāzı
- S1 33 a
- 765 O daḥı bunları redd eyleseydi
 Namaz ıılmaḳ ıatı işdür diseydi
- 766 Ya-ḥud diseydi ben itmem niyāzı
 Ḥoş işdür ıılmamaḳ baña namāzı
- 767 Meşāyih ittifaḳ itdi cemī'an
 Didiler kāfir olur ol serī'an
- E 144 a
- 768 Daḥı bir kimse dise böyle ḥāşā
 Ki gökde şāhidimdür Ḥaḳ ta'alā
- M1 196 b, S2 28 b
- 769 Küfürdür didiler zīrā muḥaḳḳaḳ
 Münezzehdür mekānda olmadan Ḥaḳ
- M2 34 a
- 770 Diseler sünnet olan işi gel it
 Bu sünnetdür resülün yolına git
- 771 Cevābında dise kim işlemez
 Eger sünnet ise de eylemez
- 772 Bunuñ ḳā'ilini kāfir didiler
 Rücū' itmezse ḥāsirdür didiler
- 773 Resül için birine diselerdi
 Yimek yidükde barmağın yalardı
- Ü 30 a
- 774 İşidüp bu cevābı çün bir aḥmaḳ
 Dise ki bunu edeblikdür ancaḳ

- 775 Küfürdür didi bunı ehl-i taḥkīk
Beyān itdi nice erbāb-ı tedkīk
- 776 Dise bir kimse rızķı viren Allāh
Ḥareket līk lāzım ķula her gāh
- 777 Bu söze şirk dimişdür ehl-i taķvā
Ḥareket ḥalk iden de Ḥaķ ta‘ālā
- S1 33 b
- 778 Dise Naşrāni kāfir zümresinden
Ḥayırludur Yehūdī fırķasından
- 779 Didiler bu söze kim ķā’il olur
Gider İmānı andan zā’il olur
- 780 Diye Naşrāni’ye göre nihāyet
Yehūdī fırķası şerdür be-ġāyet
- E 144 b
- 781 Biri ger küfri tercīḥ eyleseydi
Küfür yigdür ḥıyānetden diseydi
- M1 197 a
- 782 Ebu’l-Ķāsım ‘aleyhi’r-raḥme didi
Bu söz küfr olmaĝı taḥkīk buyurdi
- M2 34 b
- 783 Geçinüp yine bir cāhil kiramdan
Taşadduķ itse bir şeyi ḥaramdan
- 784 O virdüğinden umsa hem şevābı
Ki bilmese ḥaḫā-y-ıla şavābı
- 785 Alan da bilüp anuñ ḥürmetini
Du‘ā itse virene raḥmetini
- S2 29 a
- 786 Viren daḫı du‘āya dise āmīn
İkisi daḫı kāfir ola ol ḥīn

- 787 Dise bir cāhil ü nā-dān u bed-kār
‘İlim meclislerinde ne işüm var
- 788 Ya-ḥud ‘ālim didügi üzre gitmek
Dise kim kādir olur öyle itmek
- Ü 30 b
- 789 Ya raġbet itmeyüp fetvā bıraķsa
Nedür bu diyü taḥfif idüp itse
- 790 Meşāyih anı kāfirdür dimişler
Küfürdür diyü taḥķik eylemişler
- S1 34 a
- 791 Biri böyle bilüp zann eyleseydi
Şeh-i devrāna ‘ādildür diseydi
- 792 Bunı daḥı küfür sözdür didiler
Maḥallinde beyānın eylediler
- 793 Birini da‘vet-i şer‘ eyleseydün
Senüñle şer‘e gidelüm diseydün
- E 145 a
- 794 Dise ben varmazın çaķ gelmeyince
Senüñle bile muḥzır olmayınca
- M1 197 b
- 795 Cevābında ya-ḥud ‘unf eyleseydi
Ki şer‘i neyleyeyin ben diseydi
- M2 35 a
- 796 Bu küfre ol kişi kim kā’il olur
Ḳamu a‘māli gider bāṭıl olur
- 797 Velikin ḳāḍiye olunsa da‘vet
Dise muḥzır getir ben varmam elbet
- 798 Ḥaṭā yoķdur bu sözle kāfir olmaz
Yuķaru mes’ele ile bu bir olmaz

- 799 Birinden bir küfür söz şadır olsa
Birisi de işidüp anı gülse
- 800 İkisi dağı kâfir olmuş ola
Meger ol kes zarūrī gülmiş ola
- 801 Eger bir cāhil i nā-dān u ebter
Dise yoğdur Hūdā'dan hāli bir yir
- 802 Didiler kâfir olur böyle diyen
Küfürdür ey bürāder kaç bu sözden
- S2 29 b
- 803 Birisi dise ki bu sırrı bilür
Ki ervāh-ı meşāyih hāzır olur
- S1 34 b, Ü 31 a
- 804 Ya şer' i dilemezin dise bir er
Bu sözler hep küfürdür ey bürāder
- 805 Yimese buğdayı Ādem peyam-ber
Şaķī olmaz idüñ dise muğarrer
- 806 Bu söz küfr olmasın taħķik iderler
Meşāyih görünce tedķik iderler
- E 145 b
- 807 Velī buğdayı Ādem yimeseydi
Bu dünyāda biz olmazduğ diseydi
- M1 198 a
- 808 İdüpdür 'ālim olanlar hilāfi
Bu söz küfr olmasında ihtilāfi
- M2 35 b
- 809 Biri dise bizi toğurdı Ādem
İşidüp bu sözi de birisi hem
- 810 Dise kim öyle cüllāh oğlıyuz biz
Didiler kâfir olur reyb i şeksiz

- 811 Biri bir küçük suç eyledükde
Biri de tevbe it aña didükde
- 812 Dise ne eyledüm tevbe idecek
O kes kâfir olur bî-reyb ü bî-şek
- 813 Biri birile iki kes çekişse
Biri gel gidelüm ‘ilme dise
- 814 O dağı dise ‘ilmi neyleyin ben
Didiler kâfir olur böyle diyen
- 815 Bu oldı vech-i küfür olmağa zîrâ
Bu sözle ‘ilmi taḥfif itdi ḥaşâ
- 816 Eger kim hürmeti kaṭ‘î olanı
Ḥelaldür dise yimek içmek anı
- S1 35 a
- 817 Mişâl-i ḥamr u âdem laḥmi gibi
Dağı ḥinzîr laḥmi şahmı gibi
- 818 Ḥaram dise ḥelâli kaṭ‘ı ye yâ
Diyen kâfir olur bu kavli ḥaşâ
- Ü 31 b
- 819 Ḳamu dînde olan bir şey’ muḥarrem
Muḥâlif olsa ḥill i ḥikmete hem
- E 146 a, S2 30 a
- 820 Mişâl-i cümleden farzâ zinānuñ
Ḥelâl olmasın ümmîd itse anuñ
- M1 198 b
- 821 Küfürdür didiler bu bed-emeldür
Ḳamu edyânda zîrâ kem ‘ameldür
- M2 36 a
- 822 Temennî itse ḥamruñ ḥillin ammâ
O kimse kâfir olmaz didi ḥaşâ

823 Laṭīfeyle idüp cürm-i ‘azīmi
Eger oḡursa Ḳur’ān-ı kerīmi

824 Birinüñ ismi Yūsuf olsa idi
Biri de Yūsuf A‘rız dise idi

825 Kelāmu’l-lāhı lāğ-ıla oḡumaḡ
Küfürdür didiler bu iş muḡaḡḡaḡ

Veşāyā li’s-sālīki ṭarīḡı’l-āḡiret

826 Naşīḡat iderin her dem enāma
Vaşīyyet eylerem ben ḡaşş u ‘āma

827 Ṭutalar her ne emr itdise Mevlā
İdeler her ne didi Ḥaḡ ta‘ālā

828 Namāzı var-ısa ḡalmış ḡazāya
Ḳıla bu ḡüni yarına ḡomaya

S1 35 b

829 Zekātı varsa ḡalmış vire anı
Ṭuta şavmı ḡeçürmeye zemānı

830 Eger ḡac lāzım ise anı ide
Ki fevtinden şaḡınup ḡacca gide

831 Daḡı üstine farz-ı ‘ayn olandan
Ta‘allüm ide ḡāl ‘ilmin bilenden

E 146 b

832 Bilenleri su‘āl idüp bulalar
‘İlim meclisine ḡāzır olalar

Fi’l-istiftā’i

M1 199 a, M2 36 b, Ü 32 a

833 Kimüñ gerekse fetvāsıla ey yār
‘Amel lāzım degil anuñla zinhār

- S2 30 b
- 834 Eger mevşūķ ise ‘ilm ü ‘amelde
Daħı taķvā var ise her maħalde
- 835 ‘Amel itmek anuñla cā’iz oldı
İden kişi merāma fā’iz oldı

Fi’l-istimā‘

- 836 Simā‘ meclislerine varmayalar
Bu gūne bezme ħāzır olmayalar
- 837 Tağannīle oķunsa līk Qur’ān
Daħı zıkr ü ezān sāyiri ey cān
- 838 İşitmeden ħazer it çāru-nā-çār
Tağannīsini eyle redd ü inkār
- S1 36 a
- 839 Eger zıkr olsa ismu’l-lāh-ı a’lā
Añılsa ism-ü pāk-i Ĥaķ ta’ālā
- 840 Edeble ‘azze sulṭāna diyeler
Ya sübhāne ile ta’zīm eyleyeler
- 841 Daħı diye tebārek yā ta’ālā
Bularla vaşf olına ism-i Mevlā
- 842 Eger zıkr olsa ism-i Muşṭafā’nuñ
Esāmisi añılsa enbiyānuñ
- 843 Şalāt eyleyeler ta’zīm ideler
Kitābet itseler tekrīm ideler
- M2 37 a, E 147 a
- 844 İşāretle itmeyeler iktifāyı
İde tarziyye eyle iħtirāmı
- M1 199 b, Ü 32 b
- 845 Eger ‘ālimleri zıkr eyleseler

‘Aleyhim rahmetu’l-lāhi diyeler

Fī ḥaḳḳı’l-üstād

- 846 Bürāder eyle üstāduña ta‘zīm
Öñince yürüme kıl añña tekrīm
- 847 Yürimek ger delālet çün olursa
Zarar virmez öñince yürülürse
- 848 Kelāma başlama hem andan evvel
Üşenme hizmet eyle cān-ıla gel
- 849 Daḥı berk itme üstāda kelāmı
Ki nerm idüp kelāma vir nizāmı
- 850 Dögüp qaḳısa maḥzūn olma ey yār
Naşīhat bilüp incinme yūri var
- 851 Rızāsın gözle üstāduñ daḥı hem
Ri‘āyet eyle etbā‘ına muḥkem

S2 31 a

S1 36 b

Fī ḥaḳḳı’s-sultān

- 852 Şeh-i İslām’a ‘adl u devlet-ile
Daḥı a‘dāsı üzre nuşret ile
- 853 Du‘āyı ḥayr ile tevķīr ideler
Şenā vü ḥamdını tevķīr ideler
- 854 Anı zālīm diyü idüp i‘tināyı
Şaḳınup itmeyeler bed-du‘āyı

E 147 b

M2 37 b

Fī ḥaḳḳı’l-ebeveyn

- 855 Eb ü üm ḥaḳların itmek ri‘āyet

- M1 200 a Bu iş her kişiye lâzım be-gāyet
- 856 Bularuñ yüzine pek söylemeye
Ġazab kılmaya ħiddet eylemeye
- Ü 33 a
- 857 Baba ana ne emr itse tuta hem
Eger şer‘ī söz ise ide her dem
- 858 Daħı şabr ide karşı söylemeye
Ne deñlü dögse anlar of dimeye

Fī ħakķı’l-aķrabā’

- 859 Hemīşe aķrabāya eyle iħsān
Ĥazer it kať‘-ı raħm itmekden ey cān

Fī ħakķı’l- cār

- S1 37 a
- 860 Ri‘āyet ide koñşusu var ise
Vire hem koķulu yimek bişürse
- 861 Getüre koñşuluk ħakķın yirine
Bulna her düşen ħacetlerine

S2 31 b

Fī ħakķı’l-iħvān

- 862 Kıla hem sāyir iħvāna muħabbet
Ĥaťāyı ‘afv idüp ide mürüvvet

Fi’l- ħakķı’l-iħtisāb

- E 148 a
- 863 Muħaşşal emr-i ma‘rūfi göresin
Daħı nehyi ‘ani’l-münker idesin
- M2 38 a
- 864 Müdāhin olmadan kıl iħtirāzı
Müdārā it ki kesb it imtiyāzı

865 Muḥakḳak bir zarar olursa peydā
Müdārā oldı anı def'e müdārā

Fi'l-ḥakḳı'l-'ādāt

M1 200 b

866 Hazer ide dile çok söyleyenler
Be-ğāyet şakına çok çok gülenler

Ü 33 b

867 Mu'āmeyleyle aqça virme ey yār
Mu'īn olma daḳı virmege zinhār

868 Buña kim şāhid olmaḳdan hazer it
Şakın hem kātib olmaḳdan güzzer it

869 Gerek bey' ü şirā itdükde her bār
Gerek sāyir umūruñ her ne kim var

S1 37 b

870 Budur olan saña ūlā vü uḫrā
Ḳamuda eyle şer'i pāk icrā

871 Daḳı ücretle te'zīn ü imāmet
Şakın itme budur saña vaşıyyet

872 Hem itme ecr-ile ta'līm-ü Ḳur'ān
Daḳı aqçayla 'ilm öğretme ey cān

873 Ne dīvān-ı mülūke var maḳarr it
Ne bāb-u mīr ü ḳāḍīden güzzer it

874 Żarūretsiz bulara gitmeyeler
Şakınup devr-i ebvāb itmeyeler

E 148 b

Fi's-sünen ve'l-bida'

M2 38 b, S2 32 a

875 Mü'ekked sünnet olupdur cemā'at
Müdāvīm oldı aña ehl-i sünnet

- 876 Sünenden daḥı ne varsa mü'ekked
Ri'āyet kıla idüp cidd ü bī-ḥad
- 877 Daḥı bid'atden ide iḥtirāzı
Fazā'ilden kıla kuşluk namāzı
- M1 201 a
- 878 Sekizdür ekşeri iki aḳalli
Müdāvim olanuñ yüce maḥalli
- 879 Kılup aḥşamı idüp bezl-i himmet
Kıla Allāh için hem altı rek'at
- 880 Selāmı her iki rek'atde vire
Bunu oқыya soñra yiddi kerre
- S1 38 a, Ü 34 a
- 881 Daḥı yatsu namāzınuñ pesinde
Kıla dört rek'atı hem soñrasında
- 882 Ola hem şavm-ı Dāvud ile meşgūl
Günüñ birin yiye birin tuta ol
- 883 Bular olmazsa buña dā'im ola
Ki penc-şenbih dü-şenbih şā'im ola
- 884 Bulardan olmaz ise nūr-ı feyzi
Tuta niyyet idüp eyyām-ı bīzi
- 885 Ayuñ on üçi on dördüncisidür
Didiler daḥı on bişincisidür
- E 149 a
- 886 Daḥı bunu vazīfe eyleyeler
Ki her şeb süretü'l-Mülk oқыyalar
- M2 39 a
- 887 Kıla terk itmeye dā'im teheccüd

İde Allah rızāsıçun ta‘abbüd

888 Teheccüdün aqalli oldı iki
Anuñ ekşeri olupdur on iki

889 Şalāt-ı şubhı her kılduqça yine
E‘üzü diye üç kez vird idine

M1 201 b

890 Oqıya sūre-i Haşr āhirini
Anuñ terk itmeye hergiz birini

S2 32 b

891 Şabāh aqşam bunı vird idünüp ol
Ola dā’im müsebbe‘āta meşgūl

M2 39 b, S1 38 b, Ü 34 b, E 149 b

892 Tamām itdükde bularuñ pesinde
Oqıya bunı on kez şoñrasında

M1 202 a

Fi'l-misvāk

- 893 Ola her kişi misvāke müdāvim
Huşuřā kim namāza olsa qā'im
- 894 Vuzū itse tütına anı her dem
Dağı bidār olıcağ uyđudan hem
- S1 39 a, S2 33 a
- 895 Ya Qur'an okumağa başlasaydı
Ya tefsir ü hadiş naql eyleseydi
- 896 Qamu da ide isti'māl-i misvāk
Anuñla ide ağzın dişlerin pāk

Fī ādābi'd-du'ā'

- 897 Du'ā itseñ bürāder añ Hudā'yı
Şenā-ü Haqq ile eyle ibtidāyı
- 898 Şalāt it hem resül ü bā-şafāya
Dağı aşhāb u āl-i Muřafā'ya
- Ü 35 a
- 899 Dağı añ mü'minīn ü mü'minātı
Unutma Müslimīn ü Müslimāt'ı
- M2 40 a, E 150 a
- 900 Hem eyle vālideyni ĥayr-ıla yād
Bulardan soñra añ ger varsa üstāz
- 901 Dağı qardařlaruñ yād it du'āda
Ki it her birin ismile irāde
- 902 Tazarru'larla it Haqq'a şenāyı
Hem ihfā-y-ıla kıl itseñ du'āyı
- 903 Dağı ĥalvetde der-gāh-ı Hudā'ya
Yüzüñ sür hem elüñ qaldur du'āya

M1 202 b

904 Tazarru‘lar tezellüller idüp hem
 amu Őuçuña irār it dem-ā-dem

905 Aıdup anlı yaşı gzlerüñ hem
 Niyāzuñda bu ola szlerüñ hem

906 Ki Ha‘dan iste ‘afv ı istiāmet
 Rızā vü ‘āıbet tevı u ramet

S1 39 b

907 Őıgınu Ha‘a sū’-i ‘āıbetden
 Daı avf eyle hevl-i āiretten

908 HemıŐe luf-u Ha‘a rāgı ol hem
 Ki üsn-i ātimeye ālib ol hem

909 Daı Şükr eyle Ha‘uñ ni‘metine
 Ki mazar olasın ün rametine

Fi‘l-evlād ve‘l- ezvāc

S2 33 b

910 ılup evlād u ezvācına tefhım
 İdeler ‘ilm ile ādābı ta‘lım

911 Daı zab ideler ezvācı mukem
 Ki gstermeyeler nā-mareme hem

M2 40 b, E 150 b

912 Daı amāma dgün yirlerine
 Daı tehniyyeye il evlerine

Ü 35 b

913 Hazer idüp buları itmeyeler
 Nisānuñ her szini utmayalar

914 HuŐuŐā kim bir emr-i mu‘zam ola
 İçinde niçe ma‘nā mūdgam ola

- M1 203 a
- 915 Her işde zen sözine uymayalar
Kelām-ı zenle ‘āmil olmayalar
- 916 Velī tedbīr-i menzilde güdeler
Zene gāhī muvāfaqat ideler
- 917 Olup ḥüsn-i mu‘āşeretde hem-dem
Ki ba‘zı suçların ‘afv ideler hem
- S1 40 a
- 918 Müşāb olur anı ‘afv itmiş olsa
Eger ol suç ma‘āşīden degülse
- 919 Daḥı şıbyānına geydürmeye hem
Ḥarirden takye vü kaftan dem-ā-dem
- 920 Kınā yakmaya oğlancuıklarına
Ne ellerine ne ayaklarına
- 921 Yedi yaşında başlada namāza
Hem anı kındura yap yap niyāza
- 922 Varıcaḡ on yaşına itmez ise
Kötekle kıldura söz tutmaz ise

Fi’t-tilmiz

- M2 41 a, E 151 a
- 923 Kişi şākirdin oḡlı gibi bile
Anuñ da terbiyesin öyle kıla

Fi’l-istiḡfār

- S2 34 a
- 924 O kes kim dir du‘āsı ola maḡbūl
Ola ḡamd-ıla istiḡfāra meşḡūl
- Ü 36 a
- 925 Diye cürmi içün estaḡfiru’l-lāh
Diye tevfiḡ-ı Ḥaḡḡ’a elḡamdü li’llāh

M1 203 b

926 İdüp Һamd-ıla istiğfārı iksār
Oқuya bu du‘ā’i ide tekrār

Fi’l-veşāyā’l-müte‘allikat bi’l-muhtażar ve’l-meyyit

S1 40 b

927 Daһı yārān u iһvāna vaşıyyet
Marazum ger bula cismimde şiddet

928 Baña tevһīd ü taqrīr itmeg-içün
Baña Qur‘ān’ı tezkrīr itmeg-içün

929 Beni göre gelen iһvān u yārān
Oқıya sūre-i İhlāş’ı ol ān

930 Diyüp ta‘līm içün baña hem ol һīn
Oқuya bu du‘āyı ide telқīn

931 Daһı zıkr ide Һaққ’uñ raһmetini
Cinān içre virecek ni‘metini

M2 41 b, E 151 b

932 Recā içün olan āyāt u aһbār
Oқunup ol maһalde ola tekrār

933 Daһı telқīn idüp eyleye himmet
Yanımda kendü getüre şahādet

934 Baña di diyü ibrām itmeyeler
Sürüp üstüme iқdām itmeyeler

- M1 204 a
- 935 Lisānımla eger tevḥīd idersem
Cenāb-ı Bāri'yi temcīd idersem
- S2 34 b
- 936 Pes andan lafz-ı āḥar söylemezsem
Bu didüğüm yiter ğayrı dimezsem
- Ü 36 b
- 937 Dehānumdan çıkarsa ğayrı güftār
Baña tevḥīd ü telkīn ide tekrār
- 938 Hem ide tevbe itmekligi ta'līm
Hem ide baş tırāş itmegi tefhīm
- S1 41 a
- 939 Kāsıġı koltuġı yolmaġı muḥkem
Bıyık kırkmaġı tırnaġ kesmegi hem
- 940 Diye it bunları bir de idilmez
Öldükden soñra itmek cā'iz olmaz
- 941 Daḡı mümkün ise ġusl itdüreler
Eger olmazsa ab-dest alduralar
- 942 Teyemmüm vireler olmazsa bunlar
Yönüm kıbleye karşı döndüreler
- 943 Daḡı sağ cānibime yaturalar
Daḡı pesi kırā'at itdüreler
- M2 42 a
- 944 Baña kim mevt ḥāzır ola ol ān
Kōmayalar yanumda 'avret oġlan
- E 152 a
- 945 Ceza' itmeyeler itdürmeyeler
Yanımda şāliḥ ādemler koyalar
- 946 Ki tevbe ideler dilden benümçün

Şeyāṭinden faḳīrūñ emni için

- M1 204 b
- 947 Beden kim ayru düşe ʃatlu cāndan
Ki rūḫum ḳabz ola ya‘nī bedenden
- 948 Bu kez eṫrāfıma tütsi vireler
Ya üç biş yā yidi devr itdüreler

Fī ıskāṫı’ş-şalāt

- 949 O kim baña veliyy-i aḳreb ola
Ḥelal kesb idici bir kimse bula
- S1 41 b, Ü 37 a
- 950 Ala üç yüz ḳadar ḳarz aḳçasından
Bulunmazsa yanımda ala andan
- 951 Bula muḫtāc şālih iki ādem
Bular ehl-i ʃama‘dan olmaya hem
- S2 35 a
- 952 Ecānibden olursa baña a‘lā
Telāmīzūmden olsa daḫı evlā
- 953 Götüre bunları bir yire tenhā
Üçinden ğayrı kimse olmaya aşlā
- 954 Ḥisāb ide ol aḳça ne iderse
Ki ḳaç günlük namāzuma düşerse
- 955 Muḫammed bin Pir ‘Alī’nüñ o miḳdār
Ki ıskāṫ-ı şalātı için ey yār
- M2 42 b
- 956 Anuñçun dise virdüm saña şunı
Ḳabül itdüm diye ol daḫı anı
- E 152 b
- 957 Ḳabül itdükde ol kes añduralar
Ki milki olduğunu bildüreler

- 958 Qabül idende řīb-ü hāřır ile
Bu kez ol dağı şaşı-ı āđar ile
- 959 Veliyy-i aqrebüm niçe didise
Aña ne vech-ile devr eyledise
- M1 205 a
- 960 Faqır-i āđara devr ide öyle
Ne didi niçe itdi ise böyle
- 961 Bu ‘āciz kim öyle dünyāya geldi
Toğuz yüz hem yigirmi toğuz oldu
- 962 Ki mevtüm tārihi ne vaqt olursa
On iki tarđ olıncağ ne qalursa
- 963 Hisāb idüp o günden devr ide hem
řalāt-ı vitri ide aña munzam
- S1 42 a
- 964 Vire her vaqt namāz için temāmet
Ki her bir nişf-ı řā‘ buğdaya kıymet
- 965 Dir iseñ nişf-ı řā‘ ne deñlü ola
Tamam biş yüz yigirmi dirhem ola
- Ü 37 b
- Fī ıřkātı’ş-şavm ve’z-zekāt ve’l-uğhiyyet ve’l-fişrat ve’n-nüzür**
- 966 Çün ıřkāt-ı řalātuñ devri ey yār
Tamām olduğda bir qaç devri tekrār
- 967 řıyāmum fidyesiçün ide himmet
Dağı qalmış zekāt için temāmet
- M2 43 a, S2 35 b
- 968 Bir iki devr ide hem anuñ-ıçun
Dağı qurbān ı fişra nezrim için

- 969 Kıla her birisinde devr-i elzem
Bir iki dahı hâkk-ı ‘abd için hem
- E 153 a
- 970 Pes andan aqça kim her kimde kıla
Kerem idüp veliye hibe kıla
- 971 Eline alıcaq ol armağanı
Qabül itdüm diye ol dahı anı
- M1 205 b
- 972 Veliyy-i aqrebem dahı çıkara
Yüz aqçasın ol iki şahşa vire
- 973 Bularda ellişer bulup gideler
Sevâbın rûhuma a‘tâ ideler

Fî hufri’l-ğabr

- 974 Pes andan şoñra iki kimse bula
Qabir qazıcılardan her kim ola
- S1 42 b
- 975 Diye kim Müslimîn’üñ medfeninde
Qazuñ bir şâlihüñ qabri yanında
- 976 Diye kim sizlere kırq aqça virem
Anı da aşıl mâlumdan vire hem
- 977 Uzunluğı ola kendü boyumca
Enüñ hem ola eni yarisınca
- 978 Ferâğ itdüklerinden şoñra bundan
Qazalar yine kıble cānibinden
- Ü 38 a
- 979 Ki gevdem şıgacaq bir lahd qazalar
Hemān bir lağma beñzer yir düzeler
- M2 43 b

Fi’t-tekfin

- 980 Pes andan şoñra idüp bunı ta‘yīn
 ılalar orta bizden baña tekfīn
 E 153 b
- 981 Velākin anı itlāf itmeyeler
 Ki mesnūn ola isrāf itmeyeler
- 982 Kefen daħı aşıł mālumdan ola
 Dikilüp çün-ki ol encāmı bula
 S2 36 a
- 983 Buħūrı çevresinde gezdüreler
 Ya üç biş yā yidi devr itdüreler
 M1 206 a
- Fī ğusli’l-meyyit**
- 984 Pes andan şoñra ğasle başlayalar
 Aña lāzım olanı işleyeler
- 985 Yunacağ tahta evvel vaz‘ olına
 Pes andan meyyitüm üstinde yuna
 S1 43 a
- 986 Yine eṭrāfıma tütsi vireler
 Girü geçen gibi devr itdüreler
- 987 Daħı bir müttakī kimsene yuya
 Anuñ yanınca bir şāliḥ şu kıoya
- 988 Yuyalar sūnnet üzre anda tenhā
 Bulardan ğayrı kimse olmaya aşıłā
- 989 Baña evvel vuzū vire yuyanlar
 Ri‘āyet ideler teşlīşe anlar
- 990 Ki ne şer‘ī yire itlāf itmeyeler
 Şuyı çoğ döküp isrāf itmeyeler
 M2 44 a
- 991 Biraz şu kıaynadup ḥaṭmī kıoyalar

Ü 38 b Şaçım şaçalum ol şuyla yuyalar
 992 Eñ āhir şu ki üstüme dökeler
 O şuyun içine kāfūr ekeler

E 154 a 993 Tamām ola ğasil encāma ire
 Velī ol aqçadan kırk aqça vire
 994 Bu zıkr olunduğı üzre yuyalar
 Tamām olduğda kefene koyalar

Fī şalāti'l-meyyit

M1 206 b 995 Pes andan dost olanlar ola ‘āzim
 Kılalar ya‘ni cem‘ olup namāzım
 996 Tamam sa‘y eyleyüp diğkat kılalar
 Ki yüz kişi kadar hāzır olalar
 997 Aqalli kırka vara hāzır olan
 Hem üç şafdan dağı olmaya noqşān

S1 43 b, S2 36 b 998 Çok olursa zarar yok dağı a‘lā
 Yidi ādem de olsa üç şaf ola
 999 Mü’ezzinler önümce gitmeyeler
 Gidüp hem cehr-ile zıkr itmeyeler

Fī ādābi’d-defn ve mekrühātih

1000 İledicek beni kabrūme ihvān
 Bulardan bir iki şālih Müsülmān
 1001 Cenāzem içeri vāz‘ eyleyeler
 Koyup lahd içine böyle diyeler

M2 44 b

1002 Yönüm kıbleye karşı döndüreler
Pes andan laḥdi kerpiçle öreler

E 154 b

1003 Daḥı ol laḥdüñ ağızını örerken
Bunu oquya hem anı yaparken

Ü 39 a

1004 Eger kerpiç bulunmazsa dimişler
Dayaya laḥdüñ ağızına kıamışlar

M1 207 a

1005 Ne ağac ne kiremüd ne ḥaşıri
Bulardan hıç vaz' olmaya biri

1006 Tamam vaz' ideler toprağa kıorı
Pes andan tolduralar ol çukurı

1007 Düzüp örgüç gibi toprağı başdan
Velī olmaya yüksek bir kıarışdan

S1 44 a

1008 Definden fāriğ ola çün-ki ihvān
Ola bir desti şu üstüme rızān

1009 Dökeler ol şuyı lākin yolınca
Baş ucından kaç ayağa varınca

Fi'd-du'ā'i ba'de'd-defn

1010 Definden soñra ihvāndan bir ādem
Diye kıabrim yanında bunu ol dem

M2 45 a, S2 37 a

- 1011 Pes andan bunı hem bir kimse yine
Başından oqıya tā āhirine

E 155 a

- 1012 Bulardan şoñra biri dağı diye
Bunı tā āhir olunca oqıya

M1 207 b

S1 44 b, Ü 39 b

- 1013 Dağı ħāzır olanlar ol mağalde
Diyeler bir birine hem o ħalde

- 1014 Dilek ‘afv ide şuçın Ħađ ta‘ālā
Dağı istek ki teşbit ide Mevlā

Fi'l-ķırā'at 'ale'l-ķabr

- 1015 Oqıyalar bulardan şoñra Ķur'ān
Ki ya'nī sūretü'l-Mülk ile ey cān

- 1016 Oquna sūretü'l-İħlāş heft bār

- Dağı mu‘avvezeteyin hem ey yār
M2 45 b, S2 37 b
1017 İdeler Fātiḥa’yla anı itmām
Bu minvāl üzre bula çün-ki encām
- E 155 b
1018 Yine İhlāş ola on kerre tekrār
Dağı hem Āyete’l-Kürsī’yi ey yār
- 1019 Ola hem sūre-i Yāsin kırā’at
Bağara sūresi dağı temāmet
- 1020 Şevābın dille hibe eyleyeler
Şu mü’min karşıya virdüñ diyeler
- M1 208 a
Fi’l-keffāreti’ş-şavm ve’l-yemīn
- 1021 Kırā’atdan du‘ādan soñra elzem
Dağı ol bāki kalan aqçadan hem
- Ü 40 a
1022 Tamām altmış faķire altmışını
Vire keffāret-i şavmıçun anı
- 1023 Ol aqçadan yine yüz aqça vire
Yemīn keffāretiçün yüz faķire
- S1 45 a
1024 Bu zıkr olanlara himmet ideler
Tamam her birine niyyet ideler
- Fi’t-telķīn ‘ale’l-ķabr**
- 1025 Tamām olduķda bunlar gide ihvān
Benümle ħala bir şāliḥ Müsülmān
- 1026 Hem ‘aqlın cem‘ idüp tura ayağın
Yüzüm karşıyını ide turağın

1027 Diye kim yā Muḥammed ibn-i Meryem
Bunu üç kez diyücek oқыya hem

M1 208 b

M2 46 a, E 156 a, S2 38 a

1028 Bunu āḥir olunca diyüp ol yār
Pes andan ide üç kez bunu tekrār

S1 45 b

1029 Daḥı üç kerre ide bunu telḳīn
Te'ennī vü tefekkür ile tebyīn

Ü 40 b

1030 Buları dinilen üzre oқыya
Tamām eyleyicek hem böyle diye

M2 46 b

1031 Mezārüm üzre yapu yapmayalar
Dağı üstüme çadır kırmayalar

1032 Ki bellü olmağa ayağ u başı
Dikeler bir büyük uzunca taşu

E 156 b

1033 Budur bā'ış bu oldu buña gāye
Müzekkir olmağ-ıçundur du'āya

1034 Dağı kabrim yıkılacağ olursa
Anı ta'mır ide lāzım gelürse

M1 209 a

1035 Mezārım üstüne dōke türābı
İdeler medfenüm evvelki gibi

1036 Düzüp örgüç gibi toprağı başdan
Yine olmaya yüksek bir karışdan

1037 Düzeler kabrūñ üstün leykin ey yār
İçerden yapmayalar anı zinhār

S1 46 a, S2 38 b

Fī mekrūhāti ehli'l-muşibetih ve mendübātih

1038 Dağı evlād ı evvācuma ey yār
Vaşiyet iderem sār ne kim var

1039 Baña şağ u şağup şağdurmayalar
Ziyāde medh idüp ağdurmayalar

1040 Dağı mevtüm günü yā-ğud yidimde
Ya kırkınıcı günümde yā yılımda

Ü 41 a

1041 Ta'am idüp ziyāfet itmeyeler
Ki bid'at yollarına gitmeyeler

- M2 47 a
- 1042 Taşadduk eyleyüp ihsân ideler
Anuñla rûhumı şādān ideler
- 1043 Qabûl ide anı luţf-ıla Mevlā
Keremler idicidür Hâk ta‘ālā
- E 157 a
- 1044 Eger i‘tāya aqça yoksa hāzır
Vire her neye ger olursa kâdir
- 1045 Şoĝan dahı olursa dimeye yok
Vire Allāh için ger az u ger çok
- M1 209 b
- 1046 Du‘āda añalar unutmayalar
Kerem idüp unudup gitmeyeler
- Fī vaşiyeti’l-enbiyā’**
- 1047 Dahı ebnām için idüp vaşiyet
Budur anlara maşşüşen naşîhat
- 1048 Ki kâdî vü müderris olmayalar
Der-i kâdî vü mîre varmayalar
- S1 46 b
- 1049 Tevekkül ideler Allāh’a dā’im
Olalar ‘ilm taşşîlinde kâ’im
- 1050 İdeler neşr-i ‘ilme bezl-i kudret
Qılalar dahı taqvā ile ülfet
- 1051 Helalden sevq olandan kaçmayalar
Cihāt u manşıba fem açmayalar
- 1052 Qamuya vird ola dā’im bu āyet
Tevekkülde göreler niçe hikmet

M2 47 b, S2 39 a

Zeyl-i veşāyā fi'l-istincā'

Ü 41 b

1053 Każāyı hācet itse bir kiři ger
Gerek 'avret gerekse olsun ol er

E 157 b

1054 Budur sünnet olan lāzım bilinmek
Tezekle taş-ıla bizle silinmek

1055 Tek olması velīkin müsteħabdur
Dağı şu ile yıkamağ edebdür

M1 210 a

1056 Meger kenārına dübrüñ necāset
Bulaşsa eylemez silmek kifāyet

1057 Ne deñlü silse pāk olmaz o qalur
Anı şu ile yumağ lāzım olur

1058 Dağı sağ elle yunmağ yā silinmek
Bu mekrūh oldu lāzımdur bilinmek

1059 Anı şol el-ile itmek gerekdür
Edeb yolın tıutup gitmek gerekdür

S1 47 a

1060 Kemükle yā tavar tersile ey yār
Ya ādem ekl idecek her ne kim var

1061 Tavar yiyecegi eşyā-y-ıla hem
Kerāhet var silinme pīş ü kerkem

1062 Dönüben kıbleye karşı oturmağ
Güneşe yā-ħud aya karşı tırmağ

M2 48 a

1063 Buları eylemeklik oldu mekrūh

Bilen itmez meger kim ola ma‘tüh

Fī farzı’l-vuzū’

S2 39 b

1064 Vuzūnuñ farzı dördür ey büräder
İşit eyle bunı ƙalbūñde ez-ber

1065 Yüzi bir kerre yumağdur yolıla
İki ƙolları hem dirseklerle

Ü 42 a, E 158 a

1066 Dağı ol zıkr olan farzūñ birisi
Ki bir kez meş olupdur rub‘-u re’si

1067 O farzūñ birisi dağı ayakdur
Ʀopuğlarla bile yayƙamağdur

M1 210 b

Fī süneni’l-vuzū’ı

1068 Vuzūya ibtidā itdükde ey yār
Budur sünetleri unutma zinhār

1069 Eñ evvel tā bileklere varınca
Eli üç kerre yumağdur yolınca

1070 Vuzūya başladuğda böyle diye
Ki ya‘nī ibtidā bunı oğya

S1 47 b

1071 Dağı eyleye isti‘māl-i misvāk
Ki ya‘nī ağzını eyleye ol pāk

1072 Üleşdüre dağı a‘zāyı yurken
Arasın kesmeye ab-dest alurken

M2 48 b

- 1073 Başa mesh olınan şu ile yine
 Kulağa ol şu-y-ıla mesh olına
- 1074 Hilalleye dağı barmaklarını
 Üçer kez yuya yunan yirlerini
- 1075 Vuzū'a niyyet ile başlaya hem
 Dağı bed'i sağından işleye hem
- 1076 Dağı tertibe eyleye ri'āyet
 Başın kaplayu mesh ide be-gāyet
- 1077 Başı mesh itse başlaya elinden
 El ü ayak yuduğda barmagından

E 158 b

Fī mekrūhāti'l-vuzū'ı

M1 211 a

- 1078 Budur mekruhları ab-destüñ ey yār
 Vuzū itdükde birin itme zinhār
- 1079 Biri sağ elle sümüğe tokunmağ
 Dağı pek pek yüzine şuyı urmağ
- 1080 Dağı günde ışınmış şudan almağ
 Yunan 'uzvı üçerden gayrı yumağ

Ü 42 b

Fī nevākışı'l-vuzū'ı

S2 40 a

- 1081 Bu eşyā hep bozar ab-desti elbet
 Öñ ü arttan çıkan rīh u necāset

S1 48 a

- 1082 Velī öñden çıkan yille bozılmaz
 Muḥakkağ bil vuzū'ı nākış olmaz
- 1083 Bedenden ḥāric olmağ yā iriñ dem
 Ya-ḥud şaru şu çıkup aqsalar hem

- M2 49 a
- 1084 Şu mevzi'e ki ğusli vācib ola
Ġusülde ya'ni ol mevzi' yunıla
- 1085 Daħı hem aĝzı ıolusınca kuşmak
Eger balĝam degülse ol muħaqqak
- 1086 Daħı yatup ya ıayanup uyusa
Şu vech üzre ki ol ıayağ alınsa
- E 159 a
- 1087 Düşecekleyin olursa ıayanan
Bu mertebesidür ab-desti bozan
- 1088 Daħı mecnün olup yā ser-ħoş olmak
Ya kendü kendüden uĝunu ıalmaq
- M1 211 b
- 1089 Daħı ĝülmek namāz içinde pek pek
Daħı çıplak zeni āĝūşa çekmek
- Fī furūzi'l-ĝusül**
- 1090 Furüz-ı ĝuslün üç hem oldı bilmek
Birer kerre fem ü enfe şu virmek
- 1091 Daħı yunmaq-durur hem sā'ir a'zā
Bulardur farz-ı ĝuslün anca cānā
- Fī süneni'l-ĝusül**
- Ü 43 a
- 1092 Bürāder var ĝusülde altı sünnet
Vuzū itmek biri birisi niyyet
- S1 48 b
- 1093 Biri daħı bedenden necsi yumak
ıamu a'zāya hem üç kez şu ıomak
- 1094 Daħı ıomak şuyı saĝa muıaddem
Şol omuza ıomakdur şoñradan hem

- 1095 Dağı başına sâ'ir 'uzvına hep
Dökünmekdür şuyı cümle müretteb

M2 49 b, S2 40 b

Fî mûcibi'l-ğusûl

- 1096 Bulardur mûcib-i ğuslûñ muhaqqak
Birisidür menî şehvetle çıkmak

- 1097 Hürücü ger anuñ uyurken olsun
Uyanuqla gerek tururken olsun

E 159 b

- 1098 Zeker dağı hitânına varınca
Zenüñ fercine girmek üzre anca

- 1099 Dile lâzım degildür bunda inzâl
İkisi dağı yunur itme işkâl

- 1100 Dağı bulmak nevimden kalkduğında
Menî yâ-hud mezî döşekde tonda

M1 212 a

- 1101 Zeker başında uyanup şu balsa
Hareket yoğ-iken nevm itmiş olsa

- 1102 Dağı zen kişi hayızdan kesilmek
Nifâsı hem dağı pâyâna irmek

Fî şürûtı'ş-şalât

- 1103 Namaz kılmak murād itseydüñ ey yâr
Eñ evvel bu şürûtı eyle her bâr

S1 49 a, Ü 43 b

- 1104 Birisi setr-i 'avret eylemek hem
Eriñ 'avret yirini bil muqaddem

- 1105 Göbek altı diz altına varınca
Budur cāriyenüñ hükmi de anca

- M2 50 a
- 1106 Emenüñ lîk zâhr u baṭn-u ‘avret
Budur artuqlığı erden nihāyet
- 1107 Bu ḥad bālāda zîkr oldı mufaşşal
Ki maḥrem neydügi bilindi evvel
- 1108 Gerek a‘zā-yı ḥürre cümle şaklı
Degül yüzi eli ayası ricli
- E 160 a
- 1109 Bulardan ğayrı ‘uzvı cümle ‘avret
Şaçı daḥı olur-ısa temāmet
- S2 41 a
- 1110 ‘Acāyız daḥı setr eyler buları
Gerek tenhā vü zülmet olsa yiri
- M1 212 b
- 1111 Şürūṭın biri daḥı oldı niyyet
Şürū‘dan evvel ola niyyet elbet
- 1112 Şu vaḳtuñ farzına di farz ise ger
Eger sünnetse sünnet di bürāder
- 1113 Yiter nāfilede ṭursañ niyāza
Di ancak niyyet eyledüm namāza
- 1114 Bu lāzım iḳtidāda ḥaşş u ‘āma
Diye her biri uydum şu imāma
- 1115 Velī niyyet dimeklik ḳaşd-ı dildür
Lisān-ıla dimek lāzım degildür
- S1 49 b
- 1116 Tefevvüh eylese lākin zarar yoḳ
Daḥı ra‘nā vü zībā fā’ide çoḳ
- 1117 Biri de virmemek niyyete fayşal
Aña aḳreb gerek tekbīr-i evvel
- 1118 Birisi daḥı istiḳbāl-i ḳible

- Biri vaktinde kılmak oldu aña
- Ü 44 a
- 1119 Biri pāk eylemek cismini muhkem
Dağı şevbini tanzîf eylemek hem
- M2 50 b
- 1120 El ayağ cebhesi değdügi yirler
Necisden pāk olunmak lâzım anlar
- 1121 Biri dağı vuzū itmekdür ey cān
Eger şu bulmağa var ise imkān
- 1122 Eger şu bulmasa yā olsa haste
Ya korksa şudan olmadın şikeste
- E 160 b
- 1123 Bu tağdirce teyemmüm eylemek hem
Bu tafşîl üzre bil bunu dem-ā-dem
- 1124 Biri dağı dimekdür ey bürāder
Namāzuñ evvelinde Allāhu ekber
- Fî erkāni'ş-şalāt**
- M1 213 a
- 1125 Dağı bunlardur erkānı namāzuñ
Bularsız bāñıl olur ol niyāzuñ
- 1126 Kıyām itmek biri var ise kudret
Biri Qur'an oğumağdur bir āyet
- S2 41 b
- 1127 Dağı rek'atde itmek bir rükū'ı
Mağallile gerek anuñ vuğū'ı
- 1128 Dağı hem iki secde eylemekdür
Ki her bir rek'at içinde dimekdür
- S1 50 a
- 1129 Birisi her namaz sonunda tura
Teşehhüd oğunacağ vağt otura

Fī vācibāti'ş-şalāt

- M2 51 a
- 1130 Budur ey yar şalātuñ vācibātı
Bilüp bunlarla tekmīl it şalātı
- Ü 44 b
- 1131 İki evvelde Fātiha oqumaq
Ya üç āyet ya-ḥud bir sūre koşmaq
- 1132 Ya üç āyet kadar ola bir āyet
Ol iki evvele maḥşuş kırā'at
- E 161 a
- 1133 Rükū' idüp sücūdı soñra itmek
Mükerrer fi'l-i tertībin gözetmek
- 1134 Rükū'dan kavme itdükde daḥı hem
İdicek secdede celse dem-ā-dem
- 1135 Terāḥī eylemek tesbīhe miqḍār
Budur ta'dīl-i erkān itmek ey yār
- M1 213 b
- 1136 Ya üç rek'at ya dört olsa namāzı
Ḳu'ūd-ı evvele gelse niyāzı
- 1137 Teşehhüd oqunacaq vaqt oturmaq
İkisinde daḥı anı oqumaq
- 1138 İki 'ıyduñ daḥı tekbīrleri hem
Daḥı öylede ikindide her dem
- 1139 İki vaqtda kırā'at gizlü olmaq
İmām-ı münferid ḥaqqında muṭlaq
- S1 50 b
- 1140 'İşā vü fecr ü mağrib cum'a bī-şek
İmām olsa bularda cehri itmek
- 1141 Bu üçde münferid olur muḥayyer
Nite kim nāfilede ey bürāder

- 1142 Vitirde daḥı k̄unūt oḡumak̄ hem
Eñ āḥirde r̄uk̄ū‘ından muḡaddem
- S2 42 a
- 1143 Daḥı virmek selām eñ āḥirinde
Budur vācibleri it yirlü yirinde
- M2 51 b
- Fī sūneni’ş-şalāt**
- 1144 Budur sūnnetleri cānā namāzuñ
Bulur tekmīli bunlarla niyāzuñ
- 1145 O kim başlar namāza ey bürāder
Ḳaçan kim iftiḥ tek̄bīrin eyler
- Ü 45 a, E 161 b
- 1146 Er olan ḡaldura ellerin anca
Ḳulaklar şaḡmetine tā varınca
- 1147 Eger ‘avret olursa ol muḡaḡḡak̄
Omuza ref‘ ide ellerin ancak
- 1148 Daḥı sūbhāneka’l-lāhümme oḡıya
E‘üzü daḥı bismi’l-lāhi diye
- M1 214 a
- 1149 Oḡunduḡda bu üçi ola iḡfā
Bularda muḡlaḡā cehr olmaz aḡlā
- 1150 Namāzuñ oḡınan Fātiḡası’nda
Oḡuya besmeleyi cümlesinde
- 1151 Evā’il sūrede leyik dinilmez
Daḥı işnā vü hem ta‘vīd olunmaz
- 1152 Bular evvelki rek‘atde olunur
Daḥı cehr olmaz iḡfā-y-ıla dinür
- S1 51 a
- 1153 Ḳıyām itdükde hem el baḡlamaḡdur

Dağı sağın şol üstine komağdur

1154 Göbek altına koya er olanlar
Eli gögse koya 'avretse anlar

1155 Birisi eylemekdür dağı te'min
Diye ihfā-y-ıla ya'nī ki āmīn

M2 52 a

1156 Rükū'da secdede hem ey bürāder
Biri dağı dimek Allāhu ekber

1157 Dağı üç kerre tesbīh eylemekdür
Rükū' itdükde anları dimekdür

1158 Diz üstine komağdur ellerin hem
Dağı barmağlarını aç ol dem

E 162 a, S2 42 b

1159 Dağı rāki' rükū'da böyle ider
Baş-ıla arğasın kılar berāber

1160 Dağı kaldurıcağ başın rükū'dan
İmām olan ider tesmī'i andan

Ü 45 b

1161 Dağı mu'temm olan taħmīd ider hem
İkisin münferid olan ider hem

M1 214 b

1162 Dağı secdede üç tesbīhe yine
Degürmek barmağın hem bir birine

1163 Koya secdede yire burnın alnın
Dağı uyluğlarından çeke karnın

1164 Komağa kaldura kolları yirde
Sücūd aħvāli böyle olur erde

1165 Nisā yapuşdura uyluğa bañnın
Yire degüre dağı sā'idineyn

S1 51 b

- 1166 Taḥiyyāte oturduḡda muḡarrer
Er ü ‘avret olur bunda berāber
- 1167 Ḳomaḡ uyluḡı üzre ellerin hem
Daḡı ḡāline ḡomaḡ itmemek ḡam
- 1168 Daḡı er ṡol ayaḡ üzre otura
ṡaḡ ayaḡını daḡı dike ṡura

M2 52 b

- 1169 Velī ṡol dizi üzre otura zen
Ayakların çıkarup ṡaḡ tarafından
- 1170 Oturduḡda namāzuñ eñ ṡoñında
Taḥiyyāt oḡudukdan ṡoñra anda
- 1171 ṡalāvātuñ du‘āsın oḡumaḡ hem
Ki bunda yazılan üzre dem-ā-dem

E 162 b

- 1172 Daḡı ṡaḡına virmek öñ selāmı
ṡolına vire pes ide tamāmı

Fī mekrūhāti’ṡ-ṡalāt

- 1173 İki rek‘at namāz itseydüñ ey yār
Anuñ bu deñlü mekrūh işleri var

M1 215 a

- 1174 Namazda ṡaşra baḡup boynın egmek
ṡiyāb u gevdesile oyun itmek

Ü 46 a, S2 43 a

- 1175 ‘Özürsüz secde itdügi mekāndan
Olan ṡaşı izāle itmek andan

- 1176 Daḡı çatlatmaḡ oldı barmaḡı hem
Daḡı bögrine ḡomaḡ eli ol dem

- 1177 ‘Özürsiz hem daḥı bağdaş oturmak
Ya bir yā iki kez bir yir kaçımak
- S1 52 a
- 1178 Daḥı kılmak şiyāb ı bizle ile
Ki varmaz kimseye anuñla bile
- 1179 Daḥı ādem yüzine karşı kılmak
Daḥı āteşlü yire toğrı turmak
- 1180 Velīkin mūma yā kandīle karşı
Zarar yok ger tura bunlara toğrı
- M2 53 a
- 1181 Ya şüret olsa kaftānında anuñ
Ya pīş ü pesde yā cenbinde anuñ
- 1182 Daḥı kaftānını egnine almak
İki kolları yeñinden çıkarmak
- 1183 Namāz içre gerinmek esnemek hem
Kerāhet var bularda pīş ü kerkem
- E 163 a
- 1184 İki ökçesi üzre hem oturmak
Diküp inciklerin kelb gibi turmak
- 1185 Namāz içre daḥı ‘aynını yumsa
Daḥı başını açup öyle kılsa
- 1186 Tezellülçün degilse başı açuq
Dile mekrūh olur ol iş muḥaqqak
- M1 215 b
- 1187 El ayak barmağın secdede bükmek
Ki ya‘nī bunları kıbleden egmek
- 1188 Daḥı secdedeki mekruhlarından
Bir ayağını kaldurmak yirinden
- 1189 Şaf ardında imāma uya tenhā

- Açuk yir var iken öñinde hālā
- Ü 46 b
- 1190 Dağı kılmak namāzı kabre karşı
Dağı perdesiz olan necse doğru
- S1 52 b
- 1191 Dağı ‘avretle er turup berāber
Namāzı başka başka kılmak anlar
- S2 43 b
- 1192 Kıyām itdükde dağı secdeden hem
Dizin öñ kaldura elinden ol dem
- 1193 İmāmından rükū‘a öñce gitmek
Rükū‘dan kavmeyi hem evvel itmek
- M2 53 b
- 1194 Kezālik secdeye varmak muqaddem
Dağı celseyi öyle eylemek hem
- 1195 Dağı secdeye inerken iki el
‘Özürsüz kona yire dizden evvel
- 1196 Tayanup yire yā dīvāra kalkmak
Namāzı hem ‘özürsüz böyle kılmak
- E 163 b
- 1197 Biri dağı budur mekrūh olandan
Yapışan toprağı silmek elinden
- 1198 Dağı evvelki rek‘at oqınanuñ
İkinci üstine çıkmakdur anuñ
- 1199 Birisi dağı süre atlamakdur
Dağı okuduğın tekrarlamakdur
- M1 216 a
- 1200 Kırā‘at farzda evvel rek‘atinden
İkincisinde atvel olmak andan
- 1201 Dağı mu‘tem olan kişi temāmet
İmām ardında eylemek kırā‘at

- 1202 Dağı dülbendi başına muşallī
‘Özürsüz secde itmek diñle ħālī
- 1203 Kıyāmında bilā-‘özrin uşanmağ
Degenege ya dīvāra ıayanmağ
- S1 53 a
- 1204 Rükū‘da hem inüp ıalkduğda bili
Yuğaru ıaldura hem iki eli
- Ü 47 a
- 1205 Dağı hem sütre terkīdür ki andan
Giçilmek muħtemel ola öñinden
- 1206 Dağı barmağla āyāt itmek i‘dād
Kezālik eylemek tesbīhi ta‘dād
- M2 54 a
- 1207 Dağı ıurmağ imam miħrabda tenhā
Ayağı olmamağ mescidde aşlā
- 1208 Ayağı mescidüñ içinde olsa
Żarar yoğ secdeyi miħrabda ıılsa
- S2 44 a
- 1209 ‘Özürsüz ıurmamağ miħrābına hem
ıura ğayrı yire uyılan ādem
- E 164 a
- 1210 Dağı yüksekde ıurmağlık cemā‘at
İmām alçağdan itmeklik imāmet
- 1211 Ya tenhā ıursa bir yüksek mağāma
Cemā‘at uysa alçağdan imāma
- 1212 Eger mu‘temüñ olsa ba‘zısı ger
İmām-ıla kerāhet yoğ muğarrer
- M1 216 b
- 1213 Dağı bismi‘l-lahı āmīni ey yār
Bular sırren dinürken itmek izħār

1214 Biri daḥı rükū‘a ey nigū-nām
İnerken eylemek Qur‘ān’ı itmām

1215 Şalātuñ intikālâtında her bār
Daḥı meşrū‘a olan cümle ezkār

1216 Tamām itdükde her bār intikāli
O zikri şoñra dimek ola ḥālî

S1 53 b

1217 Rükū‘ u secdede tesbîḥi bî-şek
Başın kaldurduğından şoñra dimek

1218 Daḥı gāhî egilmek şol u şağa
Başup ıurmak ‘özürsiz bir ayağa

1219 Namāz içinde hem şey’i koğunmak
Bular mekrūhdur lâzım kaçınmak

M2 54 b

Fî müfsidāti’ş-şalāt

Ü 47 b

1220 Namāzuñ müfsidāti ey bürāder
Bulardur eyle ser-tā-pāyı ez-ber

1221 Namazda söylemek hem daḥı gülmek
Ki dıḥki kendüsine işidilmek

E 164 b

1222 Eger il işidicekleyin ola
Namāzı bozılur ab-desti bile

1223 Daḥı āh eylemek dilden olup zār
Daḥı şavt-ıla girye itmek ey yār

1224 Ya ağrı yā muşibet olsa bārî
Namāzuñ ol zemān olur fesādı

M1 217 a, S2 44 b

- 1225 Eger cennet cehennem fikr idüp çok
Anuñçun ağladısı hiç zarar yok
- 1226 Bilā-‘özür tenahnuh eylemekdür
Boğaz ayırtlayup oğ oğ dimekdür
- 1227 Namāz içre şaķız çeynemek ol dem
Ya başın yā şaķalın taramaķ hem
- 1228 Daħı üç kerre kılmı koparmaķ
Namāz içinde yā-ħud kehle kırmaķ
- S1 54 a
- 1229 Kaşımaķ daħı üç kez bir yirini
Elin kaldurmaķ ile her birini
- 1230 İki ayaķla hem bir kez tavarı
Ki bir rek‘atde depmek olsa kārı
- 1231 Ya üç kez bir ayağı ile depse
Namāzı fāsıd olur böyle itse
- M2 55 a, Ü 48 a
- 1232 Daħı yimek yimeklik hem şı içmek
Biri daħı selām almaķ ya virmek
- Ü 47 b
- 1233 Daħı tırmaķ imāmından muķaddem
İki şaf deñlü yürimek daħı hem
- 1234 Fesādı var źarüretsiz giderse
Žarar yok ger źarüretle iderse
- Ü 48 a, E 165 a
- 1235 Daħı secdeye varmış iken ādem
İki ayağı yirden kaldura hem
- 1236 Daħı tırmaķ bir ‘avretle berāber
Ya ‘avret olsa öñinde erüñ ger
- 1237 İki bir imāma uymış olsa

- İmam dağı zene niyyetle kılsa
- M1 217 b
- 1238 Bu vech üzre erüñ fāsıd namāzı
Ve illā ‘avretüñ yoğdur cevāzı
- 1239 Yüzi vü gögsi kıbleden çevürmek
İmāmı olmayana diyü virmek
- 1240 Dağı muşhafdan eylemek kırā’at
Namāzı bu dağı bozar temāmet
- 1241 Dağı ma’nā bozılacak kadarçak
Kelāmu’l-lāhı ol yañlış oğumak
- S1 54 b, S2 45 a
- 1242 Ku‘ūd-ı evveli zann itse āhir
Selam virse eger sehv-ile zāhir
- 1243 Bozılmaz lāzım olur secde itmek
Mühimdür herkese bunları bilmek

M1 218 a

M2 56 a, S1 55 a, E 165 b, S2 45 b

Ahḩvāl-i ḩayz u nifās

Ü 49 a, E 166 a

1244 Aḩalli ḩayzuñ üç gündür temāmet
Hem oldı ekşerī on gün nihāyet

S1 55 b

1245 Aḩalline nifāsuñ ḩad yoḩ ey yār
Ne dem pāk olsa ḩusl eyleye zinhār

1246 Daḩı kılmāḩ gerek ol vaḩt namāzı
Oruḩ tuta ide ḩaḩḩ'a niyāzı

M1 218 b

1247 Nifāsuñ oldı kırık gün ekşerī hem
Bu tafşīli nisā ḩıfz ide muḩkem

S2 46 a

1248 ḩayız üç günden eksikde kesilse
Namaz kılmasa anı ḩayz bilse

1249 ḩazā ide o fevt olan namāzı
ḩusul yoḩ ḩaḩḩ'a eyleye niyāzı

1250 Ki üçden nāḩışı ḩayz olmaz aşlā
Degil māni' şalāt u vaḩ'e cānā

M2 56 b

1251 Eger üç gün tamāmında kesilse

Çazā yokdur yunup ol vaḳti kılsa

1252 Tamām onda ya kesilsün ya ıursun
Yunup kılsun namāzı şavmı ıtusun

1253 Nifāsuñ kırık gün olup geçse vaḳti
Ol ‘avret ğusl idüp kıla şalātı

1254 Kesilmezse de işit bu maḳāli
Nifāsuñ böyledür tafşıl i hāli

1255 Nifās u hayzuñ eyyāmında hem bil
Ne deñlü kan aḳarsa şaru yeşil¹⁹

1256 Olup şāfıce kan hükminde ol dem
Nifās u hayzdan hiç farkı yok hem

Ü 49 b, E 166 b

1257 Eger hayzuñ ol on günü içinde
Nifāsuñ zıkr olan yā kırık güninde

S1 56 a

1258 Bu müddetlerde ger kan görmüş olsa
Çazā ider girü şavm itmiş olsa

1259 Eger ‘ādetden evvelce kesilse
Velīkin üç güninden şoñra olsa

M1 219 a

1260 Yunup kılar namāzını ol ‘avret
Geçince vaḳ’i olunmaz leyki ‘ādet

1261 Eger kesilmeseydi ‘ādetinde
Velī kesilse on gün eksiginde

1262 Çamusı hayz olur kılmaz namāzı

¹⁹ M1’de yaprağın kenarında “ya’nī bulanuḳ” ifadesi bulunmaktadır.

- Eger şavm itmiş olsa yok cevāzı
- M2 57 a 1263 Kesilmeyüp eger mu'tādi geçse
Velī on günü zā'id itmiş olsa
- 1264 Degil hayz 'ādetinden zā'id olan
Bunu bilmek gerek hep cümle nisvān
- S2 46 b 1265 Ol 'ādetden ziyādenüñ niyāzın
Çazā ider ol eyyāmuñ namāzın
- 1266 Nifāsuñ dahı hükmi böyle ey yār
Anuñçun itmedük tafşīli tekrār
- 1267 Ramazānda şabaḥ yiri ağarsa
Nifās u hayzı ger pāyāna irse
- 1268 Yimez ol gün şiyāma 'āzim olur
Şavım olmaz çazāsı lāzım olur
- 1269 Ağarup irte yiri şubuh olsa
O vaqtden şoñra yine çan kesilse
- E 167 a 1270 Yir içer ol gün ol ay merd-i çālāk
'Aşırdan şoñra görse itmez imsāk
- S1 56 b 1271 Ve bil-cümle olur çan görse 'avret
Namāz-ıla orucdan fāriğ elbet
- Ü 50 a 1272 Kesilse üç güne varmazdan evvel
Güye vaqt-i āhirine vire fayşal
- M1 219 b 1273 Girü vaqt-i āhirde gelse ger çan
O vaḫti kılmaya böylece olan
- 1274 Ger āhir vaḫte dek gelmezse hiç çan
Vużü idüp namāzın kıla ol dem

- 1275 Tamām üç güne degin böyle ide
Ġusül lâzım degil ab-destle kıla
- 1276 Kesilse üç gün irdükde hitāma
Güye her vaqt irişince tamāma
- M2 57 b
- 1277 Bu kez ġusl ide ger gelmezse kanı
Kıla vaqti geçürmeye zemānı
- 1278 Girü kan görse vaz gele namazdan
Dağı şavm-ıla itdügi niyazdan
- 1279 Gide hem bu kıyās üstine anca
Tamām on gün tamāmına varınca
- 1280 Pes andan ġusl idüp kıla namāzı
Eger kan aqsa da vardur cevāzı
- 1281 Nifāsuñ hāli dağı budur ey yār
Anuñ bu deñlü ancağ artuğı var
- S2 47 a
- 1282 Nifāsından ne vaqtdde kim kesilse
Ġusül lâzım eger bir gün de olsa
- E 167 b
- 1283 Seher yiri ağarmadan kesilse
Ĥayzdan pāk olup hem kanı diñse²⁰
- 1284 İde ol günüñ orucına niyyet
Velīkin dem görürse yine ‘avret
- S1 57 a
- 1285 ‘Aşırdan şöñra dağı görse yir ol
Yine şöñra kazāsını ider ol
- M1 220 a

²⁰ Vezne “ Ĥayızdan” uymaktadır.

1286 Bir 'avret nā-gehān ođlan dūşürse
Şaçı burnı femi bellü olursa

1287 Toğurmuş gibidür ol bitün oğlan
Nifāsı var anuñ da kırk gün ey cān

Ü 50 b

1288 Eger bir 'uzvı zāhir olmaz ise
Nifās olmaz tamām 'uzvı yoğ-ısa

1289 Ger on biş gün ya dağı artuğ olsa
Ĥayızdān kesilüp şoñra dūşürse

1290 Hem üç gün yā-ĥud artuğ açsa ol dem
Nifas dinmez ĥayız dinür aña hem

M2 58 a

1291 Dūşükden şoñra dađı řan gelse²¹
Velī üç gündēn eksükde kesilse

1292 Kesileli ya-ĥud ĥayızdān ol zen
Eger on biş gün olmadısa andan

1293 Ĥayız degil burun şanına beñzer
Namāzını kılar orucı tutar

1294 Muĥaşşal lāzım olmaz aña yunmağ
Dağı cā'iz olur vağ'i olunmağ

1295 Nice buldumsa yazdum bu kitāba
Cenāb-ı Ĥađdur a'lem her řavāba

Sebeb-i nazm-ı risāle

E 168 a

1296 Budur bā'ış bu nazma ey bürāder
Bu olmışdur sebeb buña muşarrer

S1 57 b

1297 Sitanbul içre vardı bir muĥađkıkıđ

²¹ Bu mısradā vezin bozuktur.

- Fazîlet şâhibidür ol müdekkik
- M1 220 b
- 1298 Hemâre ders ider ol haşş u 'âma
İfâdedür işi cümle enâma
- S2 47 b
- 1299 Cihân anuñ tilāmîzile tldı
Benüm de ma'nevî üstādum oldı
- 1300 Du'â'-i hayr lâzımdur 'ibâda
İde taqvâsın 'ömrin Hâk ziyâde
- 1301 Hüdâ eyleye üstādına rahmet
Vire âbâ vü ecdādına cennet
- Ü 51 a
- 1302 Ki ekşer meclisinde hâzır idüm
Ne vâki' olsa anda nâzır idüm
- M2 58 b
- 1303 Risâlesin okudup Birgili'nüñ
Ki neşr eylerdi neşrin ol velînüñ
- 1304 Kâmu şıbyâna ez-ber okudurdu
Ki hıfz eyleñ diyü tenbîh iderdi
- 1305 Anı neşr olmağ-ıla lîki şıbyân
Çekerlerdi ta'ab hıfzında ey cân
- 1306 Bilüp bu sırrı ol şâhib-kerâmet
Ki hıfz itdürmeden itdi ferâgat
- 1307 Faķîrüñ kalbine ol dem bu geldi
Derün-ı pāküme bu lâylı oldu
- E 168 b
- 1308 Anı nazm eyleyem miķdâr-ı kudret
İdem anuñ için bezl-i bizâ'at

- 1309 Oğudukça anı rağbetle ihvān
K'ola hıfz itmesi anlara āsān
- S1 58 a
- 1310 Hem ol şart-ıla nazm oldu risāle
O diqqatle yazıldı bu maqāle
- M1 221 a
- 1311 Ola menşūr olan elfāzı manzūm
Velī bozulmaya ta'bīr-i merhūm
- 1312 Anuñçun itmedüm tebdīl i tağyīr
'İbārāt-ıla itdüm yine ta'bīr
- 1313 Şu deñlü ihtimām u diqqat itdüm
O şartı hayli bezl-i himmet itdüm
- 1314 Bi-ħamdi'l-lah murādum ħāşıl oldu
Göñül her ħ^wāhişine vāşıl oldu
- 1315 Meger anı ki olmaz nazma kıabil
Birine ğayrı lafz itdüm muķābil
- M2 59 a, S2 48 a
- 1316 Yine hem müttehid mefhūm-ı ma'nā
Biri birinden a'lā cümle ra'nā
- Ü 51 b
- 1317 Sipās ol İzid ü perverdigāra
Şükür ol Ĥāliķ-u leyl ü nehāra
- 1318 Baña teysīr idüp itdi müyesser
Bunuñ nazmın baña kıldı muķadder
- 1319 Ol Allah raħmet ide Birgili'ye
Vire 'ālī maķāmı ol velīye
- 1320 Daħı aña kim oldısa muķārin
Ki şāliħler ile ħaşr ola yarın
- E 169 a
- 1321 Ki itmiş bir risāle böyle te'līf

Ki bir mecmū'a vü maqbūle taşnīf

- S1 58 b
- 1322 İderler halk anuñla intifa'ı
Olur her biri dīn bābında sā'ī
- M1 221 b
- 1323 Dağı hem raḥmet idüp aña Yezdān
Ki rūḥ-ı pākini eyleye şādān
- 1324 Anuñ kim eyleyüp va'z u naşīḥat
Anı terğīb idüp itdi işā'at
- 1325 K'anuñ sırrından itdi halkı āgāh
Yirin cennet ide anuñ da Allāh
- 1326 Ola aḥbābı luṭf-ı Ḥaḫḫ'a maḫrūn
Ḳıla Ḥaḫ her birinüñ 'ömrin efzūn
- 1327 Dağı anı yazanuñ oқыyanuñ
Dağı bu naẓmımı ez-berleyenüñ
- 1328 Dağı anuñ k'idüp luṭf -ı ḥiṭābı
Düze vāḳi' olan sehv ü ḥaṭāyı
- M2 59 b
- 1329 Dağı Baḥtī-i zār-ı pūr-günāhı
Kim añarsa du'āsında ilāhı
- 1330 Bularuñ ḳıl murādātını ḥāşıl
Ḳamuyı eyle maḫşūdına vāşıl
- 1331 Gerekse uḥrevīsin dünyevīsin
Gerek lafzī gerekse ma'nevīsin
- Ü 52 a

Münācāt-ı Bārī

S2 48 b

- 1332 İlāhī 'ācizem zāram zelīlem
Marīzem derd-ü 'işyānam 'alīlem

E 169 b

1333 Günah-kāram esīrem rū-siyāham
Giriftāram zebūnem pür-günāham

1334 Hemāre kār u pīšem cürm ü 'işyān
Eñ ey işüm benüm taqşır i noqşān

S1 59 a

1335 Sevād-ı nāmum itdi rüyum esved
Tolu içi taşu 'işyān u bī-ḥad

M1 222 a

1336 Qatı çok seyyi'ātum 'adde gelmez
Qamu eşyā şayılur ol şayılmaz

1337 Bulunmaz bir quluñ ey Rabb-i ḡaffār
'Usāt içre benüm gibi günah-kār

1338 Uyup şeytāna çün itdüm günāhı
Meded ey pādişahlar pādişāhı

1339 Bu zārī nefsi zālîmden ḥalāş it
Bu bī-çāreye 'afvuñ iḥtişāş it

1340 Eger-çi zerrece yok elde zādum
Velī ḥavf u ricā iki qanadum

M2 60 a

1341 Kerīmā luḡfuña ümmīd-vāram
Qamu itdüklerimden şerm-sāram

1342 Muqarrer eyledüm bisyār-ı 'işyān
Velī ihsānuña yok ḥadd ü pāyān

1343 Siyāh-ı rüyuma bakma ilāhum
Yu āb-ı 'afv ile rüy-ı siyāhım

1344 Qamu itdüklerüme tevbe yā Rab
Müyesser it baña ḥulq-ı mü'eddeb

- 1345 Lisānumda olup tehlīl i Ẓur'ān
Naşīb it şoñ nefesde baña ĩmān
- Ü 52 b, E 170 a
- 1346 Bu zār u nā-tüvānuñ ol mu'ĩni
Ẓoma vesvāse şeytān-ı la'ĩni
- 1347 Raḥīmā nice ola kabr içre ḥālüm
Sen āsān eyle ol demde su'ālüm
- S1 59 b
- 1348 Baña ḥışm eyleme ey Rabb-i ġāfir
Öñünde kim ola zāhir serā'ir
- M1 222 b, S2 49 a
- 1349 Bu zāra zıll-ı 'arşı sāye-bān kıll
Öñünde kim tırılır elli biñ yıl
- 1350 İlahī vir yemīnimden kitābum
Hem āsān vech-ile eyle ḥisābum
- 1351 Daḥı ol gün mevāzīnüm şakīl it
Kemāl-i luṭf-ıla ecrüm cezīl it
- 1352 Daḥı cısr-i Şırāṭ'ı eyle āsān
Geçem mānend-ü berķ u ebr-ü bārān
- 1353 Ebeveynümle evlādumla yā Rab
Tilāmīzümle üstādumla yā Rab
- M2 60 b
- 1354 Maḥarr it bize cennāt-i Na'īm'i
Daḥı rüz-ı cezā gösterme bīmi
- 1355 Daḥı hem mü'minīn i mü'mināta
Cemī'-ü Müslimīn ü Müslimāt'a
- 1356 Daḥı aña ki ide buña te'mīn
Ki ya'nī bu du'āya diye āmīn

1357 H̄urūf-ı bā-nuḳat tārīhi ma'lūm
Biñ elli ikisinde oldu manzūm

H̄arrerehū'l-ḥaḳīr Ḥabīb bin Muṣṭafā
Ġafera'l-lāhū lehū ve li-vālideyhi ve aḥsene ileyhimā
ve ileyhi fī ūelaṣūn ... ve elf fī niṣfi ūehr-i Ramaḏān
Sene 1130

2. BÖLÜM: DİL İNCELEMESİ

2.1. YAZI İŞARETLERİNİN KULLANILIŞI

Vasiyyet-nāme nesih hattı ile yazılmış olup bazı eksik hareke işaretleri dışında tam harekeli eser özelliği taşımaktadır. İmlâda kullanılan yazı işaretleri ünlüler ve ünsüzler için olmak üzere başlıca iki bölümde ele alınacaktır.

Dil incelemesindeki örnekler ağırlıklı olarak esas kabul edilen M1 nüshasına göre alınmıştır. Alınan örneklerin hangi nüshadan alındığı belirtilip beyit numarası verilmiştir.

2.1.1. ÜNLÜLER İÇİN KULLANILAN YAZI İŞARETLERİ

2.1.1.1. Med (--)

Metinde, Arapça ve Farsça kelimelerdeki uzun a (ā) sesini belirtmek için med işareti kullanılmıştır. Bütün metinde iki yerde med işaretinin kullanıldığı ve bunların kelime içindeki uzun a (ā) sesini belirttiği tespit edilmiştir.

: ‘Azrā’il (M1 131), : rızā’-i (M1 197).

2.1.1.2. Dik üstün, dik med (--)

Arapça ve Farsça kelime başında, içinde ve sonundaki uzun a sesini göstermek için bu tür üstün işareti kullanılmıştır.

: sipās (M1 1), : ‘āciz (M1 30), : vāқи‘ (M1
301), : imām (M1 482), : cā’iz (M1 523),
: cimā‘(M1 725), : du‘ā (M1 897),
: yār (M11038), : nifāsuñ (M1 1253).

Türkçe kelimelerin başında ve içinde a sesi için yaygın olarak elif yazılıp dik üstün işareti kullanılmıştır. Kelime içindeki kullanımların daha çok vezin amaçlı olduğu söylenilebilir.

: aña (M1 20), : anası (M1 585), : anı (M1
334), : bularuñ (M1 379), : saçı (M1 1109),
: buları (M1 1110).

2.1.1.3. Üstün (eğik üstün --)

Eserde, Türkçe veya yabancı kaynaklı kelime, uzun yahut kısa ses ayırt edilmeksizin a’ları göstermek için bu tür üstün işareti kullanılmıştır. Ayrıca bu çeşit üstün işareti, kelime ve eklerdeki a, e sesleri için de kullanılmıştır.

: bulardan (M1 194), : altmış (M1 203),
 : melekler (M1 253), : andan (M1 244),
 : huşūşā (M1 678), : ħarac (M1 684).

2.1.1.4. Elif-i maksure işareti (--)

Eserdeki bazı Arapça kelimelerin aslî yazılışı ye'li olup bir çeşit a olarak seslendirilen ancak elif ile yazılan a kadar uzun ses değeri taşımayan a'lar elif-i maksure ile belirtilmiştir.

: Mevlā (M1 27), : icrā (M1 89), :
 taḳvā (M1 567), : uḫrā (M1 870), : ma'nā
 (M1 1241).

2.1.1.5. Dik esre (--)

Arapça ve Farsça kelimelerdeki uzun i (î) sesini gösteren bu işaret, Türkçe ve başka dillere ait kelime ve eklerdeki ı, i sesini göstermek amacıyla da kullanılmıştır. Metinde Arapça ve Farsça kelimelerde yer alan uzun i (î) sesini işaret etmek için düzenli olarak y harfi yazılmış ve altına dik esre işareti konulmuştur.

: zemīn (M1 42), : velī (M1 58), : ḳalīl
 (M1 447), : ḥīn (M1 930), : pīş (M1 1061).

Metinde bazı Türkçe kelimelerin ve kelimelere gelen eklerin son ses durumundaki ı veya i'leri genellikle y harfi ile yazılmış ve dik esre ile harekelenmiştir.

: geldi (M1 148), : dağı (M1 236), : atası (M1 584), : ötüri (M1 740).

2.1.1.6. Eğik esre (--)

Türkçe ve yabancı kelime ayırt edilmeksizin imlâda y harfi yazılsın ya da yazılmasın uzun veya kısa ses değeriindeki i ile ı sesi, eserde eğik esre ile işaret edilmektedir. Ancak bu metinde yabancı ve Türkçe kelime başında veya içinde, y harfinin yazıldığı yerlerde dik esre işaretinin kullanımı daha yaygındır. y'nin harf olarak yazılmadığı yerlerde, ı, i seslerinin belirtilmesinde eğik esre kullanılmıştır.

: itdi (M1 2), : ibtidâsı (M1 24), :
 'itikâd (M1 376), : işitmeye (M1 574), : sırçasını
 (M1 609), : gitmiş (M1 729), : itmeklik (M1 1210).

Farsçaya uygun olarak yapılan tamlamalardaki görevli ses ya sadece esre, ya y harfine getirilen esre ile ya da kelime sonunda bulunduğu zaman hâ'-i resmiyye üzerine konulan hemze ile belirtilmiştir. Bazı tamlamalarda izafet esresi için gerekli işaret belirtilmemiştir. Esas alınan nüshada yer alan Farsça tamlamaların unutulmuş esreleri transkripsiyonlu metinde tamamlanmış, nüsha farkı olarak belirtilmemiştir. Tamlamalardaki görevli sesin harf ile yazılması durumu, manzum olan bu metinde vezin gereğidir.

: sezâ-yı zâtı (M1 18),

: emr-i Hakk'a (M1 158),

: 'alâmât-ı kıyâmet (M1 231),

- : sāye-i 'arşa (M1 247),
 : dünyā-yı dūndan (M1 550),
 : bezl-i himmet (M1 1313).

Farsça asıllı bağlama edatı u, ü'nün, söyleyiş özelliği olarak düzleşmesi ve bunun da imlâya yansımaları sonucu bu edat esre ile kaydedilmiştir.

- : sıhhat ı şayrulıgını (M1 110),
 : nef' i zardan (M1 301),
 : derd i belāya (M1 721),
 : taqşır i noqşān (M1 1334).

2.1.1.7. Ötre (--)

Arapça ve Farsça kelimelerde uzun u (ū) sesini göstermek için vav üzerine konulan, Türkçe ve yabancı kaynaklı kelimelerde ise normal o, ö, u, ü seslerini gösteren işarettir.

- : olsun (M1 4), : mevcūd (M1 63),
 : şūr (M1 134), : nüzül (M1 186), :
 göz (M1 571), : bozupdur (M1 627), :
 gün (1261).

Ötre işareti Arapça ve Farsça kelimelerde vav yazılmamışsa kısa u (ü; o, ö), Türkçe kelimelerde ise o, ö, u, ü'yü işaret etmektedir.

: oldur (M1 3), : dünyāda (M1 184), :
 büyük (M1 188), : sünnet (988), : noḡṣān
 (997).

Farsça tamlamalarda, bir söyleyiş özelliği olarak, ara sıra, izafet esresi metinde ötre ile işaretlenmiştir. Metindeki bu durum kurallı olmamakla birlikte tamlayanın dudak ünsüzleri -yuvarlaklaştırıcı etkisi olan bu sesler- ile bitmesi veya tamlananın bu ünsüzlerle başlaması, izafet esresinin ötre ile işaret edilmesi durumunu ortaya çıkarmıştır.

: resm-ü cārī (M1 115),
 : āb-u ḡayvāmı (M1 178),
 : dīn-ü İslām (M1 226),
 : naṣṣ-u Ḳur’ān (M1 357),
 : bāb-u mīr (M1 873),
 : luṭf-u Ḥaḡḡ’a (M1 908).

2.1.1.8. Hemze (--)

Hemze işareti, Arapça kelimelerdeki ünsüz sesi, Farsça kuralla yapılan tamlamalarda ise kelimenin hâ’-i resmiyye veya uzun i ile bitmesi durumunda izafet esresini göstermek amacıyla kullanılmıştır.

: hādi-i ḡayrū’l-mesālik (Ü 3),
 : sāye-i ‘arṣa (M1 247),
 : sūre-i İhlāṣ’ı (M2 923),
 : Baḡtī-i zār (M1 1329).

Ayrıca hemze işareti, metindeki birkaç kelimedeki akkuzatif ekini belirtmek amacıyla kullanılmıştır. Arap harflerinde ye ve hâ'-i resmiye ile biten kelimelerden sonra, bazen akkuzatif eki hemze ile belirtilmektedir.²² Bu kullanım Eski Türkiye Türkçesi döneminde yazılan bazı eserlerde sıkça kullanılmış olmasına rağmen Osmanlı Türkçesi döneminde yazılan metinlerde azalmıştır. Bu metinde de bu kullanımın birkaç örneği görülmektedir.

: cümleyi (M1 72, 74, 103), : kimseyi (M1 164), : ğayrıyı (M1 146), : Şâfi'î'yi (Ü 452).

2.1.2. ÜNSÜZLER İÇİN KULLANILAN YAZI İŞARETLERİ

2.1.2.1. Şedde (--)

Vasiyyet-nâme'de şedde işareti Arapça kelimelerde tek harfle yazılan çift ünsüzü belirtmek için kullanılmıştır.

: ھاڭڭı (M1 184), : cennetden (M1 185),
 : Mekke'ye (M1 186), : Deccâl (M1 232),
 : ammâ (M1 822), : evvel (M1 279),
 : illâ (M1 1238), : ھاڭđ ü (M1 1342).

Türkçe kelimelerin son ünsüzünün “l” olması ve hemen arkasından gelen Türkçe ekin “l” ünsüzüyle başlaması durumunda, harfler yazıldığı hâlde şedde işareti konulmuştur. Ayrıca, “elli” (M1 1357) kelimesinin aslında mevcut olan ikiz ünsüz harfle kaydedildiği hâlde şedde konulmuştur. Şedde işaretinin kullanıldığı diğer bir Türkçe kelime ise “yiddi” (M1 948) dir.

²² Gürer GÜLSEVİN, *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, 33.

: yıllık (M1 273), : yollarına (M1 1041),
 : yille (M1 1082), : ellerin (M1 1146),
 : bellü (M1 1286).

Şedde işareti, Arapça kurala göre yapılan tamlamalarda harfi tarifin lamının huruf-ı şemsiyeden olan bir harf sebebiyle değişmesi durumunda ikiz ses belireceğinden, harfi tarifin lamından sonra gelen ünsüzün üzerine şedde konulmuştur.

: beyānū’ş-şifāti’ş- (M1 166 a başlıkta),
 : ‘azīmü’ş-şān (M1 172 a başlıkta).

2.1.2.2. Sükûn (--)

Ünsüzle biten heceyi belirtmek amacıyla kullanılan işarettir.

: Hâķ (M1 74), : gerek (M1 108), :
 olmaz (M1 288), : ol (M1 374).

Kelimenin ünsüzle bittiği ve kendisinden sonra Farsça atıf edatı veya izafet esresinin belirtildiği durumlarda, hece bölünmesi olacağından birinci kelimenin son ünsüzünün üzerine sükûn konulmamıştır.

: çayan u ‘akreb (M1 80),
 : sulţān-ı dīnūñ (M1 195),
 : ĥayr u şerden (M1 301),
 : nār-ı cahīme (M1 408).

Ayrıca, i- fiilinin çeşitli çekimleri ile “içün” ve “ile” edatlarının kendilerinden önce gelen kelimeye bitleştirilerek yazılması durumunda yeniden hece bölümlenmesi olacağından kelimenin son ünsüzüne sükûn işareti konulmamakta iken, bitleştirilmeden yazılması durumunda ise bu işaret konulmaktadır. Ancak bu durum bu tür kullanımlarda düzenli uygulanmamıştır.

: olmuş-ıdı (M1 200),

: küfr-ile (M1 354),

: anun-ıçun (M1 522),

: bunlar ile (M1 518),

: Allāh içün (M1 879).

2.2. ESERİN YAZILIŞ ÖZELLİKLERİ

2.2.1. DİLDEKİ SESLERİN YAZIDA HARFLERLE KARŞILANIŞI BAKIMINDAN YAZILIŞ ÖZELLİKLERİ

2.2.1.1. ÜNLÜLERİN YAZILIŞI

Vasiyyet-nâme’de bir iki kelimedede eksik, yanlış, fazla harekeleme dışında, ünlüler için hareke işareti konulmuştur.

: gökler (M1 88),

: bī-çün (M1 92, 160),

: ey (M1 94),

: bī-zevāl (M1 117),

: bī-rūḥ (M1 240),

: bī-ḥad (M1 282, 403, 876, 1335),

: ifk ü (M1 573),

: faḥrū’n-nebiyyīn (M1 640),

: bī-şek (M1 722, 1140,1217),

: eylemedüm (M1 744),

: bī-reyb (M1 812),

: hiç (M11256),

: bī-çāreye(M1 1339).

2.2.1.1.1. Türkçe kelime ve eklerde

2.2.1.1.1.1. a ünlüsü

Metinde Türkçe kelime başındaki a ünlüsü, genellikle dik üstünlü elifle seyrek olarak da eğik üstünlü elifle yazılmıştır.

: anı (M1 33),	: ağaçlar (M1 43),
: aña (M1 190),	: artar (M1 695),
: alsun (M1 734),	: alçağdan (M1 1211).

Kelime içinde a ünlüsünün elifli yazımının, manzum bir metin olduğu için, vezin gereği olduğu görülmektedir. Ancak bu durum düzenli değildir. Esas olarak kelime içinde geçen a'lar eğik üstünle belirtilmiştir. Kelime sonunda genel olarak hâ'-i resmiyye, zaman zaman da elifli yazılışlar görülmektedir. Kelime başında, içinde veya sonunda elifle belirtilen a'lar dik üstünle harekelenmiştir.

: vara (ikinci hece mefâîlün cüzünün “lün” hecesine denk gelmektedir.) (M1 91).

: şayan (ikinci hece feûlün cüzünün “û” hecesine denk gelmektedir.) (M1 1087).

: yalan (M1 610), : saña (M1 871), : bulardan (M1 900).

2.2.1.1.1.2. e ünlüsü

Türkçe kelime başındaki e'ler elifle yazılıp eğik üstünle harekelenmiştir. Kelime içinde de eğik üstünle belirtilen e sesi, kelime sonunda hâ'-i resmiyye ile yazılmış eğik üstünle harekelenmiştir.

: el (M1 22), : gerek (M1 54), : gelene
(M1 642), : döşekde (M1 1100), : eylemek (M1
1206).

2.2.1.1.1.3. ı ve i ünlüleri

ı ve i ünlüleri, kelime başında bazen dik esreli y ile bazen y'siz eğik esreli elifle, kelime içinde eğik esre ile, kelime sonunda ise esreli y ile belirtilmiştir. Kelime başında, içinde veya sonunda y'nin yazıldığı durumlarda, genellikle y'nin altına dik esre konulmuştur.

: iş (M1 32), : fısıldı (M1 53), : gice
(M1 56), : bil (M1 58), : virdi (M1 115), :
irkek (M1 193), : içün (M1 741), : kıla (M1
876, 887).

2.2.1.1.1.4. o, ö, u, ü ünlüleri

Kalınlık ve incelik, darlık ve genişlik esasında, eski harflerle yazılışında, ayırıcı işaretlerle belli edilemeyen bu dört ünlü için Vasiyyet-nâme'de kelime başında elif ve vav yazılmış, ötre işareti ile harekelenmiştir. Ancak bu durum metnin bütünde düzenli bir biçimde uygulanmamıştır. Zaman zaman vav harfinin yazılmayıp sadece ötre ile harekeleniği, hatta hem vavın hem de ötre işaretinin belirtilmediği kullanımlar seyrek de olsa görülmüştür.

: oldı (M1 19), : üzre (M1 76), : öyle
(M1 788), : uyhudan (M1 894), : üstüme
(M1 934).

İç sesteki yuvarlak ünlüler, ötreli vav veya ötre ile kaydedilmiştir.

: burun (M1 22), : görüp (M1 183), :
 kor (M1 337), : sürüp (M1 934).

Metinde geçen Türkçe kelimelerin birkaçında kelime sonundaki u, ü sesini belirten vav harfinin yanında bir de elif harfinin yazıldığı tespit edilmiştir. Arapçada genel çokluk belirten ū zamirinin bir ünlü olarak yazıya geçirilişinin işareti olan elif, Eski Türkiye Türkçesi döneminde yazılan metinlerdeki Türkçe kelimelerde görülmüş olup Osmanlı Türkçesinde birkaç örnek dışında görülmemeye başlanmıştır.²³ Osmanlı Türkçesi döneminde yazılan bu metinde elifli vavın geçtiği birkaç Türkçe kelime bulunmaktadır.

: girü (M1 87), : deñlü (M1 128, 1313), :
 kamu (M1 479, 660, 1336), : bellü (M1 1286), :
 tolu (M1 1335).

2.2.1.1.2. Yabancı kelime ve şekillerde

2.2.1.1.2.1. Arapça ve Farsça kökenli kelimelerdeki ünlülerin yazılışı

Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin uzun ünlülerini belirten elif, vav, ve ye harfleri genellikle yazılmıştır.

: selām (M1 4), : hezārān (M1 4), : ādem
 (M1 78), : ḥalīfe (M1 212), : resūl (M1 209),

²³Halil ERSOYLU, “Eski Türkiye Türkçesi Metinlerinde Kullanılan Elifli Vav”, **Türk Dili Hasan Eren Özel Sayısı**, 135-139.

: ĩmān-ıla (M1 347).

Manzum bir metin olduğu için gerek vezin gereği gerekse harfin yazılışının unutulması gibi sebeplerden, bazı uzun ünlüler kelimenin aslî şeklinde bulunmasına rağmen harf ile kaydedilmemiş, ilgili hareke işareti konulmuştur.

: Pir (M1 7), : ĩinde (M1 738),

: ab-dest (< āb-dest: vezin gereği kelimenin aslî yazılışında olan medli elifin meddi düşürülmüştür.) (M1 941, 1078,...).

Metinde birkaç Arapça kelimenin yazılışında görülen ā ünlüsünün dik üstünlü vav ile yazılması eski bir yazım özelliğidir.

: ĩayāt (M1 40), : zekāt (M1 400, 967, ...),

: řalāt (M1 4, 405, ...).

2.2.1.1.3. Görevli seslerde

2.2.1.1.3.1. Türk dili kuralı ile olan kullanılışlarda görevli sesler

Metindeki kelimelerde ünlü olan görevli sesler (ı, i, u, ü) genel olarak esre ve ötre, bazen de harf ile belirtilmiştir. Görevli seslerin harfinin yazılıp yazılmaması durumu vezin ile ilgili olmayıp, keyfî bir imlâ söz konusudur.

: dīn-üñ (M1 9), : söyle-dü-gi-ni (M2 44),

: ol-ı-nur (M1 260), : uy-u-lur (M1 361),

: çul-u-ña (M1 558), : bi-ri-nüñ (M1 824).

2.2.1.1.3.2. Yabancı dil kuralı ile olan kullanılışlarda görevli sesler

Farsça terkiplerde görevli ses durumundaki izafet esresi genellikle hareke ile belirtilmiştir.

: meşhūr-ı cihāndur (M1 8),

: fermān-ı Yezdān (M1 120),

: faḥr-ı ‘alem (M1 205),

: ehl-i taḥḳīk (M1 686).

Vezin gereği birkaç yerde görevli sesin harf ile kaydedildiği tespit edilmiştir. Ancak bu durum veznin gerekli olduğu her yerde uygulanmamıştır.

: Rabb-i zü’l-celāle (Kapalı heceye denk geldiği hâlde esre ile belirtilmiştir.) (M1 1).

: ‘azāb-ı kabri (mefâ’îlün cüzünün “î” hecesine denk gelmektedir.) (M1 221).

: ‘alāmat-ı kıyāmet (mefâ’îlün cüzünün “lün” hecesine denk gelmektedir.) (M1 231).

: Ḥazret-i ‘Īsā (Kapalı heceye denk geldiği hâlde esre ile belirtilmiştir.) (M1 234).

: cürm-i ‘azīmi (mefâ’îlün cüzünün “lün” hecesine denk gelmektedir.) (Ü 816).

2.2.1.2. ÜNSÜZLERİN YAZILIŞI

Yazma eserlerde müstensihlerin dikkatsizliği, yeteri kadar bilgi sahibi olmayışı imlâ konusunda farklı yazılışların görülmesine sebep olmuştur. Özellikle de noktalı harflerde eksik, fazla kullanım sonucunda kelimelerin farklı yazıldığı görülmektedir. Bu eserde bu durum mümkün olduğunca

gözönünde bulundurulmuş hangi nüshada kelime nasıl geçiyorsa o şekilde bırakılıp, metin kurulurken bir tercih yoluna gidilmiş, diğerleri nüsha farkında belirtilmiştir.

2.2.1.2.1. b ve p ünsüzleri

Uygur imlâ geleneğinin etkisiyle, b ve p sesleri çoğu kez, be () ile yazılmıştır. Metinde kelime başında b'li yazılmış olan bugün p'li olan birkaç kelimenin eserde ısrarlı imlâsı b'li olduğu için bu şekil tercih edilmiştir. -up, -üp zarf-fiil ekinin imlası esas alınan nüshada, genellikle, p'lidir. Yardımcı nüshalarda b'li yazıldığı kullanımlarda bu durum sadece imlâ ile sınırlı kalmış metinde p'li olarak okunmuştur. Kelime sonunda tüm nüshalarda hem b hem de p'li yazılmış olan “hep” kelimesi, metinde bir tek yerde kafiye uyumu sağlanabilmesi için “heb” (M1 460) şekli ile alınmıştır.

: barmaqla (M1 179, 1206), : barmağın (M1 773, 1162, 1187), : bişürmek (M1 420, 292), : bişürse (M1 860), : idüp (M1 11), : bilüp (M1 850), : çıqup (S1 1038).

2.2.1.2.2. c ve ç ünsüzleri

c ve ç ünsüzlerinin yazılışında belirli bir kural yoktur. Eserde kelime içinde veya sonunda aynı unsurun hem cim hem de çimli yazıldığı tespit edilmiş, bu sebeple de esas tutulan nüshada nasıl yazılmış ise o şekli metne alınmıştır.

: nice (M1 379, 592, 602, 654, 775, 1295, 1347) , : niçe (M1 78, 81, 88, 159, 316, 390,...), : oruc (M1 405, 426), : oruç (M1 1246), : üç (M1 144, 203, 228, ...), : üçü (M1 885), : üçde (M1 1141), : kılcıdan (M1 272),

: ağaclar (M1 43).

2.2.1.2.3. d ve t ünsüzleri

Kalın sıradan kelimelerin ön seslerinde yer alıp henüz d'ye dönmemiş t'ler Arap imlâsının tesiri ile t'lı yazılmıştır.

: toğurmadan (M1 17),	: taşında (M1 46),
: tamarlarında (M1 163),	: tağ (M1 241),
: toköz (M1 961),	: tayak (M2 1079),
: toğrı (M1 1179, 1180, 1190),	: tolu (M1 1335).

Eski Türkçede kalın ve ince sıradaki t'lerin bir kısmı Eski Türkiye Türkçesi metinlerinde tonlularak d'li olmuştur. Geçiş döneminde yazılmış bu metinde de d'li olan birkaç kelimeye rastlanmaktadır.

: derleyeler (M1 250),	: dere (M1 252),
: dürlü (M1 267, 298, 588),	: deyze (M1 584),
: dırnaqlaruñ (M1 666),	: depmek (M1 1230).

Aynı olan birkaç kelimenin ön sesinde hem t'li hem de d'li yazılış bulunmaktadır. Ancak bu eserde ağırlıklı yazılış t'den yanadır.

: tut (M1 210),	: tutupdur (M1 177),
: tutmadur (M1 508),	: tutmaya (M2 567),
: dutsañ (M1 511),	: tırnak (M1 939),
: dırnaqlaruñ (M1 666).	

2.2.1.2.4. s ünsüzü

Kalın sırada olup ön seste yer alan s ünsüzlerinin hepsi sat harfi ile yazılmıştır.

: şanma (M1 7, 116), : şaklı (M1 78), : şuyı (M1 89), : şaldı (M1 182), : şoñ (M1 228), : şığışup (M1 250), : şokışardur (M1 297), : şakın (M1 351), : şatun (M1 600), : şakalum (S1 947), : şağu (M1 1039), : şağ (M1 1079).

2.2.1.2.5. Yapısındaki ikiz ünsüzünden biri düşürülen kelimeler

Eserde, yapısında ikiz ünsüz bulunduran Arapça kelimelerin bazılarında ünsüzlerinden biri düşürülmüştür. Kelimelerin aslî yapısında bulunan bu ikiz seslerden birinin düşürülmesinin sebebi kendisinden sonra gelen kelime veya ekin ünsüzle başlamasıdır. Yapısında ikiz ünsüz bulunduran kelimenin kendisinden sonra gelen unsurla ulama yapılması gerektiği durumlarda ilgili harfin üzerine şedde işareti konulmuştur.

: sır (< sırr)(M1 20), : haydur (< hayy) (M1 41), : Hax (< Haxx)(M1 41), : hax (< haxx)(M1 210), : şer (< şerr)(M1 127), : cid (< cidd) (M1 329), : 'ām (< 'āmm)(M1 371), : şeksiz (< şekk) (M1 395).

2.2.1.2.6. Yapısındaki tek ünsüzü düşürülen kelimeler

Klâsik Osmanlıca ve Osmanlıcanın ilk dönemlerinde, Arapça kelimelerde Türkçeleştirme yoğun bir şekilde hissedilmektedir. Eski Türkiye Türkçesi ve Osmanlıcada kelime sonundaki hemzeler düşürülmüştür. Metinde de kelime sonunda düşürülen bu hemzeler, düzenli olmamakla birlikte, ancak kendilerinden sonra ünlü ile başlayan bir unsur söz konusu olduğu zaman ortaya çıkmış, bunun dışında yazılmamıştır. Yardımcı nüshaların bir kısmında kelime sonundaki hemze düşürülmemiştir. Fakat eserin yazıldığı dönem göz önüne alındığında ve esas alınan nüshada hemzelerin düşürülmüş olmasından esas nüshadaki şekli metne alınmış diğerleri nüsha farkında belirtilmiştir.

: şenā (< şenā') (M1 1), : şey (< şey') (M1 61),
 : ulemā (< ulemā') (M1 246), : şulehā (< şulehā') (M1
 246), : du'ā (< du'ā') (M1 365), : vuzū (< vuzū')
 (M1 418), : każā (< każā') (M1 566), : eşyā (< eşyā')
 (M1 569), : haṭā (< haṭā') (M1 638).

2.2.1.2.7. Yapısındaki tek ünsüzü değiştirilen kelimeler

Arapça kelimelerde iç seste uzun ünlü durumunda bulunan a sesinden sonra gelen hemze, yerini y sesine bırakmıştır.

: kāyim (< kā'im) (M1 101), : kebāyirūn (< kebā'ir)
 (M1 344), : sāyir (< sā'ir) (M1 439), : ğāyibden (<
 ğā'ib) (M1 755), : 'acāyiz (< 'acā'iz) (M1 1110).

2.2.2. HARFLERİN YAZIDAKİ DİZİLİŞİ BAKIMINDAN YAZILIŞ ÖZELLİKLERİ

2.2.2.1. YAZILIŞI BİTİŞİK OLAN KELİMELER

Eserde, bazı kelimelerin birbirinden ayrı yazılması gerekirken bitişik yazıldığı görülmüştür. Bu tür yazılışlar iki açıdan ele alınabilir.

2.2.2.1.1. İmlâ yapısını ilgilendirenler

Ünlü ile biten bir dil unsuru ile ünlü ile başlayan başka bir dil unsurunun birleşmesi sonucunda kelimelerden birinde ünlü kaybı olabildiği gibi imlâsı bitişik olan kelimelerde de harf kaybı olabilmektedir. Bu konuyla ilgili eserde geçen bazı kullanımlar şunlardır:

: n'ola (M2 377),	: n'idügin (M1 324),
: k'ola (M1 1309),	: k'anuñ (M1 1325),
: k'idüp (M1 1328),	: dil-ile (M1 140),
: virmiş-idi (M1 200),	: küfr-ile (M1 354),
: itmeg-içün (M1 928),	: neydügi (M1 1107).

İmlâsı bitişik olup harf kaybına uğramayan kelimeler ise şunlardır:

: ile-dicek (M1 1000),	: ne deñlü (M1 1057),
: öñ ü (M1 1081),	
: ol dem (M1 1176, 1235, 1274,1307).	

2.2.2.1.2. Ses yapısını ilgilendirenler

Yazılışları bitişik olan unsurlar imlâyı etkilediği gibi ses yapısını da etkilemektedir. Ses yapısıyla ilgili kullanımlar çekimli i- fiili, “ile” ve “içün” edatları açısından değerlendirilebilir.

2.2.2.1.2.1. i- fiilinin kalın sıralı oluşu

Çekimli i- fiili kendinden önce gelen kalın sıradaki kelimeyle bitişik yazıldığında, o kelimeye ses bakımından benzeyerek kalın sıraya geçmektedir.

: olmış-ıdı (M1 200, 213),	: almış-ıdı (M2 211),
: var-ıdı (M1 27, 174),	: yoğ-ısa (M1 258,439,...),
: var-ısa (M1 42, 828).	

2.2.2.1.2.2. ile edatının kalın sıralı oluşu

ile edatı kalın sıradaki bir kelimeyle bitişik yazıldığında, uyuma girerek kalın sıraya geçmektedir.

: baş-ıla (M1 1159),	: şavm-ıla (M1 1278),
: şart-ıla (M1 1310),	: 'ibārāt-ıla (M1 1312).

2.2.2.1.2.3. için edatının kalın sıralı oluşu

içün edatı da kalın sıradan bir kelimeyle bitişik yazıldığında kalın sıraya geçmektedir.

: anuñ-ıçun (M1 522, 968),	: olmağ-ıçundur
(M1 1033).	

Eserin manzum olması sebebiyle vezin gereği iki unsurun birleştirilmesi, aradaki ünlülerin kaynaştırılması bitişik imlâ durumunu ortaya çıkarmıştır. i- fiilinin birleşik zamanlı çekimlerinde, “ile” ve “içün” edatlarının ise iyelik eki ile biten kelimelere gelmesi durumunda bazı kullanımlarda bitişik imlâlilik söz konusudur.

: gücile (M1 164),	: ümmetile (M1 279),

: oldısa (M1 637),	: didise (M1 662),
: olduğınun (M1 674),	: rızāsınun (M1 887),
: yolıla (M1 1065).	

2.2.2.1.2.4. Bazı tonsuz seslerin tonlulaşması

Çekimli i- fiili, “ile” ve “içün” edatları ile bitişik yazılan kelimelerin son ünsüzünün iki ünlü arasında kalmasıyla tonlulaştığı görülmektedir.

: yoğ-iken (M1 27, 1101),	: yoğ-ısa (M1 258, 439, ...),
: itmeg-ile (M1 332),	: itmeg-içün (M1 928),
: olmağ-ıçundur (M1 1033).	

2.2.2.2. YAZILIŞI AYRI OLAN KELİME VE DİĞER DİL UNSURLARI

Eserin imlâsında dikkati çeken, bünyesinde bitişebilen harfler olduğu hâlde bazı eklerin kelime tabanından ayrı yazılmasıdır. Bu tür yazılışlarda Uygur imlâ geleneğinin etkisi söz konusudur.

: kıble-sinden (M1 223),	: lahin-siz (M1 575),
: şek-siz (M1 395),	: iki-si (M1 324),
: mü'min misin (M1 339),	: ne-ye (M1 379),
: kanķı-sına (M1 466),	: sen-siz (M1 688),
: edeblik-dür (M1 774),	: eylemek-lik (M1 1063),
: düşecek-leyin (M1 1087),	: üç-den (M1 1250).

2.3. ESERDEKİ BAZI SES BİLGİSİ ÖZELLİKLERİ

2.3.1. ÜNLÜLER

2.3.1.1. ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ

2.3.1.1.1. i-e durumu

Eski Türkçeden beri ön ve iç ses durumundaki i'lerin belli kelimelerde birinden diğerine geçişi söz konusudur.²⁴ i-e meselesi metinlerde karışık olarak karşımıza çıkmaktadır. Bugün e'li olan kelimeler Eski Türkiye Türkçesi döneminde i'li olarak bulunuyordu.²⁵ Vasiyyet-nâme'de geçen Türkçe kelimelerdeki i-e durumu metnin harekeli olması sebebiyle nasıl işaretlenmiş ise o şekilde alınmıştır. Dolayısıyla bazen aynı kelimeler hem i'li hem de e'li alınmıştır. Buradan da i-e konusunda henüz bir tercih yapılmadığı anlaşılmaktadır.

Metinde i'li olup bugün yazı dilinde e'li kullanılan kelimeler şunlardır:

bil (M1 251, 723, 1204), biş (M1 399, 948, 983), bişinci (M1 885), bize- (M1 539), di- (M1 60, 231, 311, 323, 339, 348), dinil- (M1 476), gice (M1 56, 97,182), gic (M1 662), girü (M1 87, 186, 355, 986, ...), idin- (M1 458, 461), il (529, 532, 534, 561,...), imekle- (M1 275), ir- (M1 263, 265, 568), iriş- (M1 454, 1276), irkek (M1 193, 586), irkeklik (M1 121), it- (M1 65, 66, 73,...), vir- (111, 113, 128, 230, 341), yi- (16, 116, 121, 291, 409, 413,...), yidinci (91), yig (M1 781), yimek (M1 860), yiñiden (M1 244, 299, 601, 626), yir (M1 87, 92, 97, 109, 136,...), yit- (M1 936, 1113), yitiş- (M1 78, 320).

Metinde i'li ve e'li olarak iki şekilli kaydedilmiş kelimeler şunlardır:

²⁴ Musa DUMAN, *Evlîya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17.Yüzyılda Ses Değişmeleri*, 174.

²⁵ Faruk Kadri TİMURTAŞ, *Eski Türkiye Türkçesi*, 21.

gic (M1 662), giçil- (M1 1205) ; geç- (M1 355), geçür- (M1 1277).

yidi (M1 948, 983, 998); yedi (M1 921).

Esas alınan nüshada “ey” seslenme ünleminin ısrarlı imlâsının elif ve ye’li olması, üstünle harekelenmesi sebebiyle kurulan metinde “ey” şekli tercih edildi. Yardımcı nüshalardaki “iy” şekli nüsha farkına alındı.

2.3.1.1.2. e-i durumu

Metinde kelime başında veya ilk hecenin iç sesinde e’li kaydedilen, bugün i’li kullanılan örnekler şunlardır:

eyü (M1 502, 560, 711, 713).

gey- (M1 919).

2.3.1.2. ÜNLÜ UYUMU

2.3.1.2.1. Kalınlık incelik uyumu

Tahsin Banguoğlu’nun dil benzeşmesi²⁶ olarak ifade ettiği kalınlık incelik uyumu Vasiyyet-nâme’de aşağıda belirtilen kullanımlar dışında uyum dahilindedir.

ki aitlik eki

Bugün uyum dışında kalan bu ek Eski Türkçede kı ve ki olmak üzere iki şekilde kullanılmıştır. Metinde, ki aitlik ekinin kalın sırada bir kelimeyle uyumlu kullanıldığı görülmektedir.

kanķısına (M1 466).

²⁶ Tahsin BANGUOĞLU, *Türkçenin Grameri*, 79.

-ken / iken zarf-fiili

iken zarf-fiili bugün olduğu gibi metinde de daima ince sıradadır. Kalın sıralı kelimeyle bitişik yazıldığı durumlarda kalınlık incelik uyumunun bozulduğu görülmektedir.

yoğ-iken (M1 27, 1101), aqarken (M1 89), 7oluyken (M2 113), Şahidken (M1 530), alurken (M1 1072), uyurken (M1 1097), 7ururken (M1 1097).

Bugün uyum dışı kalan eklerden biri de ortaklık ve beraberlik ifade eden -daş isimden isim yapım ekidir. Bu ekin metinde uyuma bağlı olduğu dik üstünlü elifle yazılmasından anlaşılmaktadır.

7arındaŐ (M1 583, 585); 7ardaŐ (M1 901, 1020; mefâ'ilün cüzünün “me” hecesine denk geldiği için elif yazılmamıştır.).

2.3.1.2.2. Düzlük yuvarlaklık uyumu

Eski Türkiye Türkçesinin en belirgin özelliklerinden biri olan yuvarlaklaŐma, bu dönemin sonunda uyuma girmeye başlamıştır. Ancak esas itibariyle “Klâsik Osmanlı Türkçesi devresinin ilk zamanlarında başlamıştır”.²⁷ Bu metinde de düzlük yuvarlaklık uyumunun tamanlanmadığı ikili Şekilde kullanılan kelimelerden anlaşılmaktadır. Eserde, düzlük yuvarlaklık uyumu bakımından iki Őekillilik gösteren Türkçe ve yabancı kelime tabanları Şunlardır:

belli (M1 402) ; bellü (M1 395, 517, 1032, 1286).

bulun- (M2 855, 1004); bulun- (1337).

²⁷ Musa DUMAN, *Vasiyyet-name*, 57.

cünbiş (M1 318); cünbüş (M1 105).
 degil (M1 18, 61, 494); degül (M1 58, 655, M2 152).
 eksik (M1 1248); eksük (M1 1291).
 kendi (M1 53); kendü (M1 166, 502, 551, 583, 584, 977).
 yüri- (M1 607, 710, 847, 850, 1233); yürü- (M1 407, 847).
 oқи- (M1 1150, 1327); oқu- (M1 932, 1016, 1137).
 olın- (M1 260, 299, ...); olun- (M1 75, 318, 689, 797, ...).
 öñinde (M1 1189, 1205, 1236); öñünde (M1 1348, 1349).
 ıtutın- (M1 894); ıtutun- (M1 418, 460).
 uyıl- (M1 1209); uyul- (M1 361, 456, 466).

Eserde, düzlük yuvarlaklık uyumu bakımından sadece düz olarak kaydedilen Türkçe ve yabancı kelime tabanları şunlardır:

köpri (M1 274), gümüş (M1 293), koyın (M1 520), mümkün (M1 547), ıtoğrı (M1 1180, 1190), yunıl- (M1 1084).

Eserde, düzlük yuvarlaklık uyumu bakımından yuvarlak olan Türkçe kelimelerin başlıca dört sebebi vardır. Bunlar;

Eski Türkçede birden fazla heceli kelimelerin -ğ ve -g'lerinin Batı Türkçesine geçerken düşmesi ve bu düşme sonucu kendilerinden önceki ünlüyü uzattıkları ve bir süre sonra ünlü uyumunun kuvvetlenmesi ile bu yuvarlak ünlülerin düzleştiği bilinmektedir.²⁸ Metinde kelime ve eklerin son sesi durumundaki ğ ve g'lerin düşmesi sonucu yuvarlak ünlülü olan unsurlar şunlardır:

²⁸ Reşit Rahmeti ARAT, **Atabetü'l-Hakayık**, 109.

ayru (M1 110, 947), dürlü (M1 267, 298, 588), kamu (M1 37, 41, 44, 45, 50,...), kapu (M1 593), şaru (M1 1083, 1255), sevgülü (M1 201), tatlu (M1 283, 947), yapu (M1 1031), yatsu (M1 881).

Kelimenin bünyesinde dudak veya diş dudak ünsüzlerinden birinin bulunması sebebiyle yuvarlak ünlü taşıyan Türkçe ve yabancı kelimeler şunlardır:

büräder (M1 81, 90, 218, 221, 343,...), fırsat (M1 314), kemük (M1 1060), kiremüd (M1 1005).

Şekil eklerindeki ünlülerin bazıları Eski Türkçe döneminde yuvarlak idi. Bu sebeble metinde de bu eklerden birini taşıyan kelimeler, yuvarlak ünlülü şekilleriyle geçmektedir.

açuğ (S1 1144), artuğ (M1 1289), içeri (M1 1001), uyanuğ (M1 1097), yaruğ (M1 593), yitük (M1 752), yuğaru (M2 791).

Herhangi bir sebebe bağlı olmadan yuvarlak ünlü taşıyan kelimeler ise şunlardır:

altun (M1 92), berü (M1 323, 699), girü (M1 986, 1258, 1273), karşı (M1 56), karşı (M1 858, 942, 1002, 1062, 1180, 1190), kaygu (M1 724), şagu (M1 1039), şayru (M1 110).

2.3.1.3. ÜNLÜ TÜREMESİ

Metinde çoğunlukla Arapça ve Farsça kelimelerde, Türkçe kelimelerden ise ikisinde görülen ünlü türemesinin sebebi, vezne uygun gelmesi, söyleyiş kolaylığı sağlaması ve yabancı asıllı bazı kelimelerin ilk hecesinde uzun ünlü bulunması gibi hususlardır. Bazı kelimelerin hem aslî şekli hem de ünlü türemesi olan şekilleri metinde geçmektedir.

‘aşır (< ‘aşr) (M1 1270).

āşikār (< āškār) (M1 55, 430).

āsimān (< āsmān) (M1 33, 42, 182).

çāriyār (< çār-yār) (M1 219).

giriçek (< girçek) (M1 285).

ğusül (< ğusl) (M1 1275, 1282); ğusl (M1 941,1084,1090,...).

ḥayr (< ḥayr) (M1 778); ḥayr (M1 260, 261, 262,...).

ḥayz (< ḥayz) (M1 1102, 1248, 1289,...); ḥayz (M1 1244, 1248, 1250,...).

hepsi (< hepsi) (M1 280).

Ḥüseyin (< Ḥüseyn) (S1 161).

‘ilm (< ‘ilm)(M1 787, 832); ‘ilm (M1 813, 814, 815, 834,...)

ḳabir (< ḳabr) (M1 245, 974); ḳabr (M1 221, 222, 228,...).

küfür (< küfr) (M1 708, 710, 739, 741,...); küfr (M1 67, 68, 79,...).

pādişah (< pād-şāh) (M1 1338).

pādişāh (< pād-şāh) (M1 1338).

şavım (< şavm) (M1 1268); şavm (M1 623, 829, 882,...).

sehiv (< sehv) (M1 50); sehv (M1 1328).

şubuḥ (< şubḥ) (Ü 1262); şubḥ (M1 186, 889).

şükür (< şükr) (M1 1317); şükr (M1 546, 547, 909).

vitir (< vitr) (M1 1142); vitr (M1 405).

2.3.1.4. ÜNLÜ BİRLEŞMESİ

Ünlü ile biten bir kelimedenden sonra yine ünlü ile başlayan bir kelime veya unsur geldiği zaman ünlülerden birinin düşmesi sonucu iki kelime birleşir. Metinde ünlü birleşmeleri kalıcı ve geçici tipte olmak üzere iki şekilde görülmektedir

2.3.1.4.1. Kalıcı tipteki ünlü birleşmesi

Eserde, kalıcı tipteki ünlü birleşmesi şu kelimelerde görülmektedir.

ancağ (< an-ca + oğ) (M1 48, 87, 142,...).

böyle (< bu + eyle) (M1 88, 99, 143, ...).

kimse (< kim + ise) (M1 29, 30, 34,...).

nesne (< ne + ise + ne) (M1 35, 71, 665,...).

niçün (< ne + içün) (M1 74, 311).

öyle (< o + eyle) (M1 335, 753, 788,...).

şimdi (< şu + imdi) (M1 705).

şol (< şu + ol) (M1 91).

şöyle (< şu + eyle) (M1 348, 650).

2.3.1.4.2. Geçici tipteki ünlü birleşmesi

Bu tür ünlü birleşmeleri, genellikle, manzum bir metin olduğu için vezin gereğidir. Geçici tipteki ünlü birleşmelerinin “ki” ve “ne” ile olan örneklerinde

kef ve nûn harfinden sonra hâ'-i resmiyyenin yazılmadığı görülmektedir. Bu tipteki ünlü birleşmeleriyle ilgili eserde geçen kullanımlar şunlardır:

k'anı (M1 10), k'anuñ (M1 15, 1325), k'idüp (M1 1328), k'oldı (M2 423), k'ola (678, 1309), n'idügin (M1 324, 333), n'ola (M2 377).

2.3.1.5. ÜNLÜ DÜŞMESİ

2.3.1.5.1. Türkçe kelimelerde ünlü düşmesi

Türkçede orta hecenin vurgusuz olması sebebiyle kelimeler ek alınca kelime ortasındaki ünlü düşmektedir. Metinde orta hece ünlüsünün düştüğü kelimeler şunlardır:

tavşını (< tavışını) (Ü 56), ağzı (< ağızı) (M1 1085), burnın (< burunun) (M1 1163), alnın (< alının) (M1 1163), karnın (< karının) (M1 1163), boynın (< boyunun) (M1 1174), bögrine (< böğürine) (M1 1176), egnine (< eginine) (M1 1182), gögsi (< göğüsü) (M1 1239).

Kendisinden sonra ünlü ile başlayan bir kelimenin gelmesi ve vezin için ulama gerekeceğinden Türkçe kelimelerden ey (< eyü) (M1 1334) örneğinde kelime sonundaki ünlü düşürülmüştür. Bir başka ünlü düşmesi de yukardan (< yukarudan) (M1 323, M2 692) kelimesindedir.

2.3.1.5.2. Edatlarda ünlü düşmesi

Metinde, “ile” ve “içün” edatlarının ilk hecesinde bulunan ünlünün düşürüldüğü kullanımlar şunlardır:

anuñla (< anuñ ile) (M1 896), benümle (< benüm ile)(M1 1025), dīnçün (< dīn için) (M1 453), benümçün (< benüm için) (M1 946), anuñçun (< anuñ için) (M1 1225).

2.3.1.5.3. i- fiilinde ünlü düşmesi

Metinde i- fiilinin düşürüldüğü kelimeler şunlardır:

dirseñ (< dir iseñ) (M1 322), yoğdı (< yoğ idi) (M1 449), yürülürse (< yürülür ise) (M1 847), dimezsem (< dimez isem) (M1 936), şahidken (< şahid iken)(M1 530), uyurken (< uyur iken) (M1 1097).

2.3.2. ÜNSÜZLER

2.3.2.1. ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ

2.3.2.1.1. Tonlulaşma

t- >d-, -t- >-d-, -t >-d

Eski Türkçede kelime başında kalın ve ince sırada t'lerin bir kısmı Eski Türkiye Türkçesi döneminde yazılan metinlerde tonlularak d'li olmuştur. Aslında t- ile olan sesin d-'li olarak ortaya çıkışı Eski Türkçe devresinin sonunda başlamıştır.²⁹ Klâsik Osmanlı Türkçesi dönemine ait olan bu eserde bütün nüshalar dikkate alınıp genel yazılış ne ise o şekil metne alınmıştır. Kelime başında t'li şekillerin ağırlıklı olması sebebiyle kurulan metinde bunlar tercih edilmiştir. Ancak bazı kelimelerin ısrarlı imlası d'li olduğu ve bugün tonsuz kullanılmasına rağmen esas alınan nüshada bu tonlulaşmış şekil kullanıldığı için d'li yazılış tercih edilmiştir.

²⁹ Bkz. (11), TİMURTAŞ, 57.

Metindeki bazı eklerin yazılışı kalıplaşmış imla ile hep d'lidir. Kelime kök veya gövdesinin tonsuzla bitmesi durumunda da ekin tonlu ünsüzle yazıldığı görülmektedir.

Eserde, ön, iç ve son sesi tonlulaşmaya uğramış kelimeler aşağıda belirtilmiştir. Kelime içinde iki ünlü arasında kalan t tonlulaşarak d olmuştur.

deg- (M1 1120), degenek (M1 1203), degil (M1 18, 35,...), degül (M1 58, 655, ...), degin (M1 1275), degür- (M1 1162, 1165), dep- (M1 1230, 1231), der (M1 252), derle- (M1 250), deyze (M1 584), diyü (M1 486, 505,...), dürlü (M1 267, 298, 588), id- (M1 926, 930, 931,...), ile- (M1 1000), süd (M1 283), unudup (M1 1046), yarad- (M1 32, 60,...), yaradıl- (M1 284).

Eserde tonsuz ve tonlulaşmış olarak iki şekilli geçen kelimeler şunlardır:

ṭayan- (M1 1086, 1087); daya- (M1 1004), ṭut- (M1 17, 177, 210, 508); dut- (M1 511), dört (M1 147, 881, 1064); dördüncisidür (M2 879), ṭırnaṭ (M1 939); dırnaṭ (M1 666).

Eserde, Eski Türkçe döneminde olduğu gibi kelime başındaki t sesini tonlulaştırmadan korumuş olan kelimeler şunlardır:

ṭaḡ (M1 241), ṭaḡıd- (M2 129), ṭamar (M1 163), ṭaṣda (56), ṭaṣında (46), ṭavar (M1 1060, 1061, 1230), ṭayaṭ (M1 1086), ṭoḡ- (M1 17, 471), ṭoḡrı (M1 1179, 1180, 1190), ṭoḡur- (M1 17), ṭoḡuz (M1 961), ṭolu (M1 1335), ṭur- (M1 407), ṭurıl- (M1 1349), ṭuy- (M1 57).

Eserde geçen, bugünkü Türkiye Türkçesinde de tonsuz olarak görülen kullanımlar şunlardır:

taş (M1 241), toklığı (M2 115), toprağ (M1 1006, 1007,...), topuk (M1 1067).

k- > g-, -k->-g-, -k >-g

Eski Türkçede kelime başındaki k'ler Batı Türkçesinde -bazı kelimeler hariç (kimisi, kim, kendü,...)- g olmuştur. Son ünsüzü k ile biten kelime tabanına, ünlü olan ve ünlüyle başlayan bir ek getirildiğinde k sesinin tonlulaştığı bilinmektedir.³⁰ Arap harfli yazıda k ve g'nin aynı harfle yazılması sebebiyle Vasiyyet-nâme'de de bu tür kelimeler için kefin üzerine üç nokta konulmasına rağmen, aynı dönemde yazılan başka eserler dikkate alınarak metinde g'li şekilleri kullanılmıştır.

Eski Türkçede k'li olup metinde g'li geçen kelimeler ile kelime içinde tonlulaşan bazı örnekler şunlardır:

geç- (M1 274), gel- (M1 37), gerek (M1 42), getir- (M1 189), gey (M1 343), gez- (M1 56), gibi (M1 58), gice (M1 182), gir- (M1 163), girü (M1 186), git- (M1 264), gitmemeye (M1 564), giy- (M1 246), giyin- (M1 16), göge (M1 91), gök (M1 768), göndür- (M1 154), gönül (M1 322), gör- (M1 55), gözle- (M1 58), gül- (M1 799), gümüş (M1 293), gün (M1 236), güneş (M1 249), itmeg-ile (M1 332), virmege (M1 867).

Metinde, kelime başındaki k'yi tonlulaştırmadan koruyan kelimeler şunlardır:

³⁰ Bkz.. (11), TİMURTAŞ, 59.

kes- (M1 939), kimi (M1 457), kimisi (M1 457), kimse (M1 34), kimsene (M1 617), kişi (M1 431), köpri (M1 274).

-k- > -ğ-, -k > -ğ

Kelime başında bu ses değişikliğine bugün sadece Anadolu ağzlarında rastlanılmaktadır.³¹ Metinde kelime başında bu ses değişikliğine rastlanılmamış, daha çok kelimelerin iç ve son sesinde görülmüştür. İç sesteki ğ'laşmaların sebebi büyük ölçüde, k sesinin iki ünlü arasında kalmasıdır.

İç seste tonlulaşmanın olduğu örnekler şunlardır:

ayağa (M1 1009), ayağı (M1 57, 101), ayağın (M1 1026), ayağına (M1 587), barmağın (M1 773, 1162, 1187), barmağı (M1 1176), barmağından (M1 1077), olmağa (M1 14), toprağa (M1 1006), toprağı (M1 1007), topuğa (M1 251), yoğ-ısa (M1 439, 613, 1288), yoğ-iken (M1 27, 1101).

Eserde bu konuyla ilgili olarak imlâsında ikili kullanım görülen kelimeler şunlardır:

ayağ (M1 107, 1032, 1120, 1168); ayak (M1 22, 245, 571, 1067, 1077,...).

kulağ (M1 58, 59); kulağ (M1 22, 210, 571, 573).

yoğ (M1 31, 104, 449); yoğ (M1 289, 290, 292, 327, 345, 349,...).

Kelime sonunda tonlulaşmanın olduğu örneklerin hepsinde iki ünlü arasında kalma durumu bulunmayıp ünsüz geldiği durumda da tonlulaşma gerçekleşmiştir.

³¹ Muharrem ERGİN, **Türk Dil Bilgisi**, 89.

2.3.2.1.2. Tonsuzlaşma

-z > -s

Kelime sonunda görülen bu tonsuzlaşma metinde bir tek kelimeye görülmüş olup bunda da iki şekilli kullanım söz konusudur.

kez (M1 283, 400, 634,...; toplam on yedi kez).

kes (M1 270, 374, 661,...; toplam on kez).

2.3.2.1.3. b- > v- değişikliği

Eski Türkçede bazı isim ve fiillerdeki b'ler Batı Türkçesinin ilk zamanlarında v'ye dönmüştür.

var (< bar) (M1 195), var- (< bar-) (M1 91), vir- (< bir-) (M1 111).

2.3.2.1.4. Sızıcılışma

-ķ- > -h-

Eski Türkçede kelime içindeki ķ'ların Batı Türkçesi döneminde zaman zaman h olduğu görülmektedir. Bu konuyla ilgili olarak eserde geçen örnekler şunlardır:

uyħudan (M1 894), uyħu (M1 288), aħşam (M1 631, 891), aħşamı (M1 879).

2.3.2.1.5. -g- > -v- değişikliği

Batı Türkçesinden önce de görülen³² bu değişikliğin sebebi kelime bünyesinde yer alan yuvarlak ünlülerdir. Metindeki örneklerden -g- > -v- ses değişikliğinin henüz gerçekleşmediği anlaşılmaktadır.

ögün- (M1 505), sög- (M1 612), dög- (M1 858).

2.3.2.1.6. -g- > -y- değişikliği

g ünsüzü bir ünlüden sonra bulunduğu zaman çoğu kere, karşılığı olan sürekli y ünsüzüne çevrilir.³³ Bu değişiklik daha ziyade söyleyiş kolaylığı sağlamasındandır. Metinde bu değişiklik iki kelimedede görülmüştür.

öyle (> ögle) (M2 1131), çeyne- (> çigne-) (M1 1227).

2.3.2.1.7. Arapça kelimelerdeki iç ses hemzesinin y ünsüzüne dönüşmesi

-ʾ- > -y-

Bu konuyla ilgili kullanımlar daha önce “ünsüzlerin yazılması; yapısındaki tek ünsüzü değiştirilen kelimeler” başlığı altında incelenmiş idi. Arapça kelimelerde iç sesteki hemzenin yerini y ünsüzüne bıraktığı kelimeler şunlardır:

ķāyim (< ķāʾim) (M1 101), kebāyirüñ (< kebāʾir) (M1 344), sāyir (< sāʾir) (M1 439), ğāyibden (< ğāʾib) (M1 755), ʾacāyiz (< ʾacāʾiz) (M1 1110).

2.3.2.2. ÜNSÜZ DÜŞMESİ

Yapısında ikiz ünsüz bulunduran Arapça kelimelerden sonra ünsüzle başlayan bir ek gelmesi veya vezne o şeklin uygun gelmesi sebebiyle aslî ses

³² A.g.k., 88.

³³ Jean DENY, *Türk Dili Grameri (Osmanlı Lehçesi)*, 47,48.

durumundaki ikiz ünsüzden biri düşmüştür. “Yapısındaki ikiz ünsüzden biri düşürülen kelimeler” başlığında da ele alınan konudan bazı örnekler;

hağdur (< hağğ) (M1 221), şer (< şerr) (M1 127), sır (< sırr) (M1 20), ehağdur (< ehağğ) (M1 417).

Metinde, Arapça kelime sonundaki eliften sonra gelen hemzenin düşürüldüğü kullanımlar “yapısındaki tek ünsüzü düşürülen kelimeler” başlığı altında ele alınmış, du’ā (< du’ā’) (M1 365), haṭā (< haṭā’) (M1 441), eşyā (< eşyā’) (M1 569), vuzū (< vuzū’) (M1 418),... gibi örnekler verilmiştir.

Yapısında, “-cık” gibi, damak ünsüzü bulunduran ekler, damak ünsüzü ile biten kelimelere getirildiklerinde kelime sonundaki ünsüz düşürülmektedir. alçacığ (M1 559).

2.3.2.3. ÜNSÜZ TÜREMESİ

Türkçe ve yabancı dil unsurlarında kullanılan, Türkçenin görevli ünsüzü olan y’nin ve zamir çekimlerinden türemiş olan n’nin dışında metinde herhangi bir ünsüz türemesi görülmemektedir.

cümlesi-n-e (M1 9), eyle-y-üp (M1 445), kimi-n-e (M1 128), ne-y-e (M1 379), şu-y-ı (M1 89).

2.3.2.4. HECE DÜŞMESİ

Metinde hece düşmesi en çok bildirme eki olarak kullanılan -durur yardımcı fiilinde görülmüştür. Metinde -durur yardımcı fiili hem bu şekliyle

hem de benzer hecesini yitirmiş ve Türkçenin ses uyumuna girmiş “-dur, -dür” şekliyle kullanılmıştır. Hece düşmesinin görüldüğü diğer bir kullanım da “karındaş” kelimesidir. Bu kelime de hem aslî şekli hem de orta hecesini yitirmiş şekli ile metinde geçmektedir.

mütekellim-durur (M1 94), var-durur (M1 122), yaratılmış-durur (M2 280), yunmağ-durur (M1 1091); ‘Alīdür (M1 7), berīdür (M1 18), degildür (M1 18), bulardur (M1 219), vardur (206), oldur (M1 406), şavabdur (M1 386).
 qarındaşı (M1 583, 585); qaradaşlaruñ (M1 901), qaradaşa (M1 1020).

2.4. ESERDEKİ YAPI BİLGİSİ ÖZELLİKLERİ

2.4.1. YAPIM EKLERİ

2.4.1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri:

-an: oğlan (M1 18).

-cık, -cuk: alçacık (M2 552), oğlancuklarına (M1 920).

-çak: kadarçak (M1 1241).

-daş: qarındaşı (M1 583), qaradaşlaruñ (M1 901), qaradaşa (M1 1020), bağdaş (M1 1177).

-ncı, -nci: yidinci (M1 91), ellinci (M1 472), bişincisidür (M1 885), dördüncisidür (M2 879), kırkıncı (M1 1040), ikinci (M1 1198), ikincisinde (M1 1200).

-leyin: düşecekleyin (M1 1087), işidecekleyin (M1 1222).

-li, -lu, -lü: Metinde bu ek bir iki örnek dışında yuvarlak ünlüdür.

hayırludur (M2 170), sevgülüsi (M1 201), dürlü (M1 267), deñlü (M1 281), tatlıdur (M1 283), semerlü (M2 292), şübhelü (M2 398), belli (M1 402), bellü (M2 511), yaşlu (M1 588), 'ayblu (Ü 611), gizlü (M2 610), çoşulu (M1 860), kanlu (Ü 899), tatlu (M1 947), uzunluğı (M1 977), Birgili (M2 1311).

-lık, lik; -luğ, -lük: Metindeki örneklerden de görüleceği üzere ekin ünlüsü kelime tabanı ile her zaman uyumlu değildir.

dişilik (M1 121), irkeklik (M1 121), cennetlik (M1 353), cehennemlikdür (M2 350), cünüplikden (Ü 394), yaramazlığ (M1 487), kullığı (Ü 540), yatmamaklık (M1 716), edeblikdür (M1 774), çoñşuluk (M1 861), kuşluk (M1 877), günlük (S2 949), uzunluğı (M1 977), dimeklik (M1 1115), yimeklik (M1 1232).

-sız, -siz; -suz, -süz: Ekin ünlüsü uyuma bağlı olmayıp kelime tabanıyla uyumsuz örnekler bulunmaktadır.

vāsıtasız (M1 96), kitabsız (M1 174), cihetsiz (M1 185), niteliksiz (M1 185), mekānsız (M1 185), issiz (M2 239), şusuz (M1 248), şübhesüz (M2 257), ĩmānsız (M1 266), tevbesiz (M1 335), şeksiz (M1 395), tađannīsiz (M1 575), lahinsiz (M1 575), zārüretsiz (M1 597), izinsiz (M1 608), sensiz (M1 688), edebsiz (M1 709), sebebsiz (M1 709), bularsız (M1 1125), 'özürsüz (M1 1175), 'özürsüz (M1 1177), perdesiz (M1 1190).

- şar : ellişer (M1 973).

2.4.1.2. İsimden Fiil Yapım Ekleri:

-al-: çoğaldı (M1 450).

-ar-: ağarmadan (M1 1283).

-da-: kıımıldasa (M1 57).

-la-, -le-: işlemek (M1 32), derleyeler (M1 250), yüklenür (M1 258), ululamadan (M2 526), başlasa (M1 726), uğurlanan (M1 752).

-sa-: şusamaz (M1 283).

2.4.1.3. Fiilden İsim Yapım Ekleri:

-ıcı, -ici, : yaradıcı (M1 104), eyleyici (M1 104), idici (M1 104), alıcı (M1 761), kazııcılardan (M1 974).

-k: istek (M1 1014).

-kin: keskin (M1 272).

-ma, -me: toğmadan (M1 17), işitmesi (M1 58), yumulması (M1 106), oğumadan (M1 489).

-mağ, -mek: kuşanmağdan (M1 16), yaratmağda (M1 79), yimek (M1 116), almağa (M1 131), inanmağdur (M1 323), söylememek (M1 714).

-si, -su: yatsu (M1 881), tütsi (M1 986).

-ü: götürüce (Ü 597).

-uğ, -ük: yitükleri (M1 752), düşük (M2 1283).

2.4.1.4. Fiilden Fiil Yapım Ekleri:

-ar-: çıkarmak (M1 1182), koparmak (M1 1228).

-dur-, -dür-: Ekin ünsüzü metinde sürekli d'li yazılmış, ünlüsü de düzlük yuvarlaklık uyumu dışında olup yuvarlak ünlüdür.

bildüre (M1 49), bindürüp (M1 247), bildürdüğinden (M1 350), karışdurma (M1 556), kaldur (M1 903), geydürmeye (M2 913), kındura (M1 921), kıldura (M1 922), alduralar (M1 941), döndüreler (M1 942), aınduralar (M1 957),

olduralar (M2 1000), ağdurmayerlar (M1 1039), ağdurmayerlar (M1 1039), yapudura (M1 1165), ęaldurmak (M1 1188), oğudurdu (M1 1304), itdürmeden (M1 1306).

-il-, -il-, -ul-: Ekin yardımıci ünlüsü kelime tabanı ile uyumlu olmayıp karıık kullanılmı, aynı kelimedede iki Şekilli kullanım görölmütür.

añıldı (M1 101), yumulması (M1 106), açılıp (M1 106), Şayılmaz (M1 170), virilmez (M1 207), bozılır (M1 242), ęurılır (M1 259), çekilir (M1 260), bilinmez (M1 316), uyuldu (M1 456), buyruldu (E 537), bozuldu (M1 707), uyılan (M1 1209).

-in-, -in-, -un-, -ün-: Ekin yardımıci ünlüsü kelime tabanı ile uyumlu olmayıp karıık kullanılmı, aynı kelimedede iki Őekillilik görölmütür.

giyinmekden (M1 16), ęuşalanmaz (M1 26), söylense (M1 52), olunur (M1 260), tutundu (M1 460), idindüm (M2 477), öğünmek (M1 505), incindüñ ise (M1 510), idünüp (M1 891), oğunup (M1 932), bulunmazsa (M1 950), olunmak (M1 1120), ęoęunmak (M1 1219).

-ur-, -ür-: toğurmadan (M1 17), bilürken (M1 531).

-ş-, -ış-, -iş-, -uş-: Ekin yardımıci ünlüsü bir kullanım dıında kelime tabanı ile uyumludur.

irişmez (M1 77), yitişmez (M1 78), söyleşdi (M1 183), bulıŐa (M1 234), sıęıŐup (M1 250), ęalıŐup (M1 433), ęarıŐdurma (M1 556), bulaşsa (M1 1056), yapudura (M1 1165).

-t-: eyledemez (M1 164), aldatmadan (M1 534), söyletmez (M1 633).

-ma-, -me-: getürmese (M1 71), kılmadı (M1 74), sevmeyendür (M1 220), çıkmayup (M1 295), dime (M1 348), depme (M1 608), eylememek (M1 714).

2.4.2. Sıfat-fiil Ekleri:

-an, -en : Geniş zaman ifade eden bu ek Eski Türkçede -ğan, -gen idi. Batı Türkçesinde ek, başındaki ğ veya g sesinin düşmesi sonucunda -an, -en olmuştur.

olan (M1 6), bilen (M1 48), diñleyen (M1 53), yaradan (M1 105), eyleyen (M1 105), uyılan (M1 1209), viren (M1 111), ölenler (M1 139), uyan (M1 149), gelenler (M1 173), içenler (M1 178), sevmeyendür (M1 220), girenler (M1 228), yiyen (M1 292), çeken (M1 363), itmeyen (M1 403), gezen (M1 414), seven (M1 514), yinen (M1 732), gülenler (M1 866), yunan (M1 1080), çıkan (M1 1081), tayanana (M1 1087), bozan (M1 1087), yazılan (M1 1171), yapışan (M1 1197), yazanuñ (M1 1327).

-an, -en sıfat-fiil eki ile -da, -de lokatif ekinin birleşmesi ile oluşan -anda, -ende eklendiği fiile “dıĝı zaman”, “dıĝında” anlamları³⁴ ile hareketin zaman sınırını³⁵ belirtir.

virende (M1 758), idende (M1 958).

-miş, -miş: Geçmiş zaman ifade eden ekin ünlüsü, Eski Türkiye Türkçesi döneminde olduğu gibi bu metinde de düz şekillidir.

ışınmış şudan (M1 1080).

Bu ek geçici isimler yaptığı gibi kalıcı isim de yapmaktadır.

geçmiş (M2 43).

³⁴ Nesrin BAYRAKTAR, *Türkçede Fiilimsiler*, 222.

³⁵ Ali AKAR, “-GAn Sıfat-Fiil Eki”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 112.

-duḡ, -dük: Geçmiş zaman ifade eden bu ek metinde sadece yuvarlak ünlülüdür. Bu ek metinde iyelik eki alarak kullanılmıştır.

gezdüḡin (M1 56), dilemedüḡi (M1 61), oynatduḡını (M2 106), çekdüḡi (M1 300), bildürdüḡinden (M1 350), añladuḡın (M1 454), uyduḡı (M1 467), baḡduḡından (M2 587), didüḡi (M1 612), itdüḡi (M1 623), boḡazladuḡı (M1 622), olduḡını (M1 657), virdüḡinden (M1 784), söyledüḡi (M1 738), deḡdüḡi (M1 1120).

-acaḡ: Gelecek zaman ifade eden bu ek Eski Türkiye Türkçesinin sonlarında ortaya çıkmıştır.

şıḡacaḡ (M1 979), yunacaḡ (M1 985), yıkılacaḡ (M1 1034), düşecekleyin (M1 1087), oḡunacaḡ (M1 1137), işidecekleyin (M1 1222).

Bu ek geçici isim dışında kalıcı isim de yapmaktadır.

yiyecek (M1 525), giyecekden (M1 525).

2.4.3. Zarf-fiil Ekleri:

-eli: kesileli (M1 1292).

-erek: imekleyerek (M1 275).

-duḡça, -dükçe : itdükçe (M1 554), kılduḡça (M1 889), oḡduḡça (M1 1309).

-duḡda, -dükde: itdükde (M1 209), öldükde (M1 216), tutduḡda (E 405), işitdükde (M1 562), söyledükde (M1 628), yidükde (M1 773), didükde (M1 811), eyledükde (M1 811), başladuḡda (M1 1070), yuduḡda (M1 1077).

-ıcaḡ, -icek, -ücek: üfüricek (M1 136), itmeyicek (M1 160), varıcaḡ (M1 202), evlenicek (M1 420), idicek (M1 442), geçicek (M1 471), eyleyicek (M1 478),

olıcak (M1 894), alıcak (M1 971), kaldurıcak (M2 1153), iledicek (M1 1000), diyücek (M1 1027), işidicekleyin (M1 1222).

-inca, -ince: itmeyince (M1 71), idince (M1 179), varınca (M1 272), olınca (M1 299), kopınca (M1 313), gelince (M1 370), çekmeyince (M1 601), dönmeyince (M1 624), olmayınca (M1 794), gelmeyince (M1 794), görince (M1 806), irişince (M1 1276).

-ken: aķarken (M1 89),  oluyken (M1 114), Şahidken (M1 530), bil rken (M1 531),  rerken (M1 1003), yaparken (M1 1003), alurken (M1 1072), uyurken (M1 1097),  tururken (M1 1097), inerken (M1 1195), varmış iken (M1 1235), din rken (M1 1213).

-madan, -meden, -madın :  oĝmadan (M1 17), olmadan (M1 186), oķumadan (M1 489), k rkmadan (M2 520), ululamadan (M2 526),  orlamadan (M1 533), aldatmadan (M1 534), itmeden (M1 538), baķmadan (M1 561), olmadın (M1 1122), aĝarmadan (M1 1283), itd rmeden (M1 1306).

-u, - : diy  (M1 356), kaķlayu (M1 1076).

-up, - p: Ekin  nl s  Eski T rkiye T rk esinde genellikle yuvarlak olup bu d nemin sonunda d z  nl l  Şekilleri ortaya  ıkmıŐtır. Bu metinde ekin  nl s  daima yuvarlaktır.

id p (M1 6), yiy p (M1 16), a ılup (M1 106), olupdur (M1 147), g nd r p (M1 154),  tutupdur (M1 177),  oĝupdur (M1 204), umup (M1 220), eriy p (M1 242), yanup (M1 299), diley p (M1 306), eyley p (M1 445), k rkup (M1 564), oķuyup (M1 634), begen p (M1 739).

- ben : eyley ben (M1 2), id ben (M2 640), d n ben (M1 1062).

2.4.4. İSİM

2.4.4.1. İsim İşletme Ekleri

2.4.4.1.1. Çokluk Eki : -lar, -ler

Metinde çokluk ekinin kullanıldığı örneklerden bazıları şunlardır:

bulardan (M1 23), ağaclar (M1 43), gökler (M1 88), yirler (S1 50), şıfatlar (M1 101), bardakları (M1 282), resuller (M1 351), dırnaqlaruñ (M1 666), ellerine (M1 920), ādemler (M1 945).

2.4.4.1.2. İyelik Ekleri

Metinde geçen iyelik eklerinden teklik birinci şahsın ünlüsü bazı kelime tabanlarında uyum dahilindedir. Hem düz hem de yuvarlak ünlü olarak görülmüştür. Teklik ikinci şahıs iyelik eki ile çokluk birinci şahıs iyelik ekinin ünlüsü metnin bütününde yuvarlaktır.

Teklik I. şahıs: -ım, -im, -um, -üm

maṭlabım (M1 380), mezhebüm (M1 380), mezhebimdür (M1 384), murādum (M1 693), nihādum (M1 693), şāhidimdür (M1 768), işüm (M2 780), yanımda (M1 933), lisānımla (M1 935), etrāfıma (M1 948), şıyāmum (M1 967), saçım (M1 991), namāzım (M1 995), ḳabrim (M1 1010), yidimde (M1 1040), yılımda (M1 1040).

Teklik II. şahıs: -uñ, -üñ

gözüñi (M1 576), özüñi (M1 576), dilüñ (M1 615), başuñ (S1 622), yüzüñ (M1 903).

Teklik III. şahıs: -i, -i, -sı, -si

cümlesinden (M1 23), varlığınıñ (M1 24), ibtidāsı (M1 24), dili (M1 45), işitmesi (M1 58), kaması (M1 101), kabāsı (M1 287), kalbi (M1 376), zimmetiñde (M1 565), zümresinden (S1 733).

Çokluk I. şahıs: -muz, -müz

cümlemüzi (M1 2), peygām-berimüz (M1 172), sulţānımız (S1 136), tañrımız (M1 224), dānimüzdür (M1 226), işimüz (M1 660).

Çokluk III. şahıs: -ları

ţamarlarında (M1 163), ğayrılarında (M1 192), kızları (M1 195), oğlanlarını (M1 420), barmaklarını (M1 1074).

2.4.4.1.3. Aitlik Eki

Metinde kı, ki şeklinde iki kelimedede aitlik ekine rastlanmıştır. dildeki (M1 106), kañkısına (M1 466).

2.4.4.2. Hâl Ekleri**2.4.4.2.1. Genitif Eki (ilgi hâli): -iñ; -uñ,-üñ; -nuñ, nūñ**

Eski Türkçede düz ve yuvarlak ünlülü olarak görülen ek, Eski Türkiye Türkçesinde sadece yuvarlak ünlülü idi. Ekin ünlüsü Osmanlı Türkçesi içinde uyuma girmiştir.

dīnūñ (M1 9), anlaruñ (M1 9), Hudā’nuñ (M1 25), cihānuñ (M1 38), halkūñ (M1 73), oğlanınuñ (M1 78), nebīnuñ (M1 99), insūñ (M1 163), kiminūñ (M1

174), bularuñ (M1 249), anuñla (M1 271), segiñ (E 409), senüñ (M1 641), bunuñ (M1 662).

Şahıs zamirlerinin çekiminde teklik ve çokluk birinci şahısların ilgi eki -üm şeklindedir.

bizüm (M1 95), benüm (M2 376).

2.4.4.2.2. Akkuzatif Eki (belirtme hâli): -ı, -i; -n; -nı

Eski Türkçede kullanılan üç çeşit akkuzatif ekinin üçü de metinde geçmektedir. Özellikle de üçüncü şahıs iyelik eklerinden sonra gelen n akkuzatifi metinde sıkça kullanılmıştır.

ümmetin (M1 10), anı (M1 17), yaprağın (M1 43), kamuyı (M1 72), gögi (M1 87), kılın (E 90), bunı (M1 142), hükmin (M1 151), suçların (M1 336), mezhebi (M1 385), oğlanlarını (M1 420), gözüni (M1 576), barmağın (M1 773), dişlerin (M1 896), beni (M1 929), elin (M1 1229), nazımını (M1 1327).

2.4.4.2.3. Datif Eki (yönelme hâli): -a, -e

Eski Türkçede ğa, ge; қа, ke şeklinde olan bu ek Batı Türkçesine geçerken çekim eklerinin başındaki ğ ve g'lerin düşmesiyle datif eki a-, -e olmuştur.

aña (M1 4), cümleye (M1 11), almağa (M1 131), söze (M2 204), neye (M1 379), baña (M1 506), saña (M1 870).

2.4.4.2.4. Lokatif Eki (bulunma hâli): -da, -de

Eski Türkçeden bu yana aynı şekilde görülen lokatif ekinin ünsüzü bu metinde ünsüz uyumu dışında kalmış, hep d’li yazılmıştır.

üstde (M1 19), artdadur (M1 19), olmasında (M1 81), hevâda (M1 107), göklerde (M1 109), cennetde (M1 348), maħalde (M1 834), yılımda (M1 1040).

2.4.4.2.5. Ablatif Eki (ayrılma hâli): -dan, -den

Eski Türkçede ünsüz uyumuna bağlı olmayan ablatif eki -tın, -tin; -dın, -din şeklinde dar ünlülü idi. Eski Türkçede ablatif eki için lokatif eki olan -ta, -te; -da, -de kullanılmıştır. Eski Türkiye Türkçesi ile Osmanlı Türkçesinin ilk dönemlerinde ablatif eki -dan, -den olmuştur. Bu dönemde ekin başındaki ünsüz sedalıdır. Ancak Osmanlı Türkçesinin sonlarına doğru ekin ünsüzü uyuma girmiştir.

Vasiyyet-nâme’de ekin ünsüzü d’li şekildedir.

andan (M1 6), içmekden (M1 16), cihetden (M1 20), rengden (M1 21), kulağdan (M1 22), bulardan (M1 23), yokdan (M1 28), şıfatından (M1 40), ezelden (M1 47), ‘ademden (M1 71), beşerden (M1 154).

2.4.4.2.6. Ekvatif (eşitlik) Eki: -ca, -ce, -çe

Eski Türkçede -ça, -çe şeklinde sadece ç'li olan ek Batı Türkçesinde de önceleri ç'li olmuş, Eski Türkiye Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde c'li şekiller ortaya çıkmıştır.³⁶

Metinde ne kelimesinde ekvatif eki, hem c'li hem de ç'li olmak üzere iki şekilli kullanılmıştır. Diğer kullanımlarında ise c'lidir.

şuçlarınca (M1 250), boyınca (M1 250), günāhınca (M1 270), niçe (M1 298) yanınca (M1 987), öñümce (M1 999), uzunca (M1 1032), tolusınca (M1 1085), taqdīrce (M1 1123), anca (M1 1146), şafıce (M1 1256), böylece (M1 1273), nice (M1 1347).

2.4.4.2.7. Yön Eki : -ra, -re, -aru, -erü

-ra, -re eki Eski Türkçeden bu yana aynı şekilde kullanılan bir ektir. Metinde bu ek birkaç kelimedede görülmektedir.

şoñra (M1 479), üzre (M1 486), taşra (M1 1174).

Eski Türkçede -ğaru, -gerü şeklinde olan yön eki Batı Türkçesine geçerken ğ ve g'lerin düşmesi sonucu -aru, -erü şekline geçmiştir.³⁷ Eski Türkiye Türkçesinde ek yuvarlak ünlülü olarak kullanılmıştır.

³⁶ Suzan DURAN, "Türkçede Cihet ve Mekân Gösteren Ek ve Sözlər", **TDAYB-1956**, 54.

³⁷ A.g.m., 4.

içerü (M1 1001), yuğaru (M1 1197).

2.4.4.2.8. Instrumental (vasıta) Eki : ile, -la, -le; -n

Metinde sıklıkla kullanılan vasıta eki, “ile” bağlama edatı ve bunun ekleşmiş şeklidir. Bunların dışında metinde bir iki kelimedede görülen Eski Türkçede işlek olup³⁸ Eski Türkiye Türkçesi döneminde az kullanılan³⁹ -n ekidir.

dilemesile (M1 63), vāşıtayla (M1 98), şadāsıla (M2 106), şūrıla (M1 240), anuñla (M1 271), sevmesile (M1 306), gönül ile (M1 322), küfr-ile (M1 354), degin (M1 461), sözile (M1 484), vaqtin (M1 543), sözüñle (M1 673), lisānımla (M1 935), ayağı ile (M1 1231).

2.4.4.3. Soru Eki

Eski Türkçede -mu, -mü şeklinde yuvarlak ünlülü olan ek, Eski Türkiye Türkçesinde ise düz ünlülü yapısıyla kullanılmış ancak Osmanlı Türkçesi döneminde uyuma bağlanmıştır.

mü'min misin (M1 339), imān-ıla mı (M1 341).

2.4.5. FİİL

2.4.5.1. Fiil Çekim Ekleri

2.4.5.1.1. Bildirme Ekleri

³⁸ Bkz. (17), ERGİN, 237.

³⁹ Bkz. (11), TİMURTAŞ, 75.

Metinde görülen bildirme ekleri şunlardır:

Teklik 1. şahıs : -am, -em

mü'minem (M1 340), akrebem (M2 966), günah-kāram (M1 1333), zebünem (M1 1333).

Teklik 2. şahıs: -sın, -sin

resūlısın (M1 180), mü'min misin (M1 339).

Teklik 3. şahıs: -dur, -dür, -durur

budur (M1 13), degildür (M1 18), müberrādur (M1 23), lem-yezeldür (M1 27), oldur (M1 87), mütekellim-durur (M1 94), var-durur (M1 122), yaradılmış-durur (M2 280), yunmağ-durur (M1 1091).

Çokluk 1. şahıs: -uz

oğlıyuz (M1 810).

2.4.5.1.2. Şahıs Ekleri

Metinde iki tip şahıs eki kullanılmıştır. Bunlar birinci tip şahıs ekleri yani zamir kökenli, diğeri ikinci tip şahıs ekleri yani iyelik kökenli eklerdir. Görülen geçmiş zaman ve şart kipi dışındaki fiil çekimlerinde birinci tip şahıs ekleri kullanılmıştır. İstek ekinin teklik birinci şahısı Eski Türkiye Türkçesinde olduğu üzere ikinci tip şahıs eki ile çekimlenmiştir. Metinde bununla ilgili “bulam (M1 372), olam (M1 372), eyleyem (M1 1308)” kullanımları yer almaktadır.

Bu iki tip şahıs ekinden başka, emir çekiminde söz edildiği üzere farklı ekler kullanılmıştır.

Metinde kullanılan şahıs ekleri şunlardır:

Birinci tip şahıs ekleri:

-em, -in: iderin (M1 13), eylerem (M1 371), eylemezin (M1 668), işlemezin (M1 668), istemem (M1 688).

-sin: diyesin (M1 342), idesin (M1 760).

-üz: severüz (M1 220).

-lar, -ler: girürler (M1 163), söyleyeler (M1 227), şataşurlar (M1 229).

İkinci tip şahıs ekleri:

-m: itdüm (M1 11), inandum (M2 280), uydum (M1 384), girsem (M1 689), olunsam (M1 689).

-ñ: dirseñ (M1 322), diseydüñ (M1 356), itseñ (M1 367), alsañ (M1 600).

-k, -k: kırtulduķ (M2 660), olmazduķ (M1 807), itmedük (M1 1266).

-lar, -ler: kıdılar (M1 443), gördiler (M1 443).

2.4.5.1.3. Şekil ve Zaman Ekleri

2.4.5.1.3.1. Görülen Geçmiş Zaman Eki

Görülen geçmiş zaman kipi Eski Türkçeden beri aynı ekle belirtilmiştir. Eski Türkçede -tı,-ti, -dı, -di şeklinde görülen ek, Eski Türkiye Türkçesinde yaygın olarak -dı, -di şeklinde görülmektedir. Bu dönemde ekin ünlüsü, aldığı şahıs ekine göre değişmektedir. Birinci ve ikinci şahıslarda yuvarlak, üçüncü şahıslarda daima düz olmuştur.

Osmanlı Türkçesi içinde ünsüz ve ünlü uyumuna giren ek, Vasiyet-nâme'de ünsüz uyumuna ve düzlük yuvarlaklık uyumuna girmeyip metnin bütününde -dı, -di şeklinde kullanılmıştır.

itdüm (M1 11), oldu (M1 16), diledi (M1 65), ağıldı (M1 101), buldı (M1 144), inandum (M1 153), ağıtdı (M1 178), kıldı (M1 199), olmuş-ıdı (M2 211), didi (M1 239), virdi (M1 281), uydum (M1 384), gördiler (M1 443), itdüm (M2 478), girdüm (M2 632), kurtulduk (M1 660), itmedük (M1 1266).

2.4.5.1.3.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki

Eski Türkçede sadece düz şekilleriyle -miş, -miş olarak görülen ek, Eski Türkiye Türkçesi döneminde de düz şekillidir. Öğrenilen geçmiş zaman ekinin ünlüsü Osmanlı Türkçesinin sonuna doğru uyuma girmiştir. Metinde teklik üçüncü şahıs çekimi ile görülen ek henüz ünlü uyumuna girmemiştir.

komışdur (M1 135), almışdur (M1 191), olmuş-ıdı (M1 200), konmışdur (M1 202), almışdur (M1 215), almış-ıdı (M2 211), buyurmuş (M1 395), toğmışdur (M1 478), kalmış (M1 828), gülmiş (M1 800), tutmuş (M1 264), uymış (M1 1237).

Eski Türkiye Türkçesi dönemi metinlerinde sık görülen öğrenilen geçmiş zaman eki işlevindeki bir kullanım da -up,-üp zarf-fiil ekidir. Bu zarf-fiil ekinin çekimli bir fiil gibi kullanılmasının sebebi kendisinden sonra gelen yardımcı fiilin düşmesindedir. Metinde de görülen bu tip kullanılmaların bazı örnekleri aşağıdadır.

göndürüpdür (M1 141), idüpdür (M1 216), virüpdür (M1 216), gelüpdür (M1 147), olupdur (M1 147), bozupdur (M1 627), söyleyüpdür (M1 97).

2.4.5.1.3.3. Geniş Zaman Eki

Eski Türkçede genellikle -ur -ür, nadiren -ar, er ve -r şeklinde görülen ekler Eski Türkiye Türkçesinde de kullanılmıştır. -ur, -ür ekinin ünlüsü Eski Türkiye Türkçesinde daima yuvarlaktır.⁴⁰ Ekin ünlüsü Osmanlı Türkçesinin sonlarında uyuma girmiştir. Metinde görülen geniş zaman ekleri çekimleriyle şunlardır:

-ar, -er : ider (M1 31), hükmeyleyler (M1 34), tutarlar (M1 120), bekler (M1 127), yazar (M1 127), iner (M1 129), severüz (M1 220), giderler (M1 260), çeker (M1 416), iderin (M1 674).

-ur, -ür : yaradur (M1 32), bilür (M1 48), görür (M1 55), yürür (M1 86), götürür (M1 130), bulur (M1 149), girürler (M1 163), şataşurlar (M1 229), bozılır (M1 242), virilür (M1 254), kırılır (M1 259), girür (M1 261), çekilür (M1 260), olunur (M1 260), kalur (M1 267), olur (M1 267), bilürin (M1 752), bulurın (M1 752).

-r : işler (M1 70), söyler (M1 86), dir (M1 60), beñzer (M1 276), kor (M1 337), eylerem (M1 371).

Geniş zamanın olumsuzu -me, -maz, -mez : tutmaz (M1 17), gelmez (M1 26), diyemez (M1 34), irişmez (M1 77), geçmez (M1 277), istemem (M1 688).

2.4.5.1.3.4. Şimdiki Zaman Eki

⁴⁰ Bkz. (11), TİMURTAŞ, 122.

Batı Türkçesinin başında yorı- fiilinin yorır geniş zaman şeklinden çıkan, Osmanlı Türkçesinde ekleşerek -yor olan ekin metinde tek bir yerde kullanıldığı görülmektedir.

turıyor (E 134).

2.4.5.1.3.5. Gelecek Zaman Eki

Eski Anadolu Türkçesi döneminde geniş ölçüde kullanılan gelecek zaman eki -ırsar, -iser'dir. Metinde bu ek, üçüncü teklik şahıs çekiminde görülmektedir.

urırsar (M1 139), diriliser (M1 139), çıkırsar (M1 236), toğırsar (M1 236), olırsar (M1 249), geliser (M1 249), olırsardur (M1 278), şoğırsardur (M1 297), dökiliser (M1 242), geçiser (M1 274), giriser (M1 354).

-sa gerek (dür), -se gerek (dür) yapısı da metinde gelecek zaman ifadesini karşılamak amacıyla kullanılmıştır.

itse gerek (M1 237), uça gerekdür (M1 241), kopsa gerekdür (M1 241), yansa gerekdür (M1 270), kónsa gerekdür (M1 270).

Eski Türkiye Türkçesinin sonlarında görülmeğe başlamış önceleri sadece sıfat-fiil eki olarak kullanılmış olan -acağ, -ecek eki Osmanlı Türkçesine gelecek zaman eki olarak geçmiştir.⁴¹ Metinde bu ek doğrudan gelecek zaman ifadesi ile birkaç yerde kullanılmıştır.

gelecekdür (M1 44), olacağdur (M1 231), virecek (M1 931).

⁴¹ Bkz. (17), ERGİN, 303.

2.4.5.1.3.6. Emir Eki

Emir çekimi her şahıs için ayrı asıldan gelen eklerle yapılır.⁴² Metinde her şahıs için örnek bulunmamaktadır.

Teklik 1. şahıs: -ayın, -eyin

diyeyin (M1 324), kılayın (M1 651), bileyin (M1 82), neyleyin (814).

Teklik 2. şahıs: Ø

kııl (M1 846), gel (M1 813), şanma (M1 7), aıla (M1 65), inanma (M1 351), oğı (M1 743), sür (M1 903), kıaldur (M1 903).

Teklik 3. şahıs: -sın, -sin, -sun, -sün

olsun (M1 42), kıutsun (M1 1252), kesilsün (M1 1252).

Çokluk 1. şahıs: -elüm

idelüm (M1 647), gidelüm (M1 793).

2.4.5.1.3.7. Şart Eki

Eski Türkçede -sar, -ser olan şart ekinin r'si bu dönemin sonunda düşerek ek -sa, -se olmuştur. Metinde sadece teklik üçüncü şahıs çekiminde görülen şart ekinin dilek ve istek anlamları taşıdığı örneklerden anlaşılmaktadır. Yapı olarak dilek kipi yapısında olan bu ekin, -sa, -se şart eki ile aynı yapıya sahip olmadığına, farklı bir kuruluştan geldiğine dair bir görüş vardır.⁴³

dilese (M1 31), gelse (M1 37), olsa (M1 37), söylense (M1 52), kıımıldasa (M1 57), itseñ (M1 367), bulaşsa (M1 1056).

⁴² Bkz. (11), TİMURTAŞ, 129.

⁴³ Zeynep KORKMAZ, “-sa/-se Dilek-Şart Kipi Eklerinde Bir Yapı Birliği Var mıdır?”, **Türk Dili Üzerine Araştırmalar**, C.I, 164.

2.4.5.1.3.8. İstek Eki

-a, -e istek eki, Eski Türkçe döneminde -ğa, -ge (-ğay, -gey) gelecek zaman ekinin ünsüzlerinin düşmesi sonucu ortaya çıkmıştır.⁴⁴ Yine, bu ekin Eski Türkçedeki -ğa, -ge istek ekinden geldiği görüşü de vardır.

bileler (M1 13), vara (M1 91), gele (M1 91), yata (M1 243), giyeler (M1 246), derleyeler (M1 250), olalar (M1 252), diyesin (M1 342), olam (M1 372), bulam (M1 372), ola (M1 414), göresin (M1 863), eyleyem (M1 1308), bozulmaya (M1 1303).

Eski Türkçede gelecek zaman, dilek, şart, gereklilik kipleri kuran⁴⁵ bu ekin metinde gelecek zaman ifadesi taşıyan örnekleri şunlardır:

çıka (M1 136), öle (M1 136), kopa (M1 137), kala (M1 137), yata (M1 138), ide (M1 138).

2.4.5.1.3.9. Gereklilik Eki

-malı, -meli gereklilik ekinin henüz görülmediği bu metinde gereklilik çekimi -mağ gerek (dür), -mek gerek (dür) şeklinde ifade edilmiştir.

⁴⁴ Bkz. (17), ERGİN, 310.

⁴⁵ Mustafa ÖZKAN, "Tarihî Türkiye Türkçesi Metinlerinde İstek Eki -a/ -e'nin Kullanılışı Üzerine", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 359-360.

seçmek gerekdür (M1 503), kaçmak gerekdür (M1 503), urmak gerekdür (M1 681), kırmak gerekdür (M1 681), itmek gerekdür (M1 1059), gitmek gerekdür (M1 1059), bilmek gerek (M1 1264).

2.4.5.1.3.10. Birleşik Çekimli Fiiller

Metinde görülen birleşik çekimli fiiller şunlardır:

Öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesi: virmiş-idi (M1 200), olmuş-ıdı (M1 200).

Geniş zamanın hikâyesi: iderdi (M1 72), olurdu (M1 68), olmazdı (M1 66).

Şartın hikâyesi: işitseydi (M1 53), diseydüñ (M1 356), eyleseydüñ (M1 356), olsa idi (M1 824), dise idi (M1 824), başlasaydı (M1 895), eyleseydi (M1 895).

Görülen geçmiş zamanın şartı: didise (M1 231), añladısa (M1 662).

Öğrenilen geçmiş zamanın şartı: tütmiş ise (M1 264), gitmiş ise (M1 264).

Geniş zamanın şartı: eylerse (M1 35), işlerse (M1 307), dirseñ (M1 322).

3. BÖLÜM: NÜSHA FARKLARI

Başlık: Risāle-i Birgili Muḥammed Efendi Der-Nazm-ı Baḥtī Efendi: M1’de Hazā Kitābu Nazm-ı Bilgili, M2’de Risāle-i Manzūme-i Lirgili Muḥammed Efendi Raḥmetu’l-lāhi, S1’de Hazā Kitābu Risāle-i Birgili Muḥammed Efendi Raḥmetu’l-lahi ‘Aleyhi, Ü’de yok, E’de Manzūm ‘Akā’id; bismi’l-lāhi’r-raḥmāni’-r-raḥīm: M2, Ü ve S2’de yok.

- 1 ḥamd: M1’de şükür, E ve S2’de şükr; o ferd ü bī-zevāle: M2’de Rabb-i zū’l-celāle, S1 ve Ü’de u Rabb-i zū’l-celāle, E’de ü ferd i bī-zevāle, S2’de ü ferd ü bī-zevāle / ḥamd: M2, S1 ve Ü’de şükr; o: M1’de ü, Ü’de ü ol, S2’de yok; Rabb-i zū’l-celāle: M2, S1 ve Ü’de ferd ü lā-yezāle, S2’de Rabb-ü zū’l-celāle.
- 2 eyleyüben: M2, S1 ve Ü’de eyleyüp; cümlemüzi: M2 ve S1’de İslām’a bizi, Ü’de silik / o bizi: M2, S1 ve Ü’de cümlemüzi.
- 3 efdal-i: Ü ve S2’de efdal-ü / hādi-i : M2 ve S1’de hadi-ü ; ḥayrū’l: M1’de ḥayre’l, E’de ḥayri’l.
- 4 şalāt: S1’de şalāvāt / bār u: S1 ve Ü’de bār.
- 5 evlād u: S1’de evlāda , S2’de evlād ı; aşḥāb u: S1’de aşḥāba, E ve S2’de aşḥāb ı / bi-ecma’ihim: M1’de ecma’ahūm, M2’de ecma’hum; kıyāme: Ü ve S2’de kıyāmeti.
- 6 fakīr: M2, S1 ve Ü’de ḥakīr / muḥırr-ı: M2 ve Ü’de muḥırr-u, S1’de muḥr, S2’de muḥarr-ı ; ‘acz: M1 ve E’de ‘aciz.
- 7 nāmı: S1’de nām; ibn-i: S1’de bin-i, S2’de ibn; ‘Alīdūr: M1’de ‘İlīdūr / Deli şanma anı bil ki velīdūr : M2 ve S2’de Ki meşhūr-ı cihāndur Birgilidür, S1’de Ki meşhūr cihāndur Birgilidür, Ü’de Ki meşhūr cihāndar Birgülidür.

- 8 Ki meşhūr-ı cihāndur Birgilidür : M2, S1, Ü ve S2'de 7. beytin ikinci mısrasında yer almaktadır, E'de Ki meşhūr-ı cihānda Birgilidür / M2, S1, Ü ve S2'de yok; cinānıñ bir gülidür: M1'de citānuñ Birgilidür.
- 9 M2, S1, Ü ve S2'de 8; ihvān-ı: M2 ve Ü'de ihvāna; dīnūñ: M2'de hem dīn, E'de diniñ / anlaruñ: Ü ve E'de anlaruñ.
- 10 M2, S1, Ü ve S2'de 9; k'anı: S1, Ü, E ve S2'de ki anı; ol Rabb-i : S2'de tā Rabb-ü.
- 11 M2, S1, Ü ve S2'de 10; itdüm: E'de itdim.
- Başlık: Beyānü'ş-şifāti's-selbiyyeti: M2'de Fī beyānü'ş-şifātü's-selbiyye, S1'de Beyāni'ş-şifāti's-selbiyyeti, Ü'de Fī beyāni'ş-şifāti's-selbiyyeti, E'de Fī beyāni'ş-şifāti's-selbiyyeti, S2'de Beyānü'ş-şifātü's-selbiyyet.
- 12 M2, Ü ve S2'de 11, S1'de yok; mü'minīn ü mü'mināta: M2 ve Ü'de Müslimīn ü Müslimāt'a, / Müslimīn ü Müslimāt'a: M2 ve Ü'de mü'minīn ü mü'mināta.
- 13 M2, Ü ve S2'de 12, S1'de yok.
- 14 M2, Ü ve S2'de 13, S1'de yok / müstaḥıḳ: M2'de müstaḥak.
- 15 M2, Ü ve S2'de 14, S1'de yok; k'anuñ: Ü'de ki anıñ, E'de k'anıñ; vü vezīri: M2'de vü naẓīri, Ü'de ve naẓīri / mişli: S2'de mişli; vardur anuñ: M1'de ne şebīhi, Ü'de vardır anıñ, S2'de ü şibhi vardur; naẓīri: M2 ve Ü'de vezīri.
- 16 M2, Ü ve S2'de 15, S1'de yok; giyinmekden: M2, Ü ve S2'de geyinmekden / yiyüp: M2, Ü ve S2'de yeyüp.
- 17 M2, Ü ve S2'de 16, S1'de yok / nevm ü: M1 ve E'de nevm.
- 18 M2, Ü ve S2'de 17, S1'de yok; avret ü: Ü'de avret / sezā-yı: M2 ve Ü'de sezā, S2'de müberrā; zātı: E'de zāt; degildür: M2'de degül-durur, E ve S2'de degil-durur; bu: M2'de o, Ü'de ol.

- 19 M2, Ü ve S2'de 18, S1'de yok; alt u: M1'de alt / sağ: M1'de sağ u, maḳarr: M2'de muḳarr ; ḥod şol: M1'de ḥod, S2'de şol.
- 20 M2, Ü ve S2'de 19, S1'de yok; cihetden: M2 ve Ü'de mekāndan, E'de cihātdan / gizlü: M1'de gizli; 'ayāndur: Ü'de 'ayāndır; velī her gizlü sır aña: S2'de ḳamu esrār aña likin.
- 21 M2, Ü ve S2'de 20, S1'de yok; şekl ü : Ü'de şekl i / keyfiyyet ü: M2'de keyfiyyet i, Ü'de keyfiyyet.
- 22 M2, Ü ve S2'de 21, S1'de yok / dil ü: Ü'de dil; el ü: M2'de el.
- 23 M2, Ü ve S2'de 22, S1'de yok.
- 24 M2, Ü ve S2'de 23, S1'de yok; Ḥudā'nuñ: M1, E ve S2'de daḥı yoḳ, Ü'de Ḥudā'nıñ; varlığınıñ: E'de varlığınıñ; ibtidāsı: M2 ve Ü'de evvelī yoḳ / lā-yezāldür: M1, E, S2'de lā-yezāl; yoḳ intihāsı: M2 ve Ü'de āhiri yoḳ.
- 25 M2, Ü ve S2'de 24, S1'de yok; Ḥudā'nuñ: Ü ve E'de Ḥudā'nıñ; kendügendür: S2'de kendidendür.
- 26 M2, Ü ve S2'de 25, S1'de yok.
- 27 M2, Ü ve S2'de 26, S1'de yok; var-ıdı: Ü, E ve S2'de var idi / lem-yezeldür: M2 ve Ü'de lā-yezāldür.
- 28 M2, Ü ve S2'de 27, S1'de yok / itdi bu: M2, Ü ve S2'de eyledi.
- 29 M2, Ü ve S2'de 28, S1'de yok; anuñ: Ü'de anıñ / velākin: M1 ve E'de ḳamusı, S2'de velīkin; cümle: M1 ve E'de leyik.
- 30 M2 ve Ü'de 29, S1 ve S2'de yok; itdügінде: M1'de itdügine, Ü'de itdüginden / anuñ: Ü ve E'de anıñ.
- 31 M2 ve Ü'de 30, S2'de 29, S1'de yok; yoḡ: Ü ve E'de yoḡ.
- 32 M2 ve Ü'de 31, S2'de 30, S1'de yok / 'acze: M2'de 'acz, Ü ve S2'de 'aciz.

- 33 M2 ve Ü'de 32, S2'de 31, S1'de yok; āsimānı: M2, Ü, E ve S2'de āsümānı / meges: M2 ve Ü'de siñek; halkıla: M1'de halkı ile, S2'de halk itmegele; yoç: S2'de yoçdır.
- 34 M2 ve Ü'de 33, S2'de 32, S1'de yok; hüküm: S2'de hüküm; idemez: M1'de eyleyemez / hüküm: S2'de hüküm; eyler: M2, Ü ve E'de ider.
- 35 M2 ve Ü'de 34, S2'de 33, S1'de yok; hüküm: Ü'de hüküm, E ve S2'de luş; eylerse: M2 ve Ü'de iderse.
- 36 M2 ve Ü'de 35, S2'de 34, S1'de yok; nef'-i : M2'de nef'-ü.
- 37 M2 ve Ü'de 36, S2'de 35, S1'de yok / füsāk: E'de füsāk u.
- 38 M2 ve Ü'de 37, S1'de 11, S2'de 36 / cihānuñ: Ü ve E'de cihānñ; dīnden: M1, M2, S1, Ü ve S2'de dīnde.
- 39 M2 ve Ü'de 38, S1'de 12, S2'de 37; ey: M2, S1 ve S2'de iy .
- Başlık: Beyānū'ş-şifāti'ş-şübūtiyyeti: M2, S1, E ve S2'de Fī beyāni'ş-şifāti'ş-şübūtiyyeti, Ü'de yok.
- 40 M2 ve Ü'de 39, S1'de 13, S2'de 38; şifātından: S1 ve Ü'de şifāti da; Hudā'nuñ: Ü ve E'de Hudā'nñ / 'ilm: Ü ve S2'de 'ilim; anuñ: Ü ve E'de anñ.
- 41 M2 ve Ü'de 40, S1'de 14, S2'de 39 / vü: S1'de ve; haydur: S2'de haydır.
- 42 M2 ve Ü'de 41, S1'de 15, S2'de 40; var-ısa: E ve S2'de var ise; zemīn ü: S1'de zemīn; āsimānda: M2, Ü ve S2'de āsümānda / gizlüde: M1, E ve S2'de gizlide; ger: S1 ve Ü'de gerek.
- 43 M2 ve Ü'de 42, S1'de 16, S2'de 41; hubübāt u: S1, Ü, E, ve S2'de hubübāt ı; ağac: M2, E ve S2'de ağaç / şihāb u: M1'de şimār u, M2'de şahāb u, S2'de şümār ı.
- 44 M2 ve Ü'de 43, S1'de 17, S2'de 42; vü: M2 ve Ü'de ve / geçmiş: E'de gelmiş; ya: Ü'de ne; gelecekdür: M1'de gelecekder.

- 45 M2 ve Ü'de 44, S1'de yok, S2'de 43; geldüğünü: M1'de geldüğünü / dili ile: M2 ve Ü'de lisân-ıla; söyledüğünü: M1'de söyledüğünü.
- 46 M2 ve Ü'de 45, S1'de yok, S2'de 44; kim var ise: Ü'de ki vav-ısa; insānuñ: E ve S2'de insānıñ /dağı: S2'de dağı hem; ki: M2, Ü ve S2'de yok; var ise: M2 ve Ü'de var-ısa; taşında: M2 ve Ü'de taşrasında.
- 47 M2 ve Ü'de 46, S1'de yok, S2'de 45; ma'lūmidur: Ü'de ma'lūmdur; Hudā'nuñ: E ve S2'de Hudā'nıñ / ezelden: M2, Ü ve S2'de ezeldür; anuñ: Ü ve E'de anıñ.
- 48 M2 ve Ü'de 47, S1'de yok, S2'de 46; ğāyibleri: Ü, E ve S2'de ğā'ibleri.
- 49 M2 ve Ü'de 48, S1'de yok, S2'de 47; bildüre: E ve S2'de bildire / ğayıbdan: E'de ğayıbdan; o: Ü, E ve S2'de ol.
- 50 M2 ve Ü'de 49, S1'de yok, S2'de 48 / kamu: M1, Ü, E ve S2'de dağı.
- 51 M2 ve Ü'de 50, S1'de 18, S2'de 49; Haqq'uñ : Ü ve E'de Haqq'ıñ; kadīmīdür: M1'de kadīmdür; ezeldür: M1'de ezelden / degildür: M2 ve S1'de degıldür; lem-yezeldür: M1'de lem-yezelden.
- Başlık: Sem': Ü'de yok.
- 52 M2 ve Ü'de 51, S1'de 19, S2'de 50; semī'dür: S2'de semī'dür; Hazret-i Hallāk-ı : Ü'de Hazret Hallāk / işidür: S2'de eyşidür; sırr u: M2, S1 ve S2'de sırr ı.
- 53 M2 ve Ü'de 52, S1'de 20, S2'de 51; fısıldı: M2'de fasıldı / işitseydi: S1'de işteydi.
- 54 M2 ve Ü'de 53, S1'de 21, S2'de 52; işidür: S2'de eyşidür / eyle: E'de ile; gizlü: M1'de gizle, E'de gizli.
- Başlık: Başar: Ü'de yok.
- 55 M2 ve Ü'de 54, S1'de 22, S2'de 53; nihān u: Ü'de nihān ı.

56 M2 ve Ü'de 55, S1'de yok, S2'de 54; karşı: Ü'de karşı / giden: E ve S2'de giden.

57 M2 ve Ü'de 56, S1'de yok, S2'de 55; anı: Ü ve S2'de yok; ayağı: M2, Ü ve S2'de ayağını; taşı: M1 ve E'de taşı, M2'de taşı / cümbüşü: Ü'de cümbüşü.

58 M2 ve Ü'de 57, S1'de yok, S2'de 56 / bizim: M2, Ü ve E'de bizim; kulağ u: M2'de kulağ, Ü'de kulağ, E'de kulağ u; gözle: Ü'de göz-ile; değil: M2'de değildir, Ü, E ve S2'de değil.

59 M2 ve Ü'de 58, S1'de yok, S2'de 57; kulağ u: M2'de kulağ / muhâl: M1'de muhâl.

Başlık: İradet: S1 ve Ü'de yok, S2'de İradat.

60 M2 ve Ü'de 59, S1'de yok, S2'de 58; yaradur: S2'de yaradır / gel dir: M2, Ü ve S2'de gelir.

61 M2 ve Ü'de 60, S1'de 23, S2'de 59; şey: S2'de şey' / şey: S1 ve E'de şey'.

62 M2 ve Ü'de 61, S1'de 24, S2'de 60; aña kimse: M2, S1, Ü, E ve S2'de kimse aña; idemez: M1, S1 ve S2'de eyleyemez / diyemez: S1'de dimez, E'de diyemiz.

63 M2 ve Ü'de 62, S1'de 25, S2'de 61; anı: Ü ve E'de anı; dilemesile: E'de dilemesiledür; oldu: E'de yok / dilemeyeydi: M2'de dilemeyidi, S1'de dilemeseydi.

64 M2 ve Ü'de 63, S1'de 26, S2'de 62; Hudâdur: Ü'de Hudâdır; şerrü: E'de şerrü / öldür: S1'de öldü; nef' ü: M2, Ü ve S2'de nef' i; zarrü: M2, E ve S2'de zarrü.

65 M2 ve Ü'de 64, S1'de 27, S2'de 63; mü'minü: E'de mü'minü / fehm: Ü'de fehm.

- 66 M2 ve Ü'de 65, S1'de 28, S2'de 64; bu: S1'de yok / Rabb-i: Ü ve S2'de Rabb-ü.
- 67 M2 ve Ü'de 66, S1'de 29, S2'de 65; fişķ u: M2'de fişķ, E ve S2'de fişķ ı; küfr i : M2 ve Ü'de küfr ü.
- 68 M2 ve Ü'de 67, S1'de 30, S2'de 66; fişķ ile: M2, S1, Ü ve E'de fişķ-ıla / küfr ile: M2, S1, Ü ve S2'de küfr-ile.
- 69 M2 ve Ü'de 68 S1'de 31, S2'de 67; oynadamaz: M1, M2 ve Ü'de oynadımız / idemez: M2 ve Ü'de idimez.
- 70 M2 ve Ü'de 69, S1'de 32, S2'de 68; gāh: E ve S2'de gāh u / irāde: M1 ve S2'de Ḥaķķ'uñ, E'de Ḥaķķ'iñ; itmesile: M1, E ve S2'de dilemesile.
- 71 M2 ve Ü'de 70, S1'de 33, S2'de 69; şey: S1'de şey'i, E'de şey'.
- 72 M2 ve Ü'de 71, S1'de 34, S2'de 70 / ķamuyı dilese: S2'de dilese cümleyi; ķılurdu: M1 ve E'de ķıldadı.
- 73 M2 ve Ü'de 72, S1'de 35, S2'de 71; ḥaķķuñ: Ü ve E'de ḥaķķiñ.
- 74 M2 ve Ü'de 73, S1'de 36, S2'de 72 / bunu kim: M2 ve S1'de kim anı, Ü'de anı.
- 75 M2 ve Ü'de 74, S1'de 37, S2'de 73 / olunmaz: E ve S2'de olunmaz.
- 76 M2, Ü ve S2'de 75, S1'de 38; leykin: S1, Ü, E ve S2'de lākin / ḥāli: M1'de cāli.
- 77 M2 ve Ü'de 76, S1'de 39, S2'de 74; Ḥudā'nuñ: M1, Ü ve E'de Ḥudā'niñ; 'aķl: Ü ve S2'de 'aķıl / diledüginde: S1'de diledügenden ; sır: M1 ve S2'de sırrı.
- 78 M2 ve Ü'de 77, S1'de 40, S2'de 76; var: S1'de yok / yitişmez: S1 ve Ü'de yetişmez; oĝlanınuñ: S1, Ü ve S2'de oĝlanıniñ.
- 79 M2 ve Ü'de 78, S1'de 41, S2'de 77; yaratmaķda: Ü ve S2'de yaratmaķdan; ey: M2 ve S2'de iy / küfrin: S1'de küfrüñ.

- 80 M2 ve Ü'de 79, S1'de 42, S2'de 78; çayan u: M2'de çıyan u, S2'de çıyanı;
 'aḳreb ü: M2, S1, Ü ve S2'de 'aḳrebi; ḥınzır ü: S1'de ḥınzır i, S2'de ḥınzırı /
 bunca: S2'de cümle.
- 81 M2 ve Ü'de 80, S1'de 43, S2'de 79; olmasında: S2'de olunmasında; ey: M2 ve
 S2'de iy / nef' ü: S2'de nef'.
- 82 M2 ve Ü'de 81, S1'de 44, S2'de 80 / hem: S2'de ehemmi; ĩmān: Ü'de ĩmān ı;
 i'tiḳaddur: M1, M2, S1, Ü ve E'de i'tinādur.
- 83 M2 ve Ü'de 82, S1'de 45, S2'de 81; ḳadīmīdür irādet daḫı: S2'de ebeddür hem
 ḳadīm ü ezeli; ey: M2'de yok, S2'de iy / degildür: M2 ve S1'de degıldür, E'de
 degildir.
 Başlık: Ḳudret: M1'de Ḳudret ḳādirdür, Ü'de yok.
- 84 M2 ve Ü'de 83, S1'de 46, S2'de 82 / eyledi: M1, S1, Ü, E ve S2'de itdi; cümle:
 S1, Ü ve S2'de bu cümle; mümkināti: S2'de kā'ināti.
- 85 M2 ve Ü'de 84, S1'de 47, S2'de 83; iḫyā: S1'de aḫyā / hem iderdi rūḫı: M2, S1
 ve Ü'de ger ider aḫyāyı.
- 86 M2 ve Ü'de 85, S1'de 48, S2'de 84; aḫcār u: S2'de aḫcār / Ḥallāḳ u: E'de
 Ḥallāḳ ı.
- 87 M2 ve Ü'de 86, S1'de 49, S2'de 85, yiri: M2, Ü ve S2'de yeri; yoḳ: M2, S1 ve
 S2'de yoḡ / oldur ḳādir: M2, S1, Ü, E ve S2'de ḳādir oldur.
- 88 M2 ve Ü'de 87, S1'de 50, S2'de 86; yaradur: S2'de yaradır / yirler: M1, M2,
 Ü ve S2'de yerler.
- 89 M2 ve Ü'de 88, S1'de 51, S2'de 87; şuyı: M2, S1, Ü ve S2'de mā'i.
- 90 M2 ve Ü'de 89, S1'de 52, S2'de 88; ḳulın: M1'de ḳulun, M2, S1 ve Ü'de
 kimin; ey: M2'de iy / ilter: S1'de iletür, Ü'de iletir, E ve S2'de iletir.

91 M2 ve Ü'de 90, S1'de 53, S2'de 89; kimseye: M2 ve Ü'de kula, S1'de kul;
emri ola: M2, S1 ve Ü'de fermānı olur / yidinci: M2, Ü ve S2'de yedinci; vara
vü gele: M2'de varur ve gelür, S1'de varur u gelür, Ü'de varır ve gelür, S2'de
varur gelür.

92 M2 ve Ü'de 91, S1'de 54, S2'de 90; yir ü: M1'de yiri vü, S1'de yiri, Ü'de yeri,
E'de yiri, S2'de yeri / Hallāk-u : Ü, E ve S2'de Hallāk-ı.

93 M2 ve Ü'de 92, S1'de 55, S2'de 91; ebeddür: S1'de ebedidür / zatdan: S1 ve
Ü'de andan.

Başlık: Kelām: Ü'de yok.

94 M2 ve Ü'de 93, S1'de 56, S2'de 92; mütেকellim-durur: S1 ve S2'de
mütেকellimdür / ey: M2'de iy.

95 M2 ve Ü'de 94, S1'de 57, S2'de 93; bizüm: Ü, E ve S2'de bizim; dil ile: M2 ve
S1'de dil-ile.

96 M2 ve Ü'de 95, S1'de 58, S2'de 94; kimine vāsıtasız: M2, S1 ve Ü'de kimisine
bilā-vāsıta; Allāh: M2, S1 ve Ü'de yok / nite kim Ḥazret-i Musā'ya: M2, S1
ve Ü'de kelīmine nite kim, S2'de nite kim söyledi Musā'ya; ey: M2'de iy,
S2'de ol; şāh: M2 ve Ü'de bürāder, S1'de birāder.

97 M2 ve Ü'de 96, S1'de 59, S2'de 95; gicesi: M1 ve E'de içinde / bilā-keyf:
Ü'de bilā-keyif.

98 M2 ve Ü'de 97, S1'de 60, S2'de 96; i'lām: M1 ve S2'de a'lām / vāsıtayla:
Ü'de vāsıt-ıla.

99 M2 ve Ü'de 98, S1'de 61, S2'de 97; Cibrīl ile: M2'de Cibrīl-ile, S1'de
Cebrā'il-ile / nebīnūñ: E'de nebīniñ; oldı: S2'de geldi.

- 100 S1'de bu beyitten önce *Qur'ân* başlığı bulunmaktadır. M2 ve Ü'de 99, S1'de 62, S2'de 98 / degildür: M2 ve E'de degüldür; *hâdiş ü*: S1'de *hâdiş*; ey: M2'de iy.
- 101 M2 ve Ü'de 100, S1'de 63, S2'de 99; *şıfatlar*: S1'de *şıfatların*, S2'de *şıfâtlar / zâtı ile*: S1'de *zâtıla*; *ķāyim*: M2, Ü, E ve S2'de *ķā'im*.
- 102 M2 ve Ü'de 101, S1'de 64, S2'de 100 / *münezzehdür muķaddesdür*: S1'de *muķaddesdür münezzehdür*.
Başlık: *Tekvîn*: S1'de *Tekvîni*, Ü'de yok.
- 103 M2 ve Ü'de 102, S1'de 65, S2'de 101; *cümleyi*: M2, S1, Ü, E ve S2'de *cümle / cemî'*: M2, S1 ve Ü'de *ķamu*; *eşyāya*: M1, S1, E ve S2'de *eşyāyı*; *hālik*: Ü'de *hālik u*.
- 104 M2 ve Ü'de 103, S1'de 66, S2'de 102 / *yog*: Ü'de yok; *idici*: Ü'de *eyleyici*.
- 105 M2 ve Ü'de 104, S1'de 67, S2'de 103 / *ķamunuñ*: E'de *ķamunuñ*.
- 106 M2 ve Ü'de 105, S1'de 68, S2'de 104; *elüñ*: M1, Ü, E ve S2'de *eliñ*; *cünbāni*: M1, Ü ve E'de *cübbāni*, M2'de *cünnāni*, S1'de *cübbā vü*.
- 107 M2 ve Ü'de 106, S1'de 69, S2'de 105; *meģeslerüñ*: M2 ve S1'de *siñeklerüñ*, Ü'de *siñekleriñ*, E'de *meģesleriñ*; *uçduğını*: M1'de *uçduğunu* / *şadāsıla*: M1, E ve S2'de *şadāsını*; *ayağ*: Ü'de *ayağ*; *oynatduğını*: M1 ve S1'de *oynaduğunu*, E'de *oynatdığını*.
- 108 M2 ve Ü'de 107, S1'de 70, S2'de 106; *insānuñ*: Ü ve E'de *insāniñ*; *a'mālidür*: S1'de *i'mālidür*; ey: M2 ve S2'de iy / *ķayvānuñ*: Ü ve E'de *ķayvāniñ*; *ef'ālini*: S2'de *ef'ālidür*.
- 109 M2 ve Ü'de 108, S1'de 71, S2'de 107 / *yirde*: M2 ve S2'de *yerde*, S1 ve Ü'de *yirlerde*; *mevcüd u*: M2 ve S2'de *mevcüd*, S1 ve Ü'de *cümle*, E'de *mevcüd ı*; *mesbūķ*: S1 ve Ü'de *mevcüd*.

- 110 M2 ve Ü'de 109, S1'de 72, S2'de 108; şihhat ı: M2, S1, E ve S2'de şihhat u, Ü'de şihhat; şayrulığı: S1'de şayrulığı / vuşlat ı: M2, S1, E ve S2'de vuşlat u, Ü'de vuşlat; ayrulığı: M1, S1 ve Ü'de ayrulığı.
- 111 M2 ve Ü'de 110, S1'de 73, S2'de 109; Hallāk: M2, S1 ve Ü'de Hallākdur; oldur: M2, S1 ve Ü'de ol, S2'de ola / kamuya: M2'de hemeye, S1 ve Ü'de himeye; rızık: Ü'de rızık; Rezzāk: M2, S1 ve Ü'de Rezzākdur; oldur: M2, S1 ve Ü'de ol, S2'de ola.
- 112 M2 ve Ü'de 111, S1'de 74, S2'de 110; kara: S1'de karda / yaradur: E'de yaradır; piş ü: M2'de piş; kerkem: S1'de kerkim.
- 113 M2 ve Ü'de 112, S1'de 75, S2'de 111; feyyāz-u: M2, Ü, E ve S2'de feyyāz-ı, S1'de feyyāz / virür: Ü ve S2'de virir; 'aks-i: S2'de 'aksin.
- 114 M2 ve Ü'de 113, S1'de 76, S2'de 112 / toluyken: M1 ve Ü'de tolu-y-iken, S2'de tolu iken.
- 115 M2 ve Ü'de 114, S1'de 77, S2'de 113; velīkin: M2, S1 ve Ü'de velākin / kara: S1'de karda; resm-ü: M2, S1, Ü, E ve S2'de resm-i.
- 116 M2 ve Ü'de 115, S1'de 78, S2'de 114; yimek: M2 ve Ü'de yemek; yidükde: M2'de yedükde, Ü'de yedikde, E'de yidikde; toklığını: M1, M2 ve Ü'de tokluğunu, S1 ve S2'de tokluğunu / yimek: M2 ve Ü'de yemek; çoklığını: M1 ve M2'de çokluğunu, S1, Ü ve S2'de çokluğunu.
- 117 M2 ve Ü'de 116, S1'de 79, S2'de 115; hep bī-zevāl ol: S1'de ol bey-zevāl Allāh / ol: S1'de Allāh.
Başlık: Melā'iketi: M2 ve S2'de Melā'ike, Ü'de yok, E'de Melā'iketü Allāhı ta'ālā.
- 118 M2 ve Ü'de 117, S1'de 80, S2'de 116; pinhān u: M1, M2, E ve S2'de pünhān u, S1'de pünhān; peydā: S2'de piydā / idüpdür: E'de idipdir.

- 119 M2 ve Ü'de 118, S1'de 81, S2'de 117; Ḥaḫḫ'uñ: S1, Ü ve E'de Ḥaḫḫ'iñ; emrinde: M1, E ve S2'de emrile.
- 120 M2 ve Ü'de 119, S1'de 83, S2'de 118; insān: E'de insā / fermān-ı: M2 ve Ü'de fermān-u.
- 121 M2 ve Ü'de 120, S1'de 82, S2'de 119; melekde dişilik : M2, S1 ve Ü'de melā'ikde dişi; irkeklik: M2 ve Ü'de vü erkek, S1'de ve irkek, S2'de erkeklik / yimek: M2 ve Ü'de yemek.
- 122 M2 ve Ü'de 121, S1'de 84, S2'de 120; bularuñ: Ü ve E'de bulariñ / peyam-berler: M2, S1 ve Ü'de peygām-berler, E'de peyem-berler.
- 123 M2 ve Ü'de 122, S1'de 85, S2'de 121; birinüñ: E'de biriniñ; hizmeti: E'de hidmeti / emr-i: E'de emr-ü; Raḥmān-ıla: Ü ve S2'de Raḥmān ile; der-kār: S1'de dür-kār, Ü'de der-gāh.
- 124 M2 ve Ü'de 123, S1'de 86, S2'de 122; yirde: M2 ve Ü'de yerde; anuñ: M2, Ü ve S2'de kimi, E'de anıñ; kimi: M2, Ü ve S2'de anuñ.
- 125 M2 ve Ü'de 124, S1'de 87, S2'de 123; ḳāyim: M2, S1, Ü ve S2'de ḳā'im.
- 126 M2 ve Ü'de 125, S1'de 88, S2'de 124; secde: M1, M2, Ü, E ve S2'de tesbīḥ; zū'l-celāle: M1, M2, E ve S2'de zū'l-celāli / lā-yezāle: M1, M2, E ve S2'de lā-yezāli.
- 127 M2 ve Ü'de 126, S1'de 89, S2'de 125; insānı: S1'de insān / ḥayr u: Ü'de ḥayr.
Başlık: Cebrā'il 'aleyhi's-selām: M2'de Tafşīl-i Ḥazret-i Cebrā'il 'aleyhi's-selām, S1'de Tafşīl-i Cebrā'il 'aleyhi's-selām, Ü'de yok, E ve S2'de Tafşīl-i Ḥazret-i Cibrīl 'aleyhi's-selām.
- 128 M2 ve Ü'de 127, S1'de 90, S2'de 126; bularuñ: Ü ve E'de bulariñ / cüşşe vü: M2, S1, Ü ve S2'de cüşşe; kimine: M2, S1, Ü ve S2'de kimisine.
- 129 M2 ve Ü'de 128, S1'de 91, S2'de 127 / emr: S1'de emir.

130 M2 ve Ü'de 129, S1'de 92, S2'de 128; birisi: M2 ve S2'de birinüñ, S1 ve Ü'de perinüñ, E'de biriniñ; tüki ile: M2 ve Ü 'de yükile bir, S1'de tükile bir, S2'de yüki ile bir; cibāli: S1'de cebāli / götürür: S1'de götürür; tağıdur: M1 ve S2'de dağıdur.

Başlık: 'Azrā'il 'aleyhi's-selām: M2 ve S1'de Tafşil-i Hāzret-i 'Azrā'il 'aleyhi's-selām, Ü ve S2'de yok, E'de Hāzret-i 'Azrā'il 'aleyhi's-selām.

131 M2 ve Ü'de 130, S1'de 93, S2'de 129; 'Azrā'il'i: M1 ve S1'de 'Azrā'il.

132 M2 ve Ü'de 131, S1'de 94, S2'de 130; heme: M1, M2 ve E'de hem: evkātü vü: M2'de evkād ü, S1 ve S2'de evkāt ü, Ü'de ukar u / zī-rūhuñ: S1 ve E'de zī-rūhuñ; ervāhın: M1'de ervāhuñ.

Başlık: İsrāfīl 'aleyhi's-selām: Tafşil-i Hāzret-i İsrāfīl 'aleyhi's-selām, S1'de Tafşil-i İsrāfīl 'aleyhi's-selām, Ü'de yok, E ve S2'de Hāzret-i İsrāfīl 'aleyhi's-selām.

133 M2 ve Ü'de 132, S1'de 95, S2'de 131 / itdi: E'de kıldı.

134 M2 ve Ü'de 133, S1'de 96, S2'de 132 / ol İsrāfīl'ün elinde : M2 ve S1'de haķıķati anuñ olmış-durur, Ü'de haķıķati anıñ olmış-durur, E'de ol İsrāfīl'in elinde; tırıyor: M1 ve S2'de durıyor, M2, S1 ve Ü'de nūr.

135 M2 ve Ü'de 134, S1'de 97, S2'de 133; delüğine: M1, S1, E ve S2'de deligine / virdükde: S1'de virdükçe, Ü ve E'de virdikde; Rabb-i : S1 ve S2'de Rabb-ü.

136 M2 ve Ü'de 135, S1'de 98, S2'de 134; yir yir: M2, Ü, E ve S2'de yer yer / öle: M2, S1 ve Ü'de işidüp, E'de işid; işidüp: M2, S1, Ü ve E'de öle, S2'de eşidüp.

137 M2 ve Ü'de 136, S1'de 99, S2'de 135; kıala hāli: S1'de hālī kıala / zāt-ı: M2 ve Ü'de zāt-u, S2'de zāt; erham: S2'de aķkam.

138 M2 ve Ü'de 137, S1'de 100, S2'de 136 / İsrāfīl'i: S2'de İsrāfīl'i; ihyā: S1'de ahyā.

- 139 M2 ve Ü'de 138, S1'de 101, S2'de 137; şūra: S1'de şūr / ölenler emr-i Hâkla:
M2, S1, Ü ve S2'de zavî'l-ervâh kâmusı.
Başlık: Kütübu'l-lâhu ta'âlâ: M1'de Ketebe'l-lâhu ta'âlâ, M2 ve E'de
Kütübu'l-lâhı ta'âlâ, S1'de Kütübu'l-lâh ta'âlâ, Ü'de yok.
- 140 M2 ve Ü'de 139, S1'de 102, S2'de 138; cān u: Ü'de cān ı; dil-ile: S2'de dil ile
/ yir: M2 ve Ü'de yer; Cibril ile: M2 ve S1'de Cebrâ'ille, Ü'de Cebrâ'il'e.
- 141 M2 ve Ü'de 140, S1'de 103, S2'de 139 / göndürüpdür: M2 ve Ü'de
gönderüpdür, S2'de gönderipdür.
- 142 M2 ve Ü'de 141, S1'de 104, S2'de 140; bil bunı: E'de bunı bil; ey: M2 ve
S2'de iy / inmez: E'de itmez; nebîye: Ü'de nebiye.
- 143 M2, S1 ve Ü'de yok, S2'de 141; inmez: M1'de inemez; Cibrîl: S2'de Cebrîl.
- 144 M2, Ü ve S2'de 142, S1'de 105; resülu'l-lâha: S1'de resüla'l-lâha / üç: M2, Ü
ve S2'de üç.
- 145 M2, Ü ve S2'de 143, S1'de 106 / münzel: S1'de münezzil.
- 146 M2, Ü ve S2'de 144, S1'de 107; i'tâ: M1 ve S1'de a'tâ.
- 147 M2, Ü ve S2'de 145, S1'de 108; kitābuñ: Ü ve E'de kitābıñ; cümlesi: S1 ve
Ü'de kâmusı / heme: M1 ve S2'de hem; haqq-u : S1, Ü ve S2'de haq; şıdğ:
Ü'de şıdık.
- 148 M2, Ü ve S2'de 146, S1'de 109; velîkin: M2, S1 ve Ü'de velâkin; Qur'an-ı:
S1'de Qur'an; ekrem: M2'de a'zam / a'zam: M2, S1, Ü ve S2'de mu'azzam.
- 149 M2, Ü ve S2'de 147, S1'de 110 / 'izz-ile: S1'de 'izzet-ile, Ü ve E'de 'izzetle.
- 150 M2, Ü ve S2'de 148, S1'de 111; nesh ü: M2, S1 ve Ü'de nesh i / hiç: M2, S1,
Ü ve S2'de hîc.
- 151 M2, Ü ve S2'de 149, S1'de 112; bularuñ: Ü ve E'de bularıñ / hük-m-i : M2'de
hük-m-ü.

- 152 M2, Ü ve S2'de 150, S1'de 113; bunlar ile: M2 ve Ü'de bunlar-ıla / cā'iz: M2'de cāyiz; degüldür: M1'de değil leyik, S1 ve Ü'de degildür, E'de değil leyik, S2'de değil līk; anlar ile: M2 ve Ü'de anlar-ıla.
Başlık: Rüsülü'l-lāh ta'ālā: S1'de Rüsülü'l-lāhi ta'ālā, Ü ve E'de yok.
- 153 M2, Ü ve S2'de 151, S1'de 114 / inandum: S1'de itdüm, Ü, E ve S2'de inandım.
- 154 M2, Ü ve S2'de 152, S1'de 115; göndürüp: M2, Ü ve S2'de gönderüp; Allāh-u: E'de Allāh-ı; settār: M2, S1 ve Ü'de ğaffār / yir: M2, Ü ve S2'de yer.
- 155 M2, Ü ve S2'de 153, S1'de 116; halk: S1, Ü ve S2'de var / kır: E'de kır; kilden: M2'de tından, S1'de külden.
- 156 M2, Ü ve S2'de 154, S1'de 117; insānuñ: Ü ve E'de insāniñ / olupdur: M2, S1 ve Ü'de dağı; benī Ādem: M2'de kıldı anı Hāk, S1'de kıldı Hāk anı, Ü'de kıldı anı da.
- 157 M2, Ü ve S2'de 155, S1'de 118; ol: S2'de yok; Rabb-i erham: M1, E ve S2'de Bārī ta'ālā, S1'de Rabb-ü erham / hem: M1, E ve S2'de tā.
- 158 M2, Ü ve S2'de 156, S1'de 119.
- 159 M2, Ü ve S2'de 157, S1'de 120; lākin: M1, M2 ve E'de aña, S2'de līkin; aña: M1'de leyke, M2'de lākin, E'de leyik / itdi: M2'de niçe; niçe: M2'de itdi.
- 160 M2, Ü ve S2'de 158, S1'de 121 / şeytāna la'net: S1'de şeytānı merdūd.
- 161 M2 ve Ü'de 160, S2'de 159, S1'de 123; evlād u: M2'de evlād, S1'de evlād ı; ensābıla: Ü'de insābıla / tezvīr ü: M1 ve S1'de tezvīr.
- 162 M2 ve Ü'de 159, S2'de 160, S1'de 122 / virdi aña: S1'de dağı virdi, Ü'de virdi dağı; Rabb-i: Ü'de Rabbü'l-.
- 163 M2, Ü ve S2'de 161, S1'de 124; insüñ: S1 ve E'de insiñ; girürler: S1'de girerler, Ü ve S2'de girirler.

- 164 M2, Ü ve S2'de 162, S1'de 125; idemez: Ü'de idimez / zürıla: S1 ve E'de zür ile; 'işyān: M1'de 'işyā; eyledemez: M2 ve Ü'de eyledimez, S1'de iledimez.
- 165 M2, Ü ve S2'de 163, S1'de 126; haşş: M2, Ü ve S2'de hişş / iderler: M2, S1 ve Ü'de ider her biri; ancak: M2, S1 ve Ü'de yok.
- 166 M2, Ü ve S2'de 164, S1'de 127 / kendüsine: S1'de kendüsüne; şeytānı: M1'de şeytān; düşmen: Ü ve E'de düşmān.
- 167 M2, Ü ve S2'de 165, S1'de 128; şeytān-ı: M2, S1 ve Ü'de vesvās-ı / Allāhu: Ü'de Allāh, E'de Allāhı.
Başlık: Ādem 'aleyhi's-selām: M2'de Beyān-ı taqdīm te'hīr, S1'de Beyāni't-taqdīm te'hīr, Ü'de yok, E'de Hāzret-i Muḥammed 'aleyhi's-şalāt ve's-selām, S2'de Hāzret-i Muḥammed şalla'l-lāhu ta'ālā 'aleyhi ve sellem.
- 168 M2, Ü ve S2'de 166, S1'de 129; enbiyānuñ: Ü ve E'de enbiyāniñ.
- 169 M2, Ü ve S2'de 167, S1'de 130; peyam-ber: M2, S1 ve Ü'de peygām-ber, E'de peyem-ber.
- 170 M2, Ü ve S2'de 168, S1'de 131; haqq u şıdık: S1'de haq şıdıkı, Ü'de haq şıdık.
Başlık: Tafşīl-i Muḥammed 'aleyhi's-selām: M2'de Tafşīl-i Hāzret-i Muḥammed 'aleyhi's-şalātu ve's-selām, S1'de Tafşīl-i Muḥammed 'ale'l-ğayrihim, Ü'de yok, E'de Tafşīl-i Muḥammed 'aleyhi's-şalāt ve's-selām, S2'de Tafşīl-i Muḥammed şalla'l-lāhu ta'ālā 'aleyhi ve sellem 'ale'l-ğayre.
- 171 M2, Ü ve S2'de 169, S1'de 132; cümlesinüñ: E'de cümlesiniñ / kamunuñ: E ve S2'de bularuñ.
- 172 M2, Ü ve S2'de 170, S1'de 133; ḥayırludur: M1, E ve S2'de ḥayırlıdır, S1'de ḥayırludur / peygām-berimüz: S2'de peygām-berimiz.
- 173 M2, Ü ve S2'de 171, S1'de 134.
- 174 M2, Ü ve S2'de 172, S1'de 135; var-ıdı: M1, Ü ve E'de vardı, S2'de var idi.

175 M2, Ü ve S2'de 173, S1'de 136, sulṭānımız: M1, M2, Ü, E ve S2'de sulṭānımız; sulṭān-u: M2, Ü, E ve S2'de sulṭān-ı, S1'de sulṭān.

176 M2, Ü ve S2'de 174, S1'de 137; anuñ: Ü'de anıñ; şer'-u: S1, Ü ve S2'de şer'-i / olanuñ: Ü ve E'de olanıñ.

Başlık: Mu'cizāt-ı Muḥammed 'aleyhi's-selām: M2'de Beyān-ı mu'cizāt-ı 'aleyhi's-selām, S1'de Mu'cizāti'n-nebiyyü 'aleyhi'ş-şalātu ve's-selāmu, Ü'de yok, E'de Mu'cizātü'n-nebī şalla'l-lāhu 'aleyhi ve sellem, S2'de Beyān-ı mu'cizātü'n-nebī şalla'l-lāhu ta'ālā 'aleyhi ve sellem.

177 M2, Ü ve S2'de 175, S1'de 138; resül-ı: S1'de resül, Ü'de resül-u; bā-şafānuñ: Ü ve E'de bā-şafāniñ / ser-te-ser: M2'de cümleyi, S1'de cümle, Ü'de cümle, S2'de ser-be-ser; bu: M2'de yok.

178 M2, Ü ve S2'de 176, S1'de 139, āb-u ḥayvānı: M2'de āb-u ḥayātı, S1'de barmağından, Ü'de parmağından, E ve S2'de āb-ı ḥayvānı; benānı: M2'de barmağından, S1 ve Ü'de āb-u revānı / buldı: M2'de oldılar; 'ömr-i cāvidānı: M1 ve Ü'de 'ömr-i cāvidān, M2'de mest lezzetinden, S1'de 'ömr-i cāvūdānı, S2'de 'ömr-ü cāvidānı.

Yalnız S2'de 177. beyit: Akıtdı parmağından tatlı şuları / Ḥayāt-ı cāvidānı buldı içenler.

179 M2 ve Ü'de 177, S1'de 140, S2'de 178; barmaqla: S1'de barmağ-ıla, Ü ve S2'de parmaqla.

180 M2 ve Ü'de 178, S1'de 141, S2'de 179; aḥcār: M2, S1 ve Ü'de ḥayvān, u eṣcār: M1'de eṣcāra, M2'de u ağaç, S1'de ağaç, Ü'de ve ağaç / Ḥudā'nuñ: Ü ve E'de Ḥudā'nıñ; resülısın: S1'de resülsın, E'de resülısıñ.

Başlık: Mi'rāc-ı Muḥammed 'aleyhi's-selām: M2'de Beyān-ı Mi'rācü'n-nebī, S1'de Mi'rāc-ı Muḥammed 'aleyhi'ş-şalāt ve's-selām, Ü'de yok, E'de

Vaḥyi'n-nebī 'aleyhi'ş-şalāt ve's-selām, S2'de Mi'rācū'n-nebī şalla'l-lāhu ta'ālā 'aleyhi ve sellem.

181 M2 ve Ü'de 179, S1'de 142, S2'de 180; ḥabīb-i ekreme vaḥy oldu: M2 ve S1'de daḥı vaḥy oldu ol sultāna, Ü'de daḥı vaḥyı oldu ol sultāna.

182 M2 ve Ü'de 180, S1'de 143, S2'de 181; āsimāna: M2, Ü, E ve S2'de āsümāna / şaldı: M2, S1 ve Ü'de itdi; caḥīme vü: S1'de caḥīme hem, Ü'de caḥīm ü; cināna: M2 ve Ü'de hem cināna.

183 M2 ve Ü'de 181, S1'de 144, S2'de 182.

184 M2 ve Ü'de 182, S1'de 145, S2'de 183; velākin: E'de velīkin / degil: M2'de degül; görmek Ḥaḳḳ'ı: S2'de Ḥaḳḳ'ı görmek.

185 M2 ve Ü'de 183, S1'de 146, S2'de 184; līk: M1, S1 ve E'de leyik, M2'de liyik; cennetde: M1, M2, S1, Ü ve E'de cennetden; cihetsiz: S1 ve S2'de cehetsiz.

186 M2 ve Ü'de 184, S1'de 147, S2'de 185; şubḥ: Ü'de şubuh; olmadan: Ü, E ve S2'de olmadın; ol: E'de o; şeb: Ü'de şeb-i.

187 M2 ve Ü'de 185, S1'de 148, S2'de 186; ey: M2 ve S2'de iy / zikr: Ü'de zikri; göre: M2, S1 ve S2'de beñzer.

Başlık: Ḳur'ān-ı 'azīmü'ş-şān: M2'de Fī beyāni şerefi Ḳur'āni 'azīmü'ş-şān, S1'de Tafşīl-i Ḥazret-i Ḳur'ān 'azīmü'ş-şān, Ü'de yok, S2'de Ḳur'ān 'azīmü'ş-şān.

188 M2 ve Ü'de 186, S1'de 149, S2'de 187; anuñ: Ü ve E'de anıñ; Ḳur'ān-ı : S1'de Ḳur'ān.

189 M2 ve Ü'de 187, S1'de 150, S2'de 188 / cihān: Ü'de cihānı.

190 M2 ve Ü'de 188, S1'de 151, S2'de 189; tamāmı: M2, S1 ve Ü'de kelāmı / kelāmı: S1 ve Ü'de kelām.

Başlık: Ezvâc-ı Muhammed ‘aleyhi’s-selâm ve evlâdühû: M2’de Fî beyâni ezvâci tâhirâti’n-nebî ‘aleyhi’s-selâmı, S1’de Ezvâc-ı tâhirâti’n-nebiyyü ‘aleyhi’s-şalâtu ve’s-selâmu, Ü’de yok, E’de Ezvâc-ı tâhirâtü’n-nebî ‘aleyhi’s-şalâtu ve’s-selâm, S2’de Ezvâc tâhirât Muhammed şalla’l-lâhu ta‘âlâ ‘aleyhi ve sellem.

- 191 M2 ve Ü’de 189, S1’de 152, S2’de 190 / nikâh ile: M2, S1 ve Ü’de nikâh-ıla; resûl-ı :S1’de resûl, Ü’de resûl-u; Rabb-i: Ü’de Rabb-ü.
- 192 M2 ve Ü’de 190, S1’de 153, S2’de 191; ‘Âyişe: Ü’de ‘Âyişe’yi; ğayrılarından: M2 ve Ü’de ğayrılardan, S1 ve S2’de ve ğayrılardan / Hâk: M2, S1 ve Ü’de râzî; râzî: M2, S1 ve Ü’de Hâk.
- 193 M2 ve Ü’de 191, S1’de 154, S2’de 192; irkek: M2, Ü ve S2’de erkek; oğlu: Ü’de oğlu; Muştafâ’nuñ: Ü ve E’de Muştafâ’nıñ / anuñ: Ü ve E’de anıñ.
- 194 M2 ve Ü’de 192, S1’de 155, S2’de 193; anuñ: Ü ve E’de anıñ.
- 195 M2 ve Ü’de 193, S1’de 156, S2’de 194; sulţân-ı: S1’de sulţân / birinüñ: E’de biriniñ.
- 196 M2 ve Ü’de 194, S1’de 157, S2’de 195; Ümmü: M2, S1 ve Ü’de Ümmi; müretteb: S1’de mürettib / biri birisi: S2’de birisi biri.
- 197 M2 ve Ü’de 195, S1’de 158, S2’de 196.
- 198 M2 ve Ü’de 196, S1’de 159, S2’de 197 / müsemmâ: M1, M2, Ü ve E’de müsemmât, S2’de müsemmiân.
- 199 M2 ve Ü’de 197, S1’de 160, S2’de 198; evlâdı: M2’de evlâd; öñce: M1, M2, Ü ve S2’de öñünce, S1’de öñince / Fâţıma: Ü’de yok, şoñra anca: M2, S1 ve Ü’de şoñrasınca.

- 200 M2 ve Ü'de 198, S1'de 161, S2'de 199; virmiş-idi: S1'de virmişdi, E'de virmiş idi / Hasan: M2'de Hasan u, S1'de Hasniyn; Hüseyin: M1, M2, E ve S2'de Hüseyin, S1'de çün; andan: M2 ve Ü'de çün andan; olmuş-ıdı: E'de olmuş idi.
- 201 M2 ve Ü'de 199, S1'de 162, S2'de 200; kızlarınıuñ: E'de kızlarınıñ / Resüluñ sevgülüsi ekmelidür: M2'de Resülu'l-lâh katında sevgilidür, S1'de Resülu'l-lâh katında sevgilidür, Ü'de Resülu'l-lâh katında sevgilidir, S2'de Resüluñ sevgülüsi ekmelidür.
- Başlık: Vaḳti mecî'i'l-vaḥy ve sinnihî ve mevlidihî ve hicretihî ve vefâtiḥi: M2'de Fî beyâni vakti meciyyi'l-vaḥyi, S1'de Fî beyâni vaḳtû meciyyi'l-vaḥyi ve sinnihî ve mevlûdihî ve hicretihî vefâtiḥi, Ü'de yok, E'de Fî beyâni vaḳti mecî'i'l-vaḥyi ve mevludihî ve hicretihî, S2'de Fî beyân vaḳti mecî'i'l-vaḥy.
- 202 M2 ve Ü'de 200, S1'de 163, S2'de 201.
- 203 M2 ve Ü'de 201, S1'de 164, S2'de 202; teblîğ-i : M2 ve Ü'de teblîğ-ü, S1'de teblîğ / üç: M2, S1 ve Ü'de üç.
- 204 M2 ve Ü'de 202, S1'de 165, S2'de 203; Mekke'de: S1'de Mekke'den; şâh-ı : S1'de şâh.
- 205 M2 ve Ü'de 203, S1'de 166, S2'de 204; Muştafâdur: M2'de Muştafâ'nuñ / resülu'l-lâh: M2'de resülu'l-lâhı, S2'de resülu'l-lahu; o: M2 ve S2'de yok, Ü'de ve; ḥatmü'l-enbiyâdur: S1'de ḥatmi'l-enbiyâdur, S2'de ḥatmü'l-enbiyâdır.
- Başlık: Fî kerâmeti'l-evliyâ'î , S1'de Fî beyâni kerâmeti'l-evliyâ, Ü'de yok, E ve S2'de Fî kerâmeti'l-evliyâ'.
- 206 M2 ve Ü'de 204, S1'de 167, S2'de 205; şahâdet: M2'de şahâdât; söze: M1'de söz / veliyy'ul-lâh: S1'de veliyyu'l-lâhı; vardur: S2'de vardır; kerâmet: M2'de kerâmât.

207 M2 ve Ü'de 205, S1'de 168, S2'de 206; yitişmez: M2, S1 ve Ü'de yetişmez; nebiye: M1 ve M2'de nebiye; S1'de nebiyye / veliye: S1'de veliyye, Ü'de veliye.

Başlık: Ebū Bekri'ş-şiddīk rağiya'l-lāhu 'anhu: M2 ve S2'de Hāzret-i Ebī Bekri'ş-şiddīk rağiya'l-lāhu ta'ālā 'anhu, S1'de Hāzret-i Ebū Bekiri'ş-şiddīk, Ü'de yok, E'de Fī beyāni çār-ı yār-ı güzīn rıdvānu'l-lāhu 'aleyhim ecmā'ini.

208 M2 ve Ü'de 206, S1'de 169, S2'de 207; şiddīk u: M2, Ü, E ve S2'de şiddīk ı, S1'de şiddīk / peyam-ber: M1, S1, Ü ve S2'de peygām-ber, E'de peyem-ber.

209 M2 ve Ü'de 207, S1'de 170, S2'de yok; kayn: M1, S1 ve Ü'de kayın / itdükde: E'de itdikde, 'azm-i : M2'de 'azm; süy-i : S1'de sü'-i.

210 M2, Ü ve S2'de 208, S1'de 171; yirine: M2 ve S2'de yerine.

Başlık: Hāzret-i 'Ömerü'l-fārūk rađiya'l-lāhu 'anhu: M2'de Hāzret-i 'Ömere'l-fārūk rađiya'l-lāhu ta'ālā 'anhu, S1'de Hāzret-i 'Ömere'l-fārūk, Ü ve E'de yok, S2'de Hāzret-i 'Ömerü'l-fārūk rađiya'l-lāhu ta'ālā 'anhu.

211 M2, Ü ve S2'de 209, S1'de 172; Bū: S1'de Ebū / anuñ: Ü'de anıñ; ardıncadır: S2'de ardıncadır; Fārūk-ı: M1, M2, S1, Ü ve S2'de Fārūk; a'del: S1'de a'dil.

212 M2, Ü ve S2'de 210, S1'de 173 / idüp: S1'de olupdur.

213 M2, Ü ve S2'de 211, S1'de 174; kayn: M1, S1, Ü ve S2'de kayın; olmuş-ıdı: M1 ve S1'de olmuşdı / kızı Hāfşa'yı resül : M2, S1 ve S2'de resül anuñ kızını, Ü'de resül anıñ kızını; almış-ıdı: M1 ve S1'de almışdı.

Başlık: Hāzret-i 'Oşmān rağiya'l-lāhu 'anhu: M2'de Hāzret-i 'Oşmān-ı zī'n-nüreyni rağiya'l-lāhu 'anhu, S1'de Hāzret-i 'Oşmān zī'n-nüreyn, Ü ve E'de yok, S2'de Hāzret-i 'Oşmān rağiya'l-lāhu ta'ālā 'anhu.

- 214 M2, Ü ve S2'de 212, S1'de 175 / ey: M2, S1 ve Ü'de anı; cān: M2 ve S1'de yok, S2'de dil; 'Oṣmān'ı: E'de 'İṣmān'ı, S2'de 'Oṣmān'u; 'Affān: M1'de bin-i 'Affān.
- 215 M2, Ü ve S2'de 213, S1'de 176; olmuşdur: S2'de olmuşdur / ol: M1 ve E'de ola.
- 216 M2, Ü ve S2'de 214, S1'de 177; idüpdür: E'de idipdür / birini: E ve S2'de birinde; virüpdür: E'de viripdür.
- 217 M2, Ü ve S2'de 215, S1'de 178; bunuñ: Ü'de buniñ; haqqında da: S1'de haqqında; haqdur: S2'de haqdır.
- Başlık: Ḥazret-i 'Alī raḍiya'l-lāhu 'anhu: M2'de Ḥazret-i 'Alī ibn-i Ebī Ṭālib keremu'l-lāhu vecehu, S1'de Ḥazret-i 'Alī Ebī Ṭālib rıḍvānu'l-lāhi 'aleyhim ecma'in, Ü ve E'de yok.
- 218 M2, Ü ve S2'de 216, S1'de 179; anuñ: Ü'de anıñ; efḍal: S1'de efḍali, ey: M2 ve S2'de iy / server: Ü'de servür.
- 219 M2, Ü ve S2'de 217, S1'de 180; ki bunlar çarıyāridur: M2 ve Ü'de cihār-ı yāridur bunlar, S1'de çihār-ı yarı-durur bunlar; imāmuñ: Ü ve E'de imāmiñ / kirāmuñ: Ü ve E'de kirāmiñ.
- 220 M2, Ü ve S2'de 218, S1'de 181; sevmeyendür: S2'de sevmeyendir.
- Başlık: 'Azābü'l-ḳabr: M2'de Fi'l-'azābi'l-ḳabri, S1'de Fī 'azābi'l-ḳabr, Ü'de yok, E'de Fī beyāni 'azābi'l-ḳabir.
- 221 M2, Ü ve S2'de 219, S1'de 182; bī-şek: S1'de bey-şek / ḳabri: M2 ve S1'de ḳabr, Ü ve S2'de ḳabir; ey: M2 ve S2'de iy.
- 222 M2, Ü ve S2'de 220, S1'de 183; ḳabr: Ü'de ḳabir; ey: M2 ve S2'de iy / gelüp: M1, M2, S1, Ü ve E'de gelür; Münkir: M1, M2, E ve S2'de Münker.

- 223 M2, Ü ve S2'de 221, S1'de 184; Rabbisinden: Ü'de Rabbisenden / nebīden
şoñra: S2'de nebī vü dīn; dīn ü: S1'de dīn, Ü'de dīn i, S2'de kıla; kıblesinden:
S2'de cümlesinden.
- 224 M2, Ü ve S2'de 222, S1'de 185 / bizüm: M2, Ü ve S2'de bizim; tañrımız: E ve
S2'de tañrımız; Allahdur: Ü'de Allāhu ta'ālādur, S2'de Allāh; diyeler: S2'de
diye anlar.
- 225 M2, Ü ve S2'de 223, S1'de 186 / ḥabību'l-lāh o: M2'de ḥabību'l-
lāhı.
- 226 M2, Ü ve S2'de 224, S1'de 187; diyeler: S2'de diye ger; dīnimüzdür: M2'de
dīnümüzdür, Ü'de dīnimizdür; dīn-ü: M2, S1, Ü, E ve S2'de dīn-i.
- 227 M2, Ü ve S2'de 225, S1'de 188.
- 228 M2, Ü ve S2'de 226, S1'de 189; kāfir ü: M1, M2 ve S2'de kāfir / küfr ü: S2'de
küfr; fişk ile: M2, S1, Ü, E ve S2'de fişk-ıla; girenler: S1'de gidenler.
- 229 M2, Ü ve S2'de 227, S1'de 190; olmaya: M2 ve Ü'de olmayup / şataşurlar:
M2, S1, Ü ve S2'de şataşalar.
- Başlık: 'Alāmāt-ı kıyāmet: M2 ve S1'de Fī 'alāmāti'l-kıyāmet, Ü'de yok, E'de
Fī beyāni 'alāmāti'l-kıyāmet, S2'de Fī 'alāmāti'l-kıyāmet.
- 230 M2, Ü ve S2'de 228, S1'de 191; Muştafa'nıñ: Ü'de Muştafa'nıñ / virdügi:
E'de virdügi; cümle ḥağdur: M2, S1 ve Ü'de ḥağdur cümle; anuñ: Ü'de anıñ.
- 231 M2, Ü ve S2'de 229, S1'de 192, sulṭān-ı : S1'de sulṭān / olacağdur: Ü ve S2'de
olacağdır; 'alāmāt-ı : S2'de 'alāmāt.
- 232 M2, Ü ve S2'de 230, S1'de 193; bu: S1'de o; birisi çıka: M2'de birisidür, S1 ve
Ü'de birisidür ki / cihān ḥalqın ide: M2, S1 ve Ü'de çıkaç eyleye; fitneyle:
M1 ve S2'de fitne-y-ile, M2, S1 ve Ü'de dünyāyı; izlāl: S1'de azlāl.
- 233 M2, Ü ve S2'de 231, S1'de 194; katl: Ü'de katil.

234 M2, Ü ve S2'de 232, S1'de 195; Mehdī-i: M1 ve M2'de Mihdī-i / bulūşa: M2, Ü ve E'de bulūşa.

235 M2, Ü ve S2'de 233, S1'de 196; Mehdī: M1'de Mihdī / küşteġān-ı: M2, Ü ve S2'de küşteġān-ı, S1'de küşteġān.

236 M2, Ü ve S2'de 234, S1'de 197; ile: M2 ve Ü'de u hem, S1'de hem / 'aks: Ü'de 'akis; ġarbdan: S1'de ġurıbdan.

237 M2, Ü ve S2'de 235, S1'de 198; ġayr: M2, S1 ve E'de ġayrı, Ü'de daġı; daġı: Ü'de ġayrı / elbette: S1 ve E'de elbetde; ey: M2 ve S2'de iy.

238 M2, S1, Ü ve E'de yok, S2'de 236.

239 M2, S1, Ü'de yok, S2'de 237; ġopmaġa ey: S2'de ġopmaya iy / 'aşr: E'de 'aşre, S2'de 'aşr-ı.

Başlık: Aġvāli'l-ķiyāmeti: M2 ve S1'de Fī aġvāli'l-ķiyāmeti, Ü'de yok, E'de Fī beyāni aġvāli'l-ķiyāmet, S2'de Fī aġvāli'l-ķiyāmet.

240 M2 ve Ü'de 236, S1'de 199, S2'de 238 / nuġustīn: M1'de nuġusteyn, M2'de nuġusten; şūr-ıla: S2'de şūr ile.

241 M2 ve Ü'de 237, S1'de 200, S2'de 239 / taġ u: S1'de taġ.

242 M2 ve Ü'de 238, S1'de 201, S2'de 240; dökiliser: Ü, E ve S2'de döküliser / baġr u: S1'de baġr.

Başlık: Ĥaşri'l-ecsām: M2'de Fī ġaşri'l-ecsādi, S1'de Fī ġaşri'l-ecsād, Ü'de yok, E'de Ĥaşrü'l-ecsād, S2'de Ĥaşr ecsād.

243 M2 ve Ü'de 239, S1'de 202, S2'de 241; issiz: M1 ve S2'de ıŝŝız / niçe: M2, S1, Ü ve E'de nice; şer: M2, Ü, E ve S2'de ŝerġ, S1'de ġaşr; oldu ise: Ü'de oldısa.

244 M2 ve Ü'de 240, S1'de 203, S2'de 242; yiñiden yirleri: M2 ve Ü'de yeñiden yerleri; ide: M1'de iden / ġayy: M2, S1 ve Ü'de ġalk.

245 M2 ve Ü'de 241, S1'de 204, S2'de 243 / yalın: S1'de yalan.

- 246 M2 ve Ü'de 242, S1'de 205, S2'de 244; giyeler: M2, Ü ve S2'de geyeler;
cennet: S1'de cennetde / 'ulemā vü şulehā: S1'de 'ulemā' ü şulehā' ü.
- 247 M2 ve Ü'de 243, S1'de 206, S2'de 245; bindürüp: M1, M2 ve E'de bindirüp; ideler: M1, M2, E ve S2'de iderler / sāye-i : E'de sāye-yi; gideler: M1, E ve S2'de giderler.
- 248 M2 ve Ü'de 244, S1'de 207, S2'de 246; şusuz: M2, S1, Ü, E ve S2'de şusuz; ac u: S1'de ac / zār u: S1 ve S2'de zār.
- 249 M2 ve Ü'de 245, S1'de 208, S2'de 247; bularuñ: Ü ve E'de bularıñ; üstine: M1 ve E'de üstüne.
- 250 M2 ve Ü'de 246, S1'de 210, S2'de 248; şığışup: M2, S1, Ü, E ve S2'de şıkışup; derleyeler: Ü'de derleye; suçlarınca: M2'de suçlarınca / boyunca: Ü'de boyunca.
- 251 M2 ve Ü'de 247, S1'de 209, S2'de 249; kimi: S1'de yok; biline: Ü ve S2'de beline.
- 252 M2 ve Ü'de 248, S1'de 211, S2'de 250; günāha: S2'de günāh.
Başlık: A'tā'i'l-kütüb: M2'de Fī a'tā'i'l-kütübi, S1'de Fī a'tā'i'l-kütüb, Ü'de yok, E'de Fī beyāni a'tā'i'l-kütüb.
- 253 M2 ve Ü'de 249, S1'de 212, S2'de 251; yazarlardı: M2 ve S1'de yazar-ıdı, Ü'de yazardı / şevābı: M1, E ve S2'de şavābı.
- 254 M2 ve Ü'de 250, S1'de 213, S2'de 252; muṭī' u: S1'de muṭī'; virilür: S1 ve Ü'de virürler / velīkin: M2, S1, Ü ve S2'de velākin; virilür: S1 ve Ü'de virürler.

255 M2 ve Ü'de 251, S1'de 214, S2'de 253; zühürında: M1, M2, E ve S2'de zühürından; virilür: M1'de virürler / virilür: M1, M2, S1 ve Ü'de virülür.

Başlık: Su'âl: Ü'de yok, E'de Su'âlü'l-kıyâmet, S2'de Su'âl kıyâmet.

256 M2 ve Ü'de 252, S1'de 215, S2'de 254; kıyâmetde cemî'i: M2, S1 ve S2'de kıyâmet günü cümle.

257 M2 ve Ü'de 253, S1'de 216, S2'de 255; zulm: Ü ve S2'de zulüm; itdise: S2'de itdi ise / ider: M2, S1 ve Ü'de ide.

258 M2 ve Ü'de 254, S1'de 217, S2'de 256; var ise: M2, S1 ve Ü'de var-ısa.

Başlık: Mîzân: Ü'de yok, E'de Fî beyâni'l-mîzân.

259 M2 ve Ü'de 255, S1'de 218, S2'de 257; elbette: S1'de elbetde / kurulur 'adl: Ü'de kurulur 'adil.

260 M2 ve Ü'de 256, S1'de 219, S2'de 258; vezn: S1'de vezni, Ü'de vezin; olunur: M2, Ü ve E'de olunur, S1 ve S2'de olur; hayr u: S1 ve S2'de hayr / cennete: M2, S1, Ü, E ve S2'de cennâte.

261 M2 ve Ü'de 257, S1'de 220, S2'de 259 / şekk ü: S1'de şeksiz, Ü'de şek; şübhesüz: M1, S1, Ü, E ve S2'de şübhesiz; cennete: M2, Ü, E ve S2'de cennâte, S1'de cinâna; girür: M2 ve E'de girir, Ü'de girerler.

262 M2 ve Ü'de 258, S1'de 221, S2'de 260; hayrından: M1'de hayrdan / anuñ: Ü ve E'de anıñ; nâr-ı: M2'de nâr-u; mağarrı: S1'de muğarrı.

263 M2 ve Ü'de 259, S1'de 222, S2'de 261; anuñ: Ü'de anıñ; ola: S2'de ol / Hağ emrile: M2, S1 ve Ü'de izz-i Hağ-ıla; S2'de emr-i Hağ-ıla.

264 M2 ve Ü'de 260, S1'de 223, S2'de 262.

265 M2 ve Ü'de 261, S1'de 224, S2'de 263 / veyâ: M2, S1 ve S2'de yâ, E'de ü yâ.

266 M2 ve Ü'de 262, S1'de 225, S2'de 264 / hergiz: M1'de hir...r, S1'de hirgiz, Ü'de hergez.

267 M2 ve Ü'de 263, S1'de 226, S2'de 265; nār-ı: M2'de nār-u / dürlü: E'de dürlü.

268 M2 ve Ü'de 264, S1'de 227, S2'de 266; olmuş: M2, S1 ve Ü'de gitmiş / velākin: M2, S1 ve Ü'de velākin; gālib: S1'de gālim.

269 M2 ve Ü'de 265, S1'de 228, S2'de 267 / daḥı itmez ise: M2'de velākin kimse, S1 ve Ü'de velākin itmese, S2'de velākin itmese; kimse: M2'de itmemiş.

270 M2 ve Ü'de 266, S1'de 229, S2'de 268 / ḳonsa: M2, S1 ve Ü'de girse.

Başlık: Şırāt: Ü'de yok, E'de Fī beyāni'ş-şırāt

271 M2 ve Ü'de 267, S1'de 230, S2'de 269; vardur: S2'de olup / anuñla: Ü, E ve S2'de añınla; oldı: S2'de oldı çok.

272 M2 ve Ü'de 268, S1'de 231, S2'de 270; ḳılıcdan: M2'de ḳılıcdan / ṭülü: Ü'de ṭül.

273 M2 ve Ü'de 269, S1'de 232, S2'de 271; üç: M2 ve Ü'de üç; biñ yıllıḳ yol: S1'de yüz biñ yıl.

274 M2 ve Ü'de 270, S1'de 233, S2'de 272; köpriden: M2 ve Ü'de köprüden; geçiser: E'de giçiser / cinān u: Ü'de cinān; nāruñ: Ü ve E'de nārñ.

275 M2 ve Ü'de 271, S1'de 234, S2'de 273; imekleyerek: S1 ve Ü'de emekleyerek, E'de imeklüyerek; gide: S2'de inde; anda: M1 ve Ü'de andan, S2'de gider / Günāhı yükledilmiş arḳasında: S2'de Kimi anuñ segirdür ata beñzer.

276 M2 ve Ü'de 272, S1'de 235, S2'de yok; geçiser: E'de giçiser / anuñ: Ü'de anñ; ikinci beyit S2'de 275'in ikinci mısrası durumundandır.

277 M2 ve Ü'de 273, S1'de 236, S2'de 274; giçe: M2, Ü ve S2'de geçe.

Başlık: Ḥavz: Ü'de yok, E'de Fī beyāni'l-ḥavz.

- 278 M2 ve Ü'de 274, S1'de 237, S2'de 275 / peygām-berüñ: Ü ve E'de peygām-berüñ.
- 279 M2 ve Ü'de 275, S1'de 238, S2'de 276.
- 280 M2 ve Ü'de 276, S1'de 239, S2'de 277; Muştafā'nuñ: Ü ve E'de Muştafā'niñ; hepisinden: S1'de hepsinden, S2'de cümlesinden / havzı: M2'de havz; anuñ: Ü'de anıñ, S2'de tā kim.
- 281 M2 ve Ü'de 277, S1'de 240, S2'de 278; deñlü: E'de deñli.
- 282 M2 ve Ü'de 278, S1'de 241, S2'de 279; kenārında: S1'de kinārında; anuñ: Ü'de anıñ / bī-'add ü: M1 ve M2'de bī-ḥad, E'de bī-ḥadd ü, S2'de bī-ḥadd i.
- 283 M2 ve Ü'de 279, S1'de 242, S2'de 280; luṭf-ı: M2'de luṭf-u / ṭatludur: S2'de ṭatludur.
- Başlık: Cennet: M2 ve S1'de Fī beyāni cennet, Ü'de yok, E'de Fī beyāni'l-cennet, S2'de Cennet ü cehennem.
- 284 M2 ve Ü'de 280, S1'de 243, S2'de 281; inandum: M1, Ü, E ve S2'de inandım; cennet ü: M2, S1, Ü, E ve S2'de cennet / yaradılmış-durur: M1'de yaradılmışdur.
- 285 M2 ve Ü'de 281, S1'de 244, S2'de yok.
- 286 M2, Ü ve S2'de 282, S1'de 245.
- 287 M2, Ü ve S2'de 283, S1'de 246; ehlinüñ: E'de ehliniñ; eskimez: M1'de eksimez / olanuñ: Ü'de olanıñ.
- 288 M2, Ü ve S2'de 284, S1'de 247; ġā'iṭ: M2'de ġāyiṭ / uyḥu: M2'de uyḥu.
- 289 M2, Ü ve S2'de 285, S1'de 248; nisvān u: Ü'de nisvāniñ; cinānuñ: Ü ve E'de cināniñ / nifās u: S1'de nifās; ḥayz: Ü'de ḥayz u, S2'de ḥayzı; olanuñ: Ü ve E'de olanıñ.

290 M2, Ü ve S2'de 290, S1'de 249 / ħüsn-i: M2 ve S2'de ħüsn-ü; üstine: M1 ve E'de üstüne.

291 M2, Ü ve S2'de 287, S1'de yok; yimek: M2 ve Ü'de yemek.

292 M2, Ü ve S2'de 288, S1'de 250; bişürmek: M1'de bişirmek, M2 ve S2'de pişürmek, S1'de büşürmek, Ü'de pişirmek / yiyen: Ü ve S2'de yeyen; yise: M2 ve S2'de yerse, S1 ve Ü'de yirse; olmaya tok: Ü'de doyması yok.

293 M2, Ü ve S2'de 289, S1'de 251; yapusnuñ: M1'de yapısınıñ, M2, S1, Ü ve S2'de bināsınıñ; misk ü : S1'de misk / kerpici: S1'de kerpiçi.

Başlık: Cehennem: M2 ve S1'de Fī beyāni cehennem, Ü'de yok, E ve S2'de Fī beyāni'l-cehennem.

294 M2, Ü ve S2'de 290, S1'de 252; küffār u: M2, S1, Ü, E ve S2'de küffār ı.

295 M2, Ü ve S2'de 291, S1'de 253 / olurlar: S1'de olur; ħā'ib ü: S1'de ħā'ib.

296 M2, Ü ve S2'de 292, S1'de 254; mār-u: M2, S1, Ü ve S2'de mār-ı; 'acāyib: S2'de 'acā'ib / semerlü: M1, E ve S2'de semerli.

297 M2, Ü ve S2'de 293, S1'de 255; mār u: M1'de mār, M2, Ü ve S2'de mār ı / gāhī: M2'de gāh gāh.

298 M2, Ü ve S2'de 294, S1'de 256; gehī: S1'de kimi / biñ: S1'de binüñ; dürlü: M2, S1, Ü ve S2'de veç-ile; eyleyeler: M2, S1 ve S2'de ideler, Ü'de iderler.

299 M2, Ü ve S2'de 295, S1'de 257, olinca: M2, S1, Ü ve S2'de olıcağ / yiñiden: M2, Ü ve S2'de yeñiden.

300 M2, Ü ve S2'de 296, S1'de 258 / bularuñ: Ü ve E'de bularıñ.

Başlık: Każā vü kader: Ü'de yok, E'de Fī beyāni'l-każā' ve'l-kader.

301 M2, Ü ve S2'de 297, S1'de 259; nef' i: M2, Ü, E ve S2'de nef' ü.

302 M2, Ü ve S2'de 298, S1'de 260; zūhūrı: Ü'de zūhūr; ħikmet-i: Ü'de ħükmini; Ĥağ ile: M2, S1, Ü, E ve S2'de Ĥağğ-ıla; bulur: E'de olur.

- 303 M2, Ü ve S2'de 299, S1'de 261; yazılıp: M2, S1, Ü ve S2'de yazılır / muḳadder: S1'de maḳadder.
- 304 M2, Ü ve S2'de 300, S1'de 262; şey: S1'de şey'i, Ü ve S2'de şey' / oldı: M2, S1, Ü ve S2'de oldı bir; daḫı ḳoymaz: M2'de burulmaz, S1 ve Ü'de bozulmaz, S2'de burılmaz.
- 305 M2, Ü ve S2'de 301, S1'de 263; ĩmān-u: S1'de ĩmān, E'de ĩmān-ı; ḫayr u: S1'de ḫayr; ṫā'at: M2'de ṫā'āt / bilür: M1, M2, E ve S2'de bilüp, ḫalkıladur: M1'de ḫalkı iledür; ḫācāt: S1 ve Ü'de 'izzet, S2'de ḫācet.
- 306 M2, Ü ve S2'de 302, S1'de 262; taḳdīr i: M2, E ve S2'de taḳdīr ü, S1'de taḳdīr-ile.
- 307 M2, Ü ve S2'de 303, S1'de 265; küfri: M2 ve Ü'de fişkı, S1 ve S2'de fuşkı; vü: S1 ve Ü'de ve; fişkı: M2'de küfüri, S1, Ü ve S2'de küfri / mişli: M2, S1, Ü ve S2'de gey.
- 308 M2, Ü ve S2'de 304, S1'de 266, ḫalkı ile: S1'de ḫalk-ıla, Ü'de ḫalk ile; bilmesile: E'de sevmesile / taḳdīr ü: M1'de taḳdīr ve, S1'de taḳdīr-ile, Ü'de taḳdīr i.
- 309 M2, Ü ve S2'de 305, S1'de 267; velīkin: M2, S1 ve Ü'de velākin; küfr i: E ve S2'de küfr ü / bular: M2, S1 ve Ü'de bunuñ; şey'e: S1'de şey'i.
- 310 M2, Ü ve S2'de 306, S1'de 268; ḳamunuñ: Ü'de ḳamuniñ / diler: Ü'de diyeler.
- 311 M2, Ü ve S2'de 307, S1'de 269; idüp dir-iseñ: M1 ve E'de itseñ eger kim; ey: M2'de iy.
- 312 M2, Ü ve S2'de 308, S1'de 270.
- 313 M2, Ü ve S2'de 309, S1'de 271; ḫakīmu'l-lah: Ü ve E'de ḫakīm Allāh; şeyāṫini: S1'de şeyāṫini / ḳopinca: Ü ve S2'de ḳopunca.

- 314 M2, Ü ve S2'de 310, S1'de 272; vesvese için: M2 ve S2'de vesveseye / fırsat: M2, S1, Ü ve S2'de ruḥṣat.
- 315 M2, Ü ve S2'de 311, S1'de 273; küfr i: M2, E ve S2'de küfr ü; fıskı: M1 ve S2'de fuskı; Rabb-i: S1'de Rabb-ü.
- 316 M2, Ü ve S2'de 312, S1'de 274; niçe: Ü'de nice / Bu sır gāyet ḥafīdür kimse bilmez: M1'de Bu sırra gāyet ḥafīdür kimse bilmez, M2'de Ḥafī gā'ib ḥafīsi dille dinmez, S1'de Ḥafī gāyib ḥafā dille dinmez, Ü'de Ḥafī gāyib ḥafāsı dille dinmez, S2'de Ḥafī gā'ib ḥafāsı dille dinmez.
- 317 M2, Ü ve S2'de 313, S1'de 275.
- 318 M2, Ü ve S2'de 314, S1'de 276; olunmaz: S2'de olunmaz; Allāh'a: Ü'de Allāh, E'de Allāh'ın / halkı: M2 ve S1'de ḥalka, E'de ḥalkıñ; cünbişinden: M2, E ve S2'de cünbüşinden, Ü'de cünbüşünden.
- 319 M2, Ü ve S2'de 315, S1'de 277; inandum: M1 ve E'de inandım; vü: S1 ve Ü'de ve / kütübine: M1 ve M2'de kütübüne, S2'de kitāblarına; vü: S1 ve Ü'de ve.
- 320 M2, Ü ve S2'de 316, S1'de 278 / yitişen: M2 ve Ü'de yetişen.
- 321 M2, Ü ve S2'de 317, S1'de 279; taqđiri ile: M1, E ve S2'de taqđir ile, S1'de taqđir-ile.
Başlık: Fī beyāni'l-İmān ve'l-İslām: M2'de İmān ve İslām, S1'de Fī beyāni'l-İmāni ve'l-İslāmi, Ü'de yok, S2'de İmān İslām.
- 322 M2, Ü ve S2'de 318, S1'de 280; nedür: S2'de nedir; İmān u: S1'de İmān / gönül: S1'de gönül; dille: M1'de dil ile, S1'de dil-ile.
- 323 M2, Ü ve S2'de 319, S1'de 281; ol: E'de o / yukardan: S1'de yukarudan; berü: E'de beri; zikr: Ü ve S2'de zikir; olındı: M1, M2, S1, Ü ve E'de olundu.

Başlık: Fī beyāni'd-dīn ve millet: M2'de Dīn ü millet, S1'de Fī beyāni'd-dīni ve'l-millet, Ü'de yok, E'de Fī beyāni'd-dīn ve'l-millet, S2'de Dīn ü millet.

324 M2, Ü ve S2'de 320, S1'de 282; dīn ü: M1, S1 ve E'de dīn; n'idügin: M2 ve Ü'de neydügin, S1'de n'etdügin, E'de n'idigin / anuñ: Ü'de anuñ; añla: M2, S1, Ü ve S2'de diñle.

325 M2, Ü ve S2'de 321, S1'de 283 / ta'alluḡ: M1 ve E'de ta'alluḡı; şarf-ı: M2, S1, Ü ve S2'de şarf-u, E'de şarf.

326 M2, Ü ve S2'de 322, S1'de 284; anuñ için: M1'de onuñ-ıçun, M2, Ü ve S2'de bunuñ için, S1'de bunun içündür; gelendür: S1'de gelen, dīn ü: S1 ve S2'de dīn.

Başlık: Fī kifāyeti'l-īmāni'l-icmālī ve 'ademi lüzūmi't-tafşīl: M2'de Fī kifāyeti'l-icmālī ve 'ademi lüzūmi't-tafşīli ve şıḡḡati ĩmāni'l-muḡallidi ve 'ademi lüzūmi'l-ḡudreti 'ale't-ta'bīr fī taḡḡīḡi'l-īmāni, S1'de Fī kifāyetü'l-īmāni'l-icmālī ve 'ademi lüzūmi't-tafşīli, Ü'de yok, E'de Fī beyāni kifāyeti'l-īmāni'l-icmālī ve 'ademi lüzūmi't-tafşīli ve şıḡḡati ĩmāni'l-muḡallid ve 'ademi lüzūmi'l-ḡudret 'ale't-ta'bīr fī taḡḡīḡi'l-īmān, S2'de Fī kifāyeti'l-icmālī ve 'ademi lüzūmi't-tafşīli ve şıḡḡati ĩmāni'l-muḡallid ve 'ademi lüzūmi'l-ḡudret 'ale't-ta'bīr fī taḡḡīḡi'l-īmān.

327 M2, Ü ve S2'de 323, S1'de 285; yoḡ: M2'de yok; ey: M2 ve S2'de iy; ehl: S1'de ehl.

328 M2, Ü ve S2'de 324, S1'de 286; tafşīline: M2, S1, Ü, E ve S2'de tafşīliye; nā'ib: M2 ve E'de nāyib / degildür: M2 ve S1'de degıldür. Bu beyitten sonra yalnızca S1'de Fī şaḡḡat ĩmāni'l-muḡallid başlıḡı yer almaktadır.

329 M2, Ü ve S2'de 325, S1'de 287.

Bu beyitten sonra yalnızca S1’de Fī ‘ademi lüzūmi’l-ḳudreti ‘ale’t-
tekbīri fī taḥḳīḳi’l-īmān başlığı yer almaktadır.

330 M2, Ü ve S2’de 326, S1’de 288; ĩmān-ı: S1’de ĩmāna, Ü’de ĩmān / i’tikādın:
M2, S1 ve Ü’de i’tikādı; kılsa: M2, S1 ve Ü’de olsa.

331 M2, Ü ve S2’de 327, S1’de 289; velākin: M2, S1 ve Ü’de velākin / yine: Ü’de
yene.

Başlık: Fī ‘ademi ḥurūci’l-mü’mīn ‘ani’l-īmān bi-irtikābi kebīret:
M2 ve S1’de Fī ‘ademi ḥurūci’l-mü’mīn ‘ani’l-īmān bi-irtikābi’l-kebīreti, Ü’de
yok, E ve S2’de Fī ‘ademi ḥurūci’l-mü’mīn ‘ani’l-īmān bi-irtikābi’l-kebīret.

332 M2, Ü ve S2’de 328, S1’de 290; nūr-ı : S1’de nūr / itmeg-ile: Ü’de itmek ile,
S2’de itmegle.

333 M2, Ü ve S2’de 329, S1’de 291; n’idügin: M2 ve Ü’de neydügin / ḳatlı-ü: S1’de
ḳatlı, E’de ḳatlı-i; nefis : M1 ve E’de nefis ü, Ü ve S2’de nefis.

334 M2, Ü ve S2’de 330, S1’de 292; dimez ise: S2’de dimez-ise / ısrār: M1’de
ısrār; itmez ise: Ü’de itmez-ise.

Başlık: Fī ḥükmi’l-fāsıḳı’l-ḡayri’t-tā’ib: M2’de Fī ḥükmi’l-fāsıḳ
ḡayri’t-tā’ibi, S1 ve S2’de Fī ḥükmi’l-fāsıḳ ḡayri’t-tā’ib, Ü’de yok.

335 M2, Ü ve S2’de 331, S1’de 293; büyük: M2, S1, Ü ve S2’de kebīre; cürm:
M1’de cürmi, M2, S1, Ü ve S2’de yok; eyleyüp: M2 ve S2’de işleyüp / öyle:
S1’de eyle; gelen: S1’de varan, Ü’de gele.

336 M2, Ü ve S2’de 332, S1’de 294; meşiyetinde: Ü’de meşiyetinden;
Ḥudā’nuñ: Ü ve E’de Ḥudā’nuñ / suçların ‘afv ider: S1’de ‘afv ider suçların;
anuñ: Ü ve E’de anuñ.

337 M2, Ü ve S2’de 333, S1’de 295.

Başlık: Fī ‘ademi’t-teklīf bimā lā-yuṭāk: Ü’de yok, S2’de Fī

‘ademi’t-teklīf k...mā lā-yuṭāk.

338 M2, Ü ve S2’de 334, S1’de 296; getürmedügi: E’de getürmedigi.

Başlık: Fī ‘ademi cevāzi’l-istiṣnā’: M2’de Fī ‘ademi cevāzi’l-

istiṣnā’i, Ü’de yok, E’de Fī ‘ademi cevāzi’l-istiṣnā’ fi’l-īmān.

339 M2, Ü ve S2’de 335, S1’de 297; dinilse: M2, S1 ve Ü’de diyene; ey: M2’de iy / mü’minem: S2’de mü’minim; di: Ü’de diye.

340 M2, Ü ve S2’de 336, S1’de 298; ḥaṭā-y-ıla: Ü ve E’de ḥaṭā ile; şavābı: S1 ve Ü’de şevābı; öğren: M2, S1, Ü ve S2’de añla; ey şāh: M2, S1, Ü ve S2’de her gāh / kim: E’de ki; mü’minem: S2’de mü’minim.

341 M2, Ü ve S2’de 337, S1’de 299 / olursın: M2, S1, Ü ve S2’de gidersin; vir: Ü ve S2’de ver.

342 M2, Ü ve S2’de 338, S1’de 300; bilmezem: M2 ve Ü’de bilmezim / ki: E’de yok; ğaybdur: Ü ve E’de ğaybdur; bilür: Ü’de ğaybı; ğaybı: M1 ve S1’de ğayb, Ü’de bilür, E’de ğaybu.

Başlık: Fī ‘ademi mağfireti’ş-şirk: M2 ve S1’de Fī ‘ademi mağfireti’ş-şirik, Ü’de yok, E’de Fī ‘ademi mağfireti’ş-şirk ve’l-küfr.

343 M2, Ü ve S2’de 339, S1’de 301; bürāder: S1’de birāder; küfr ü: M1’de küfr, Ü’de küfr i; gey: M2 ve S2’de pek, S1’de ki / şirk ile: M2, Ü ve S2’de küfr-ile, S1’de küfrüñ, E’de şirk-ile; küfrüñ: M2, Ü ve S2’de şirküñ, S1’de şoñı; şoñı: S1’de ğayetde; müşkül: M2, Ü, E ve S2’de müşkil.

344 M2, Ü ve S2’de 340, S1’de 302; şirk ile küfri: M2, S1, Ü ve S2’de küfr-ile şirki / kebāyirüñ: S1’de kibāyiriñ, Ü ve E’de kebā’iriñ, S2’de kebā’irüñ; eñ: M2 ve S2’de pek.

345 M2, Ü ve S2’de 341, S1’de 303 / naşş-ı: M2 ve Ü’de remz-i, S1’de remz.

346 M2, Ü ve S2'de 342, S1'de 304; bākisini: M1'de bākīsi / 'afv u: M1, M2, S1 ve E'de 'afv; ğufr: M1'de ğufrān, Ü'de ğufur, E'de ider; eyler: S1'de iyer, E'de anı; o: S2'de yok.

Başlık: Fī 'ademi cevāzi'l-ḥükm 'ale'l-ġāyib: M2'de Fī 'ademi cevāzi'l-ḥükmi 'ale'l-ġāyibi, S1'de Fī 'adem cevāzi'l-ḥükmi 'ale'l-ġā'ib, Ü'de yok, E ve S2'de Fī 'ademi cevāzi'l-ḥükm 'ale'l-ġā'ib.

347 M2, Ü ve S2'de 343, S1'de 305; Zeyd'e: M2, Ü ve S2'de Zeyd'i, S1'de Ziyd'i.

348 M2, Ü ve S2'de 344, S1'de 306; 'Amru: M1'de 'Amır, S1'de 'Amar.

349 M2, Ü ve S2'de 345, S1'de 307; ġā'ibe: S1 ve E'de ġāyibe; ḥükm: Ü ve S2'de ḥüküm.

350 M2, Ü ve S2'de 346, S1'de 308 / bildürdüğinden: M2'de bildirdüğinden, E'de bildirdiğinden.

351 M2, Ü ve S2'de 347, S1'de 309; resuller: S1, Ü ve S2'de resülün; didüğinden: E'de didiğinden / şaḫın zinhār: M2, S1 ve S2'de o sözlerün, Ü'de o sözleriñ; her: S1, Ü ve S2'de yok, birine: M2, S1, Ü, E ve S2'de birisine.

352 M2, Ü ve S2'de 348, S1'de 310; Bekr ü: M1 ve Ü'de Bekr, S1'de Bekir; 'Oşmān u: Ü'de 'Oşmān / kişi: M1 ve E'de kimsene.

353 M2, Ü ve S2'de 349, S1'de 311; muştulandı: S2'de muştılandı; fā'iz: M2 ve S1'de fāyiz / cā'iz: M2, S1 ve E'de cāyiz.

354 M2, Ü ve S2'de 350, S1'de 312; kim: M2, Ü ve S2'de hem, S1'de yok; küfr-ile: E'de küfr ile / cehennemlikdür: M1'de cehennemlikdür; ol: S1'de yok; giriser: S1'de göriser.

355 M2, Ü ve S2'de 351, S1'de 313; ġā'ibdür: S1 ve E'de ġāyibdür; ḥaḫar: M2, S1 ve Ü'de ḥaḫā / geçen: S1'de giçen; çok çok: S1'de çok.

- 356 M2, Ü ve S2'de 352, S1'de 314; şeytān u: M2'de şeytān ı, S1, Ü, E ve S2'de şeytān; Bū: M1, S1 ve S2'de Ebū; diseydūñ: E'de diseydiñ / cehennemlik: M1'de cehennemlük, S1'de cehennemlikdür; hüküm: S2'de hüküm; eyleseydūñ: E'de eyleseydiñ.
- 357 M2, Ü ve S2'de 353, S1'de 315; cā'iz: S1 ve E'de cāyiz; ey: M2 ve S2'de iy / resūl u: M2'de resūl hem, S1'de resūl; naşş-u: M2, Ü, E ve S2'de naşş-ı, S1'de naşş.
- Başlık: Fī cevāzi'l-mesh 'ale'l-ħuffeyn: M2'de Fī cevāzi'l-mesh 'ale'l-ħuffeyn; S1'de Fī cevāzi'l-mesh 'ale'l-ħuffeyni: Ü'de yok.
- 358 M2, Ü ve S2'de 354, S1'de 316; edik: M1'de edek, M2'de edük; mesih: S1'de mesh; cā'iz: M2 ve S1'de cāyiz / i'tikādı: S1 ve Ü'de i'tikād.
- Başlık: Fī cevāzi'ş-şalāt 'ale'l-fāsık: M2'de Fī cevāzi'ş-şalāti 'ale'l-fāsıkı, Ü'de yok.
- 359 M2, Ü ve S2'de 355, S1'de 317; Namāzın kıl cenāze mü'min ise: M2 ve S2'de Namāzı mü'min olursa kılınsun, S1'de Namāzı mü'min olursa kılınsun, Ü'de Namāzı mü'min olursa kılansun / Eger fiş u fücürü müzmin ise: M2, S1 ve S2'de Cenāzenüñ gerekse fāsık olsun, Ü'de Cenāzeniñ gerekse fāsık olsun, E'de Eger fiş u fücürü müdmin ise.
- Başlık: Fī cevāzi'ş-şalāt ħalfe'l-fāsık: M2'de Fī cevāzi'ş-şalāti ħalfe'l-fāsık, S1'de Fī cevāzi'ş-şalāti ħalfi'l-fāsık, Ü'de yok.
- 360 M2, Ü ve S2'de 356, S1'de 318; imāmuñ: Ü ve E'de imāmıñ / anuñ: Ü ve E'de anıñ.
- 361 M2, Ü ve S2'de 357, S1'de 319; mü'minüñ: Ü ve E'de mü'miniñ / berr ü: M1, M2 ve S2'de birr ü, S1'de bir.
- 362 M2, Ü ve S2'de 358, S1'de 320 / anuñ: Ü'de anıñ.

Başlık: Fī hürmeti'l-bağy: Ü'de yok.

363 M2, Ü ve S2'de 359, S1'de 321; begüñe: M2'de māluña, S1, Ü ve S2'de mülüke; cā'iz: M2, S1 ve E'de cāyız / merāma: M2, Ü ve S2'de murāda; fā'iz: M2 ve E'de fāyız.

364 M2, Ü ve S2'de 360, S1'de 322; 'adl u: S1'de 'adl; k̄ā'il: M2 ve S1'de k̄āyil / z̄ulm u: S1'de z̄ulm, Ü'de z̄ulm ı; nā'il: S1, Ü, E ve S2'de mā'il.

Başlık: Fī nef'i'd-du'ā': M2'de Fī nef'i'd-du'ā'i, S1'de Fī nef'ü'd-du'ā'i, Ü ve E'de yok.

365 M2, Ü ve S2'de 361, S1'de 323; fevā'id: M2, S1 ve Ü'de fevāyid / aḥyāya: M2'de emvāta, S1'de aḥyāta; emvāta: M2'de aḥyāya; 'avā'id: M2, S1, Ü ve S2'de 'avāyid.

Başlık: Fī intifā'i'l-emvāt bi-du'ā'i'l-aḥyā' ve şadaqātihim ve t̄ā'ātihim izā vehebū şevābehā lehüm, M2'de Fī intifā'i'l-emvāt bi-du'ā'i'l-aḥyā'i ve şadaqātihim ve t̄ā'ātihim izā vehebū şevābehā lehüm, S1'de Fī intifā'i'l-emvāt bi-du'ā'i'l-aḥyā' ve şadaqātihim ve t̄ā'ātihim izā vehebū, Ü'de yok, S2'de Fī intifā'i'l-emvāti bi-du'ā'i'l-aḥyā' ve şadaqātihim ve t̄ā'ātihim izā vehebū şevābehā lehüm.

366 M2, Ü ve S2'de 362, S1'de 324; iderseñ: E'de idersen; ḥayra: M1'de ḥayr u, E'de ḥayr ı.

367 M2, Ü ve S2'de 363, S1'de 325; ğayrı daḥı: M2'de daḥı ğayrı.

368 M2, Ü ve S2'de 364, S1'de 326; varur rūḥına: Ü'de varır anıñ; anuñ: S1'de vāşıl, Ü'de rūḥına, E'de anıñ; vāşıl: S1'de olmuş / ümmet: M2, S1, Ü, E ve S2'de meyyit; nā'il: S1'de nāyil.

369 M2, Ü ve S2'de 365, S1'de 327; ḥayr: S1, Ü ve S2'de ḥayır; bulur: E'de olur; fevā'id: S1, Ü ve S2'de fevāyid / 'avā'id: M2, S1 ve S2'de 'avāyid.

- 370 M2, Ü ve S2'de 366, S1'de 328; evā'ilden: M2, S1 ve Ü'de evāyilden.
- 371 M2, Ü ve S2'de 367, S1'de 329; eylerem: M2'de iderüm, S1'de iderem / eylerem: M2'de iderüm, S1, Ü ve S2'de iderem; haşş u: S1'de haşş ı.
- 372 M2, Ü ve S2'de 368, S1'de 330; kim dir: Ü'de kimdür; sünnetden: M2 ve Ü'de cennetden / resūlu'l-lāhuñ: E'de resūlu'l-lāhıñ, izini: S1'de izini, S2'de işrini.
- 373 M2, Ü ve S2'de 369, S1'de 331; dinen: S1'de dinin; i'timādı: M2, S1, Ü ve S2'de i'tikādı / i'tikādı: S1, Ü ve S2'de i'timādı.
- 374 M2, Ü ve S2'de 370, S1'de 332; ol: S2'de yok / ey: M2 ve S2'de iy; bürāder: S1'de birāder.
- Başlık: Fī beyāni'l-mezheb fi'l-i'tikād ve'l-'amel: M2'de Fī beyāni'l-mezhebi fi'l-i'tikādi ve'l-'ameli, S1'de Fī beyāni'l-mezāhib fi'l-i'tikādi ve'l-'amel, Ü'de yok.
- 375 M2, Ü ve S2'de 371, S1'de 333; hemdür: M1 ve Ü'de ehemdür, S2'de hemdir / ehemdür: S2'de ehemdir.
- 376 M2, Ü ve S2'de 372, S1'de 334; mezhebūñ: M1, M2, Ü ve S2'de mezhebiñ / diyüp: Ü'de deyüp; hāzım: S1, Ü, E ve S2'de cāzim.
- 377 M2, Ü ve S2'de 373, S1'de 335 / ṭālibinūñ: Ü ve E'de ṭālibiniñ; maṭlabıdır: S1'de mezhebidür.
- 378 M2, Ü ve S2'de 374, S1'de 336; resūlu'l-lāhuñ: Ü ve E'de resūlu'l-lāhıñ / ki fā'iz oldu bunlara: M2, S1, Ü ve S2'de murāda irdi anlara, E'de ki fā'iz oldu anlara.
- 379 M2, Ü ve S2'de 375, S1'de 337; bularuñ: Ü ve E'de bularıñ; nice: S2'de niçe; i'timādı: M2, S1, Ü ve S2'de i'tikādı / i'tikādı: M2, S1, Ü ve S2'de i'timādı.

- 380 M2, Ü ve S2'de 376, S1'de 338; benüm: M1, Ü, E ve S2'de benim; mezhebüm: S1, Ü, E ve S2'de mezhebim / cān ı dilde: M2, S1, Ü ve S2'de cān u dille, E'de cān u dilden.
- 381 M2, Ü ve S2'de 377, S1'de 339; n'ola: M1 ve S2'de ne ola / dinen: S1'de dinin; şeylerdür: M2, S1 ve S2'de eşyādur, Ü'de eşyādır.
- 382 M2, Ü ve S2'de 378, S1'de 340; di hüküm: S1'de daḥı; ehl-i: Ü'de ehl / ğayrısı: S2'de ğayrı.
- 383 M2, Ü ve S2'de 379, S1'de 341; ya dinse: Ü'de yarınsa; mezhebün: S1, Ü ve E'de mezhebiñ / bu: S1'de yok; dilde: S1'de dilinde.
- 384 M2, Ü ve S2'de 380, S1'de 342; imām-u: M2 ve E'de imām-ı, S1, Ü ve S2'de imām; Bū: S1'de Ebū.
- 385 M2, Ü ve S2'de 381, S1'de 343; Nu'mān'uñ: Ü ve E'de Nu'mān'ıñ / ğayr: M2, S1, Ü, E ve S2'de ğayrı.
- 386 M2, Ü ve S2'de 382, S1'de 344; şavabdur: M2 ve S2'de şevābdur / olması: S1'de olmasa; daḥı: M2, S1, Ü ve S2'de davar; muḥtemeldür: M2 ve Ü'de muḥtemildür, S1'de muḥtemel.
- 387 M2, Ü ve S2'de 383, S1'de 345; ey: M2 ve S2'de iy / şavāb: M1, M2 ve E'de şevāb, olmaḥlık: S1'de olmaḥ.
Başlık: Muḥaddime: Ü'de yok, E'de Muḥaddimet.
- 388 M2, Ü ve S2'de 384, S1'de 346 / emr i: M2'de emr ü; nehy: M1'de nehiy.
- 389 M2, Ü ve S2'de 385, S1'de 347; Ḳur'ān ile: M2, S1 ve Ü'de Ḳur'ān-ıla, S2'de Ḳur'ānla / kimi: S1, Ü ve S2'de kimin; resūl ile: M2, S1 ve S2'de resūl-ıla.
- 390 M2, Ü ve S2'de 386, S1'de 348; niçe: Ü'de nice / niçesin: Ü'de nicesin.
- 391 M2, Ü ve S2'de 387, S1'de 349; niçe: Ü'de nice / niçesinde: Ü'de nicesinde; kerāhet: S1'de kerāmet.

392 M2, Ü ve S2'de 388, S1'de 350; sultān-u: M2, Ü, E ve S2'de sultān-ı, S1'de sultān.

393 M2, Ü ve S2'de 389, S1'de 351; didi: Ü'de dedi; hem: E'de yok; ba'zısını: M1 ve S2'de ba'zısı / buyurdı: M2, S1, Ü ve S2'de dağı buyurdı; ba'zısını kim: M2 ve Ü'de ba'zısını, S1 ve S2'de ba'zısı.

Başlık: Fī beyāni'l-farz: Ü'de yok.

394 M2, Ü ve S2'de 390, S1'de 352; neydügin: M1'de ne-y-idügin, S1 ve E'de n'idügin; dilerseñ: E'de dilersiñ / iderseñ: E'de idersiñ.

395 M2, Ü ve S2'de 391, S1'de 353 / delīli: Ü'de delīlü, S2'de delīl; şeksiz: M2, S1, Ü ve S2'de kâti'.

396 M2, Ü ve S2'de 392, S1'de 354; naşş-u: S1'de naşş, Ü, E ve S2'de naşş-ı; anuñ: Ü'de aniñ / efđal: M2, S1, Ü ve S2'de evvel; mu'cizesi Muştafā'nuñ: Ü'de mu'cizāti Muştafā'niñ.

397 M2, Ü ve S2'de 393, S1'de 355; münkir i: M1'de münkir.

398 M2, Ü ve S2'de 394, S1'de 356; biri: M2, S1, Ü ve S2'de dağı / vuzū: Ü'de vuzū'; idüp: M1, M2, E ve S2'de itmek; cünüblükden: M1, M2 ve S1'de cünüblükden.

399 M2, Ü ve S2'de 395, S1'de 357; gibi: M2, S1, Ü ve S2'de dağı; biş: M2, S1, Ü ve S2'de beş; vaqt: Ü ve S2'de vaqıt / dağı: M2, S1, Ü ve S2'de hem; itmek: M2 ve Ü'de eylemek.

400 M2, Ü ve S2'de 396, S1'de 358 / kez: Ü'de kerre.

Başlık: Fī beyāni'l-vācib: Ü'de yok.

401 M2, Ü ve S2'de 397, S1'de 359; nedür: S2'de nedir; dir-iseñ: Ü'de der-iseñ, E'de dir iseñ; ey: M2 ve S2'de iy; bürāder: M2 ve S1'de birāder / Rabb-i: S1'de Rabb-ü.

- 402 M2, Ü ve S2'de 398, S1'de 360; velākin: M2, S1 ve Ü'de velākin; şübhelü: M1 ve E'de şübheli / anuñla: M1'de anuñ ile, Ü, E ve S2'de anıñla.
- 403 M2, Ü ve S2'de 399, S1'de 361 / şataşur: M2, Ü ve S2'de şataşır.
- 404 M2, Ü ve S2'de 400, S1'de 362; bunuñ: E'de bunuñ / olunmaz: M1, M2, S1, Ü ve E'de olunmaz.
- 405 M2, Ü ve S2'de 401, S1'de 363; şalāt-u: M2, S1, Ü, E ve S2'de şalāt-ı; vitr ü: M2 ve S2'de vitr i, S1 ve Ü'de vitr; qurbān itme gibi: M2, S1, Ü ve S2'de uğhiyye mişāli / oruc: M2, S1, Ü ve S2'de hem; tıtduğda: M1'de dutduğda, M2, S1, Ü ve S2'de oldı fıtra; fıtra virme gibi: M2, S1, Ü ve S2'de virmek añla ħāli.

Başlık: Fī beyāni'l-mubāh: Ü'de yok.

- 406 M2, Ü ve S2'de 402, S1'de 364; ki: S1, E ve S2'de kim / anuñ: Ü'de anıñ; günāhı: M2 ve Ü'de cünāhı, S1'de cenāhı.
- 407 M2, Ü ve S2'de 403, S1'de 365; yürüme: M2, S1, Ü ve S2'de mişāli, E'de yürüme; gibi hem: M2, S1, Ü ve S2'de yürüme / var ise: M2, S1 ve Ü'de var-ısa; bunuñ: M2, S1, Ü ve S2'de bular.

Başlık: Fī beyāni'l-ħarām: Ü'de yok.

- 408 M2, Ü ve S2'de 404, S1'de 366 / nār-ı: M2, S1, Ü ve S2'de duzaħ; caħīme: M1'de caħīm, M2, S1, Ü ve S2'de 'azābın; gitmiş: M2, S1, Ü ve S2'de bulmuş.
- 409 M2, Ü ve S2'de 405, S1'de 367; itmek: M2, Ü ve S2'de idüp; itme: Ü'de itmek / segiñ: M1'de segil, M2, S1, Ü ve S2'de daħı kelb; su'rını: M1'de su'runı, M2, S1, Ü ve S2'de artuğın; yiyüp: M2'de yeyüp, S1'de yime, Ü'de yeme.

Başlık: Fī beyāni'l-mekrūh: Ü'de yok.

- 410 M2, Ü ve S2'de 406, S1'de 368; nedür: Ü'de nedir.

411 M2, Ü ve S2'de 407, S1'de 369; sezā olmaz 'azāba: M2, S1, Ü ve S2'de 'azāba lāyık olmaz / Hem olmaz lāyık ol zecr ü 'ikāba: M2, S1, Ü ve S2'de Bunı işlediğiçün nāra girmez.

412 M2, Ü ve S2'de 408, S1'de 370; sābık: M2, S1, Ü ve S2'de rāyık.

413 M2, Ü ve S2'de 409, S1'de 371; yime: S1'de içme, Ü ve S2'de yeme / artuğı: S1 ve Ü'de artuğın; yiyüp: M2, Ü ve S2'de yeyüp.

414 M2, Ü ve S2'de 410, S1'de 372; gezen: Ü ve S2'de gezer; tavuğuñ: E'de tavuğın / ola: M2, S1, Ü, E ve S2'de oldı; pīş ü: S1'de pīş.

Başlık: Fī beyāni'l-sünnet: Ü'de yok.

415 M2, Ü ve S2'de 411, S1'de 373.

416 M2, Ü ve S2'de 412, S1'de 374; idenüñ: E'de ideniñ / velīkin: M2, S1, Ü ve S2'de velākin; terk iden: S1'de tāriki.

417 M2, Ü ve S2'de 413, S1'de 375.

418 M2, Ü ve S2'de 414, S1'de 376; sünnetüñ: E'de sünnetiñ; ey: M2 ve S2'de iy; merd-i: S1'de merd, Ü'de merd-ü / vuzū: S2'de vuzū'; vaqtinde: S1'de қatında, Ü'de қıtında.

419 M2, Ü ve S2'de 415, S1'de 377; ezān u: S1 ve S2'de ezān; ikāmet: S1'de ikāme / cemā'atle: S1'de cemā'at-ile; namāzın: S1 ve Ü'de namāzi.

420 M2, Ü ve S2'de 416, S1'de 378; oğlanlarını: S1, Ü ve S2'de oğullarını / evlenicek: Ü'de evlenecek; yimek: M2, Ü ve S2'de yemek; bişürmek: M2, Ü ve S2'de pişürmek, S1'de büşürmek.

Başlık: Fī beyāni'l-müsteḥab: Ü'de yok.

421 M2, Ü ve S2'de 417, S1'de 379; kim: S1'de yok; ey: M2 ve S2'de iy; bürāder: M2 ve S1'de birāder / itdi: S1'de işledi; peyam-ber: M2, S1, Ü ve S2'de peygām-ber.

- 422 M2, Ü ve S2'de 418, S1'de 380.
- 423 M2, Ü ve S2'de 419, S1'de 381 / mu'āteb: S1'de mu'azzeb.
- 424 M2, Ü ve S2'de 420, S1'de 382 / eyle: Ü'de ile.
- 425 M2, Ü ve S2'de 421, S1'de 383; velīkin: M2, S1, Ü ve S2'de velākin / bulurlar: M1 ve E'de bulur; anlar: M2, Ü ve S2'de bunlar.
- 426 M2, S1, Ü ve S2'de yok.
- Başlık: Fī beyāni'l-iḥtiyāc ile'l-ictihād ve sebebi iḥtilāfi'l-mezāhib:
M2'de Fī beyāni'l-iḥtiyāci ile'l-ictihādi ve sebebi iḥtilāfi'l-mezāhib, S1'de Fī beyāni sebebi'l-iḥtiyāc ile'l-ictihādi ve sebebi iḥtilāfi'l-mezāhib.
- 427 M2, Ü ve S2'de 422, S1'de 384; ey: M2'de iy / sebeb: S1'de sebebi.
- 428 M2, Ü ve S2'de 423, S1'de 385; k'oldı: M1, Ü ve E'de ki oldı.
- 429 M2, Ü ve S2'de 424, S1'de 386 / eḥādīs-i: S1'de eḥādīs, Ü'de eḥādīs-ü.
- 430 M2, Ü ve S2'de 425, S1'de 387; velīkin: M2, S1 ve Ü'de velākin / bilür: S1'de bülür.
- 431 M2, Ü ve S2'de 426, S1'de 388; hem: S1 ve Ü'de yok; gāyet: M2, S1 ve Ü'de gāyetde / muḥtefīdür: Ü'de muḥtefīdür.
- 432 M2, Ü ve S2'de 427, S1'de 389 / şer': M1, S1, Ü ve S2'de şer'i.
- 433 M2, Ü ve S2'de 428, S1'de 390; tā: M2, S1, Ü ve S2'de yok; 'ālim: M2, Ü ve S2'de 'ālimler / raḥmetler: M1, S1 ve E'de zaḥmetler.
- 434 M2, Ü ve S2'de 429, S1'de 391; gizlülerinden: M1, E ve S2'de gizlilerinden.
- 435 M2, Ü ve S2'de 430, S1'de 392 / sāyirler: Ü'de sā'irler; bulardan: E'de buları.
- 436 M2, Ü ve S2'de 431, S1'de 393 / ecirler: M1'de ecerler.
- 437 M2, Ü ve S2'de 432, S1'de 394; anlar: M1 ve E'de bular.
- 438 M2, Ü ve S2'de 433, S1'de 395; 'afv: Ü'de 'afiv.

- 439 M2, Ü ve S2'de 434, S1'de 396; buyurdı Hâk: S1'de Hâk buyurdı; sâ'ir: Ü ve S2'de sâ'ir.
- 440 M2, Ü ve S2'de 435, S1'de 397; ideler: M2, S1 ve Ü'de ideler / idüp: M2, S1, Ü ve S2'de kıilup.
- 441 M2, Ü ve S2'de 436, S1'de 398; imâmı: M1, M2 ve S2'de imâm; itdi ise: S1 ve Ü'de itdise / sözün: M2, S1, Ü ve S2'de aña; tıtdı ise: M2 ve S2'de uydı ise, S1 ve Ü'de uydısa.
- 442 M2, Ü ve S2'de 437, S1'de 399; sulţân-ı: S1'de sulţân / dünyadan: S1'de dünyâda.
- 443 M2, Ü ve S2'de 438, S1'de 400; aşhâb-ı: S2'de aşhâb.
- 444 M2, Ü ve S2'de 439, S1'de 401 / cihād: M2 ve Ü'de cihân; çalışmadılar: S1 ve Ü'de çalışdılar.
- 445 M2, Ü ve S2'de 440, S1'de 402; ikdām u: M2, Ü ve S2'de ibrām u, S1'de ibrām; ibrām: M2 ve S2'de ikdām, S1 ve Ü'de aqdām / istihrâc-ı: M1, M2 ve Ü'de istihrâc.
- 446 M2, Ü ve S2'de 441, S1'de 403; şahâbenüñ: Ü ve E'de şahâbeniñ / bularuñ: M2, S1, Ü ve S2'de şamusı, E'de bularuñ; ekşeri: M2, S1, Ü ve S2'de müctehid.
- 447 M2, Ü ve S2'de 442, S1'de 404; az idi: M2'de az-ıdı / içinde: M2'de uçunda, S2'de ucında.
- 448 M2, Ü ve S2'de 443, S1'de 405 / çoğı hep: M2, S1, Ü ve S2'de şamusı; eylerler idi: M2 ve S2'de eylerler-idi, Ü'de eylerlerdi.
- 449 M2, Ü ve S2'de 444, S1'de 406; iderler idi: M2'de eylerler-idi, Ü ve S2'de iderler-idi / yoğdı: S1, Ü ve S2'de yoğ-ıdı.

- 450 M2, Ü ve S2'de 445, S1'de 407; İslām'uhn: S1 ve S2'de İslām, Ü ve E'de İslām'ıñ / cehli: S1'de cehl.
- 451 M2, Ü ve S2'de 446, S1'de 408; geldi: Ü'de degildi.
- 452 M2, Ü ve S2'de 447, S1'de 409; be-ğāyet: S1'de bi-ğāyet.
- 453 M2, Ü ve S2'de 448, S1'de 410; dīnçün: M1 ve S2'de dīn-içün, S1'de dīn içün; ikdām: S1 ve Ü'de aqdām / istinbāt-u: M2, E ve S2'de istinbāt-ı, S1'de istinbāta.
- 454 M2, Ü ve S2'de 449, S1'de 411; irişdügi: S1'de irüşdügi / añladuđın: E'de añladıđın.
- 455 M2, Ü ve S2'de 450, S1'de 412; çalışup: S1'de çaluşup.
- 456 M2, Ü ve S2'de 451, S1'de 413; bularuñ: Ü ve E'de bularıñ.
- 457 M2, Ü ve S2'de 452, S1'de 414; İmām-u : M2, S1, Ü, E ve S2'de İmām-ı / Şāfi'ī'yi: M1, S1 ve E'de Şāfi'ī.
- 458 M2, Ü ve S2'de 453, S1'de 415; kimi: Ü ve E'de kimisi; Māliki'yi: M2, S1, Ü ve E'de Mālik'i, S2'de Mālik / Hānbel: S1'de Hānbel'i; mezheb: M1 ve E'de mağlab.
- 459 M2, Ü ve S2'de 454, S1'de 416; Dāvud-u Tāydı: M1'de Dāvud Tāī oldı, S1'de Tāvud Tāy idi, E'de Dāvud-ı Tāy oldı, S2'de Dāvud Tāydı / mezheb-i: S2'de mezheb.
- 460 M2, Ü ve S2'de 455, S1'de 417; ğayrılara: S1'de ğayrayılara / tütüdü: S1'de tütüdü.
- 461 M2, Ü ve S2'de 456, S1'de 418; 'Amel idüp bu āna degin anlar: M2, Ü ve S2'de Bu āna degin iderler 'ameller, S1'de Bu āna dek idiyorlar 'ameller.
- 462 M2, Ü ve S2'de 457, S1'de 419; qamunuñ: Ü ve E'de qamunıñ; dīn ü: S1'de dīn.

- 463 M2, Ü ve S2'de 458, S1'de 420.
- 464 M2, Ü ve S2'de 459, S1'de 421 / Hâk emriledür: M2, S1, Ü ve S2'de hem emri Hâk-ıla, E'de Hâk emri iledür.
- 465 M2, Ü ve S2'de 460, S1'de 422; 'ayn-ı: S1'de 'ayn.
- 466 M2, Ü ve S2'de 461, S1'de 423; bunlaruñ: Ü'de bunlarıñ / cā'izdür: M2, S1 ve E'de cāyizdür.
- 467 M2, Ü ve S2'de 462, S1'de 424; cihān: E'de cinān.
- Başlık: Fī tafşīli mezhebi Ebī Hanīfe raḥmetu'l-lāh 'alā ğayrihī:
M2'de Fī beyāni tafşīli mezhebi Ebū Hanīfe raḥmetu'l-lāh 'alā ğayrihī, S1'de Fī beyāni tafşīli mezhebi Ebū Hanīfe raḥmetu'l-lāhi 'alā ğayrihī, Ü'de yok, E'de Fī beyāni tafşīli mezhebi Ebī Hanīfet raḥmetu'l-lāh 'aleyh 'alā ğayrihī, S2'de Fī beyāni tafşīli mezhebi Ebī Hanīfe raḥmetu'l-lāh 'alā ğayrihī.
- 468 M2, Ü ve S2'de 463, S1'de 425; diyāruñ: Ü ve E'de diyārıñ.
- 469 M2, Ü ve S2'de 464, S1'de 426; kavm: S1'de kavim.
- 470 M2, Ü ve S2'de 465, S1'de 427; ü: M2'de ve.
- 471 M2, Ü ve S2'de 466, S1'de 428; ey cān: M2, S1, Ü ve S2'de geldi / Ki seksen yıl geçecek toĝdı Nu'mān: M2, Ü ve S2'de Mürür itmişdi seksen yıl o toĝdı, S1'de Mürür itmişdi seksen yıl o geldi, E'de Ki seksen yıl geçecek toĝdı Nu'mān.
- 472 M2, Ü ve S2'de 467, S1'de 429; ellinci yıl: S1'de elli yılda; 'azm-i: S2'de 'azm / 'aleyhi'r-raḥmetu'l-lāhi: M1'de 'aleyhi'r-raḥmetu'l-lāh, M2, S1, Ü ve S2'de 'aleyhi raḥmetu'l-lāhi.
- 473 M2, Ü ve S2'de 468, S1'de 430; tilāmizinden: M2'de telāmizinden; anuñ: Ü ve E'de aniñ; ey: M2'de iy / Züfer: M2'de Züfer.

- 474 M2, Ü ve S2'de 469, S1'de 431; bularuñ: Ü ve E'de bularıñ / ihrâc-ı: S1 ve Ü'de ihrâc; mesâ'ilde: M2'de mesâyilde; müciddür: Ü'de meciddür.
- 475 M2, Ü ve S2'de 470, S1'de 432; Bū: S1'de Ebū; Hanīfe'yle: M2'de Hanīfe ile, S1 ve Ü'de Hanīf-ile.
- 476 M2, Ü ve S2'de 471, S1'de 433; Bir oldı cümlesi başka dinilmez: M2'de Kamusı yine başka 'adl olunmaz, S1 ve Ü'de Kamusı yine başka 'ad olunmaz, S2'de Kamusı yine başka 'ad olmaz.
- 477 M2, Ü ve S2'de 472, S1'de 434; cā'iz: M2, S1 ve E'de cāyiz / fā'iz: M2, S1 ve E'de fāyiz.
- 478 M2, Ü ve S2'de 473, S1'de 435; İmām: S1 ve S2'de İmām-ı; eyleyicek: S1'de iyleyicek / İmam Şāfi'i: S1 ve S2'de İmām-ı Şāfi'î; hem: M2, S1 ve S2'de pes; o: S2'de ol.
- 479 M2, Ü ve S2'de 474, S1'de 436 / sirācü'l-ümmeden: E'de sirācü'l-emmeden.
- 480 M2, Ü ve S2'de 475, S1'de 437; ey: M2'de iy; Haqq'a: M2, S1, Ü ve S2'de ehl-i / bil ki: S1'de belki; zann-u: M2, S1, Ü, E ve S2'de zann-ı.
- 481 M2, Ü ve S2'de 476, S1'de 438; söylemenüñ: Ü ve E'de söylemeniñ / mezhebindenin: M2, S1, Ü, E ve S2'de mezhebindeyin; dimenüñ: Ü ve E'de dimeniñ.
- 482 M2, Ü ve S2'de 477, S1'de 439; gerek: S1'de dağı; sāyir: M2, Ü ve S2'de sā'ir / idindüm: M1, Ü, E ve S2'de idindim.
- 483 M2, Ü ve S2'de 478, S1'de 440; çıkarduğın: E'de çıkardığı; hadīş ile: M2, S1 ve Ü'de hadīş-ile, S2'de hadīşle; kitābdan: E'de kitābda / itdüm: M1, S1, Ü, E ve S2'de itdim; hitābdan: E'de hitābda.
- 484 M2, Ü ve S2'de 479, S1'de 441; reh-i: S2'de rāh-ı; anuñ: Ü'de anıñ; izile: M1 ve E'de özile; M2 ve S1'de izile / hem: E'de yok; 'amel: M1, Ü ve E'de

‘amelde; ihtiyār: S1’de itdüm; itdüm: M1, E ve S2’de itdim, S1’de anuñ; sözile: S1’de sözlerile.

Başlık: Fī veşāyā fi’l-aḥlāḳi’z-zemīmet: M1’de Veşāyā fi’l-aḥlāḳi’z-zemīmeti, S1’de Veşāyā fi’l-iḥtilāfiz-zemīme, Ü’de yok, S2’de Veşāyā fi’l-aḥlāḳi’z-zemīmet.

485 M2, Ü ve S2’de 480, S1’de 442; cān ile: M2, Ü, E ve S2’de cān-ıla, S1’de çān-ıla / ḳalbi: M2, S1 ve S2’de ḳalbin.

486 M2, Ü ve S2’de 481, S1’de 443; birinde: M2, S1 ve Ü’de dile; ey yar: M2, S1 ve Ü’de birinde, S2’de iy yār; kem: S1’de kim / fi’l: S1’de yok, Ü ve S2’de fi’li.

487 M2, Ü ve S2’de 482, S1’de 444; gör: S1’de ger / yaramazlıḡla: M1, S1 ve E’de yaramazlıḡa.

488 M2, Ü ve S2’de 483, S1’de 445; gey: M2 ve S2’de pek, S1’de giy; ḡazer: E’de ḳıl; it: M2 ve S2’de iy, S1 ve E’de ey; bürāder: S1’de birāder / nef’in: S1’de çalbin.

489 M2, Ü ve S2’de 484, S1’de 446; ücretle: S1’de ücret-ile; oḡumadan: M2 ve S2’de oḡımadan / tesbīḡ ü: S1, Ü ve S2’de tesbīḡ.

Başlık: Fī beyāni’l-ḡased: M2, S1, Ü, E ve S2’de yok.

490 M2, Ü ve S2’de 485, S1’de 447; eli: M1 ve E’de ili; günölemekdür: M1, M2, S1, E ve S2’de günölemekdür / zevāl-i: M2’de zevāl-i, Ü’de zevāl; ni‘metini: S2’de ni‘meti.

491 M2, Ü ve S2’de 486, S1’de 448; ni‘metüñ: Ü’de ni‘metiñ, E’de ni‘metin / ni‘metden: Ü’de ne‘metden; nef’i: M2 ve E’de nef’; olursa: M2, S1 ve S2’de ḳılursa.

- 492 M2, Ü ve S2'de 487, S1'de 449; māl u: S1'de māl, Ü'de māl ı / 'ilm ü: S1'de 'ömr ü, Ü'de 'ilm i.
- 493 M2, Ü ve S2'de 488, S1'de 450; bilmezse: S1'de bilmese; ni'metinüñ: M1'de ni'metiñ / iste: S1'de istese; cāyiz: Ü ve S2'de cā'iz.
- 494 M2, Ü ve S2'de 489, S1'de 451; degil: S1'de degildür / istense: S1 ve Ü'de istese, S2'de isteyene; ol: Ü'de o.
- 495 M2, Ü ve S2'de 490, S1'de 452; şahşuñ: Ü ve E'de şahşıñ; bisyār: M1'de beyān, Ü'de nisyyār / hārc-u : S1'de hārc, Ü, E ve S2'de hārc-ı; bār: M1'de yār.
- 496 M2, Ü ve S2'de 491, S1'de 453; kesb: Ü'de kesib; māl u: M2, S1 ve Ü'de māl ı / anuñla: Ü ve S2'de anıñla; taḥşīl-i: M1 ve E'de taḥşīl, S2'de taḥşīl-ü.
- 497 M2, Ü ve S2'de 492, S1'de 454; şer a'māle: S1'de şer'i i'māle; ālet: S1 ve Ü'de 'ādet / ḥilāfi: S1'de ḥilāf; şer'i: M1 ve M2'de şer' u, S2'de şer'; yola: M2'de bula, S1'de yolına.
- 498 M2, Ü ve S2'de 493, S1'de 455; cā'izdür: S1'de cāyizdür; şahşuñ: Ü ve E'de şahşıñ; 'ilm ü: M2 ve S1'de 'ilm i / dā'im: S1'de dāyim.
- 499 M2, Ü ve S2'de 494, S1'de 456 / ecānibden: S1, Ü ve S2'de o cānibden.
- 500 M2, Ü ve S2'de 495, S1'de 457.
- 501 M2, Ü ve S2'de 496, S1'de 458; didi: Ü'de dedi / cā'iz: S1'de cāyiz.
- 502 M2, Ü ve S2'de 497, S1'de 459 / kendüyi: E'de kendin; eyü: M2 ve S2'de ey, S1'de iyi; görmekdür: E'de görmekdir; ilden: M2, Ü ve S2'de elden.
- 503 M2, Ü ve S2'de 498, S1'de 460; vaşfidur: S1'de fi'lidür.
- 504 M2, Ü ve S2'de 499, S1'de 461 / bilüp: Ü'de bilür.
- 505 M2, Ü ve S2'de 500, S1'de 462; begenmek: S1'de beginmek / eyledüm: Ü, E ve S2'de eyledim; diyü: M1 ve M2'de diyi, Ü'de deyü.

- 506 M2, Ü ve S2'de 501, S1'de 463; dimeye: S1 ve E'de diye; ki: E'de baña; ihsân-ı Hudâdur: M1'de ihsân du'âdur, M2'de ihsân-ı du'âdur, Ü'de ihsân-ı Hudâdur / tevfiķ-ı: Ü'de tevfiķ.
- 507 M2, Ü ve S2'de 502, S1'de 464 / muvaffaķı: S1'de muvfiķ mı, E ve S2'de muvaffaķ mı; olurum: E'de olurum.
- 508 M2, Ü ve S2'de 503, S1'de 465, hıķd: S1'de hıķdı; gey: M2 ve S2'de pek, S1'de giy; it: S1'de kıl / hıķıd: S1'de hıķd, Ü'de hıķdı; tıtmadur: S1'de tıtmadı; it: S1'de kıl.
- 509 M2, Ü ve S2'de 504, S1'de 466 / buysa: M1, S1, Ü, E ve S2'de bu ise; anuñ: Ü'de anıñ.
- 510 M2, Ü ve S2'de 505, S1'de 467; zulmi: S1 ve S2'de zulm; incindüñ ise: M2, S1, Ü ve S2'de incindüñ-ise, E'de incindiñ-ise / itdüñ ise: M2, S1, Ü ve S2'de itdüñ-ise, E'de itdiñ-ise.
- 511 M2, Ü ve S2'de 506, S1'de 468; sevmeseñ: Ü ve E'de sevmemeñ; dutsañ: M2, S1, Ü ve E'de tıtsañ; ey: M2'de iy / bunda: S1'de bundan; buġz-ı: M2'de buġz-u.
- 512 M2, Ü ve S2'de 507, S1'de 469; ħubb-i: S2'de ħubb-ü; dünyâdan: S1 ve Ü'de dünyâdur; ħazerdür: S1'de ħazer kıl / sevmenuñ: Ü ve E'de sevmeniñ; zarardur: S1 ve Ü'de zarar bil.
- 513 M2, Ü ve S2'de 508, S1'de 470.
- 514 M2, Ü ve S2'de 509, S1'de 471 / ħaťâyānuñ: M2 ve S2'de ħaťi'ānuñ, S1 ve Ü'de ħaťi'āniñ, E'de ħaťâyāniñ.
- 515 M2 ve S2'de yok, S1'de 472, Ü'de 510 / zevķ u: S1'de zevķ.

- 516 M2 ve S2'de 510, S1'de 473, Ü'de 511; anuñ: Ü'de anuñ / nevmîz: S1, Ü ve S2'de nevmîd; ola: M2, S1, Ü, E ve S2'de olan; bunda sa'âdet: M2, S1, Ü ve S2'de andan selâmet.
- 517 M2 ve S2'de 511, S1'de 474, Ü'de 512; bellü: M1 ve E'de belli; şahş: Ü'de şahş; olmağdur: S2'de olmağdır; ey: M2'de iy / muvağğar: S1 ve Ü'de mu'azzez; ola: M2'de yok; halkı: M2, S1, Ü ve E'de halk.
- 518 M2 ve S2'de 512, S1'de 475, Ü'de 513; tedrîs: M2, E ve S2'de tedrîs ü / ide: S1, Ü ve S2'de ider; bunlar ile: M2, S1, Ü ve S2'de bunlarla; halk: S1, Ü ve S2'de halka.
- 519 M2 ve S2'de 513, S1'de 476, Ü'de 514; fahrü'n-nebiyyîn: S1'de fahrî'n-nebiyyîn / nür-ı: M2'de mihr, S1'de mühr-i, Ü'de mihr-i, S2'de fahr-ı.
- 520 M2 ve S2'de 514, S1'de 477, Ü'de 515; koyına: M2, S1 ve Ü'de koyuna; kırtan: M2, Ü ve S2'de kırtan / kişiniñ: E'de kişiniñ; beterdür: M1, S1 ve E'de biterdür.
- 521 M2 ve S2'de 515, S1'de 478, Ü'de 516; gerek: M1, M2, E ve S2'de gerekdür; tül-ı: M2 ve S1'de tül / 'ömr: M1, S1, Ü ve S2'de 'ömür.
- 522 M2, S1, Ü ve S2'de yok / anuñ-ıçun: E'de anuñçun; diler iseñ: M1'de dilerseñ.
- 523 M2 ve S2'de 516, S1'de 479, Ü'de 517; cā'iz: M2 ve S1'de cāyiz; istemek: S1, Ü ve S2'de isteseñ / murāduñ: Ü ve E'de murādıñ; kesb: Ü'de kesib; ecr-i: M1 ve M2'de ecr.
- 524 M2 ve S2'de 517, S1'de 480, Ü'de 518; hevā-yı: M2'de hevāya / be-gāyet: S1 ve Ü'de bi-gāyet; eyle: M2, S1, Ü ve S2'de ide.
- 525 M2 ve S2'de 518, S1'de 481, Ü'de 519; yiyecek: M2'de yeyecek / isterse: M2 ve S2'de işlerse.
- 526 M2 ve S2'de 519, S1'de 482, Ü'de 520 / itmeye: S2'de itme.

- 527 M2 ve S2'de 520, S1'de 483, Ü'de 521; k rkmadan: M1'de k rkma dan / h lka; M1, S1, Ü, E ve S2'de halka; m lha dan: M2, S1, Ü, E ve S2'de m lha dur; g zer: S1'de gezer.
- 528 M2 ve S2'de 521, S1'de 484, Ü'de 522; ol: S1'de o; olmama dur: M1 ve S1'de olma dur.
- 529 M2 ve S2'de 522, S1'de 485, Ü'de 523; Őād ı: M2, Ü ve E'de Őād u, S1'de Őād.
- 530 M2 ve S2'de 523; S1'de 486, Ü'de 524; anuñ: Ü ve E'de anñ / Őāhidken: S1'de Őāhid iken; fu'ādı: M1'de fevā'idi.
- 531 M2 ve S2'de 524, S1'de 487, Ü'de 525; itmey p: S1'de itmeye.
- 532 M2 ve S2'de 525, S1'de 488, Ü'de 526; bu ul: S1'de bu l, Ü ve S2'de bu l u; hırs u: M1, S1 ve Ü'de hırs / iluñ: S1, Ü ve E'de iluñ;  ybetin: M1'de  ybetin, S1, Ü ve S2'de  ybetin; p Ő : S1'de p Ő.
- 533 M2 ve S2'de 526, S1'de 489, Ü'de 527;  nāŐı un: S2'de  nāŐı i un;  n : S1'de  n yi; ululamadan: M1'de olmadan.
- 534 M2 ve S2'de 527, S1'de 490, S2'de 528; emānāta: M2, S1, Ü ve S2'de emānete; hıyānet: M1 ve S1'de hayānet. / ili: M2, Ü ve S2'de eli; aldatmadan: M2, S1, Ü ve S2'de aldamadan; be- āyet: S1 ve Ü'de bi- āyet.
- 535 M2 ve S2'de 528, S1'de 491, Ü'de 529 / hemāre: M2'de hemān, S1'de dem-ā-dem; 'ākıbetden: M2 ve S2'de āhiretten.
- 536 M2 ve S2'de 529, S1'de 492, Ü'de 530 /  nli: Ü'de  nl ; isted giniñ: S1'de isted gin, E'de isted giniñ.
- 537 M2 ve S2'de 530, S1'de 493, Ü'de 531; edilleden ne: S1'de ezelden her ne / buyruldı: M1, M2, S1 ve Ü'de buyuruldı.
- 538 M2 ve S2'de 531, S1'de 494, Ü'de 532; zā'il: E'de zāyil / b rhānı: S1 ve S2'de b rhān.

Başlık: Fi'l-aḥlākī'l-ḥamīdet: M2 ve E'de Veşāyā fi'l-aḥlākī'l-ḥamīdeti, S1 ve S2'de Veşāyā fi'l-aḥlākī'l-ḥamīdet, Ü'de yok.

- 539 M2 ve S2'de 532, S1'de 495, Ü'de 533; Edine çün-ki mü'min dinilenden: S2'de O kim pāk ide ḳalbi sū'-i zandan / bizeye: M2, Ü ve S2'de bezeye; ḥüsn-i: S1, Ü ve S2'de ḥüsn-ü; ḥulḳ-ıla: E'de ḥulḳı, S2'de ḥulḳla.
- 540 M2 ve S2'de 533, S1'de 496, Ü'de 534; budur: M2, S1, Ü ve S2'de bulardur; eyle: M2, S1, Ü ve S2'de it / anuñla: M2, S1, Ü ve S2'de olur, E'de anıñ; zeyn: M1'de ziyn, Ü'de zeyin; oldı: M2, S1, Ü ve S2'de anlarla.
- 541 M2 ve S2'de 534, S1'de 497, Ü'de 535 / vü: S1 ve Ü'de ve; emrāz u: S1'de emrāz ı, E'de emrāza.
- 542 M2 ve S2'de 535, S1'de 498, Ü'de 536; tefvīz: M2 ve S1'de şabr; Ü ve S2'de şabır; ideler: M1, S1 ve S2'de eyleyeler / Cenāb-ı Ḥaḳḳ'a her bir emri anlar: M2, Ü ve S2'de Cemī'i emr-i Ḥaḳḳ'a ışmarlayalar, S1'de Cemī' emr-i Ḥaḳḳ'a ışmarlayalar.
- 543 M2 ve S2'de 536, S1'de 499, Ü'de 537 / Cenāb-ı: S2'de cemī'.
- 544 M2 ve S2'de 537, S1'de 500, S2'de 538; ḥayr: Ü ve S2'de ḥayır; eyle: Ü'de ile / du'āyı: S1 ve Ü'de du'ā'i, S2'de du'ā.
- 545 M2 ve S2'de 538, S1'de 501, Ü'de 539; münācātı ḥükümle: M2, S1, Ü ve S2'de münācātını ḥükümle / bunı: M2, S1, Ü ve S2'de şunı; şunı: M2, S1, Ü ve S2'de bunı; dimeye: M1'de dime.
- 546 M2 ve S2'de 539, S1'de 502, Ü'de 540; şükr: S2'de şükür; Ḥaḳḳ'uñ: Ü'de Ḥaḳḳ'ıñ / ḳullıḡı: M1, M2, S1, E ve S2'de ḳulluḡı.
- 547 M2 ve S2'de 540, S1'de 503, Ü'de 541; şükrüñ: S1'de şükriñ; 'acze-i: M2, S1, Ü, E ve S2'de 'acze / degil: M2'de degül.
- 548 M2 ve S2'de 541, S1'de 504, Ü'de 542 / raḥmetini: S1'de raḥmeti.

- 549 M2 ve S2'de 542, S1'de 505, Ü'de 543; *każā'-i*: S2'de *każā'*; *bī-zevāle*: S1'de *bey-zevāle*.
- 550 M2 ve S2'de 543, S1'de 506, Ü'de 544; *nefret*: M1 ve E'de *nifret*.
- 551 M2 ve S2'de 544, S1'de 507, Ü'de 545; *cömerd*: M1'de *cevmerd*, M2, Ü ve E'de *cevmerd*; *saḫāyi*: S1 ve Ü'de *saḫā'i* / *'aḫāyi*: S1 ve Ü'de *'aḫā'i*.
- 552 M2 ve S2'de 545, S1'de 508, Ü'de 546.
- 553 M2 ve S2'de 546, S1'de 509, Ü'de 547; *idügin*: M1'de *idügün*, S1'de *olduğın* / *idüp*: M2, S1, Ü ve S2'de *ide*; *getürmeye*: Ü'de *götürmeye*.
- 554 M2 ve S2'de 547, S1'de 510, Ü'de 548.
- 555 M2 ve S2'de 548, S1'de 511, Ü'de 549; *olar*: M1'de *olalar*, M2 ve Ü'de *o şey*, S1 ve S2'de *o şey'* / *taḫrīb*: E'de *tevfīḫ*.
- 556 M2 ve S2'de 549, S1'de 512, Ü'de 550; *dünyā vü*: M2, S1 ve Ü'de *dünyāvī* / *kaşırdurma*: S2'de *kaşırdırma*; *ğarazdan*: S1, E ve S2'de *'arazdan*.
- 557 M2 ve S2'de 550, S1'de 513, Ü'de 551 / *naşıbüñ*: S1 ve E'de *naşıbiñ*.
- 558 M2 ve S2'de 551, S1'de 514, Ü'de 552; *māluña*: M2 ve Ü'de *mālīña* / *şığınup*: M1, M2, S1 ve Ü'de *şaḫınup*; *ḫayanma*: Ü'de *dayanma*.
- 559 M2 ve S2'de 552, S1'de 515, Ü'de 553 / *alçacıḫ*: M1 ve S1'de *alçaḫ*, S2'de *alçacaḫ*.
- 560 M2 ve S2'de 553, S1'de 516, Ü'de 554; *naşıḫatdür*: S2'de *naşıḫatdır*; *ḫüsn-ü*: S1 ve E'de *ḫüsn-i*; *ḫulḫuñ*: E'de *ḫulḫıñ* / *olduğın*: S1'de *olduğın*; *ḫalḫuñ*: Ü ve E'de *ḫalḫıñ*.

Bu beyitten sonra M2'de 554 Daḫı kendüñe ḫüy ḫüsn-ü zannı / Hem *'afv eyle saña kemlik ideni*, Ü ve S2'de Daḫı kendüñe ḫüy it ḫüsn-ü zannı / Hem *'afv eyle saña kemlik ideni* beyitleri bulunmaktadır.

- 561 M2 ve S2'de 555, S1'de 518, Ü'de 556; ilüñ: S1, Ü ve E'de iliñ / kendü: E'de kendi; 'aybuña: M1, M2, Ü ve E'de 'aybiña.
- 562 M2 ve S2'de 556, S1'de 519, Ü'de 557; işitdükde: Ü ve E'de işitdikde; it: E'de eyle; Hâk: E'de yok.
- 563 M2 ve S2'de 557, S1'de 520, Ü'de 558; dün ü: M2 ve S1'de dün i, Ü'de dün; şuçlarıña: S1, Ü, E ve S2'de şuçlarıña / peşimân: M1 ve S2'de beşimân; itdükleriñe: M1, S1 ve Ü'de itdükleriñe, E'de itdikleriñe.
- 564 M2 ve S2'de 558, S1'de 521, Ü'de 559; 'azm: S1 ve Ü'de 'azim.
- 565 M2 ve S2'de 559, S1'de 522, Ü'de 560; var ise: S1 ve Ü'de var-ısa; katuñda: S1 ve E'de katiñda, Ü'de kıtiñda.
- 566 M2 ve S2'de 560, S1'de 523, Ü'de 561; haķ Allah: Ü, E ve S2'de haķu'l-lâh.
Başlık: Fī veşâyâ fi't-taķvâ: M2, S1 ve S2'de Veşâyâ fi't-taķvâ, Ü'de yok, E'de Fī beyâni'l-veşâyâ fi't-taķvâ.
- 567 M2 ve S2'de 567, S1'de 524, Ü'de 562; pinhân: M1 ve E'de sırren, S1'de pünhân; u: M1'de ve, S1'de ı; peydâ: M1 ve E'de cehren / ehem: M1'de ve hem, S2'de u hem.
- 568 M2 ve S2'de 562, S1'de 525, Ü'de 563.
- 569 M2 ve S2'de 563, S1'de 526, Ü'de 564; oldı: S1'de cümle; cümle: S1'de oldı, E'de aşlı; aşl-ı: E'de cümle / ister: S1'de ansuz, Ü, E ve S2'de ansız; sâyir: Ü ve S2'de sâ'ir.
- 570 M2 ve S2'de 564, S1'de 527, Ü'de 565; didiler: Ü'de dediler.
- 571 M2 ve S2'de 565, S1'de 528, Ü'de 566; ferc: E'de yok, dil: E'de dil ü.

Başlık: Fī âfâti'l-üzni: S1'de Fī âfâti'l-üzni, Ü'de yok, E'de Fī beyâni âfâti'l-üzni.

- 572 M2 ve S2'de 566, S1'de 529, Ü'de 567; sâz-ıla: E'de sâz ile; söz: S1'de sözi / mizmâr u: S1'de mizmâr.
- 573 M2 ve S2'de 567, S1'de 530, Ü'de 568; ʔanbûr u: M1, M2 ve S1'de ʔanbûr; ney: M2 ve S2'de nây, S1'de nâyi; çeng ü: S1'de çeng / ʔutmaya: M1 ve S1'de ʔutma; ifk ü: S1'de üfk.
- 574 M2 ve S2'de 568, S1'de 531, Ü'de 569; ğaybet: M2, E ve S2'de ğıybet / be-ğâyet: S1 ve Ü'de bi-ğâyet.
- 575 M2 ve S2'de 569, S1'de 532, Ü'de 570; ezkâr: Ü, E ve S2'de ezkâr u.
- Başlık: Fî âfâti'l-'ayn: S1'de Fî âfâti'l-'ayni, Ü'de yok, E'de Fî beyâni âfâti'l-'ayn.
- 576 M2 ve S2'de 570, S1'de 533, Ü'de 571; şağla: Ü'de şağın / kendü: E'de kendi.
- 577 M2 ve S2'de 571, S1'de 533, Ü'de 572; ere: S1'de er, S2'de üre.
- 578 M2 ve S2'de 572, S1'de 535, Ü'de 573; maḥremiñ: M1 ve Ü'de maḥriminüñ, E'de maḥremiñ / birinüñ: S1 ve E'de biriniñ.
- 579 M2 ve S2'de 573, S1'de 563, Ü'de 574 / ğayruñ: S1, Ü ve E'de ğayrıñ; câriyesi de bürâder: S1'de câriyesidür birâder.
- 580 M2 ve S2'de 574, S1'de 537, Ü'de 575; degildür: S1'de degüldür; zikr: Ü'de zikri / böyledür: Ü'de böyledir.
- 581 M2 ve S2'de 575, S1'de 538, Ü'de 576; erse: M1'de er ise, S1'de er-ise / baṭn u: S1 ve Ü'de baṭn ı; daḥı baḥmaz: S1'de baḥmaz daḥı; ey: M2'de iy.
- 582 M2 ve S2'de 576, S1'de 539, Ü'de 577; diyeyin: S1'de diyeyin ben / ʔut yâduñda: M2, Ü ve S2'de ezberle, S1'de ezbirle, E'de ʔut yâdıñda; muḥkem: M2, S1, Ü ve S2'de dem-â-dem, E'de her dem.
- 583 M2 ve S2'de 577, S1'de 540, Ü'de 578; kişinüñ: E'de kişiniñ; kendü: E ve S2'de kendi / hem: M2'de her; vü: M2, S1, Ü ve S2'de ve.

- 584 M2 ve S2'de 578, S1'de 541, Ü'de 579; kendü: M2, S1 ve Ü'de hem kendü, E'de kendi; ebesi: S1'de anası; vü: M1 ve S2'de ve, M2, S1 ve Ü'de yok, anası: S1'de atası / vü: S1'de ve, E'de ı; kayn: M1, S1, Ü ve S2'de kayın; anası: M1'de atası.
- 585 M2 ve S2'de 579, S1'de 542, Ü'de 580; rızā'en: M1, S1, Ü ve E'de rızā'dan / rızā'en: S1, Ü ve E'de rızā'dan.
- 586 M2 ve S2'de 580, S1'de 543, Ü'de 581; dişise: M1, M2 ve S1'de dişiyeye / eger: M2, S1, Ü ve S2'de aña; irkek: M2, Ü ve S2'de erkek; kişise: M1, M2 ve S1'de kişiyeye.
- 587 M2 ve S2'de 581, S1'de 544, Ü'de 582; ayağına: E'de ayağı; el: S1'de eli / bağa: S1'de pağa; 'uzvuñ: Ü'de 'uzvüñ.
- 588 M2 ve S2'de 582, S1'de 545, Ü'de 583; şehvetle: M1'de şehvet ile, S1 ve E'de şehvet-ile, gayr: M2, S1, Ü, E ve S2'de gayrı / ol gerekse: M1, M2, S1 ve Ü'de gerekse, S2'de gerek.
- 589 M2 ve S2'de 583, S1'de 546, Ü'de 584.
- 590 M2 ve S2'de 584, S1'de 547, Ü'de 585; 'avret de: S1'de 'avrete; şehvet-ile: Ü'de şehvetle / anuñ: Ü ve E'de anüñ.
- 591 M2 ve S2'de 586, S1'de 548, Ü'de 586; şehvetle: S1 ve S2'de şehvet-ile.
- 592 M2 ve S2'de 586, S1'de 549, Ü'de 587; nice: S2'de niçe; dilerse görsün: M1 ve E'de olursa olsun / yirine: M2 ve Ü'de yerine.
- 593 M2 ve S2'de 587, S1'de 550, Ü'de 588; hıfız: Ü ve S2'de hıfız; bağıduğından: M1'de bağıduğından / iliñ: M1'de eylün, M2 ve Ü'de eliñ; yaruğından: S1'de yarığından.
- 594 M2 ve S2'de 588, S1'de 551, Ü'de 589; Müsülmān'a: S1 ve Ü'de Müslimān'a.

Başlık: Fī āfāti'l-yed: M2'de Fī āfāti'l-yedi, Ü'de yok, E'de Fī beyāni āfāti'l-yed.

595 M2 ve S2'de 589, S1'de 552, Ü'de 590; elüñ: M1, M2, Ü ve E'de eliñ; hıfz: Ü'de hıfız; şey'e: M1'de ise, E'de işe.

596 M2 ve S2'de 590, S1'de 553, Ü'de 591; kimsenüñ: S1'de alma, Ü'de kimseniñ; alma: S1'de kimsenüñ; māl u: S1'de māl ı / yime: Ü'de yeme; haqqın: S1'de mālını.

597 M2 ve S2'de 591, S1'de 554, Ü'de 592; necisü'l-'ayn: M1, M2 ve S2'de necsü'l-'ayn, S1'de nesci'l-'aynı, Ü'de necsü'l-'ayn / zarüretsiz şakın nesce: S1'de zarüretsizsen o nesce.

598 M2 ve S2'de 592, S1'de 555, Ü'de 593; hamr ile: M2, S1 ve S2'de hamr-ıla; cinsi: M2 ve Ü'de necsi, S1'de necs / varsa: S2'de var-ısa; necsi: M2, S1, Ü ve S2'de tersi.

Başlık: Fī āfāti'l-baṭn: M2'de Fī āfāti'l-baṭın, Ü'de yok, E'de Fī beyāni āfāti'l-baṭn.

599 M2 ve S2'de 593, S1'de 556, Ü'de 594; şaqla: S1'de daḥı; baṭnuñ: M2 ve S2'de daḥı, S1'de şaqla, Ü ve E'de baṭniñ; her dem: M2, S1 ve S2'de baṭnuñ, Ü'de yok / şübheli: M1 ve E'de şübheli; mekruh: S1'de mekrüha.

600 M2 ve S2'de 594, S1'de 557, Ü'de 595; şartı ile: S1'de şartıla / şey': Ü'de şey, S2'de şey'i; tartı ile: S1'de tartıla.

601 M2 ve S2'de 595, S1'de 558, Ü'de 596; yiñiden: M2, Ü ve S2'de yeñiden; keyl: S2'de keyl ü; olup: S1, Ü ve S2'de idüp; vezn: Ü'de vezin; olmayınca: M2, S1, Ü ve S2'de itmeyince / yime: Ü'de yeme.

602 M2 ve S2'de 596, S1'de 559, Ü'de 597; götürüce: M1'de görice, M2 ve S1'de götürice, E'de gözefece / nice: S2'de niçe.

Başlık: Fī āfāti'l-ferc: Ü'de yok, E'de Fī beyāni'l-ferc.

- 603 M2 ve S2'de 597, S1'de 560, Ü'de 598; her dem: S1'de zāyim.
- 604 M2 ve S2'de 598, S1'de 561, Ü'de 599 / nifās u: M2'de nifās; hayz: M1'de hayz u, Ü'de hayız; içinde: M2, S1, Ü ve S2'de hālinde; birisine: M1'de birisine, M2'de bizine, S2'de birine.
- 605 M2 ve S2'de 599, S1'de 562, Ü'de 600; hāletde kaçā vaṭy ü: S1'de hālde daḥı vaṭyi / bularla: M2'de bulalar, Ü'de bularlar.
- 606 M2 ve S2'de 600, S1'de 563, Ü'de 601 / olan her: M1'de olan; haşş u: S1'de haşş ı.

Başlık: Fī āfāti'r-ricl: M2'de Fī āfāti'r-ricil, Ü'de yok, E'de Fī beyāni āfāti'r-ricl.

- 607 M2 ve S2'de 601, S1'de 564, Ü'de 602; yürümeden: M2, S1, Ü, E ve S2'de yürümeden / ğāyetle: S1 ve S2'de ğāyet-ile.
- 608 M2 ve S2'de 602, S1'de 565, Ü'de 603; milk-i: E'de mülk-i; ey: M2 ve S2'de iy.
- 609 M2 ve S2'de 603, S1'de 566, Ü'de 604; iliñ: M1'de eylün, Ü'de eliñ, S2'de elün; qālīçesini: M1 ve E'de hālīçesini / şikest itme: M2, Ü ve S2'de depüp kıırma, S1'de depüp kıırma; çenāğ u: M1, M2 ve S1'de çenāğ.

Başlık: Fī āfāti'l-lisān: M2'de Fī āfāti'l-lisāni, Ü'de yok, E'de Fī beyāni āfāti'l-lisān.

- 610 M2 ve Ü'de 604, S1'de 567, Ü'de 605; ey: M2'de iy / ğaybet: M2 ve S2'de ğıybet; itmeden: M2, S1 ve S2'de itme żar, Ü'de itme.
- 611 M2 ve S2'de 605, S1'de 568, Ü'de 606; ğaybet: M2 ve S2'de ğıybet.

- 612 M2 ve S2’de 606, S1’de 569, Ü’de 607; var ise: M2, S1, Ü, E ve S2’de var-ısa / ʔarıķı ile: M2, S1, Ü, E ve S2’de ʔarıķıla; dirse: M2, S1, Ü’de dir-ise, E’de dir ise.
- 613 M2 ve S2’de 607, S1’de 570, Ü’de 608; yoğ-ısa: E’de yoğ ise / bühtāndur: Ü’de bühtāndır.
- 614 M2 ve S2’de 608, S1’de 571, Ü’de 609; ili: Ü ve S2’de eli / ‘arşa: M1’de ‘arza, S1’de ‘arż.
- 615 M2 ve S2’de 609, S1’de 572, Ü’de 610 / dilüñ: S1, Ü, E ve S2’de diliñ.
- 616 M2 ve S2’de 610, S1’de 573, Ü’de 611; gizlü: M1, S1 ve E’de gizli; eylemekdür: E’de eylemekdir / ‘ayblu: M1, M2, S1, E ve S2’de ‘ayblı; adıla dimekdür: E’de dil ile dimekdir.
- 617 M2 ve S2’de 611, S1’de 574, Ü’de 612; fuḥş-ı tekellüm: M2’de fuḥş-u kelāmı / kimsene: S2’de kimse.
- 618 M2 ve S2’de 612, S1’de 575, Ü’de 613; ey yār: M2 ve S2’de zinhār / va’de: S2’de va’deye; eyleme: M1’de eyle, S2’de itme; zinhār: M2’de iy yār.
- Başlık: Fī āfāti’l-küfr: M2 ve S1’de Fī āfāti’l-küfür, Ü’de yok, E’de Fī beyāni āfāti’l-küfr.
- 619 M2 ve S2’de 613, S1’de 576, Ü’de 614; lafz-ı: Ü’de lafz-u; gey: M2 ve S2’de pek, S1’de giy / ğāyetde: M1, M2, Ü ve E’de ğāyetle, S2’de ğāyetde; müşkil: M2, Ü, E ve S2’de müşkil.
- 620 M2 ve S2’de 614, S1’de 577, Ü’de 615; küfr: S1 ve Ü’de küfür / a‘mālinüñ: Ü ve E’de a‘māliniñ.
- 621 M2 ve S2’de 615, S1’de 578, Ü’de 616 / vaṭy: S1’de vaṭi’; eyler: M2 ve S2’de ider; sifāhi: M2, Ü ve S2’de sefāhi, S1’de sefāhi.

- 622 M2 ve S2'de 616, S1'de 579, Ü'de 617; helâl: S1'de helâli; katl: S1 ve Ü'de katil; ey: M2 ve S2'de iy / murdâr: Ü'de muradâr.
- 623 M2 ve S2'de 617, S1'de 580, Ü'de 618; şavm ı: M2 ve S1'de şavm u, Ü'de şavm / a'mâlinüñ: S1'de i'mâlinüñ, E'de a'mâliniñ.
- 624 M2 ve S2'de 618, S1'de 581, Ü'de 619; şahâdet de getürse: M1 ve E'de şahâdet getürürse, Ü'de şahâdet de götürse /o: S1'de bu.
- 625 M2 ve S2'de 619, S1'de 582, Ü'de 620; velâkin: E'de velîkin; ey: M2 ve S2'de iy; bürâder: S1'de birâder / inkârı: S1'de inkâra, E'de inkâr; tevbe: E'de tevbedür.
- 626 M2 ve S2'de 620, S1'de 583, Ü'de 621 / yiñiden: M2, Ü ve S2'de yeñiden; Müsülmân: S1 ve Ü'de Müslimân, S2'de Müslümân.
- 627 M2 ve S2'de 621, S1'de 584, Ü'de 622; bozupdur: M2, S1 ve Ü'de bozandur / kâdir ise: M1, Ü ve E'de kâdirse; hacc ide: M1'de bir de var, S1'de ide hac, Ü'de ide haccı, E'de bir de vara.
- 628 M2 ve S2'de 622, S1'de 585, Ü'de 623; söyledükde: M2, S1 ve S2'de söyledügi, Ü ve E'de söyledikde; küfri: Ü ve S2'de küfrü; derhâl: M2, S1, Ü ve S2'de fi'l-hâl / kâmusı muhiñ: M2 ve S2'de kâmu a'mâlini; oldı: M2 ve S2'de hep, S1 ve Ü'de olur; gitdi: M2 ve S2'de itdi, S1'de kendi; a'mâl: M2 ve S2'de ibtâl.
- 629 M2 ve S2'de 623, S1'de 586, Ü'de 624; rücû' u: M2, S1 ve Ü'de rücû' / a'mâlüñ: M1'de i'mâlüñ, S1, Ü ve E'de a'mâliñ; yirine: M1, M2 ve S1'de birine, Ü ve S2'de yerine.
- Başlık: Fi'l-ihtirâz 'ani'l-küfr: M2'de Fi'l-ihtirâzi 'ani'l-küfür, S2'de Fi'l-ihtirâzi 'ani'l-küfri, Ü'de yok.

- 630 M2 ve S2'de 624, S1'de 587, Ü'de 625 / mü'mine de : M1 ve E'de mü'mineye,
S1'de mü'mine hem.
- 631 M2 ve S2'de 625, S1'de 588, Ü'de 626; okuya: S1'de okıya.
- 632 M2 ve S2'de 626, S1'de 589, Ü'de 627.
- 633 M2 ve S2'de 627, S1'de 590, Ü'de 628.
- 634 M2 ve S2'de 628, S1'de 591, Ü'de 629; üç: M2, Ü ve S2'de üç / recāyı: S1'de
ricāyı.
- 635 M2, S1 ve Ü'de yok, S2'de 629.
Başlık: Fī tecdīdi'l-īmān: S1'de Fī beyāni tecdīdi'l-īmāni, Ü'de yok,
E'de Fī beyāni tecdīdi'l-īmān.
- 636 M2'de 636, S1'de 592, Ü ve S2'de 630 / ide: M1, M2 ve S1'de eyleye; te'bīd:
Ü ve E'de te'yīd.
- 637 M2'de 630, S1'de 593, Ü ve S2'de 631; ey: M2'de iy; ḥayy u: S1'de ḥay /
kūfūr: S2'de kūfr.
- 638 M2'de 631, S1'de 594, Ü ve S2'de 632; cehāletle: S1 ve Ü'de cehāletde;
yolına: M1, M2 ve E'de yoluna; gitdüm: S1 ve E'de gitdim / rücū' u: M2, S1
ve Ü'de rücū'; itdüm: E ve S2'de itdim.
- 639 M2'de 632, S1'de 595, Ü ve S2'de 633; itdüm: M1, E ve S2'de itdim / dīn-i:
E'de dīn; girdüm: M1, E ve S2'de girdim.
- 640 M2'de 633, S1'de 596, Ü ve S2'de 634; faḥrū'n-nebiyyīn: Ü'de faḥri'n-
nebiyyīn / sultān-ı rūsūl o: M2, S1, Ü ve S2'de sultānū'r-rūsūl ol; hādi-i dīn:
M1'de hādī dīn, M2, S1, Ü ve S2'de hādīü'd-dīn.
- 641 M2'de 634, S1'de 597, Ü ve S2'de 635; senüñ: Ü ve E'de seniñ / ḳabūl itdüm
inandum: M2, S1 ve Ü'de inandum Ḥaḳdur ol ben, E'de ḳabūl itdim inandım,
S2'de inandım Ḥaḳdur ol ben.

- 642 M2'de 635, S1'de 598, Ü ve S2'de 636; Hakk'a: M2'de Hakk'dan / inandum: E ve S2'de inandım.
- 643 M2'de 636, S1'de 599, Ü ve S2'de 637 / anlardan: M1 ve E'de anlara; geleniñ: Ü ve E'de geleniñ.
- 644 M2'de 637, S1'de 600, Ü ve S2'de 638; çamusınıñ: E'de çamusınıñ; inandum: E ve S2'de inandım / kabül: M2, S1, Ü ve S2'de dağı; itdüm bu: M2 ve S2'de hem h^wāb-u, S1'de h^wāb, Ü'de h^wāb-ı, E'de itdim bu; uyandım: E ve S2'de uyandım.
- 645 M2'de 638, S1'de 601, Ü ve S2'de 639 / tecdīd: M1'de tecdīdi.
- 646 M2'de 639, S1'de 602, Ü ve S2'de 640; begüm: M2, E ve S2'de begim, Ü'de belkim; lafz-ı: S1'de lafz; yoç: Ü'de çoç / be-gāyet: S1 ve Ü'de bi-gāyet.
- 647 M2'de 640, S1'de 603, Ü ve S2'de 641; ta'rīf idüben: M1 ve E'de ta'rīfe idüp / idelüm: E ve S2'de idelim.
- Başlık: Fī elfāzi'l-küfr: M2'de Fi'l-elfāzi'l-küfür, S1'de Fī elfāzi'l-küfri, Ü'de yok, E'de Fī beyāni elfāzi'l-küfr, S2'de Elfāzi'l-küfr.
- 648 M2'de 641, S1'de 604, Ü ve S2'de 642; ey: M2 ve S2'de iy; raḥmetüñ: Ü ve E'de raḥmetiñ.
- 649 M2'de 642, S1'de 605, Ü ve S2'de 643; ol: M2'de yok.
- 650 M2'de 643, S1'de 606, Ü ve S2'de 644; Hakk'uñ: Ü ve E'de Hakk'ıñ; hükmi: S1'de emri / biri de: S1'de biri; idüp: S1'de idüben.
- 651 M2'de 644, S1'de 607, Ü ve S2'de 645; ben hükmini Hakk'uñ: M2 ve S2'de Hakk'uñ hükmini ben, S1'de Hakk'uñ emrini ben, Ü'de Hakk'ıñ hükmini ben, E'de ben hükmini Hakk'ıñ.
- 652 M2'de 645, S1'de 608, Ü ve S2'de 646; me'āli: Ü'de mişāli; gelür: M2, S1, Ü ve S2'de varur / anuñçun: M1 ve S1'de anuñ-ıçun, Ü ve E'de anıñçun.

- 653 M2'de 646, S1'de 609, Ü ve S2'de 647; nā-gehānī: M1, S1, Ü ve S2'de nā-
gihānī / ger söze: M1'de söze; dehānı: M1 ve S1'de dihānı.
- 654 M2'de 647, S1'de 610, Ü ve S2'de 648; inandum: E ve S2'de inandım /
nicedür: Ü'de nicedir; şübhelendüm: Ü, E ve S2'de şübhelendim.
- 655 M2'de 648, S1'de 611, Ü ve S2'de 649; degül: M1, Ü, E ve S2'de değil;
bilmezin: S1'de bilmezem.
- 656 M2'de 649, S1'de 612, Ü ve S2'de 650; bālig 'āqıl: M2, S1 ve S2'de 'āqıl
bālig.
- 657 M2'de 650, S1'de 613, Ü ve S2'de 651; Muḥammed: Ü'de Muḥammed'in;
geldüğünü: S1'de geldüğünü / ol: S1'de yok.
- 658 M2'de 651, S1'de 614, Ü ve S2'de 652; ey: M2 ve S2'de iy / o: S1, Ü ve E'de
ol; Müsülmān: S1, Ü ve S2'de Müslimān.
- 659 M2'de 652, S1'de 615, Ü ve S2'de 653; cāhilüñ: S1, Ü ve E'de cāhiliñ / didügi:
E'de didigi.
- 660 M2'de 653, S1'de 616, Ü ve S2'de 654; işimüz: S1, Ü, E ve S2'de işimiz;
ḳurtulduḳ: E'de ḳurtuldıḳ / ḥalāş: M2 ve S2'de emīn; ḥaṭardan: S1'de ḥaṭırdan.
- 661 M2'de 654, S1'de 617, Ü ve S2'de 655.
- 662 M2'de 655, S1'de 618, Ü ve S2'de 656; gic: M2, Ü, E ve S2'de gec / ger şek:
S1'de girçek; didise: Ü'de der-ise.
- 663 M2'de 656, S1'de 619, Ü ve S2'de 657; ḳā'ilinden: M2'de ḳāyilinden.
- 664 M2'de 657, S1'de 620, Ü ve S2'de 658; līk: M1 ve E'de leyik, M2'de liyik /
bularuñ: S1, Ü ve S2'de peyğam-ber, E'de bularıñ.
- 665 M2'de 658, S1'de 621, Ü ve S2'de 659; gelmez: Ü'de olmaz / te'vīl ile: M2 ve
S1'de te'vīl-ile.

- 666 M2'de 659, S1'de 622, Ü ve S2'de 660; yolına: E'de yoluna / kes: Ü'de kis; dırnaqlaruñ: M2 ve S2'de ırnaqlaruñ; S1, Ü ve E'de ırnaqlaruñ; bařuñ: M1 ve M2'de baş, Ü ve E'de bařuñ.
- 667 M2'de 660, S1'de 623, Ü ve S2'de 661 / buyruğını: M1'de buyuruğını, M2 ve S2'de buyurduğını, S1'de ıtuta, Ü'de buyurduğını; ıtuta: S1'de buyuruğını.
- 668 M2'de 661, S1'de 624, Ü ve S2'de 662; dise ki: S1 ve Ü'de didise; bunu: M2, S1, Ü ve S2'de elbet / didükleruñi: E'de didikleruñi, S2'de didükleruñi.
- 669 M2'de 662, S1'de 625, Ü ve S2'de 663; söyledükde: Ü ve E'de söyledikde / bunu: M2'de bu; iden: M2, Ü ve S2'de ise, S1'de ile, E'de idüp; ıalbinde: M2, Ü ve S2'de ger ıalbinde; ey: M2 ve S2'de iy.
- 670 M2'de 663, S1'de 626, Ü ve S2'de 664; o: S1, Ü ve S2'de çü; olduğın: S1'de olduğun / dirse: M2 ve S1'de dir-ise; Ü'de der-ise, E'de der ise.
- 671 M2'de 664, S1'de 627, Ü ve S2'de 665 / kâfirdür: M2'de kâfir olur.
- 672 M2'de 665, S1'de 628, Ü ve S2'de olursa: M1 ve M2'de olur.
- 673 M2'de 666, S1'de 629, Ü ve S2'de 667; dir-ise: Ü'de der-ise, E'de dir ise; didüm: Ü'de didim / senüñ sözüñle: E'de seniñ söziñle.
- 674 M2'de 667, S1'de 630, Ü ve S2'de 668; ben bu: M2, S1, Ü ve S2'de belki; fi'li: M2, Ü ve S2'de anı, S1'de yok; anuñ için: M2, S1, Ü ve S2'de anuñ-ıçun / süñnetinden: Ü'de süñnetden.
- 675 M2'de 668, S1'de 631, Ü ve S2'de 669; ey: M2 ve S2'de iy / o: Ü ve S2'de bu.
- 676 M2'de 669, S1'de 632, Ü ve S2'de 670; muhaqqık: M1 ve Ü'de muhaqqak.
- 677 M2'de 670, S1'de 633, Ü ve S2'de 671; var ise: Ü ve S2'de var-ısa; süñnenden: S1'de seninden, Ü'de süñnetden; cümle: M2, S1, Ü ve S2'de böyle / mebnası: S1'de ma'nası.

- 678 M2'de 671, S1'de 634, Ü ve S2'de 672; k'ola: M2, S1, Ü ve S2'de ola, E'de ki
ola / tevâtürle: S1'de tevâtürle.
- 679 M2'de 672, S1'de 635, Ü ve S2'de 673; tutmadur: S1'de tutmağdur, S2'de
tutmadır; kim: S1'de yok.
- 680 M2'de 673, S1'de 636, Ü ve S2'de 674; şehriñ: Ü, E ve S2'de şehriñ /
misvâki: Ü'de misvâke; zinhâr: M2, Ü ve S2'de iy yâr, S1'de ey yâr.
- 681 M2'de 674, S1'de 637, Ü ve S2'de 675; kamunuñ: S1'de kamu / gibi: M2'de
kırır gibi.
- 682 M2'de 675, S1'de 638, Ü ve S2'de 676 / tazarru'larla: S1'de tazarru'lar.
- 683 M2'de 676, S1'de 639, Ü ve S2'de 677; kim: M2, S1, Ü, E ve S2'de ki / böyle
diyen: M2, S1, Ü ve S2'de bil anı sen.
- 684 M2'de 677, S1'de 640, Ü ve S2'de 678; yirden: M2, Ü ve S2'de yerden; şey:
S1, E ve S2'de şey'; alınsa: M1, S1 ve E'de alına / şāhuñ: M2'de pâdişāhuñ,
S1, Ü ve E'de şāhiñ; milki: S1 ve E'de mülki; şansa: M1 ve E'de şana.
- 685 M2'de 678, S1'de 641, Ü ve S2'de 679; üstine: Ü, E ve S2'de üstüne;
bağlansa: M1, M2 ve E'de fi'line; fu'adı: M1'de fevâdı.
- 686 M2'de 679, S1'de 642, Ü ve S2'de 680; küfürdür: M1 ve Ü'de küfür; didi bunu:
S1'de bunu didi / didi: M1, M2, E ve S2'de buyurdu.
- 687 M2'de 680, S1'de 643, Ü ve S2'de 681; yine: S1'de niye; ahmağ u: S1 ve Ü'de
ahmağ; nādān u: S1 ve S2'de nādān / nā-gāh: M1 ve E'de tā ki; qavle: M1 ve
E'de qavli.
- 688 M2'de 681, S1'de 644, Ü ve S2'de 682; eger kim: M2, S1, Ü ve S2'de
Hudā'dan / eger: Ü'de baña.

- 689 M2'de 682, S1'de 645, Ü ve S2'de 683; eger: M2, S1, Ü ve S2'de yā-ḥud; cennāte: S1'de cināna; girmek: M1'de girmek o; emr: Ü'de emir / Zeyd ü: S1 ve S2'de Zeyd, Ü'de Zeyid; 'Amr-ıla: M1 ve E'de 'Amru ile.
- 690 M2'de 683, S1'de 646, Ü ve S2'de 684; senden ötüri: E'de kim senden ötri / virürse: Ü'de virirse.
- 691 M2'de 684, S1'de 647, Ü ve S2'de 685; dilemezin girmez: M2, S1, Ü ve S2'de girmez dilemezin.
- 692 M2'de 685, S1'de 648, Ü ve E'de 686 / cennāti itse: M2, S1, Ü ve S2'de cennet iderse; a'ṭā: M2'de iğṭā, E ve S2'de i'ṭā.
- 693 M2'de 686, S1'de 649, Ü ve S2'de 687; nihādum: M1, S1, Ü, E ve S2'de nihādım / murādum: S1, Ü, E ve S2'de murādım.
- 694 M2'de 687, S1'de 650, Ü ve S2'de 688 / kamu: S1, Ü ve S2'de kamu; olur böyle: M2, S1, Ü ve S2'de olurlar; diyenler: S2'de dimişler.
- 695 M2'de 688, S1'de 651, Ü ve S2'de 689; böyle şanup: S1'de hem şanuban; kimse: S1'de kimseye; ey: M2'de iy.
- 696 M2'de 689, S1'de 653, Ü ve S2'de 690; küfürdür didiler: M1'de küfür diler, E'de küfür didiler / degül: M2, S1, Ü, E ve S2'de degil.
- 697 M2'de 690, S1'de 652, Ü ve S2'de 691 / mü'menün-bihe: S1'de mü'minin-bih, Ü'de mü'minü-bih.
- 698 M2'de 691, S1'de 654, Ü ve S2'de 692; mü'menün-bih: S1'de mü'menin-bih; dirseñ: S1'de derseñ, S2'de dir-iseñ; ey: M2'de iy.
- 699 M2'de 692, S1'de 655, Ü ve S2'de 693; tafşîl: M1'de tafşîli; dindi: Ü ve S2'de dendi / yukardan: M1, S1, Ü, E ve S2'de yukarudan; berü: E'de beri; olındı: M1, M2, Ü ve S2'de olındı.

- 700 M2'de 693, S1'de 656, Ü ve S2'de 694; şeye: M2, S1, Ü, E ve S2'de şey'e / bi'l-lāh: S1 ve Ü'de bi'l-lāhi.
- 701 M2'de 694, S1'de 657, Ü ve S2'de 695; altıyı: M1 ve E'de altı / ey: M2 ve S2'de iy; bürāder: S1'de birāder.
- 702 M2'de 695, S1'de 658; Ü ve S2'de 696 / diyenüñ: E'de diyeniñ.
- 703 M2'de 696, S1'de 659, Ü ve S2'de 697 / gehī: S1'de gāh; geh: S1'de gāh, Ü'de ki; irer aña: S1'de aña irer.
- 704 M2'de 697, S1'de 660, Ü ve S2'de 698; dise ger: M2'de dir-ise, S1'de kıbleyi, Ü'de dirse, S2'de dise; kıbleyi: M1'de kıbleyi, S1'de dir-ise, E'de kıbleye, S2'de kıble / Beytü'l-Muqaddes: S1'de Beyti'l-Muqaddes.
- 705 M2'de 698, S1'de 661, Ü ve S2'de 699; ki ya'nī: M1 ve M2'de ya'nī; dir ise: M1'de dir-ise, S1'de dirse, Ü ve S2'de der-ise / muşırr: M1'de mışır; sözi: S2'de sözüni; ider-ise: M1'de idi virür ise, E'de ider ise.
- 706 M2'de 699, S1'de 662, Ü ve S2'de 700; bunı: M2, S1, Ü ve S2'de anı.
- 707 M2'de 700, S1'de 663, Ü ve S2'de 701; kıble: M2 ve S2'de Kudüs idi, S1'de Kudsi idi, Ü'de Kudüs idi; Kudüs-idi: M2, S1, Ü ve S2'de kıble, E'de Kudüs idi / velākin şoñra kıble: M2, S1, Ü ve S2'de velākin kıble şoñra.
- 708 M2'de 701, S1'de 664, Ü ve S2'de 702; itse: Ü'de ise; ey: M2 ve S2'de iy / o: M1, M2, Ü ve E'de bu.
- 709 M2'de 702, S1'de 665, Ü ve S2'de 703; edebsiz: S2'de edebsüz / buğz: Ü'de buğuz; şetm: Ü'de şetim.
- 710 M2'de 703, S1'de 666, Ü ve S2'de 704 / er iseñ: S1, Ü, E ve S2'de er-iseñ; eyle: Ü'de ile.
- 711 M2'de 704, S1'de 667, Ü ve S2'de 705; şahş-ı: M2, Ü ve S2'de şahşa, S1'de şahş.

- 712 M2'de 705, S1'de 668, Ü ve S2'de 706; küfürdür: M1, S1 ve E'de küfür / şevābınıñ: E'de şevābınıñ.
- 713 M2'de 706, S1'de 669, Ü ve S2'de 707 / ḥaseddür: Ü ve S2'de ḥasendür, E'de ḥasedden.
- 714 M2'de 707, S1'de 670, Ü ve S2'de 708; Dise bir gün tekellüm eylememek: M1'de Dise bir gün tekelleme eylememek, M2 ve S2'de Yemek yerken dise bir söz dimemek, S1'de Yemek yirken dise bir söz dimemek, Ü'de Yemek yirken dise bir söz dimemek / hoş: Ü'de güzel; işdür: E'de işdir.
- 715 M2'de 708, S1 ve Ü'de yok, S2'de 709 / itse zen: M1, M2 ve S2'de itse; ol: E'de o.
- 716 M2 ve Ü'de 709, S1'de 671, S2'de 710; yatmamaqlıq erle: M2, S1, Ü ve S2'de yatmamaq dise er / güzel: S2'de hoş; bu: S2'de yok; 'ādet: M2'de ḥālet, S2'de söylemek.
- 717 M2 ve Ü'de 710, S1'de 672, S2'de 711; o: E'de ol; kesden: M1 ve E'de kişiden; şādır: S1'de zāhir / didügi: E'de didigi; bunı: M2, S1, Ü ve S2'de fi'l-ḥāl.
- 718 M2 ve Ü'de 711, S1'de 673, S2'de 712 / kim: M2, S1, Ü, E ve S2'de ki.
- 719 M2 ve Ü'de 712, S1'de 674, S2'de 713 / bilmezse te'vīlini: M2, S1, Ü ve S2'de te'vīlini bilmezse.
- 720 M2 ve Ü'de 713, S1'de 675, S2'de 714; birinüñ: E'de biriniñ; ölüp: M2, S1, Ü ve S2'de ölse; itse: Ü'de ise.
- 721 M2 ve Ü'de 714, S1'de 676, S2'de 715; yime: Ü'de yeme; derd i: M2, S1, Ü, E ve S2'de derd ü / senüñ: Ü'de seniñ.
- 722 M2 ve Ü'de 715, S1'de 677, S2'de 716; zāhir: M2'de şādır / dise: S1, Ü, E ve S2'de dirse; bī-şek: S1'de bey-şek.

- 723 M2 ve Ü'de 716, S1'de 678, S2'de 717; bir 'avret biline: M2, Ü ve S2'de beline zen siyāh, S1'de biline zen siyāh / nedür: S2'de nedir; diyü: M2, S1 ve Ü'de deyü; su'āl: S1 ve Ü'de istiḥbār; olinsa: M1, M2, S1, Ü ve E'de olunsa.
- 724 M2 ve Ü'de 717, S1'de 679, S2'de 718; zünnārdur: M2, S1, Ü, E ve S2'de zünnār-durur; bu: S1'de yok / bilüp: Ü'de deyüp; tütma: M2, S1, Ü ve S2'de itme.
- 725 M2 ve Ü'de 718, S1'de 680, S2'de 719 / sıfāhı: M2, Ü ve S2'de sefāhı.
- 726 M2 ve Ü'de 719, S1'de 681, S2'de 720; eṭ'imedden: S1'de ṭa'āmdan / bismi'l-lāhi: Ü ve S2'de bismi'l-lāh.
- 727 M2 ve Ü'de 720, S1'de 682, Ü'de 721; ger-çi: Ü'de bunda; bu işde: S1'de kim, Ü'de ger-çi kim / velī: M2'de ve.
- 728 M2 ve Ü'de 721, S1'de 683, S2'de 722; ṭa'āmuñ: Ü ve E'de ṭa'āmuñ; didise: S2'de dir-ise / ḥaram: S1 ve S2'de ḥarām-ı.
- 729 M2 ve Ü'de 722, S1'de 684, S2'de 723; hep: S1'de hem; hebāya: M2'de hebā.
- 730 M2 ve Ü'de 723, S1'de 685, S2'de 724 / hā'ib: M2'de hāyib, Ü'de hāyib ü.
- 731 M2 ve Ü'de 724, S1'de 686, S2'de 725; olmasın: S1'de olduğun; naql: Ü'de naql / e'immeden: M1 ve E'de imāmlar.
- 732 M2 ve Ü'de 725, S1'de 687, S2'de 726; yinen: M2, S1 ve S2'de yenen; mağşūbe: M1 ve E'de mağşūb, S1'de mağzūb / yiyecek: M2 ve S2'de yenicek; bismi'l-lāhi: S1'de bismi'l-lāh; dise: M2, S1, Ü ve S2'de dinse, E'de dinilse.
- 733 M2 ve Ü'de 726, S1'de 688, S2'de 727; bunda dīne: M2, S1, Ü, E ve S2'de dīne bundan / li-ğayrihīdūr: M2, S1 ve Ü'de li-ğayride pes.
- 734 M2 ve Ü'de 727, S1'de 689, S2'de 728; Zeyd'e: M1'de Ziyd'e; cānuñ: M1 ve E'de cānıñ / senüñ: Ü'de seniñ.
- 735 M2 ve Ü'de 728, S1'de 690, S2'de 729.

- 736 M2 ve Ü'de 729, S1'de 691, S2'de 730; kişinüñ: E'de kişiniñ; kendü: E ve S2'de kendi / küfr: M1, S1, Ü ve S2'de küfür.
- 737 M2 ve Ü'de 730, S1'de 692, S2'de 731; velîkin: M2, S1, Ü ve S2'de velâkin; küfr-i: M1, S1 ve S2'de küfür / küfr: M1, S1, Ü, E ve S2'de küfür.
- 738 M2 ve Ü'de 731, S1'de 693, S2'de 732; degül: M1, Ü, E ve S2'de degil / ħinde: M2, Ü, E ve S2'de ħinde; kâ'il: M2'de kâyil.
- 739 M2 ve Ü'de 732, S1'de 694, S2'de 733; küfri: M2'de küfr, S1'de küfre; virdise: M2'de virürse, S1'de rızā, Ü ve S2'de virirse; rızā: S1'de virürse.
- 740 M2 ve Ü'de 733, S1'de 695, S2'de 734; zulum i: M2, E ve S2'de zulum ü, S1'de zulum, Ü'de küfr ü / diyü: Ü'de deyü.
- 741 M2 ve Ü'de 734, S1'de 696, S2'de 735 / olmaz: S1'de yokdur; yokdur: S1'de olmaz.
- 742 M2 ve Ü'de 735, S1'de 697, S2'de 736; şevāb: E'de şavāb / anuñ: Ü'de aniñ; maznün: M2'de manzün.
- 743 M2 ve Ü'de 736, S1'de 698, S2'de 737; oқы: Ü'de oқы.
- 744 M2 ve Ü'de 737, S1'de 699, S2'de 738; bir: S2'de yok; itdügini: M2 ve S2'de işledügini, S1'de itdügüni, Ü'de etdügini; eylemedüm: M2 ve S2'de işlemedüm, Ü ve E'de eylemedim / ben anı: M2'de anı ben; işlemedüm: M2 ve S2'de eylemedüm, Ü ve E'de işlemedim.
- 745 M2 ve Ü'de 738, S1'de 700, S2'de 739; idüpdür: E'de idipdür / ihtilāfi: M1, M2 ve E'de ħilāfi.
- 746 M2 ve Ü'de 739, S1'de 701, S2'de 740; kavlı-i: M1'de kuluñ, S1'de kavlı-ü, E'de kavliñ.
- 747 M2 ve Ü'de 740, S1'de 702, S2'de 741 / Hakk'a: S1'de cehli; cehl: S1'de Hakk'a, S2'de cehil; işbāt: S1'de işnād.

- 748 M2 ve Ü'de 741, S1'de 703, S2'de 742; olup: M2, S1, Ü ve S2'de alup; gizlü: M1 ve E'de gizli; diseler: M2 ve S2'de diyeler / şahidimiz: Ü, E ve S2'de şahidimiz; peyam-ber: M2, Ü ve S2'de peygam-ber, S1'de ve peygam-ber, E'de peyem-ber.
- 749 M2 ve Ü'de 742, S1'de 704, S2'de 743.
- 750 M2 ve Ü'de 743, S1'de 705, S2'de 744 / gaybı bilür: E'de bilür gaybı.
- 751 M2 ve Ü'de 744, S1'de 706, S2'de 745; peyam-ber: M2, Ü ve S2'de peygam-ber, E'de peyem-ber; bilmezdi: S2'de bilmez-idi / hâlinde: M1 ve E'de hâlide; itme bu: M1'de bu itme; reybi: M2'de reyni, S1'de riybi.
- 752 M2 ve Ü'de 745, S1'de 707, S2'de 746; gâ'ib: S1'de gâ'ib / uğurlanan: S1'de uğurlanın; yitükleri: M1, M2, S1 ve E'de yitikleri; bulurın: M2'de bilürin.
- 753 M2 ve Ü'de 746, S1'de 708, S2'de 747; işidüp: S1'de işiden, Ü'de eşidüp; bunı: Ü ve E'de buña.
- 754 M2 ve Ü'de 747, S1'de 709, S2'de 748 / olurlar: M1 ve M2'de olur.
- 755 M2 ve Ü'de 748, S1'de 710, S2'de 749; Ya-ḥud dise ki virür baña cinler: M2'de Yā dise zāyi' olan şeyi cinler, S1 ve S2'de Yā dise zāyi' olan şey'i cinler, Ü'de Yā dise zāyi' olan şey cinler, E'de Ya-ḥud dise ki dirler baña cinler / Ne zāyi' olsa gā'ibden haberler: M2'de Ḥaber virür baña gā'ibden anlar, S1 ve S2'de Ḥaber virür baña gā'ibden anlar, Ü'de Ḥaber virir baña gā'ibden anlar.
- 756 M2 ve Ü'de 749, S1'de 711, S2'de 750; sen: M2'de yok; ey: M2 ve S2'de iy; bürāder: S1'de birāder.
- 757 M2 ve Ü'de 750, S1'de 712, S2'de 751; gaybı: M1'de 'İsi / Allah: S1, Ü ve S2'de Allāhu.

- 758 M2 ve Ü'de 751, S1'de 713, S2'de 752 / dinse: M2, S1, Ü, E ve S2'de dise; ey: M2'de iy.
- 759 M2 ve Ü'de 752, S1'de 714, S2'de 753; senüñ Allāh'a: Ü'de seniñ Allāh; anduñ: S1, Ü, E ve S2'de andıñ / ħalf: Ü'de ħulf.
- 760 M2 ve Ü'de 753, S1'de 715, S2'de 754; iderseñ: S1'de idersin / ħalf: S1'de ħalef; idesin: S1'de idersin, Ü'de ideseñ.
- 761 M2 ve Ü'de 754, S1'de 716, S2'de 755; dise: M2 ve S1'de senüñ, Ü ve S2'de seniñ; senüñ: M2, S1, Ü ve S2'de yüzüñ, E'de seniñ; yüzüñ: M2, S1, Ü ve S2'de dise.
- 762 M2 ve Ü'de 755, S1'de 717, S2'de 756; küfr: M1, S1, Ü ve S2'de küfür.
- 763 M2 ve Ü'de 756, S1'de 718, S2'de 757; sözde de: M1'de sözde; ey: M2'de iy / cānı: M1, S1 ve Ü'de cān.
- 764 M2 ve Ü'de 757, S1'de 719, S2'de 758.
- 765 M2 ve Ü'de 758, S1'de 720, S2'de 759 / işdür: S1'de eşedder, Ü'de işdür.
- 766 M2 ve Ü'de 759, S1'de 721, S2'de 760; diseydi: S1'de dise ki.
- 767 M2 ve Ü'de 760, S1'de 722, S2'de 761; ittifāk: E'de ihtilāf / ol: E'de o.
- 768 M2 ve Ü'de 761, S1'de 723, S2'de 762 / şāhidimdür: S1'de şāhidemder.
- 769 M2 ve Ü'de 762, S1'de 724, S2'de 763; küfürdür: S1'de küfürden; didiler: Ü'de dediler.
- 770 M2 ve Ü'de 763, S1'de 725, S2'de 764; gel: E'de ger / sünnetdür: S1 ve E'de sünnet-durur; yolına: M1 ve M2'de yoluna.
- 771 M2 ve Ü'de 764, S1'de 726, S2'de 765; kim: E'de ki.
- 772 M2 ve Ü'de 765, S1'de 727, S2'de 766; kâ'ilini: M2'de kâyilini, S1'de ka'ili; kâfir: S1'de kâfirdür; didiler: Ü'de dediler / ħāsirdür: M2, S1, Ü, E ve S2'de ger ħāsir; didiler: Ü'de dediler.

- 773 M2 ve Ü'de 766, S1'de 728, S2'de 767 / yimek: M2, Ü ve S2'de yemek;
yidükde: M2, Ü ve S2'de yedükde, E'de yidikde; barmağın: Ü'de parmağın.
- 774 M2 ve Ü'de 767, S1'de 729, S2'de 768 / dise: M2, Ü ve S2'de eyitse, S1'de
itse; edeblikdür: M2, Ü ve S2'de edeblik.
- 775 M2 ve Ü'de 768, S1'de 730, S2'de 769 / nice: E ve S2'de niçe; erbāb-ı: M1,
M2, S1, Ü ve S2'de ise erbāb-ı.
- 776 M2 ve Ü'de 769, S1'de 731, S2'de 770 / hareket: Ü'de hareketlik; līk: M1 ve
Ü'de lāzım, M2'de līki, E'de leyki; lāzım çula: M1'de çula leyik, Ü'de çavle.
- 777 M2 ve Ü'de 770, S1'de 732, S2'de 771; ehl-i: S1'de ihl-i / hareket: M1 ve
S2'de hareketi; halk iden de: S1'de halağ iden.
- 778 M2 ve Ü'de 771, S1'de 733, S2'de 772; zümresinden: M1 ve M2'de
zümresinde / hayırludur: M1 ve E'de hayırlıdur, S1'de hayırlıdur; firçasından:
M1 ve M2'de firçasında.
- 779 M2 ve Ü'de 772, S1'de 734, S2'de 773; bu: S1'de kim; söze: S1'de bu söze,
E'de sözi; kim: S1'de yok / imānı: S2'de imān.
- 780 M2 ve Ü'de 773, S1'de 735, S2'de 774; nihāyet: M2'de nehāyet / be-gāyet:
S1'de bi-gāyet.
- 781 M2 ve Ü'de 774, S1'de 736, S2'de 775 / yigdür: M2, Ü ve S2'de yegdür;
hıyānetden: M2, S1 ve E'de hayānetden.
- 782 M2 ve Ü'de 775, S1'de 737, S2'de 776; 'aleyhi'r-rahme: M1, M2 ve S1'de
'aleyhi'r-raḥmet, Ü'de 'aleyhi'r-raḥmete/ küfr: M1, S1, Ü ve S2'de küfür.
- 783 M2 ve Ü'de 776, S1'de 738, S2'de 777; geçinüp: S1 ve E'de giçinüp /
taşadduğ: S1'de taşaddığ; şeyi: S1 ve S2'de şey', Ü'de şey, E'de şey'i.
- 784 M2 ve Ü'de 777, S1'de 739, S2'de 778; umsa: S1'de hem; hem: S1'de umsa,
Ü'de yok / ḥaṭā-y-ıla: S1 ve E'de ḥaṭā ile; şavābı: S1'de şevābı.

- 785 M2 ve Ü'de 778, S1'de 740, S2'de 779; alan: S1'de alın; anuñ: Ü ve E'de anıñ / du'ā: M2, S1, Ü ve S2'de recā.
- 786 M2 ve Ü'de 779, S1'de 741, S2'de 780 / ola: S1 ve Ü'de olur.
- 787 M2 ve Ü'de 780, S1'de 742, S2'de 781; nā-dān u: Ü ve E'de nā-dān ı / işüm: M1, S1, Ü, E ve S2'de işim.
- 788 M2 ve Ü'de 781, S1'de 743, S2'de 782; ya-ḥud: M2 ve Ü'de yaḥu; didügi: E'de didigi.
- 789 M2 ve Ü'de 782, S1'de 744, S2'de 783; fetvā: S1 ve Ü'de fetvāyı / diyü: S1 ve Ü'de deyü; itse: Ü'de etse.
- 790 M2 ve Ü'de 783, S1'de 745, S2'de 784 / küfürdür: M1, M2, S1 ve Ü'de küfür; diyü: M2 ve S1'de deyü.
- 791 M2 ve Ü'de 784, S1'de 746, S2'de 785; bilüp: S2'de diyüp / şeh-i: M1'de nite, S1'de šāh-ı; devrāna: Ü'de devrān; 'ādıldür: M1 ve M2'de 'āzıldür.
- 792 M2 ve Ü'de 785, S1'de 747, S2'de 786; daḥı: S1'de yok.
- 793 M2 ve Ü'de 786, S1'de 748, S2'de 787; eyleseydüñ: S1, E ve S2'de eyleseydiñ / senüñle: Ü, E ve S2'de seniñle; gidelüm: Ü ve S2'de gidelim; diseydüñ: S1, Ü, E ve S2'de diseydiñ.
- 794 M2 ve Ü'de 787, S1'de 749, S2'de 788; varmazın: S1'de varmazam, S2'de gitmezin; gelmeyince: S1'de gelmeyinçe / senüñle: Ü, E ve S2'de seniñle; olmayınca: S1'de olmayınça.
- 795 M2 ve Ü'de 788, S1'de 750, S2'de 789 / neyleyeyin: M2 ve Ü'de neyleyin.
- 796 M2 ve Ü'de 789, S1'de 751, S2'de 790; küfre: M1, M2 ve S2'de küfür, E'de küfri; ol kişi kim: S1'de kim ol kişi; kā'il: M2'de kāyil.
- 797 M2 ve Ü'de 790, S1'de 752, S2'de 791; velīkin: M2, S1 ve Ü'de velākin / muḥzır: S1'de muḥşır; ben varmam: M1 ve E'de bize var.

- 798 M2 ve Ü'de 791, S1'de 753, S2'de 792; sözle: S1'de sözde / yuqaru: M1, E ve S2'de yuqarı; mes'ele ile: M2, Ü ve S2'de mes'eleye, S1'de mes'el-ile.
- 799 M2 ve Ü'de 792, S1'de 754, S2'de 793 / anı: S1'de yok.
- 800 M2 ve Ü'de 793, S1'de 755, S2'de 794 / ol: M2, S1, Ü ve S2'de o; zarûri: M2, Ü ve E'de zarûrî.
- 801 M2 ve Ü'de 794, S1'de 756, S2'de 795; eger: M2, S1, Ü ve S2'de yine; câhil i: M2, E ve S2'de câhil ü, S1'de câhil; nâ-dân u: M2 ve E'de nâ-dân ı, S1 ve Ü'de nâ-dân; ebter: S1'de bed-ahter yıldız / yir: Ü, E ve S2'de yer.
- 802 M2 ve Ü'de 795, S1'de 757, S2'de 796; diyen: S1'de deyen / ey: M2 ve S2'de iy; bürâder: S1'de birâder.
- 803 M2 ve Ü'de 796, S1'de 758, S2'de 797; ki: M2, S1, Ü ve S2'de kim / ervâh-ı: S1'de ervâh.
- 804 M2 ve Ü'de 797, S1'de 759, S2'de 798; şer'î: S1'de ser' / ey: M2 ve S2'de iy; bürâder: S1'de birâder.
- 805 M2 ve Ü'de 798, S1'de 760, S2'de 799; yimese: M2'de yemese; peyam-ber: M2, S1, Ü ve S2'de peygam-ber, E'de peyem-ber / idüñ: S1 ve Ü'de idiñ.
- 806 M2 ve Ü'de 799, S1'de 761, S2'de 800; küfr: M1, Ü ve S2'de küfür.
- 807 M2 ve Ü'de 800, S1'de 762, S2'de 801; yimeseydi: M2'de yemeseydi / olmazduq: E'de olmazdıq.
- 808 M2 ve Ü'de 801, S1'de 763, S2'de 802/ küfr: M1, S1, Ü ve S2'de küfür.
- 809 M2 ve Ü'de 802, S1'de 764, S2'de 803; dise: S1, E ve S2'de dise ki, Ü'de dise kim; bizi: M1 ve E'de biz, M2, Ü ve S2'de bez / işidüp: Ü'de eşidüp; de birisi: Ü'de birisi de.

- 810 M2 ve Ü'de 803, S1'de 765, S2'de 804; cüllāh: S1 ve E'de culhā; oğlıyuz biz: M2, S1, Ü ve S2'de oğlanıyuz / reyb i: M2, E ve S2'de reyb ü; şeksiz: S2'de şeksüz.
- 811 M2 ve Ü'de 804, S1'de 766, S2'de 805; suç: Ü'de suç; eyledükde: M2, S1, Ü ve S2'de işleseydi, E'de eyledikde / biri de: S1'de birisi; didükde: M2, S1, Ü ve S2'de diseydi, E'de didikde.
- 812 M2 ve Ü'de 805, S1'de 767, S2'de 806; eyledüm: M2 ve S1'de işledüm, Ü ve S2'de işledim; tevbe: S1'de yok / bī-reyb ü bī-şek: M1'de bī-reyb şek, S1'de bī-reyb i şek, Ü'de bī-reyb bī-şek.
- 813 M2 ve Ü'de 806, S1'de 768, S2'de 807; biri birile iki kes: S1 ve Ü'de iki kimse biri birle / birisi: S1'de biri; gidelüm: M1, S1, Ü ve S2'de gidelim.
- 814 M2 ve Ü'de 807, S1'de 769, S2'de 808.
- 815 M2 ve Ü'de 808, S1'de 770, S1'de 809 / sözle: M1 ve E'de söz.
- 816 M2 ve Ü'de 809, S1'de 771, S2'de 810; kim: S1'de ki; dise yimek içmek: M2, S1, Ü, E ve S2'de yimek içmek dise.
- 817 M2 ve Ü'de 810, S1'de 772, S2'de 811; mişāl-i: Ü'de mişāl; hamr u: M2'de hamr ı, S1'de hamr, Ü ve S2'de hamır.
- 818 M2 ve Ü'de 811, S1'de 773, S2'de 812; helāli: S1'de helāl.
- 819 M2 ve Ü'de 812, S1'de 774, S2'de 813; dīnde: S1'de dinde; şey': S1'de şey'i / olsa: S1'de hill; hill i: S1'de olsa, E'de hill ü; hikmete: S1 ve Ü'de hikmeti, E'de hürmeti.
- 820 M2 ve Ü'de 813, S1'de 775, S2'de 814; zinānuñ: Ü ve E'de zināniñ / olmasın ümmīd itse: M2, S1, Ü ve S2'de olmasını istese; anuñ: Ü ve E'de anıñ.
- 821 M2 ve Ü'de 814, S1'de 776, S2'de 815; bed-emeldür: S1'de bed-'ameldür / kem: M1, S1 ve E'de kim, Ü'de ki.

- 822 M2 ve Ü'de 815, S1'de 777, S2'de 816; hamruñ: S1, Ü ve E'de hamrñ / didi: S1 ve S2'de dindi, Ü'de dīnde.
- 823 M2 ve Ü'de 816, S1'de 778, S2'de 817; laṭifeyle: S1'de laṭife, Ü'de laṭife-y-ile; cürm-i: S1'de cürm-ü; 'azīmi: M1'de 'azmi, M2'de 'azīm / Qur'an-ı: S1'de Qur'an; kerīmi: M2, S1, Ü ve S2'de 'azīmi.
- 824 M2 ve Ü'de 817, S1'de 779, S2'de 818; birinüñ: E'de biriniñ; ismi: S1'de adı / dise idi: M2 ve S1'de diseydi.
- 825 M2 ve Ü'de 818, S1'de 780, S2'de 819; oḡumaḡ: S1 ve S2'de oḡımaḡ / iş: S1'de işi; muḡaḡkaḡ: M1, Ü, E ve S2'de muḡarrer.
- Başlık: Veşāyā li's-sāliki ṭarīḡı'l-āḡiret: M2'de Veşāyā li's-sāliki ṭarīḡu'l-āḡireti, S1'de Veşāyā li's-sāliki ṭarīḡı'l-āḡireti, Ü'de yok.
- 826 M2 ve Ü'de 819, S1'de 781, S2'de 820; iderin: S1'de iderem / eylerem: M1'de iderim, S1, Ü ve S2'de iderin, E'de eylerin; ben: S1'de her; ḡaṣṣ u: S1'de ḡaṣṣ 1.
- 827 M2 ve Ü'de 820, S1'de 782, S2'de 821; her: M2'de yok; emr: S1'de emri, S2'de emir.
- 828 M2 ve Ü'de 821, S1'de 783, S2'de 822; var-ısa: S2'de var ise / ḡüni: M2, Ü ve S2'de ḡün çü, S1'de ḡün.
- 829 M2 ve Ü'de 829, S1'de 784, S2'de 823; zekāṭı: S1'de zekāt; varsa: M1'de var ise, Ü ve S2'de var-ısa / ḡeçürmeye: E'de ḡiçürmeye.
- 830 M2 ve Ü'de 823, S1'de 785, S2'de 824.
- 831 M2 ve Ü'de 824, S1'de 786, S2'de 825; üstine: M1, M2 ve E'de üstüne / ḡāl: M1, S1, Ü ve S2'de ḡāl-i; bilenden: S1'de bilinden.
- 832 M2 ve Ü'de 825, S1'de 787, S2'de 826.

Başlık: Fi'l-istiftā'i: M1, Ü ve E'de yok, S1'de Fi'l-istifnā'i.

- 833 M2 ve Ü'de 826, S1'de 788, S2'de 827; kimüñ: S1, Ü ve E'de kimiñ; ey: M2 ve S2'de iy / 'amel: M1, M2 ve E'de 'alem; lâzım degil: S1 ve Ü'de itme şaķın; anuñla: Ü, E ve S2'de anıñla.
- 834 M2 ve Ü'de 827, S1'de 789, S2'de 828; mevşük: M2, S1, Ü ve S2'de şıkā; 'ilm ü: S1'de 'ilm i / taķvā var ise: M2, S1, Ü ve E'de taķvāsı varsa, S2'de taķvāsı var-ısa.
- 835 M2 ve Ü'de 828, S1'de 790, S2'de 829; anuñla: Ü, E ve S2'de anıñla; cā'iz: M2 ve S1'de cāyiz / merāma: M2'de murāda; fā'iz: M2 ve S1'de fāyiz.
- Başlık: Fi'l-istimā': M2'de Fi'l-istimā'i, Ü'de yok.
- 836 M2 ve Ü'de 829, S1'de 791, S2'de 830; simā': M2, Ü ve S2'de semā'.
- 837 M2 ve Ü'de 830, S1'de 792, S2'de 831; tağannīle: M1'de tağannī ile; līk: M1'de leyik, M2'de līki, Ü'de leyk, E'de leyki / zıkr ü: S1'de ezān, Ü'de ezān ı; ezān: S1'de zıkr, Ü'de zıkrı; sāyiri: M1 ve S1'de sāyir, Ü ve S2'de sā'ir, E'de ü sā'ir; ey: M2 ve S2'de iy.
- 838 M2 ve Ü'de 831, S1'de 793, S2'de 832; çāru-nā-çār: S1'de çār-nā-çār / eyle: S1'de iyle.
- 839 M2 ve Ü'de 832, S1'de 794, S2'de 833; zıkr: Ü'de zıkrı; olsa: S1'de olunsa; ismu'l-lāh-ı: S1'de ismu'l-lāh / añılsa: M1 ve S1'de añılsa; ism-ü: M2, S1 ve E'de ism-i.
- 840 M2 ve Ü'de 833, S1'de 795, S2'de 834; edeble: M1 ve E'de edeb-ile, S1'de ad-ıla; 'azze: M2 ve S1'de 'izzı, Ü'de 'izzü / sübhāne: Ü'de sübhān; ile: M1, M2, S1 ve S2'de lehu.
- 841 M2 ve Ü'de 834, S1'de 796, S2'de 835; diye: S1'de deye; yā: M1'de ya / vaşf: M1'de vaşfı; olına: M1, M2, S1, Ü ve E'de oluna.

842 M2 ve Ü'de 835, S1'de 797, S2'de 836; zıkr: Ü'de zıkrı; Muştafâ'nuñ: Ü ve E'de Muştafâ'nuñ / añılsa: S1'de añılsa; enbiyānuñ: Ü ve E'de enbiyānuñ.

843 M2 ve Ü'de 836, S1'de 798, S2'de 837; şalāt: Ü'de şalāvāt.

844 M2 ve Ü'de 837, S1'de 799, S2'de 838; Ü'de birinci beyit silik olduğu için okunamıyor. / M2 ve S2'de Şalāt-ıla añalar enbiyāyı, S1'de Şalāvāt-ıla añalar enbiyāyı, Ü'de ikinci beyit silik olduğu için okunamıyor, E'de Şalāt ile añalar enbiyāyı.

Bu beyitten sonra M2'de 838 Daḥı yād olsa aşḥāb ı kirāmı / İde tarziyye ide ihtirāmı; S1'de 800 Daḥı yād olsa aşḥāb u kirāmı / İde tarziyye ile ihtirāmı; Ü'de 838 Daḥı yād olsa aşḥāb u kirāmı / ikinci beyit silik olduğu için okunamıyor; E'de 845 Daḥı añılsa aşḥāb ı kirāmı / İde tarziyye ile ihtirāmı; S2'de 839 Daḥı yād olsa aşḥāb ı kirāmı / İde tarziyye ile ihtirāmı beyitleri bulunmaktadır.

845 M2 ve Ü'de 839, S1'de 801, E'de 846, S2'de 840; zıkr: Ü'de zıkrı; eyleseler: M2 ve S1'de eyleyeler.

Başlık: Fī ḥaḳkı'l-üstād: Ü'de yok, E'de Fī ta'zīmi'l-üstād.

846 M2 ve Ü'de 840, S1'de 802, E'de 847, S2'de 841; bürāder: S1'de birāder; üstāduña: M1, M2, S1, E ve S2'de üstāduña / öñince: M1, M2 ve Ü'de öñünce.

847 M2 ve Ü'de 841, S1'de 803, E'de 848, S2'de 842; yürimek: M2, S1, Ü, E ve S2'de yürüme; çün: M1 ve S1'de içün; olursa: S1'de olsa / öñince: M2 ve Ü'de öñünce; yürülürse: S1, E ve S2'de yürülürse.

848 M2 ve Ü'de 842, S1'de 804, E'de 849, S2'de 843 / ḥızmet eyle: M2, S1, Ü, E ve S2'de ḥızmetin kıl; gel: S1'de gül.

849 M2 ve Ü'de 843, S1'de 805, E'de 850, S2'de 844; berk: M2 ve S2'de pek, S1'de perk / nerm: M1, M2 ve E'de bezm, S1'de zemm.

850 M2 ve Ü'de 844, S1'de 806, E'de 851, S2'de 845; ey: M2'de iy.

851 M2 ve Ü'de 845, S1'de 807, E'de 852, S2'de 846; üstāduñ: S1, Ü ve E'de üstādīñ / eyle: Ü'de ile.

Başlık: Fī ḥaqqı's-sultān: E'de Fī ḥaqq-ı du'a'-i pādīşāh-ı İslām.

852 M2 ve Ü'de 846, S1'de 808, E'de 853, S2'de 847; şeh-i İslām'a: S1'de şāh-ı İslām; 'adl u: S1'de 'adl / nuşret ile: M2, S1, Ü, E ve S2'de nuşret-ile.

853 M2 ve Ü'de 847, S1'de 809, E'de 854, S2'de 848; du'āyı: M2, Ü, E ve S2'de du'a'i; ḥayr ile: M1'de aḥir ile, S1, Ü, E ve S2'de ḥayr-ıla / ḥamdını: M2, S1, Ü ve S2'de zikrini.

854 M2 ve Ü'de 848, S1'de 810, E'de 855, S2'de 849; diyü: Ü'de deyü; i'tināyı: M1'de iğtināyı, S1'de eğtināyı, Ü'de i'tinā'i / bed-du'āyı: Ü'de bed-du'ā'i.

Başlık: Fī ḥaqqı'l-ebeveyn.

855 M2 ve Ü'de 849, S1'de 811, E'de 856, S2'de 850; eb ü üm: M2, S1, Ü ve S2'de ebeveyn / lāzım: M2, S1, Ü ve S2'de hemdür; be-gāyet: S1'de bi-gāyet.

856 M2 ve Ü'de 850, S1'de 812, E'de 857, S2'de 851; bularuñ: Ü ve E'de bularıñ; pek: E'de bek.

857 M2 ve Ü'de 851, S1'de 813, E'de 858, S2'de 852; emr: Ü'de emir / söz ise: S1'de sözine, Ü'de söz-ise; ide: S1'de uya.

858 M2 ve Ü'de 852, S1'de 814, E'de 859, S2'de 853.

Başlık: Fī ḥaqqı'l-aḥrabā': M2 ve S2'de Fī ḥaqqı'l-aḥrabā'i, Ü'de yok.

859 M2 ve Ü'de 853, S1'de 815, E'de 860, S2'de 854; aḥrabāya: E'de aḥribāya / raḥm: Ü'de raḥim.

Başlık: Fī ḥaqqı'l-cār: M1 ve Ü'de yok, M2'de Fī ḥaqqı'l-cāri, S1'de Fī ḥaqq icāz.

860 M2 ve Ü'de 854, S1'de 816, E'de yok, S2'de 855; koşuşu: S2'de koşuşu; var ise: M2, S1 ve Ü'de var-ısa, S2'de varsa / koçulu: S1 ve S2'de koçulu; yimek: M2'de yemek; bişürse: M1, M2, Ü ve S2'de pişürse.

861 M2 ve Ü'de 855, S1'de 817, S2'de 856; koşşuluk: S1 ve S2'de koşşuluk, E'de koşşuluk; yirine: M2 ve Ü'de yerine / bulına: M1, Ü ve E'de buluna.

Başlık: Fī ḥaqqı'l-iḥvān: S1'de Fī ḥaqqı'l-iḥvāni, Ü'de yok.

862 M2 ve Ü'de 856, S1'de 818, S2'de 857; sāyir: S1, Ü, E ve S2'de sā'ir; muḥabbet: M1'de muḥıbbet / ḥaṭāyı: M2, S1 ve Ü'de ḥaṭa'i.

Başlık: Fi'l-ḥaqqı'l-iḥtisāb: M2 ve S1'de Fi'l-iḥtisābi, Ü'de yok, E ve S2'de Fi'l-iḥtisāb.

863 M2 ve Ü'de 857, S1'de 819, S2'de 858; emr-i: Ü'de emr; ma'rūfi: M1, S1 ve Ü'de ma'rūf; göresin: M1'de görürsin.

864 M2 ve Ü'de 858, S1'de 820, S2'de 859; müdāhin: S1'de müdāhen / müdārā: S2'de müdārā-y-ıla; it ki: M2, Ü ve E'de ile, S1'de eyle, S2'de yok; kesb: Ü'de kesib.

865 M2 ve Ü'de 859, S1'de 821, S2'de 860 / müdārā: M2'de anı çāra, S1'de icrā, Ü'de emlā, S2'de çāra.

Başlık: Fi'l-ḥaqqı'l-'ādāt: M2 ve S1'de Fi'l-ḥaqqı'l-'ādāti, Ü'de yok, E ve S2'de Fi'l-'ādāt.

866 M2 ve Ü'de 860, S1'de 822, S2'de 861 / be-gāyet: Ü'de bi-gāyet.

867 M2 ve Ü'de 861, S1'de 823, S2'de 862; mu'āmeyle: E'de mu'amele ile; ey: M2 ve S2'de iy.

868 M2 ve Ü'de 862, S1'de 824, S2'de 863; kim: M2, S1, Ü ve S2'de hem / olmağdan: E'de olmadan.

- 869 M2 ve Ü'de 863, S1'de 825, S2'de 864; bey' ü : M1, M2 ve S1'de bey', Ü ve S2'de bey' i; itdükde: Ü ve S2'de itdikde / sāyir: Ü, E ve S2'de sā'ir; umūruñ: E'de umūriñ.
- 870 M2 ve Ü'de 864, S1'de 826, S2'de 865; olan saña: M2'de saña olan / pāk: M2, Ü, E ve S2'de pāk-i.
- 871 M2 ve Ü'de 865, S1'de 827, S2'de 866; ücretle: S1 ve S2'de ücret-ile; te'zīn ü: S1 ve Ü'de te'zīn; imāmet: M1 ve M2'de iḳāmet.
- 872 M2 ve Ü'de 866, S1'de 828, S2'de 867; ecr-ile: Ü'de ücretle; ta'līm-ü: M2, S1, E ve S2'de ta'līm-i / aḳçayla: M1 ve S1'de aḳça-y-ıla, E'de aḳça ile; 'ilm öğretme: Ü'de 'ilmi öğrenme; ey: M2 ve S2'de iy.
- 873 M2 ve Ü'de 867, S1'de 829, S2'de 868; dīvān-ı: S2'de dīvān; var: M1'de va / bāb-u: S1 ve E'de bāb-ı; mīr ü: M2'de mīr i, S1'de mīre ve, S2'de mīr i; ḳādīden: S1 ve Ü'de ḳādīye.
- 874 M2 ve Ü'de 868, S1'de 830, S2'de 869; bulara: M2'de bulana; gitmeyeler: M2, S1, Ü ve S2'de varmayalar.
- Başlık: Fi's-sünen ve'l-bida': S1'de Fi's-sünen, Ü'de yok.
- 875 M2 ve Ü'de 869, S1'de 831, S2'de 870; mü'ekked: Ü'de mü'ekkede / oldı: M2, S1, Ü ve S2'de ola.
- 876 M2 ve Ü'de 870, S1'de 832, S2'de 871; varsa: M1'de var ise, S1 ve S2'de var-ısa, E'de var.
- 877 M2 ve Ü'de 871, S1'de 833, S2'de 872.
- 878 M2 ve Ü'de 872, S1'de 834, S2'de 873 / olanuñ: Ü'de olanıñ.
- 879 M2 ve Ü'de 873, S1'de 835, S2'de 874; idüp: E'de ide / rek'at: S1'de rik'at.
- 880 M2 ve Ü'de 874, S1'de 836, S2'de 875; rek'atde: S1'de rik'atde / oḳıya: S1, Ü ve S2'de oḳuya; yiddi: Ü ve S2'de yedi, E'de yidi.

- 881 M2 ve Ü'de 875, S1'de 837, S2'de 876; namāzınıñ: E'de namāzınıñ; pesinde: Ü'de peşinde, E'de başında / rek'atı: M1, S1, Ü ve S2'de rik'atı.
- 882 M2 ve Ü'de 876, S1'de 838, S2'de 877; şavm-ı: S2'de şavm; Dāvud ile: M2, S1, Ü, E ve S2'de Dāvud-ıla / yiye: M2'de yeye.
- 883 M2 ve Ü'de 877, S1'de 839, S2'de 878; olmazsa: M1'de olmaz ise / penc-şenbih: M1 ve S2'de penc-şenbeh; dü-şenbih: M1 ve S2'de dü-şenbeh; şā'im: S1'de şāyim.
- 884 M2 ve Ü'de 878, S1'de 840, S2'de 879; bulardan: Ü'de bular; olmaz ise: M2 ve S2'de olmaz-ısa, Ü'de olmazsa; nūr-ı: S1'de nūr / bizi: S1, Ü ve E'de beyzi.
- 885 M2 ve Ü'de 879, S1'de 841, S2'de 880; ayuñ: Ü ve E'de ayıñ; dördüncisidür: M1'de dördüncidür / bişincisidür: Ü ve S2'de beşincisidür.
- 886 M2 ve Ü'de 880, S1'de 842, S2'de 881 / ki her: M1, M2 ve E'de her, S1'de ki; süretü'l-Mülk: S2'de süretü'l-Mülk'i; okıyalar: S1, Ü ve S2'de okuyalar.
- 887 M2 ve Ü'de 881, S1'de 843, S2'de 882.
- 888 M2 ve Ü'de 882, S1'de 844, S2'de 883; teheccüdüñ: E'de teheccüdiñ; aqalli oldı: S2'de aqallidür / anuñ: Ü'de anıñ; ekşeri: M1, Ü ve S2'de keşri.
- 889 M2 ve Ü'de 883, S1'de 845, S2'de 884; şalāt-ı: M1 ve S1'de şalāt, M2'de şalāvat-ı; şubhı: S1'de şubh; kılduqça: Ü ve E'de kıldıqça / e'üzü diye: M2'de e'üzüye; üç: M2, Ü ve S2'de üç; idine: M2 ve Ü'de edine.
- 890 M2 ve Ü'de 884, S1'de 846, S2'de 885; okıya: M2, S1, Ü, E ve S2'de okuya; Haşr: S1 ve Ü'de Haşr'ı / anuñ: M2, S1, Ü ve S2'de bunuñ; hergiz: M1 ve E'de hirgiz.
- 891 M2 ve Ü'de 885, S1'de 847, S2'de 886.

892 M2 ve Ü'de 886, S1'de 848, S2'de 887; itdükde: Ü ve E'de itdikde; bularuñ: Ü ve E'de bunlarıñ; pesinde: S1 ve Ü'de peşinde / oқыya: S1, Ü ve S2'de oқыya; kez: S1'de kerre.

Başlık: Fi'l-misvāk: M2 ve S1'de Fi'-l-misvāki.

893 M2 ve Ü'de 887, S1'de 849, S2'de 888 / olsa: M2, S1, Ü ve S2'de ola.

894 M2 ve Ü'de 888, S1'de 850, S2'de 889; vuzū: Ü ve S2'de vuzū'; ıtıtına: M2, Ü ve S2'de ıtıtuna, S1'de ıtıta ne / uyıudan: M2, Ü, E ve S2'de uyıudan.

895 M2 ve Ü'de 889, S1'de 851, S2'de 890 / naııl: Ü'de naııl; eyleseydi: S1'de olsaydı.

896 M2 ve Ü'de 890, S1'de 852, S2'de 891; isti'māl-i: Ü'de isti'māl / anuñla: M1'de onuñla, Ü, E ve S2'de anıñla; ide: S1'de anda.

Başlık: Fī ādābi'd-du'ā': M2 ve S1'de Fī ādābi'd-du'ā'i, Ü'de yok.

897 M2 ve Ü'de 891, S1'de 853, S2'de 892; bürāder: S1'de birāder; ŷenā-ü Haııı ile: M2, S1, Ü ve S2'de ŷenā'-i Haııı-ıla; eyle: S1'de it; ibtidāyi: Ü'de ibtidā'i.

898 M2 ve Ü'de 892, S1'de 854, S2'de 893; resūl ü: S1'de resūl, Ü, E ve S2'de resūl i; bā-şafāya: S2'de Muşafā'ya / aşıāb u: M2, Ü ve S2'de aşıāb ı.

899 M2 ve Ü'de 893, S1'de 855, S2'de 894; mü'minīn ü: Ü'de mü'minīn i / Müslimīn ü: Ü'de Müslimīn i.

900 M2 ve Ü'de 894, S1'de 856, S2'de 895, vālideyni: M1 ve M2'de vālidini, S1'de vālideni; ıayr-ıla: E'de ıayr ile / añ: M2, S1 ve Ü'de yok; ger: S2'de yok; varsa: M1, M2, S1, Ü ve S2'de var-ısa; üstāz: S1, Ü ve S2'de üstād.

901 M2 ve Ü'de 895, S1'de 857, S2'de 896; ıardaşlarıñ: S1, Ü ve E'de ıardaşlarıñ / her birin ismile irāde: S1'de ismile her birin azāde.

- 902 M2 ve Ü'de 896, S1'de 858, S2'de 897; tazarru'larla: S1'de tazarru'la; şenâyı: M2 ve S2'de niyâzı, S1 ve Ü'de şenâ'i / ihfâ-y-ıla: Ü'de ihfâ'ile, E'de ihfâ ile; du'âyı: S1 ve Ü'de du'â'i.
- 903 M2 ve Ü'de 897, S1'de 859, S2'de 898; der-gâh-ı: S1'de der-gâh / elüñ: M1, S1, Ü, E ve S2'de eliñ; kaldur: Ü ve E'de kaldır.
- 904 M2 ve Ü'de 898, S1'de 860, S2'de 899 / ikrâr: S1'de tevbe.
- 905 M2 ve Ü'de 899, S1'de 861, S2'de 900; kanlu yaşı: M1, M2 ve S2'de kanlı yaşı, S1'de gözleriñ; gözleriñ: S1'de yaşını, Ü ve E'de gözleriñ; hem: M2, S1, Ü, E ve S2'de hep / niyâzuñda: S1, Ü ve E'de niyâziñda; sözleriñ: S1, Ü ve E'de sözleriñ; hem: M2, S1, Ü, E ve S2'de hep.
- 906 M2 ve Ü'de 900, S1'de 862, S2'de 901; 'afv ı: M2, Ü, E ve S2'de 'afv u / rızâ vü: Ü'de rızâ'i; tevfiğ u: S1'de tevfiğ.
- 907 M2 ve Ü'de 901, S1'de 863, S2'de 902; dağı: M1, M2 ve Ü'de de.
- 908 M2 ve Ü'de 902, S1'de 864, S2'de 903; luğf-u: S1'de luğf, Ü ve E'de luğf-ı.
- 909 M2 ve Ü'de 903, S1'de 865, S2'de 904; şükr eyle: M1'de şükr-ile, M2 ve S1'de şükr ile, Ü'de şükür eyle; Hâkğ'uñ: Ü ve E'de Hâkğ'uñ / ki: Ü ve E'de ki tã; olasin: S1'de olsun; çün: M2, S1, Ü, E ve S2'de yok.
- Başlık: Fi'l-evlâd ve'l-ezvâc: M2'de Fi'l-ezvâci ve'l-evlâdi, S1'de Veşâyâ fi'l-evlâdi ve'l-ezvâci, Ü'de yok, S2'de Fi'l-ezvâc ve'l-evlâd.
- 910 M2 ve Ü'de 904, S1'de 866, S2'de 905; evlâd u: M2 ve Ü'de evzâc ı, S1'de evlâd ı, S2'de evzâc u; evzâcına: M2, Ü ve S2'de evlâdına / 'ilm ile: M2, E ve S2'de 'ilm-ile.
- 911 M2 ve Ü'de 905, S1'de 867, S2'de 906.
- 912 M2 ve Ü'de 906, S1'de 868, S2'de 907; yirlerine: M2, Ü ve S2'de yerlerine / tehniyyeye: M1 ve Ü'de tehniyye.

- 913 M2 ve Ü'de 907, S1'de 869, S2'de 908 / nisānuñ: Ü ve E'de nisāniñ; sözini: M2, Ü ve E'de sözüni.
- 914 M2 ve Ü'de 908, S1'de 870, S2'de 909; emr-i: S1'de mu'azzam; mu'azzam: S1'de emr, E'de mu'zam.
- 915 M2 ve Ü'de 909, S1'de 871, S2'de 910.
- 916 M2 ve Ü'de 910, S1'de 872, S2'de 911; tedbīr-i: Ü'de tedbīr; güdeler: S1 ve Ü'de göreler / gāhī: S1'de gāh; muvāfaqat: M1 ve S1'de muvāfiqat.
- 917 M2 ve Ü'de 911, S1'de 873, S2'de 912; ḥüsn-i: M2 ve Ü'de ḥüsn-ü; mu'aşeretde: M2, S1, Ü, E ve S2'de mu'aşeretle; hem dem: M2, S1 ve Ü'de nevām, E'de kıvām, S2'de tevām.
- 918 M2 ve Ü'de 912, S1'de 874, S2'de 913; müşāb: Ü'de meşāb; olur: M1 ve E'de ola, S1 ve Ü'de olup / suç: S1'de yok; degülse: M2, E ve S2'de degilse.
- 919 M2 ve Ü'de 913, S1'de 875, S2'de 914; geydürmeye: M1'de geydürme, S1'de giydermeye, E'de geydirmeye / vü: S1 ve Ü'de ve.
- 920 M2 ve Ü'de 914, S1'de 876, S2'de 915; ḫinā: M2 ve S2'de ḫinā, S1 ve Ü'de ḫinnā; oğlancuıklarına: M2 ve E'de oğlancıklarına / ne: S2'de vü ne.
- 921 M2 ve Ü'de 915, S1'de 877, S2'de 916; yedi: S1'de yiddi, E'de yidi / hem anı: S1'de daḫı hem; ḫındura: S1'de ḫandurup, E'de ḫındıra; niyāza: S2'de namāza.
- 922 M2 ve Ü'de 916, S1'de 878, S2'de 917; itmez ise: M2 ve S2'de kılmaz-ısa, Ü'de itmez-ise / ḫutmaz ise: M2 ve Ü'de ḫutmaz-ısa.

Başlık: Fi't-tilmīz: Ü'de yok.

- 923 M2 ve Ü'de 917, S1'de 879, S2'de 918; şākirdin: M1'de şākirdini / anuñ: S2'de anıñ; terbiyesin: E'de terbiyetinde.

Başlık: Fi'l-istigfār: Ü'de yok.

- 924 M2 ve Ü'de 918, S1'de 880, S2'de 919.

- 925 M2 ve Ü'de 919, S1'de 881, S2'de 920 / tevfiḳ-ı: S1 ve Ü'de tevfiḳ.
- 926 M2 ve Ü'de 920, S1'de 882, S2'de 921; ḥamd-ıla: S1'de istiḡfār, Ü'de ḥamd ile; istiḡfārı: S1'de ḥamd-ıla, Ü'de istiḡfār / oḡuya: S1'de oḡıya; du'ā'i: M2, E ve S2'de du'āyı.
- Başlık: Fi'l-veşāyā'l-müte'alliḳat bi'l-muḥtaẓar ve'l-meyyit: M2 ve S1'de Fi'l-veşāyā'l-müte'alliḳati bi'l-muḥtaẓar meyyiti, Ü'de yok, E'de Veşāyā müte'alliḳat bi'l-muḥtaẓar ve'l-meyyit.
- 927 M2 ve Ü'de 921, S1'de 883, S2'de 922, yārān u: M2, Ü ve S2'de yārān ı, S1'de yārān / marāzum: S1, Ü, E ve S2'de marāzım.
- 928 M2 ve Ü'de 922, S1'de 884, S2'de 923; tevḥīd ü: M2, Ü, E ve S2'de tevḥīd i / Ḳur'ān'ı: S1'de Ḳur'ān.
- 929 M2 ve Ü'de 923, S1'de 885, S2'de 924; ihvān u: M1 ve S2'de ihvān, M2'de ihvān ı, Ü'de ihvāna / oḡıya: M2, Ü, E ve S2'de oḡuya; sūre-i İḥlāş'ı: M1'de sū-i İḥlāş, S1 ve E'de sūre-i İḥlāş.
- 930 M2 ve Ü'de 924, S1'de 886, S2'de 925; diyüp: Ü'de deyüp; baña: E'de hem; hem: S1'de yok, E'de baña / oḡuya: S1'de oḡıya; du'āyı: M1'de du'āısı, S1'de du'ā, Ü ve S2'de du'ā'i.
- 931 M2 ve Ü'de 925, S1'de 887, S2'de 926; zıkr: Ü'de zıkir; Ḥaḳḳ'uñ: Ü ve E'de Ḥaḳḳ'ıñ.
- 932 M2 ve Ü'de 926, S1'de 888, S2'de 927; āyāt u: M2'de āyāt, S1'de āyāt ı / oḡunup: S1 ve S2'de oḡınup.
- 933 M2 ve Ü'de 927, S1'de 889, S2'de 928 / kendü: M1 ve E'de kendi.
- 934 M2 ve Ü'de 928, S1'de 890, S2'de 929; di: S1'de de; diyü: Ü'de deyü; itmeyeler: M2, S1 ve Ü'de eylemeye / itmeyeler: M2, S1, Ü ve S2'de eylemeye.

- 935 M2 ve Ü'de 929, S1'de 891, S2'de 930; lisānımla: M2'de lisānımda, S1'de lisānıma; tevḥīd: S1'de temcīd / temcīd: S1'de tevḥīd.
- 936 M2 ve Ü'de 930, S1'de 892, S2'de 931 / didügüm: M2, E ve S2'de didigim; yiter: M2'de yeter.
- 937 M2 ve Ü'de 931, S1'de 893, S2'de 932; dehānumdan: M1'de dihānumdan, S1'de dihānımda, Ü'de dihānumdan, E ve S2'de dehānumdan / tevḥīd ü: M2, Ü, E ve S2'de tevḥīd i.
- 938 M2 ve Ü'de 932, S1'de 894, S2'de 933; ta'līm: S1'de tefhīm / tefhīm: S1'de ta'līm.
- 939 M2 ve Ü'de 933, S1'de 895, S2'de 934; ıasığı: S1'de ıasığı; yolmağı muḥkem: S1'de yolunmağı hem, Ü'de yolumağı hem.
- 940 M2 ve Ü'de 934, S1'de 896, S2'de 935 / öldükden: M1, M2, E ve S2'de ölerden; cā'iz: S1 ve E'de cāyiz.
- 941 M2 ve Ü'de 935, S1'de 897, S2'de 936; ğusl: Ü'de ğusül; itdüreler: E'de itdireler / olmazsa: M1'de degül ise, E'de degilse; alduralar: E'de aldıralar.
- 942 M2 ve Ü'de 936, S1'de 898, S2'de 937 / yönüm: M2, S1 ve Ü'de yönümi; karşı döndüreler: M2, S1 ve Ü'de döndüre anlar.
- 943 M2 ve Ü'de 937, S1'de 899, S2'de 938 / Dağı pesi kıra'at itdüreler: M1 ve E'de Pes andan sonra pes okıyalar, S1'de Dağı pesin kıra'at itdüreler, S2'de Dağı pes kıra'at itdüreler.
- 944 M2 ve Ü'de 938, S1'de 900, S2'de 939; mevt: M1'de mevti / yanımda: S1, Ü, E ve S2'de yanımda.
- 945 M2 ve Ü'de 939, S1'de 901, S2'de 940; itdürmeyeler: E'de itdirmeyeler.

- 946 M2 ve Ü'de 940, S1'de 902, S2'de 941; tevbe ideler: S1'de dilde tevbe; dilden: M1, Ü ve E'de dilde, S1'de ideler; benimçün: M1 ve E'de benimçün, S1'de benim-içün / faķīrūñ: S1, Ü ve E'de faķīriñ.
- 947 M2 ve Ü'de 941, S1'de 903, S2'de 942; ayru: Ü'de ayrı; tatlu: E'de tatlı / rūhum: Ü ve S2'de rūhım; bedenden: Ü'de yedinden.
- 948 M2 ve Ü'de 942, S1'de 904, S2'de 943 / üç: S1'de üç yā; biş: M2, S1, Ü ve S2'de beş; yidi: M1'de yiddi; M2, S1, Ü ve S2'de yedi; itdüreler: E'de itdireler. Başlık: Fī işķāti'ş-şalāt: Ü'de yok.
- 949 M2 ve Ü'de 943, S1'de 905, S2'de 944 / kesb: Ü'de kesib; idici: M1 ve E'de yiyici.
- 950 M2 ve Ü'de 944, S1'de 906, S2'de 945.
- 951 M2 ve Ü'de 945, S1'de 907, S2'de 946; muhtāc: E'de muhtāc u; şālih iki: S1'de iki şālih.
- 952 M2 ve Ü'de 946, S1'de 908, S2'de 947; ecānibden olursa baña: M2, Ü ve S2'de eger aħbābdan olursa, S1'de eger aħbābdan olur-ısa / telāmīzūmden: M2 ve Ü'de telāmīzimden, S1'de telāmīzinden, E ve S2'de tilāmīzimden; evlā: M2, S1, Ü ve S2'de a'lā.
- 953 M2 ve Ü'de 947, S1'de 909, S2'de 948; götüre: S1, Ü ve S2'de getüre / üçünden: Ü ve E'de üçünden; kimse: E'de kes.
- 954 M2 ve Ü'de 948, S1'de 910, S2'de 949 / günlük: M1, M2, S1, Ü ve E'de günlük; namāzuma: M1, Ü, E ve S2'de namāzıma, S1'de namāzına.
- 955 M2 ve Ü'de 949, S1'de 911, S2'de 950; Muħammed bin Pir 'Alī'nūñ: M2 ve S2'de 'Alī ođlı Muħammed'ūñ, S1'de 'Alī ođlı Muħammed'iñ, Ü'de 'Alī ođlı Muħammed'iñ, E'de Muħammed bün-ü Pir 'Alī'niñ / şalātı için: S1'de şalātıçun, Ü'de şalātı; ey: M2'de iy.

- 956 M2 ve Ü'de 950, S1'de 912, S2'de 951; anuñçun: S1'de anuñ-ıçun, Ü ve S2'de anıñçun; dise: M2, S1, Ü, E ve S2'de diye; virdüm: Ü ve E'de virdim; şunı: S1'de şivānı / itdüm: E'de itdim.
- 957 M2 ve Ü'de 951, S1'de 913, S2'de 952; itdükde: Ü ve E'de itdikde; ol: S1'de o / milki: S1 ve E'de mülki; olduğını: M1 ve S2'de olduğunı, Ü'de olduğıçun.
- 958 M2 ve Ü'de 952, S1'de 914, S2'de 953; ĩb-ü: M2 ve E'de ĩb-i, S1'de ĩb, Ü'de tayyib-i; hātır ile: M2, Ü ve S2'de hātır-ıla / şahş-ı: S1'de şahş; āhar ile: M2, Ü ve S2'de āhar-ıla.
- 959 M2 ve Ü'de 953, S1'de 915, S2'de 954; veliyy-i: S1'de velī; aqrebüm: M2 ve Ü'de aqrebem, S1'de aqrebim olan, E ve S2'de aqrebim; niçe: Ü ve E'de nice; didise: M1'de didi ise, Ü'de der-ise / devr: M1'de der, Ü'de devir; eyledise: M1'de eyledi ise.
- 960 M2 ve Ü'de 954, S1'de 916, S2'de 955; öyle: S1'de eyle / niçe: Ü'de nice; itdi ise böyle: S1'de itdise öyle, Ü'de devir itdise öyle.
- 961 M2 ve Ü'de 955, S1'de 917, S2'de 956; öyle: E ve S2'de öyil.
- 962 M2 ve Ü'de 956, S1'de 918, S2'de 957; mevtüm: M1, M2, Ü, E ve S2'de mevtim; vaqt: Ü'de vaqıt / olıncaq: M2, S1, Ü, E ve S2'de olıcaq.
- 963 M2 ve Ü'de 957, S1'de 919, S2'de 958; devr: Ü'de devir; ide hem: S1'de ideler / munzam: S1'de manzum.
- 964 M2 ve Ü'de 958, S1'de 920, S2'de 959; vaqt: Ü ve S2'de vaqıt; temāmet: S1'de tamām / her bir nişf-ı: M1, M2 ve Ü'de nişf-ı, S1'de nişf.
- 965 M2 ve Ü'de 959, S1'de 921, S2'de 960; dir iseñ: M2, S1 ve S2'de dir-iseñ, Ü'de der iseñ; nişf-ı: S1'de nişf; şā': Ü'de şağ; ola: M2, S1, Ü ve S2'de olur / biş: M2, S1, Ü ve S2'de beş; ola: M2, S1, Ü ve S2'de olur.

Başlık: Fī ıṣkātı'ş-şavm ve'z-zekāt ve'l-uḍhiyyet ve'l-fiṭrat ve'n-nüzūr: M2'de Fī ıṣkātı'ş-şavm ve'z-zekāt ve'l-uḍhiyyeti ve'l-fiṭrati ve'n-nüzūri, S1'de Fī ıṣkātı'ş-şavmin ve zekātin ve uḍhiyyetin ve fiṭratın ve nüzūrin ve ḥukūki 'ibādin, Ü'de Fī ıṣkātı'ş-şalāt ve'z-zekāt ve'l-uḍhiyyeti ve'l-fiṭri ve'n-nüzūri, E'de yok.

966 M2 ve Ü'de 960, S1'de 922, S2'de 961; çün: E'de çü; şalātuñ: Ü ve E'de şalātuñ; devri: M1'de devr; ey: M2'de iy.

967 M2 ve Ü'de 961, S1'de 923, S2'de 962; şıyāmum: Ü, E ve S2'de şıyāmım; ide: Ü'de idem / zekāt için: M2, Ü, E ve S2'de zekātiçun, S1'de zekāt-uçun.

968 M2 ve Ü'de 962, S1'de 924, S2'de 963; devr: Ü ve S2'de devir; anuñ-ıçun: E'de anıñ-ıçun, S2'de anuñçun / kurbān ı: S1'de kurbān, E ve S2'de kurbān u.

969 M2 ve Ü'de 963, S1'de 925, S2'de 964; her birisinde: M1'de birisinde, S1'de her birisinden; devr-i: S1'de devr / ḥaqq-ı 'abd: Ü'de ḥaqq 'abdi.

970 M2 ve Ü'de 964, S1'de 926, S2'de 965; aqça kim her: M2 ve S2'de aqça her, S1 ve Ü'de soñra aqça / veliye: M1, M2 ve Ü'de veliye, S1'de veliyye.

971 M2 ve Ü'de 965, S1'de 927, S2'de 966 / itdüm: Ü'de itdim.

972 M2 ve Ü'de 966, S1'de 928, S2'de 967; veliyy-i: S1'de veli; aqrebem: M1, S1, E ve S2'de aqrebim; dañı: S1'de olan / aqçasın: S2'de aqça.

973 M2 ve Ü'de 967, S1'de 929, S2'de 968; bulup: S2'de alup / rūḥuma: M1, Ü ve S2'de rūḥıma; a'tā: M1, S1, Ü, E ve S2'de i'tā.

Başlık: Fī ḥufri'l-ḳabr: M2 ve S1'de Fī ḥufri'l-ḳabir, Ü'de yok.

974 M2 ve Ü'de 968, S1'de 930, S2'de 969; Pes andan soñra iki kimse bula: M2, S1, Ü ve S2'de Velī bula pes andan iki kimse, E'de Pes andan soñra bula iki kimse / ḳabir: Ü'de ḳabr; ḳazıcıardan: M2, S1, Ü ve S2'de ḳazıcılar; her:

- S1'de yok; kim ola: M2, Ü ve S2'de kimler ise, S1'de kimler var-ısa, E'de kim ise.
- 975 M2 ve Ü'de 969, S1'de 931, S2'de 970; Müslimîn'ün: Ü'de Müslimîn'in / kazuñ: M1, S1, Ü ve E'de kazıñ; şālihüñ: Ü ve E'de şālihiñ; kabri: M1'de kabır.
- 976 M2 ve Ü'de 976, S1'de 932, S2'de 971 / mālumdan: M1, M2, Ü ve E'de mālımdan, S2'de mālından.
- 977 M2 ve Ü'de 971, S1'de 933, S2'de 972; kendü: M2 ve S2'de kendi, E'de kendim; boyumca: M1'de boyımca, E'de boyunca / enüñ: M2, S1, Ü ve S2'de hem, E'de eniñ; hem ola eni: M2 ve S2'de eniligi ola, S1 ve Ü'de enlülige ola, E'de hem ola 'umkı; yarusınca: S1'de yarusınca.
- 978 M2 ve Ü'de 972, S1'de 934, S2'de 973; ferāğ: S1'de firāğ, Ü'de silik; itdiklerinden: Ü ve E'de itdiklerinden; bundan: M1 ve E'de bunda / kazalar: E'de kazına; cānibinden: E'de cānibinde.
- 979 M2 ve Ü'de 973, S1'de 935, S2'de 974; şığacaç: M1, M2, S1'de şığıcaç; laħd: Ü'de laħid / hemān: M1 ve E'de tamām; yir: M2 ve S2'de yer.
Başlık: Fi't-tekfīn: M1 ve Ü'de yok.
- 980 M2 ve Ü'de 974, S1'de 936, S2'de 975 / bizden: M2, S1, Ü ve S2'de bezden.
- 981 M2 ve Ü'de 975, S1'de 937, S2'de 976; velākin: S2'de velīkin.
- 982 M2 ve Ü'de 976, S1'de 938, S2'de 977; mālumdan: M1, M2, Ü, E ve S2'de mālımdan / çün-ki ol: M1'de çün-ki; encāmı: S1 ve Ü'de encām.
- 983 M2 ve Ü'de 977, S1'de 939, S2'de 978; gezdüreler: E'de gezdireler / üç: M1'de üç yā; biş: M2, S1, Ü ve S2'de beş; yidi: M2, Ü ve S2'de yedi, S1'de yiddi; devr: Ü'de devir; itdüreler: E'de itdireler.
Başlık: Fī ğusli'l-meyyit: M2'de Fī ğusli'l-meyyiti, S1'de Fī ğaşlü'l-meyyiti, Ü'de yok, S2'de Fī ğasli'l-meyyit.

- 984 M2 ve Ü'de 978, S1'de 940, S2'de 979; pes andan: M2, S1, Ü ve S2'de bulardan.
- 985 M2 ve Ü'de 979, S1'de 941, S2'de 980; tahta: Ü'de tahtayı, E'de taht; vaz': Ü ve S2'de vazı'; olına: M1, M2, Ü ve E'de oluna / meyyitüm: S1'de şoñra, Ü, E ve S2'de meyyitim; üstinde: M1, M2, Ü ve E'de üstünde.
- 986 M2 ve Ü'de 980, S1'de 942, S2'de 981 / geçen: S1 ve E'de giçen; devr: Ü ve S2'de devir.
- 987 M2 ve Ü'de 981, S1'de 943, S2'de 982; kimsene: S2'de kimse; anuñ: Ü ve E'de anıñ.
- 988 M2 ve Ü'de 982, S1'de 944, S2'de 983 / kimse: E'de kes.
- 989 M2 ve Ü'de 983, S1'de 945, S2'de 984; vuzū: S1'de vuzū'ı, S2'de vuzū' / ideler: M1'de ide.
- 990 M2 ve Ü'de 984, S1'de 946, S2'de 985; şer'î: M2, S1, Ü ve S2'de şer'i; yire: E'de yir.
- 991 M2 ve Ü'de 985, S1'de 947, S2'de 986; şu: S1'de yok, Ü'de şuyı; hıtmî: M1, M2, S1 ve E'de hıtmî / şaçalum: M1, M2, Ü, E ve S2'de şaçalım; şuyıla: S1'de şu-y-ıla.
- 992 M2 ve Ü'de 986, S1'de 948, S2'de 987; āhir şu ki: S1'de āher şuyı / o şuyuñ içine: M2, S1 ve S2'de anuñ içine hem, Ü'de anıñ içine hem; ekeler: M2, S1, Ü ve S2'de katarlar.
- 993 M2 ve Ü'de 987, S1'de 949, S2'de 988; ğasil: S1'de ğasl-i, E'de ğusül / velî: M1, E ve S2'de velîm.
- 994 M2 ve Ü'de 988, S1'de 950, S2'de 989; zıkr: Ü ve S2'de zikir; olunduğı: E ve S2'de olunduğı.

Başlık: Fî şalâti'l-meyyit: S1'de Fî şalâti'l-meyyiti, Ü'de yok.

- 995 M2 ve Ü'de 989, S1'de 951, S2'de 990 / ya'ni: S1'de cem'; cem': S1'de olup, S2'de cemi'; olup: M2'de olu, S1'de ya'nî.
- 996 M2 ve Ü'de 990, S1'de 952, S2'de 991; eyleyüp: S1'de idüp.
- 997 M2 ve Ü'de 991, S1'de 953, S2'de 992; olan: M1'de ola.
- 998 M2 ve Ü'de 992, S1'de 954, S2'de 993; çok: M2 ve S2'de çoğ / yidi: M2, Ü ve S2'de yedi, S1'de yiddi; olsa: S1'de olursa.
- 999 M2 ve Ü'de 993, S1'de 955, S2'de 994 / zikr: Ü'de zikri.
Başlık: Fî ādābi'd-defn ve mekrūhātih: M2'de Fî ādābi'd-defn ve mekrūhātihi, S1'de Fî ādābi'd-defni'l-meyyiti ve mekrūhātihi, Ü'de yok.
- 1000 M2 ve Ü'de 994, S1'de 956, S2'de 995; iledicek: M2 ve Ü'de eleticek, S1 ve E'de ileticek, S2'de ileyicek; kabrūme: M1, M2, Ü, E ve S2'de kabrime / Müsülmān: S1'de Müsilmān, Ü ve S2'de Müslimān.
- 1001 M2 ve Ü'de 995, S1'de 957, S2'de 996; cenāzem: M1 ve S1'de cenāzim; içerü: Ü'de içeri; važ': S1'de važa', Ü'de važi' / lahd: Ü'de lahid.
- 1002 M2 ve Ü'de 996, S1'de 958, S2'de 997 / lahdi: M1'de lahd; kerpüçle: S1'de kerpüçle.
- 1003 M2 ve Ü'de 997, S1'de 959, S2'de 998; daħı: S1, Ü ve S2'de velî; lahdüñ: Ü ve E'de lahdiñ; ağızını: S1 ve Ü'de ağızın / oğuya: S1 ve E'de oğıya.
- 1004 M2 ve Ü'de 998, S1'de 960, S2'de 999; kerpüç: S1'de kerpüç; bulunmazsa: M1, M2, S1, Ü ve E'de bulunmazsa / dayaya: S1'de dike; lahdüñ: Ü ve E'de lahdiñ.
- 1005 M2 ve Ü'de 999, S1'de 961, S2'de 1000; ağac: M2 ve E'de ağaç; kiremüd: M2 ve S1'de kiremit, Ü, E ve S2'de kiremid / hıç: M2'de hic; važ': M2 ve Ü'de važi'.
- 1006 M2 ve Ü'de 1000, S1'de 962, S2'de 1001; važ': M2 ve Ü'de važi' / tulduralar: M1, S1 ve Ü'de dolduralar.

1007 M2 ve Ü'de 1001, S1'de 963, S2'de 1002; toprağı: Ü'de toprağı / yüksek: M2, S1, Ü ve S2'de artuğ.

1008 M2 ve Ü'de 1002, S1'de 964, S2'de 1003; ihvān: M2, S1, Ü ve S2'de yārān / rīzān: M2, S1 ve Ü'de zīrān.

1009 M2 ve Ü'de 1003, S1'de 965, S2'de 1004; yolınca: M2 ve S1'de yolunca / ucundan: Ü'de ucundan.

Başlık: Fi'd-du'ā'i ba'de'd-defn: M2, S1 ve Ü'de Fi'd-du'ā'i ba'de'd-defn, E'de 1010. beyitten sonra Fi'd-du'ā' ba'de'd-defn.

1010 M2 ve Ü'de 1004, S1'de 966, S2'de 1005.

1011 M2 ve Ü'de 1005, S1'de 967, S2'de 1006 / başından: Ü'de başında; oğuya: S1, E ve S2'de oğuya.

1012 M2 ve Ü'de 1006, S1'de 968, S2'de 1007; biri dağı: S1'de dağı biri; diye: M2, S1, Ü ve S2'de yine / olunca: M2 ve Ü'de olunca; oğuya: Ü'de oğuya.

1013 M2 ve Ü'de 1007, S1'de 969, S2'de 1008 / bir birine: S1'de ol vağıtde; hem o ğalde: S1'de bir birine, Ü'de ol vağıtde.

1014 M2 ve Ü'de 1008, S1'de 970, S2'de 1009; dilek: Ü'de dilik.

Başlık: Fi'l-ķırā'at 'ale'l-ķabr: M2 ve S1'de Fi'l-ķırā'ati 'ale'l-ķabri, Ü'de yok.

1015 M2 ve Ü'de 1009, S1'de 971, S2'de 1010; oğuyalar: S1 ve E'de oğuyalar / ey: M2 ve S2'de iy.

1016 M2 ve Ü'de 1010, S1'de 972, S2'de 1011; oğuna: S1'de oğuya, S2'de oğına; sūretü'l-İhlāş: Ü ve E'de sūretü'l-İhlāş'; bār: M1, M2, Ü ve E'de yār / mu'avvezeteyin: M1, Ü, E ve S2'de mu'avvezeteyn; ey: S2'de iy.

1017 M2 ve Ü'de 1011, S1'de 973, S2'de 1012; Fātiħa'yla: S1'de Fātiħa-y-ıla, E'de Fātiħa ile.

1018 M2 ve Ü'de 1012, S1'de 974, S2'de 1013 / hem: E'de yok; ey: M2 ve S2'de iy.

1019 M2 ve Ü'de 1013, S1'de 975, S2'de 1014.

1020 M2 ve Ü'de 1014, S1'de 976, S2'de 1015; şevābın dille: M1'de burın dil ile, E'de ucurn dil ile / virdüñ: S1, Ü, E ve S2'de virdiñ.

Başlık: Fi'l-keffāreti'ş-şavm ve'l-yemīn: M2 ve S1'de Fi'l-keffāreti'ş-şavmi ve'l-yemīni, Ü'de Fī keffāreti'ş-şavmi ve'l-yemīni, E ve S2'de Fī keffāreti'ş-şavm ve'l-yemīn.

1021 M2 ve Ü'de 1015, S1'de 977, S2'de 1016.

1022 M2 ve Ü'de 1016, S1'de 978, S2'de 1017 / şavmımçun: M1'de şavmum içün.

1023 M2 ve Ü'de 1017, S1'de 979, S2'de 1018.

1024 M2 ve Ü'de 1018, S1'de 980, S2'de 1019; zıkr: Ü'de zıkir.

Başlık: Fi't-telķīn 'ale'l-ķabr: M2'de Fi't-telķīn 'ale'l-ķabri, S1'de Fi't-telķīni 'ale'l-ķabri, Ü'de yok.

1025 M2 ve Ü'de 1019, S1'de 981, S2'de 1020 / benümle: M2, Ü, E ve S2'de benimle; Müsülmān: S1, Ü ve S2'de Müslimān.

1026 M2 ve Ü'de 1020, S1'de 982, S2'de 1021 / karşısunı: M1'de karşısunı.

1027 M2 ve Ü'de 1021, S1'de 983, S2'de 1022; ibn-i: M2 ve E'de bün-ü, S1 ve Ü'de bin-i / üç: M2 ve Ü'de üç; diyücek: S1 ve Ü'de deyücek, E'de diyicek; oқыya: Ü'de oқыya.

1028 M2 ve Ü'de 1022, S1'de 984, S2'de 1023; olunca diyüp: Ü'de olunca deyüp; ol: M2'de iy, S1, Ü ve S2'de ey / üç: M2 ve Ü'de üç; bunı: Ü'de anı.

1029 M2 ve Ü'de 1023, S1'de 985, S2'de 1024; üç kerre ide: M2, Ü ve S2'de eyleye üç kez, S1'de üç kez eyleye / te'ennī vü tefekkür ile: M2, S1, Ü ve S2'de te'ennīle tefekkürle; tebyīn: M1 ve M2'de tebyin, Ü ve S2'de ide tebyīn.

1030 M2 ve Ü'de 1024, S1'de 986, S2'de 1025; oқыya: M2, Ü ve S2'de oқыya /
eyleyecek: S1'de iylicecek.

Başlık: Fī mekrūhāti'l-қabr ve mendūbātih: M2, Ü, E ve S2'de yok, S1'de Fī
mekrūhāti'l-қabri ve mendūbātihā.

1031 M2 ve Ü'de 1025, S1'de 987, S2'de 1026; mezārum: M2, S1, Ü, E ve S2'de
mezārim / üstüme: M1'de üstime.

1032 M2 ve Ü'de 1026, S1'de 988, S2'de 1027; ayağ u: S1'de ayağ, Ü'de ayağı,
E'de ayaқ u / uzunca: S1'de uzunca.

1033 M2 ve Ü'de 1027, S1'de 989, S2'de 1028 / müzekkir: S1'de müzekker.

1034 M2 ve Ü'de 1028, S1'de 990, S2'de 1029.

1035 M2 ve Ü'de 1029, S1'de 991, S2'de 1030 / medfenüm: M2, Ü, E ve S2'de
medfenim.

1036 M2 ve Ü'de 1030, S1'de 992, S2'de 1031 / yüksek: S1'de artuқ.

1037 M2 ve Ü'de 1031, S1'de 993, S2'de 1032 / қabrūñ: S1, Ü ve E'de қabriñ;
leykin: M2'de līki, S1'de līk, Ü'de leyk, E ve S2'de līkin; ey: M2, Ü ve S2'de
iy / içerden: Ü ve S2'de içerüden.

Başlık: Fī mekrūhāti ehli'l-muşībetih ve mendūbātih: M2'de Fī mekrūhāti
ehli'l-muşībeti ve mendūbātihī, S1 ve Ü'de Fī mekrūhāti ehli'l-muşībeti ve
mendūbātihā, E ve S2'de Fī mekrūhāti ehli'l-muşībet ve mendūbātih.

1038 M2 ve Ü'de 1032, S1'de 994, S2'de 1033; evlād ı: M1'de evlādıma, S1'de
evlāduma, Ü ve E'de evlād u; ezvācuma: M1, M2 ve E'de ezvācıma; ey: M2'de
iy / iderem: M2, S1, Ü ve S2'de iderin; sā'ir ne: M2, S1 ve E'de sāyire, Ü ve
S2'de sā'ire.

1039 M2 ve Ü'de 1033, S1'de 995, S2'de 1034 / medh: Ü'de mediğ; ağıdurmayar:
E'de ağıdırmayar.

1040 M2 ve Ü'de 1034, S1'de 996, S2'de 1035; Dağı mevtüm günü yā-ğud yidimde:

M2'de Yā mevtümde yā yedinci günümde, S1'de Yā mevtümde yā yidinci günümde, Ü'de Yā mevtümde yā yedinci gününde, E'de Dağı mevtüm günü yā-ğud yidimde, S2'de Yā mevtümde yā yedinci günümde / Ya kırkıncı günümde yā yılımda: M2'de Yā yılımda yā kırkıncı günümde, S1'de Yā yılında yā kırkıncı günümde, Ü ve S2'de Yā yılımda yā kırkıncı günümde, E'de Yā kırkıncı günümde yā yılımda.

1041 M2 ve Ü'de 1035, S1'de 997, S2'de 1036.

1042 M2 ve Ü'de 1036, S1'de 998, S2'de 1037; eyleyüp: S1'de idüp / anıñla: E ve S2'de anıñla; rüñımı: Ü'de rüñımı.

1043 M2 ve Ü'de 1037, S1'de 999, S2'de 1038; ide: S'de idüp.

1044 M2 ve Ü'de 1038, S1'de 1000, S2'de 1039; i'ğāya: M1 ve S1'de a'ğāya; yoğsa: M1 ve S2'de yoğ-ısa, E'de yoğsa.

1045 M2 ve Ü'de 1039, S1'de 1001, S2'de 1040 / az u: S1 ve Ü'de az.

1046 M2 ve Ü'de 1040, S1'de 1002, S2'de 1041 / kerem: S1'de girih.

Başlık: Fī vaşiyeti'l-enbiyā': M2'de Fī vaşiyeti'l-enbiyā'i, S1'de Fī veşyā fi'l-enbiyā'i, Ü'de yok.

1047 M2 ve Ü'de 1041, S1'de 1003, S2'de 1042.

1048 M2 ve Ü'de 1042, S1'de 1004, S2'de 1043; vü: Ü'de ve / der-i: S1'de dir-i, Ü'de der; vü: S1'de ve.

1049 M2 ve Ü'de 1043, S1'de 1005, S2'de 1044; Allāh'a: Ü'de Allāh; dā'im: M2 ve E'de dāyim / 'ilm: S1, Ü ve S2'de 'ilim; tağşilinde: M2'de tağşiline; kâ'im: E'de kâyim.

1050 M2 ve Ü'de 1044, S1'de 1006, S2'de 1045 / kılalar: S1'de kılalar; tağvā ile: Ü'de tağvāyı ile, S2'de tağvā-y-ıla.

1051 M2 ve Ü'de 1045, S1'de 1007, S2'de 1046 / cihāt u: M2, Ü ve S2'de cihāt ı,
S1'de cehāt u; manşıba: S1'de manşuba.

1052 M2 ve Ü'de 1046, S1'de 1008, S2'de 1047 / niçe: Ü'de nice.

Başlık: Zeyl-i veşâyā fi'l-istincā': M2'de Bābi'l-istincā'i, S1'de Veşâyā fi'l-
istincā'i, Ü'de yok, E'de Zeyli'l-veşâyā fi'l-istincā', S2'de Zeyl-i veşâyā
bābi'l-istincā'.

1053 M2 ve Ü'de 1047, S1'de 1009, S2'de 1048; kaçāyı: M2, S1, Ü, E ve S2'de
kaçā'i.

1054 M2 ve Ü'de 1048, S1'de 1010, S2'de 1049, sünnet: S1'de lāzım; lāzım: S1'de
sünnet / tezekle: S1 ve E'de kesekle; bizle: M2 ve Ü'de bezle.

1055 M2 ve Ü'de 1049, S1'de 1011, S2'de 1050; velīkin: M2, S1, Ü ve S2'de
velākin / şu ile: M2, S1, Ü ve S2'de şu-y-ıla; yıkaamak: E ve S2'de yaykaamak.

1056 M2 ve Ü'de 1050, S1'de 1012, S2'de 1051; meger: M1'de meger dübür;
kenārına: M2, S1, Ü ve S2'de çevresine, E'de kıllarına; dübrüñ: Ü'de dübrüñ.

1057 M2 ve Ü'de 1051, S1'de 1013, S2'de 1052 / şu ile: M2, S1, Ü ve S2'de şu-y-
ıla.

1058 M2 ve Ü'de 1052, S1'de 1014, S2'de 1053; dağı sağı: M1'de dağı; elle: S1'de
el-ile; yunmak yā: M1'de yunmak.

1059 M2 ve Ü'de 1053, S1'de 1015, S2'de 1054; el-ile: M2, Ü ve S2'de el ile /
yolın: M1 ve Ü'de yolun.

1060 M2 ve Ü'de 1054, S1'de 1016, S2'de 1055; kemükle: S2'de kemikle; ey: M2
ve S2'de iy / ekl: S1 ve S2'de ekil.

1061 M2 ve Ü'de 1055, S1'de 1017, S2'de 1056; yiyecegi: M2'de yeyecegi; eşyā-y-
ıla: E'de eşyā ile.

1062 M2 ve Ü' de 1056, S1' de 1018, S2' de 1057; dönüben: M2, S1, E ve S2' de dönüp; kıbleye: M1 ve M2' de kıble; karşı: E' de karşı hem / karşı: M2, Ü, E ve S2' de doğru; turmak: M1' de durmak.

1063 M2 ve Ü' de 1057, S1' de 1019, S2' de 1058 / kim: S1' de ki.

Başlık: Fī farzı'l-vuzū': Bābu ferā'izi'l-vuzū'ı, S1 ve E' de Abdestūn Farzları, Ü' de yok, Bāb ferā'izi'l-vuzū'.

1064 M2 ve Ü' de 1058, S1' de 1020, S2' de 1059; vuzūnuñ: Ü' de vuzuniñ; ey: M2 ve S2' de iy; bürāder: S1' de birāder / eyle: S1' de iyile; qalbūñde: Ü, E ve S2' de qalbiñde.

1065 M2 ve Ü' de 1059, S1' de 1021, S2' de 1060.

1066 M2 ve Ü' de 1060, S1' de 1022, S2' de 1061; zıkr: S1' de farz, Ü' de zikir; olan farzuñ: S1' de olanlaruñ, Ü, E ve S2' de olan farziñ / rub'-u: E ve S2' de rub'-ı.

1067 M2 ve Ü' de 1061, S1' de 1023, S2' de 1062; farzuñ: Ü, E ve S2' de farziñ / topuqlarıla: M2 ve Ü' de topuqları ile; yayqamaqdur: S1' de yayqamaqdur.

Başlık: Fī süneni'l-vuzū'ı: Bābu süneni'l-vuzū'ı, S1 ve E' de Abdestūn sünetleri, Ü' de yok, S2' de Bāb süneni'l-vuzū'.

1068 M2 ve Ü' de 1062, S1' de 1024, S2' de 1063; vuzūya: Ü' de vuzū'ı; itdükde: Ü ve E' de itdikde; ey: M2 ve S2' de iy.

1069 M2 ve Ü' de 1063, S1' de 1025, S2' de 1064; tā bileklere: Ü' de bileklerine / eli: S1' de iki; üç: Ü' de üç.

1070 M2 ve Ü' de 1064, S1' de 1026, S2' de 1065; başladuqda: Ü ve E' de başladuqda; diye: S1' de ide, Ü' de deye / bunı: M2, S1, Ü ve S2' de anı; oqıya: M2, Ü ve S2' de oquya.

1071 M2 ve Ü' de 1065, S1' de 1027, S2' de 1066; eyleye: M2, S1 ve Ü' de misvāki, S2' de misvāk; isti'māl-i misvāk: M2, S1, Ü ve S2' de isti'māl itmek / Ki ya'nī

ağzını eyleye ol pāk: M2, Ü ve S2'de Fem enfa üçer kerre şu virmek, S1'de Fem i enfa üçer kerre şu virmek.

1072 M2 ve Ü'de 1066, S1'de 1028, S2'de 1067; a'zāy: S1 ve Ü'de a'zā'i.

1073 M2 ve Ü'de 1067, S1'de 1029, S2'de 1068; olınan: M1, Ü ve E'de olunan; şu ile: M2, S1 ve Ü'de şu-y-ıla, S2'de şuyyla; yine: S1'de neye / şu-y-ıla: M2'de şuyyla, E'de şu ile; olına: M1, M2 ve Ü'de oluna.

1074 M2 ve Ü'de 1068, S1'de 1030, S2'de 1069 / yirlerini: M2 ve Ü'de yerlerini.

1075 M2 ve Ü'de 1070, S1'de 1032, S2'de 1071; vuzū'a: M2, S1, Ü, E ve S2'de vuzūya; niyyet ile: M2, Ü ve S2'de niyyet-ile / bed'i şağdan işleye: M2 ve S1'de bed ide şağdan başlaya, Ü'de bed' ide şağdan başlaya, S2'de bed'a ide şağdan başlaya.

1076 M2 ve Ü'de 1069, S1'de 1031, S2'de 1070 / mesh: Ü'de mesh; be-gāyet: M2, S1, Ü ve S2'de temāmet.

1077 M2 ve Ü'de 1071, S1'de 1033, S2'de 1072; başı: M1 ve E'de başa; mesh: Ü'de mesh / el ü: M2, S1 ve Ü'de el.

Başlık: Fī mekrūhāti'l-vuzū'ı: M2'de Bābu mekrūhāti'l-vuzū'ı, S1 ve E'de Ab-destūñ mekrūhları, Ü ve S2'de yok.

1078 M2, S1, Ü ve S2'de yok; ab-destūñ: E'de ab-destiñ / itdükde: E'de itdükde.

1079 M2 ve Ü'de 1072, S1'de 1034, S2'de yok; elle: S1'de el-ile, E'de el ile; toğunmağ: M2, S1 ve Ü'de yapışmağ / pek pek: M1'de pek.

1080 M2 ve Ü'de 1073, S1'de 1035, S2'de yok; günde: E'de günden; şudan: M2'de şuyyla, S1 ve Ü'de şu-y-ıla; almak: S1'de hem / üçerden: M2'de üçer.

Başlık: Fī nevākışı'l-vuzū'ı: M2'de Bābu nevākışı'l-vuzū'ı, S1'de Ab-desti bozanlar, Ü'de yok, E'de Fī nevākışı'l-vuzū', S2'de Bāb nevākışı'l-vuzū'.

1081 M2 ve Ü'de 1074, S1'de 1036, S2'de 1073 / öñ ü: Ü'de öñ ve; rîh u: M2 ve Ü'de rîh ı, S1'de rîh.

1082 M2 ve Ü'de 1075, S1'de 1037, S2'de 1074; çıkan: Ü'de çıkar; yille: S1'de yil-ile, Ü'de yelle, E ve S2'de yil ile; bozılmaz: M1, M2, S1, Ü ve S2'de bozulmaz / vuzū'ı: M2, E ve S2'de vuzūyı; olmaz: M1, S1, Ü ve S2'de itmez.

1083 M2 ve Ü'de 1076, S1'de 1038, S2'de 1075; olmak: S1'de olsa / ya-ğud: M2 ve S2'de yā; şu: Ü'de yok; çıkup: M1'de çıkısa, M2 ve S2'de çıkuban; aqsalar: Ü'de aqsalar.

1084 M2 ve Ü'de 1077, S1'de 1039, S2'de 1076; mevzi'a: S1'de mevzi'; ki: S2'de yok, ğusli: S1'de ğasli, E'de ğusl, S2'de ğasil / ğusülde: M1 ve Ü'de ğusülden, S1 ve S2'de ğasilde; mevzi': S1'de mevzi'; yunıla: M2'de yunıla, E'de yunula.

1085 M2 ve Ü'de 1078, S1'de 1040, S2'de 1077; hem: S1'de yok; tolusınca: S1'de tolusunca, Ü'de dolısınca / degülse: M2, S1, E ve S2'de degilse.

1086 M2 ve Ü'de 1079, S1'de 1041, S2'de 1078; tayak: M1'de tayayak; uyusa: M2, Ü ve E'de uyuna, S1'de uyuya, S2'de uyna / vech: M1'de vechi, Ü'de vecih; alınsa: M2, S1, Ü, E ve S2'de alına.

1087 M2 ve Ü'de 1080, S1'de 1042, S2'de 1079.

1088 M2 ve Ü'de 1081, S2'de 1043, S2'de 1080 / kendü kendüden uğunu: M1'de kendi kendiden uğunup, E'de kendüden uğunubanı.

1089 M2 ve Ü'de 1082, S1'de 1044, S2'de 1081, zeni: S1'de zen.

Başlık: Fī furūzı'l-ğusül: M2'de Bābu furūzı'l-ğusül, S1 ve E'de ğuslūñ farzları, Ü'de yok, S2'de Bāb furūzı'l-ğusli.

1090 M2 ve Ü'de 1083, S1'de 1045, S2'de 1082; üç: Ü'de üç; hem: S2'de yok / kerre fem ü: M1'de kerre fem, M2'de kez ağıza, S1, Ü ve S2'de kez ağza; enfe: M2, S1, Ü ve S2'de burna.

1091 M2 ve Ü'de 1084, S2'de 1046, S2'de 1083; sâ'ir: M2, S1 ve E'de sâ'ir / farz-ı:
M1, S1 ve Ü'de farz.

Başlık: Fî süneni'l-ğusül: M2'de Bābu süneni'l-ğusül, S1 ve E'de
Ğuslüñ sünetleri, Ü'de yok, S2'de Bāb süneni'l-ğusl.

1092 M2 ve Ü'de 1085, S2'de 1047, S2'de 1084; bürāder: S1'de birāder / vuzū: Ü ve
S2'de vuzū'.

1093 M2 ve Ü'de 1086, S1'de 1048, S2'de 1085 / üç: Ü'de üç; komaq: M2, S1 ve
S2'de virmek.

1094 M2 ve Ü'de 1087, S1'de 1049, S2'de 1086.

1095 M2 ve Ü'de 1088, S1'de 1050, S2'de 1087; sâ'ir: M2, S1 ve E'de sâ'ir;
'użvına: S1 ve E'de 'użvuna.

Başlık: Fî mücibi'l-ğusül: M2'de Bābu mücibāti'l-ğusül, S1 ve E'de
Ğuslüñ mücibleri, Ü'de yok, S2'de Bāb mücibāti'l-ğusl.

1096 M2 ve Ü'de 1089, S1'de 1051, S2'de 1088 / şehvetle: S1, Ü ve S2'de şehvet-
ile.

1097 M2 ve Ü'de 1090, S1'de 1052, S2'de 1089; ger: M2, S1, Ü ve S2'de daqı;
anuñ: M2, Ü ve S2'de ger, S1'de yok, E'de daqı; uyurken: S1'de uyur-iken /
uyanıkla: M2, Ü ve E'de uyanıkla, S2'de uyanık-ıla; tırurken: S1'de uyurken.

1098 M2 ve Ü'de 1091, S1'de 1053, S2'de 1090 / zenüñ: Ü'de zeniñ; üzre: M2, S1,
Ü ve S2'de üre.

1099 M2 ve Ü'de 1092, S1'de 1054, S2'de 1091; dile: S1'de dile; degildür: M2 ve
S1'de degüldür / işkāl: S1'de eşkāl.

1100 M2 ve Ü'de 1093, S1'de 1055, S2'de 1092; nevimden: M1 ve S1'de
nevminden, M2, E ve S2'de nevminden / menī: M2 ve S2'de menīyi; yā-ğud:
M2, S1, Ü ve S2'de yok; döşekde: M2, S1, Ü ve S2'de döşekde yā.

1101 M2 ve Ü'de 1094, S1'de 1056, S2'de 1093 / nevm itmiş: M2, S1, Ü ve S2'de uyumuş.

1102 M2 ve Ü'de 1095, S1'de 1057, S2'de 1094; hayızdan: M2'de hayız, E ve S2'de hayızdan / irmek: M2, S1, Ü ve S2'de gelmek.

Başlık: Ü'de yok, Fī: M2'de Bābu, S1 ve E'de Namāzıñ, S2'de Bāb; şürūḫı'ş-şalāt: M1'de şirāḫı'ş-şalāt, S1'de ışıında olan farzları ki aña şart dirler, E'de taşrasında olan farzlar ki aña şart dirler.

1103 M2 ve Ü'de 1096, S1'de 1058, S2'de 1095; itseydüñ: M2'de etseydüñ, S1, Ü, E ve S2'de itseydiñ; ey: Ü'de iy / eyle: S1, Ü ve S2'de ile; her bār: S1 ve Ü'de zinhār.

1104 M2 ve Ü'de 1097, S1'de 1059, S2'de 1096; setr-i: S1'de setr-ü / yirini: M2, Ü ve S2'de yerini.

1105 M2 ve Ü'de 1098, S1'de 1060, S2'de 1097 / cāriyenüñ: Ü ve E'de cāriyeniñ.

1106 M2 ve Ü'de 1099, S1'de 1061, S2'de 1098; emenüñ: Ü ve E'de emeniñ; līk: M1 ve E'de leyki, M2, Ü ve S2'de līki; zāhr u baḫn-u: M2, S1, Ü ve S2'de baḫn ı zāhr-ı, E'de zāhr u baḫn-ı / artuqlığı: M1, M2, S1, Ü ve E'de artuqlığı; nihāyet: M2'de nehāyet.

1107 M2 ve Ü'de 1100, S1'de 1062, S2'de 1099; zıkr: Ü'de zıkir / neydügi: S1'de neydügin, S2'de nidügi.

1108 M2 ve Ü'de 1101, S1'de 1063, S2'de 1100; a'zā-yı: S1'de a'zā, Ü ve E'de a'zā'-i; hürre: S1'de hürri / degül: M2, S1, Ü, E ve S2'de degil.

1109 M2 ve Ü'de 1102, S1'de 1064, S2'de 1101 / daḫı: M1, M2, E ve S2'de āvāzi da; olur-ısa: M1, M2 ve S2'de olursa, E'de olsa; temāmet: S2'de yok.

1110 M2 ve Ü'de 1103, S1'de 1065, S2'de 1102; 'acāyiz: Ü'de 'acā'iz; setr: Ü'de setir / olsa: S1'de ola; yiri: M2, Ü ve S2'de yeri.

- 1111 M2 ve Ü'de 1104, S1'de 1066, S2'de 1103; şürūṭın: S1, Ü ve S2'de şürūṭuñ, E'de şürūṭıñ / niyyet: M2'de līki, S1 ve Ü'de daḥı, S2'de līk; elbet: M2, S1, Ü ve S2'de niyyet.
- 1112 M2 ve Ü'de 1105, S1'de 1067, S2'de 1104; vaḫṭuñ: Ü ve E'de vaḫṭıñ; farżına di: M1 ve S1'de farżına; farż ise: M2, S1, Ü ve S2'de farż-ısa / sūnnetse: S1'de sūnnet di, Ü'de sūnnet; di bürāder: S1'de ey birāder.
- 1113 M2 ve Ü'de 1106, S1'de 1068, S2'de 1105; yiter: M2'de yeter; nāfilede: M1, M2, Ü ve E'de nāfilede; ḫursañ: M1'de durasañ, E'de dursañ / eyledüm: Ü, E ve S2'de eyledim.
- 1114 M2 ve Ü'de 1107, S1'de 1069, S2'de 1106; iḫtidāda: M2'de iktidā vü; ḫaşş u: S1'de ḫaşş ı / Diye her biri uydum şu imāma: S1'de Di ancak niyyet eyledüm niyāza.
- 1115 M2 ve Ü'de 1108, S1'de 1070, S2'de 1107; dildür: M2, S1 ve Ü'de ḫalbdür, E ve S2'de dildir / degildür: S1'de degüldür, E'de degildir.
- 1116 M2 ve Ü'de 1109, S1'de 1071, S2'de 1108; tefevvüh eylese lākin: M2, S1, Ü ve S2'de eger dirse lisān-ıla, E'de tefevvüh eylese līkin.
- 1117 M2 ve Ü'de 1110, S1'de 1072, S2'de 1109 / tekbīr-i: Ü'de tekbīr-ü.
- 1118 M2 ve Ü'de 1111, S1'de 1073, S2'de 1110; istiḫbāl-i: S1'de istiḫbāl, Ü'de istiḫbāl-ü.
- 1119 M2 ve Ü'de 1112, S1'de 1074, S2'de 1111 / tanzīf: M2, S1, Ü ve S2'de taḫḫīr.
- 1120 M2 ve Ü'de 1113, S1'de 1075, S2'de 1112; el: S2'de el ü; ayaḡ: M2'de ayaḡ u, S1'de ayaḡ ı, E'de ayak; cebhesi: M1'de cebhe, M2, S1, Ü ve S2'de vechi; degdügi: E'de degdigi; yirler: M1'de yirle, M2 ve S2'de yer, Ü'de yerler / necisden: S1'de necesden; olunmaḡ: S1'de olmaḡ.

1121 M2 ve Ü'de 1114, S1'de 1076, S2'de 1113; vuzû: S1'de vuzû'ı, S2'de vuzû';
ey: M2 ve S2'de iy / şu bulmağa: M1'de şulmağa; var ise: M2, S1, Ü ve E'de
var-ısa.

1122 M2 ve Ü'de 1115, S1'de 1077, S2'de 1114 / şudan: M2'de haste; olmadın: M2,
S1 ve Ü'de olmadan.

1123 M2 ve Ü'de 1116, S1'de 1078, S2'de 1115 / bu tafşîl üzre: S1'de budur tafşîli.

1124 M2 ve Ü'de 1117, S1'de 1079, S2'de 1116; ey: M2 ve S2'de iy / namāzuñ: Ü
ve E'de namāziñ.

Başlık: Fī erkāni'ş-şalāt: M2'de Bābu erkāni'ş-şalāt, S1'de Namāziñ
içinde olan farzları ki aña rükün dirler, Ü'de yok, E'de Namāziñ içinde olan
farzlar ki aña rükün dirler, S2'de Bāb erkāni'ş-şalāt.

1125 M2 ve Ü'de 1118, S1'de 1080, S2'de 1117; namāzuñ: S1, Ü, E ve S2'de
namāziñ / ol: M2, S1, Ü ve S2'de çün; niyāzuñ: Ü ve E'de niyāziñ.

1126 M2 ve Ü'de 1119, S1'de 1081, S2'de 1118; var ise: M2, S1, Ü, E ve S2'de var-
ısa / oğumağdur: M2 ve S2'de oğumağdur.

1127 M2 ve Ü'de 1120, S1'de 1082, S2'de 1119; rek'atde: M1, S1 ve S2'de rik'atde
/ mağallile: M1 ve S2'de mağalli ile; anuñ: Ü ve E'de anıñ, S2'de itmek.

1128 M2 ve Ü'de 1121, S1'de 1083, S2'de 1120 / rek'at: M1 ve S1'de rik'at;
dimekdür: M2, S1, Ü ve S2'de gerekdür.

1129 M2 ve Ü'de 1122, S1'de 1084, S2'de 1121; her: E'de hem; namaz: S1'de
namāzuñ; şöñında: M2'de şöñında, S2'de şöñda; tura: M2, S1, Ü ve S2'de
otura / oğunacağ: M2 ve Ü'de oğuyacağ, S1'de miğdārı, E'de oğınacağ; vaqt:
M2'de kaçadar, S1'de oğınacağ, Ü'de miğdār, S2'de vaqıt; otura: S1 ve Ü'de
tura.

Başlık: Fī vācibāti'ş-şalāt: M2'de Bābu vācibāti'ş-şalāt, S1 ve E'de Namāzuñ vācibleri, Ü'de yok, S2'de Bāb vācibāti'ş-şalāt.

1130 M2 ve Ü'de 1123, S1'de 1085, S2'de 1122; ey: M2 ve S2'de iy; şalātuñ: Ü ve E'de şalātñ.

1131 M2 ve Ü'de 1124, S1'de 1086, S2'de 1123; oқumaқ: M2, S1 ve S2'de oқımaқ / üç: M2 ve Ü'de üç.

1132 M2 ve Ü'de 1125, S1'de 1087, S2'de 1124; üç: M2 ve Ü'de üç / ol: S2'de öñ; iki evvele: M2'de ikide ola, S1, Ü ve S2'de ikiye ola.

1133 M2 ve Ü'de 1126, S1'de 1088, S2'de 1125 / mükerrer: Ü'de meger; fi'l-i: S1'de fi'l.

1134 M2 ve Ü'de 1127, S1'de 1089, S2'de 1126; itdükde: Ü ve E'de itdükde.

1135 M2 ve Ü'de 1128, S1'de 1090, S2'de 1127 / ey: M2 ve S2'de iy.

1136 M2 ve Ü'de 1129, S1'de 1091, S2'de 1128; üç: M2, S1, Ü ve S2'de üç; rek'at: M1, S1, Ü, E ve S2'de rik'at; dört: M2'de dörd / ku'üd-ı: Ü ve S2'de ku'üd; evvele: Ü'de ola.

1137 M2 ve Ü'de 1130, S1'de 1092, S2'de 1129; oқunacaқ: S1'de oқınacaқ, Ü'de oқuyacaқ; vaқt: M2, S1, Ü ve S2'de қadar / ikisinde dağı anı: M2, S1, Ü ve S2'de hem anı şoñ ku'üdünda; oқumaқ: M2, S1 ve S2'de oқımaқ.

1138 M2 ve Ü'de 1131, S1'de 1093, S2'de 1130; 'ıyduñ: M1'de 'ayduñ, S1'de 'aydıñ, Ü ve E'de 'ıydıñ / öylede: M1'de zuhur-ı, E'de zuhur-u; ikindide: M1 ve E'de 'aşr farzında, S1'de ikindüde.

1139 M2 ve Ü'de 1132, S1'de 1094, S2'de 1131; vaқtde: M1, Ü ve S2'de vaқıtde, S1'de vaқt; gizlü: M1 ve E'de gizli / imām-ı: S1, Ü ve S2'de imām, E'de imām-u.

1140 M2 ve Ü'de 1133, S1'de 1095, S2'de 1132; 'iṣā vü: S1'de 'aşa' ü; fecr: M1, Ü ve S2'de fecri; ü: M1'de vü, S1, Ü ve S2'de yok, E'de ile; mağrib cum'a: E'de mağribde / cehri: M1, E ve S2'de cehr, Ü'de cehir.

1141 M2 ve Ü'de 1134, S1'de 1096, S2'de 1133; bu üçde: M2 ve S2'de üçinde, S1 ve Ü'de üçünde / ey: M2 ve S2'de iy; bürāder: S1'de birāder.

1142 M2 ve Ü'de 1135, S1'de 1097, S2'de 1134; ḳunūt: E'de oḳumak, S2'de oḳımak; oḳumak: M2'de oḳımak, E ve S2'de ḳunūt / āhirde: S1'de ahirinde.

1143 M2 ve Ü'de 1136, S1'de 1098, S2'de 1135 / vācibleri: M2, Ü, E ve S2'de vācibler; yirlü: M2 ve S2'de yerlü; yirinde: M2, Ü ve S2'de yerinde.

Başlık: Fī süneni'ş-şalāt: M2'de Bābu süneni'ş-şalāti, S1 ve E'de Namāzuñ sünetleri, Ü'de yok, S2'de Bāb süneni'ş-şalāt.

1144 M2 ve Ü'de 1137, S1'de 1099, S2'de 1136; namāzuñ: Ü ve E'de namāziñ / bunlarla: M1'de bular-ıla; niyāzuñ: S1, Ü ve E'de niyāziñ.

1145 M2 ve Ü'de 1138, S1'de 1100, S2'de 1137; ey: M2 ve S2'de iy; bürāder: S1'de birāder.

1146 M2 ve Ü'de 1139, S1'de 1101, S2'de 1138; ḳaldura: M1 ve E'de ḳaldıra / şahmetine tā: M2, Ü ve S2'de şahmeteynine, S1'de şahmeteyne.

1147 M2 ve Ü'de 1140, S1'de 1102, S2'de 1139 / ref': Ü'de ref'i.

1148 M2 ve Ü'de 1141, S1'de 1103, S2'de 1140; oḳıya: Ü ve S2'de oḳuya / e'üzü: S1'de e'ūze.

1149 M2 ve Ü'de 1142, S1'de 1104, S2'de 1141 / cehr: Ü'de cehir.

1150 M2 ve Ü'de 1143, S1'de 1105, S2'de 1142; namāzuñ: Ü ve E'de namāziñ; oḳınan: Ü'de oḳunan / oḳuya: S1 ve E'de oḳıya.

1151 M2 ve Ü'de 1144, S1'de 1106, S2'de 1143; evā'il: M2'de evā'il-i; leyik: M2, Ü ve S2'de līki; dinilmez: M2, Ü ve S2'de dinmez / işnā vü: M2, Ü, E ve S2'de

eşnā vü, S1'de eşnā' ü; hem: S1'de yok, ta'vīd: M1, M2, Ü, E ve S2'de ta'vīz;
olunmaz: S1'de idinilmez, Ü'de oqunmaz.

1152 M2 ve Ü'de 1145, S1'de 1107, S2'de 1144; bular: M2 ve Ü'de bularda, S1'de
bunlarda; rek'atde: S1'de rik'atde; olmur: S1, Ü ve E'de olunur / cehr: Ü'de
cehir; ihfā-y-ıla: Ü'de ihfā'-ıla, E'de ihfā ile; dinür: S1'de dinilür, Ü'de denür.

1153 M2 ve Ü'de 1146, S1'de 1108, S2'de 1145; itdükde: Ü ve E'de itdikde / üstine:
M1, S1 ve Ü'de üstüne.

1154 M2 ve Ü'de 1147, S1'de 1109, S2'de 1146 / eli: M2'de eri; 'avretse anlar:
S1'de 'avret olanlar.

1155 M2 ve Ü'de 1148, S1'de 1110, S2'de 1147 / diye: M2, S1, Ü ve S2'de ki; ihfā-
y-ıla: Ü'de ihfā'-ıla, E'de ihfā ile; ya'nī ki: M2, S1, Ü ve S2'de dimek ya'nī.

1156 M2 ve Ü'de 1149, S1'de 1111, S2'de 1148; ey: M2 ve S2'de iy; bürāder: S1'de
birāder / dağı: M2'de yok.

1157 M2 ve Ü'de 1150, S1'de 1112, S2'de 1149; üç: Ü ve S2'de üç / itdükde: Ü ve
E'de itdikde.

1158 M2 ve Ü'de 1151, S1'de 1113, S2'de 1150; üstine: M2, S1, Ü ve E'de üstüne;
komağdur: E'de komağdır.

1159 M2 ve Ü'de 1152, S1'de 1114, S2'de 1151; rāki' rükū'da: S1'de rükū'a hem /
kılar: M2'de ider, Ü'de kıla, S2'de ide.

1160 M2 ve Ü'de 1153, S1'de 1115, S2'de 1152; kaldurıcak: M1 ve E'de kaldurıcak,
S2'de kaldurucık / tesmī'i: M2, E ve S2'de tesmī'.

1161 M2 ve Ü'de 1154, S1'de 1116, S2'de 1153; olan: S2'de olanlar; hem: S2'de
yok / münferid: S2'de dağı münferid; hem: M2, S1, Ü ve E'de zam, S2'de yok.

- 1162 M2 ve Ü'de 1155, S1'de 1117, S2'de 1154; secdede: Ü'de mescidede; üç: M2, Ü ve S2'de üç / degürmek: M2, Ü, E ve S2'de degirmek, S1'de degir; barmağın hem: S2'de parmağın.
- 1163 M2 ve Ü'de 1156, S1'de 1118, S2'de 1155; burnın: S1'de burnun, E'de yüzi / uyluklarından: S1'de uyluklarında.
- 1164 M2 ve Ü'de 1157, S1'de 1119, S2'de 1156; kıldura: S1 ve Ü'de secdede, E'de kıldıra; yirde: S1'de yire, S2'de yerde / erde: S1'de ere.
- 1165 M2 ve Ü'de 1158, S1'de 1120, S2'de 1157; yapışdura: M2 ve Ü'de yapışdurur, E'de yapışdıra, S2'de yapışdırır / yire: S2'de yere; sā'idineyn: M2'de sā'edeynin, S1'de sā'deynin, Ü, E ve S2'de sā'ideynin.
- 1166 M2 ve Ü'de 1159, S2'de 1121, S2'de 1158; oturduğa: E'de oturduğa / er ü: Ü ve S2'de er; berāber: S1'de birābir.
- 1167 M2 ve Ü'de 1160, S1'de 1122, S2'de 1159; ellerin: M1, E ve S2'de elleri.
- 1168 M2 ve Ü'de 1161, S1'de 1123, S2'de 1160; ayağ: M1, M2, Ü ve S2'de ayağı; otura: M2'de oturmak / tura: M1'de dura, M2'de kıomak, S2'de kıoya.
- 1169 M2 ve Ü'de 1162, S1'de 1124, S2'de 1161; dizi: M2'de mağ'adı, S1'de mağ'ad, Ü'de mağad / tıarafdan: S2'de tıarafından.
- 1170 M2 ve Ü'de 1163, S1'de 1125, S2'de 1162; namāzuñ: S1, Ü ve E'de namāzıñ / oğuduğdan: M1, M2, S1, Ü ve S2'de oğuduğda.
- 1171 M2 ve Ü'de 1164, S1'de 1126, S2'de 1163; şalāvātuñ: M1'de şalātuñ, M2 ve Ü'de şalātuñ, Ü ve E'de şalāvātuñ; oğumak: M2, S1 ve S2'de oğımak.
- 1172 M2 ve Ü'de 1165, S1'de 1127, S2'de 1164; öñ: S1'de ol; vire: M2'de ide; pes: E'de ide; ide: M2'de vire, E'de pes.
- Başlık: Fī mekrühāti'ş-şalāt: M2'de Bābu mekrühāti'ş-şalāt, S1'de Namāzıñ mekrühları, Ü'de yok, E'de Namāzuñ mekrühları, S2'de Bāb mekrühāi'ş-şalāt.

- 1173 M2 ve Ü'de 1166, S1'de 1128, S2'de 1165; rek'at: S1'de rik'at; itseydüñ: S1, Ü ve E'de itseydiñ; ey: M2 ve S2'de iy / anuñ: Ü ve E'de anıñ; bu deñlü: S2'de yok; mekrüh işleri: M2 ve Ü'de mekrühları, S1'de hem mekrühları, S2'de mekrühları çokdur; var: S2'de bil iy yār.
- 1174 M2 ve Ü'de 1167, Ü'de 1129, S2'de 1166; boynın: S1'de boynun / şiyāb u: S1'de şiyāb; oyun: S1'de oyan, Ü ve S2'de oyn.
- 1175 M2 ve Ü'de 1168, Ü'de 1130, S2'de 1167; 'özürsüz: E'de 'özürsüz, S2'de 'özürsüz; mekāndan: M1'de mekānda / taş: S1'de şey'i, Ü'de şey'.
- 1176 M2 ve Ü'de 1169, Ü'de 1131, S2'de 1168; çatlatmak: M1'de çatlatmak, E'de çıtlatmak; barmağı: Ü'de parmağın / eli ol dem: M2, S1, Ü ve S2'de ellerin hem, E'de eli ādem.
- 1177 M2 ve Ü'de 1170, S1'de 1132, S2'de 1169; 'özürsüz: S2'de 'özürsüz; bağdaş: M1'de bağudaş; oturmak: M1, M2, Ü, E ve S2'de kırmak / Ya bir yā iki kez bir yir kaçmak: M1 ve E'de Bir iki bir yirin kaçış kırmak, Ü ve S2'de Ya bir yā iki kez bir yer kaçmak.
- 1178 M2 ve Ü'de 1171, S1'de 1133, S2'de 1170; şiyāb ı: M2, Ü ve S2'de şiyāb u, S1'de şiyāb; bizle: M2 ve Ü'de bezle / kimseye: S1'de kimse; anuñla: Ü, E ve S2'de anıñla.
- 1179 M2 ve Ü'de 1172, S1'de 1134, S2'de 1171 / āteşlü: M1, M2, S1, E ve S2'de āteşli; toğrı: Ü'de karşı; kırmak: M2, S1, Ü ve S2'de kırmak.
- 1180 M2 ve Ü'de 1173, S1'de 1135, S2'de 1172; velākin: M2, S1 ve Ü'de velākin; kındile: M2 ve E'de kındile / toğrı: M2, Ü ve E'de toğrı, S2'de karşı.
- 1181 M2 ve Ü'de 1174, S1'de 1136, S2'de 1173; anuñ: Ü'de anıñ / pesde: S1'de besde; cenbinde: M1'de cenibinde; anuñ: Ü'de anıñ.

- 1182 M2 ve Ü'de 1175, S1'de 1137, S2'de 1174 / kolları: S1 ve Ü'de kollarını;
yeñiden: M1 ve E'de koltuğdan, S1'de yiñiden, Ü'de yeñiden.
- 1183 M2 ve Ü'de 1176, S1'de 1138, S2'de 1175; içre: S1'de içinde.
- 1184 M2 ve Ü'de 1177, S1'de 1139, S2'de 1176; hem: M2'de ger.
- 1185 M2 ve Ü'de 1178, S1'de 1140, S2'de 1177; dağı 'aynını yumsa: M2 ve S1'de
gözini yummuş olsa, Ü ve S2'de gözünü yummuş olsa / dağı: M2, S1, Ü ve
S2'de yā-hūd.
- 1186 M2 ve Ü'de 1179, S1'de 1141, S2'de 1178; tezellül için: M2, S1, Ü ve S2'de
tezellülçün; degilse: M2 ve S1'de degülse; açuğ: M2, S1, Ü, E ve S2'de açmağ.
- 1187 M2 ve Ü'de 1180, S1'de 1142, S2'de 1179; ayuğ: S1'de ayuğ; barmuğın: Ü'de
parmağın / bunları kıbleden: M2, S1, Ü ve S2'de kıbleden bunları.
- 1188 M2 ve Ü'de 1181, S1'de 1143, S2'de 1180 / ayuğını: S2'de ayuğı; kaldurmağ:
M2, Ü, E ve S2'de kaldırmağ; yirinden: M2, Ü ve S2'de yerinden.
- 1189 M2 ve Ü'de 1182, S1'de 1144, S2'de 1181; ardında: S1'de ardından / açuğ:
M1, M2, Ü ve E'de açuğ; yir: M2, Ü ve S2'de yer; var iken: M2 ve S1'de var-
iken, Ü'de varken; öñinde: M2, Ü ve S2'de öñ şafda, S1'de ol şafda.
- 1190 M2 ve Ü'de 1183, S1'de 1145, S2'de 1182 / olan: S1'de yok; toğrı: M2, S1, E
ve S2'de karşı, E'de toğru.
- 1191 M2 ve Ü'de 1184, S1'de 1146, S2'de 1183; 'avretle: S1'de 'avret-ile / başka
başka kılmak: E'de başkaca kılmakdur.
- 1192 M2 ve Ü'de 1185, S1'de 1147, S2'de 1184; itdükte: Ü ve E'de itdikde;
secdeden: M1, Ü ve E'de secdede / dizin: S2'de dizüñ; öñ: M2'de evvel;
kaldura: E'de kaldıra.
- 1193 M2 ve Ü'de 1186, S1'de 1148, S2'de 1185; gitmek: M2'de itmek, S1 ve S2'de
inmek, Ü'de enmek / rükü'dan: M1 ve E'de rükü'da; kavmeyi: M1'de kavme.

- 1194 M2 ve Ü'de 1187, S1'de 1149, S2'de 1186 / eylemek: M2'de y'lmk.
- 1195 M2 ve Ü'de 1188, S1'de 1150, S2'de 1187; el: S1'de elin evvel / 'özürsüz: M1, Ü ve E'de 'özürsüz, S2'de 'özürsüz.
- 1196 M2 ve Ü'de 1189, S1'de 1151, S2'de 1188; kalkmak: M1 ve S1'de kalmak / 'özürsüz: M1, M2, Ü, E ve S2'de 'özürsüz.
- 1197 M2 ve Ü'de 1190, S1'de 1152, S2'de 1189 / silmek: S1, Ü ve E'de silmek.
- 1198 M2 ve Ü'de 1191, S1'de 1153, S2'de 1190; rek'at: S1'de rik'atde, Ü ve S2'de rek'atde; okınanuñ: Ü'de okunanuñ, E'de okunanıñ / ikinci: M2, S1 ve S2'de ikincide; üstine: M1 ve E'de üstün; çıkmakdur: M1'de okumakdur, E'de okumakdır, S2'de çıkmakdır; anuñ: Ü ve E'de anıñ.
- 1199 M2 ve Ü'de 1192, S1'de 1154, S2'de 1191; süre: S1'de bir süre; atlamakdur: E'de adlamakdur / okuduğın tekrarlamakdur: Ü'de okuduğın tekrâr olmakdur.
- 1200 M2 ve Ü'de 1193, S1'de 1155, S2'de 1192; rek'atinden: M1'de rik'atden, S1'de rik'atinden, Ü'de rek'atinde / ikincisinde: S2'de ikincisi de.
- 1201 M2 ve Ü'de 1194, S1'de 1156, S2'de 1193; mu'tem: S1'de mu'tim.
- 1202 M2 ve Ü'de 1195, S1'de 1157, S2'de 1194; dülbendi: M2, S1 ve S2'de dülbend; başına: Ü ve S2'de paşına / 'özürsüz: M1, Ü, E ve S2'de 'özürsüz.
- 1203 M2 ve Ü'de 1196, S1'de 1158, S2'de 1195; bilâ-'özürin: S1 ve Ü'de bilâ-'özür / degenege: M2'de yâ degenege, S1, Ü ve S2'de yâ degnek.
- 1204 M2 ve Ü'de 1197, S1'de 1159, S2'de 1196; rükü'da: M1, M2, S1, E ve S2'de rükü'dan; kalkdukdâ: Ü ve E'de kalkdıkdâ; bili: M2 ve Ü'de beli / yukarı kaldura hem iki: M1 ve E'de yukarı kaldırmak iki; eli: M2 ve S2'de kolu.
- 1205 M2 ve Ü'de 1198, S1'de 1160, S2'de 1197; hem: M2, S1, Ü ve S2'de ol; sütire: M1'de setr, M2 ve S1'de setre; terkîdür: S1'de terkîder / giçilmek: S1 ve S2'de geçilmek; muhtemel: M2, S1 ve Ü'de muhtemil.

- 1206 M2 ve Ü'de 1199, S1'de 1161, S2'de 1198; barmakla: M1, M2, Ü ve S2'de parmakla; i'dād: S1, Ü ve S2'de a'dād / tesbîhi: S1'de tesbîh.
- 1207 M2 ve Ü'de 1200, S1'de 1162, S2'de 1199; mihrabda: S1'de mihrāba / olmamak: M2, S1, Ü ve S2'de tırmamak.
- 1208 M2 ve Ü'de 1201, S1'de 1163, S2'de 1200; mescidüñ: S1, Ü ve E'de mescidiñ.
- 1209 M2 ve Ü'de 1202, S1'de 1164, S2'de 1201; 'özürsüz: M1, Ü, E ve S2'de 'özürsüz; tırmamak: S1 ve Ü'de tırmayup; mihrābına: S1'de mehrāba / yire: M2 ve S2'de yere; uyulan: S1, Ü ve S2'de uyulan, E'de eyleyen.
- 1210 M2 ve Ü'de 1203, S1'de 1165, S2'de 1202 / alçağdan: M2, S1, Ü ve S2'de alçağda.
- 1211 M2 ve Ü'de 1204, S1'de 1166, S2'de 1203 / uysa: S1'de olsa; alçağdan: Ü'de alçağda.
- 1212 M2 ve Ü'de 1205, S1'de 1167, S2'de 1204; mu'temüñ: S1 ve E'de mu'temiñ.
- 1213 M2 ve Ü'de 1206, S1'de 1168, S2'de 1205; bismi'l-lahı: S1 ve S2'de besmeleyi; ey: M2 ve S2'de iy.
- 1214 M2 ve Ü'de 1207, S1'de 1169, S2'de 1206; rükū'a: S1'de rükū'da; ey: S2'de iy / eylemek Kur'an'ı: S1'de Kur'an eylemek.
- 1215 M2 ve Ü'de 1208, S1'de 1170, S2'de 1207; şalātuñ: Ü ve E'de şalātıñ.
- 1216 M2 ve Ü'de 1209, S1'de 1171, S2'de 1208; itdükde: Ü ve E'de itdikde; bār: S1'de bir.
- 1217 M2 ve Ü'de 1210, S1'de 1172, S2'de 1209; rükū' u: M1, M2, S1 ve Ü'de rükū'; tesbîhi: S1'de tesbîh / başı: M2'de başın, S1'de paşın; kaldırdığından: M1, M2, Ü ve S2'de kaldırdığından, E'de kaldırdığında.
- 1218 M2 ve Ü'de 1211, S1'de 1173, S2'de 1210; dağı: S1'de d; egilmek: S1'de eglemek; şol u: M1'de şola vü, S1'de şol / tıрмаğ: M1'de durmağ.

1219 M2 ve Ü'de 1212, S1'de 1174, S2'de 1211; hem: S1'de her bir, E'de bir, S2'de hem bir; koğunmak: M2, S1, Ü ve S2'de koçmak / mekrûhdur: M2, Ü ve S2'de mekrûh-durur; kaçınmak: Ü'de kaçmak.

Başlık: Fī müfsidāti'ş-şalāt: M2'de Bābu müfsidāti'ş-şalāt, S1 ve Ü'de yok, E'de Namāzuñ müfsidatı, S2'de Bāb müfsidāi'ş-şalāt.

1220 M2 ve Ü'de 1213, S1'de 1175, S2'de 1212; namāzuñ: M2, S1, Ü ve E'de namāziñ; ey: M2 ve S1'de iy; bürāder: S1'de birāder / bulardur eyle: M1'de bular ile, S1'de bulardur, E'de bulardır eyle.

1221 M2 ve Ü'de 1214, S1'de 1176, S2'de 1213.

1222 M2 ve Ü'de 1215, S1'de 1177, S2'de 1214; işidecekleyin: S1 ve E'de işidecekleyin; ola: M2'de olsa / ab-desti: S1'de ab-dest.

1223 M2 ve Ü'de 1216, S1'de 1178, S2'de 1215 / ey: M2'de iy.

1224 M2 ve Ü'de 1217, S1'de 1179, S2'de 1216; ya: S2'de eger / namāzuñ: S1, Ü ve E'de namāziñ.

1225 M2 ve Ü'de 1218, S1'de 1180, S2'de 1217; fikr: Ü'de fikir / anuñçun: S1'de anuñ-ıçun, E ve S2'de anıñçun; ağladısa: M2, S1, Ü ve S2'de ağlar-ısa.

1226 M2 ve Ü'de 1219, S1'de 1181, S2'de 1218; bilā-'özür: M2 ve E'de bilā-'özürin / ayırtlayup: M1, S1, Ü ve S2'de ayıtlayup.

1227 M2 ve Ü'de 1220, S1'de 1182, S2'de 1219; çeynemek ol dem: M2, Ü ve S2'de çegnemek ādem.

1228 M2 ve Ü'de 1221, S1'de 1183, S2'de 1220; üç: M2, Ü ve S2'de üç.

1229 M2 ve Ü'de 1222, S1'de 1184, S2'de 1221; kaçımak: E'de kaçınmak; üç: M2, Ü ve S2'de üç; yirini: M2 ve Ü'de yerini / elin: S1'de eger; kaldurmak ile: M2 ve S1'de kaldurmağ-ıla, Ü ve S2'de kaldırmağ-ıla, E'de kaldırmak ile; birini: M1'de yirini.

- 1230 M2 ve Ü'de 1223, S1'de 1185, S2'de 1222; ayakla: Ü'de ayak-ıla; hem: M2, S1 ve Ü'de yok, S2'de bir; bir kez: S2'de kez bir; tavarı: M1'de tıvarı, S1'de bir tavarı / rek'atde: S1'de rik'atde; depmek: M1, M2, S1 ve Ü'de dimek.
- 1231 M2 ve Ü'de 1224, S1'de 1186, S2'de 1223; üç: M2, Ü ve S2'de üç; ayağı ile: M2, S1 ve Ü'de ayağıla.
- 1232 M2 ve Ü'de 1227, S1'de 1189, S2'de 1226; yimek yimeklik: M2, Ü ve S2'de yemek yemeklik / almak: S1'de virmek; virmek: S1'de almak.
- 1233 M2 ve Ü'de 1225, S1'de 1187, S2'de 1224; turmak imāmından: M1 ve E'de olmak imāmına / deñlü: S1'de dañı deñlü.
- 1234 M2 ve Ü'de 1226, S1'de 1188, S2'de 1225; giderse: S1'de gider-ise / iderse: S1'de giderse.
- 1235 M2 ve Ü'de 1228, S1'de 1190, S2'de 1227; varmış iken: M2, S1, Ü ve S2'de varmış-iken; ādem: M1 ve E'de ol dem / ayağı: M2, Ü ve S2'de ayağın; yirden: M2'de yerden, S2'de birden; kaldura: E'de kaldıra.
- 1236 M2 ve Ü'de 1229, S1'de 1191, S2'de 1228; 'avretle: S1 ve S2'de 'avret-ile / erüñ: M1, S1 ve Ü'de eriñ.
- 1237 M2 ve Ü'de 1237, S1'de 1192, S2'de 1229 / niyyetle: S1 ve Ü'de niyyet-ile.
- 1238 M2 ve Ü'de 1231, S2'de 1193, S2'de 1230; vech: M1 ve Ü'de vecih; erüñ: M1, S1, Ü ve E'de eriñ / 'avretüñ: Ü ve E'de 'avretiñ.
- 1239 M2 ve Ü'de 1232, S1'de 1194, S2'de 1231; çevürmek: M2, Ü ve S2'de çevirmek / imāmı: M2'de imām; diyü: M2, S1 ve S2'de fetñ; Ü'de fetih; virmek: M2 ve Ü'de itmek, S2'de eylemek.
- 1240 M2 ve Ü'de 1233, S1'de 1195, S2'de 1232 / namāzı: M1 ve E'de namāz.
- 1241 M2 ve Ü'de 1234, S1'de 1196, S2'de 1233; kadarçaq: Ü'de kadarçık / oqumak: M2, S1 ve S2'de oqımaq.

1242 M2 ve Ü'de 1235, S1'de 1197, S2'de 1234.

1243 M2 ve Ü'de 1236, S1'de 1198, S2'de 1235; bozulmaz: M1, M2, S1, Ü ve S2'de bozulmaz / bilmek: M2 ve Ü'de gütmek, S1'de gözetmek.

Başlık: Aḥvāl-i ḥayz u nifās: M2'de Aḥvāl-i ḥayız ve'n-nifās, S1'de Aḥvālū ḥayız ve'n-nifāsi, Ü'de yok, E'de Fī beyāni'l-ḥayz ve'n-nifās, S2'de Aḥvāli'l-ḥayz ve'n-nifās.

1244 M2 ve Ü'de 1237, S1'de 1199, S2'de 1236; ḥayzuñ: Ü ve E'de ḥayzıñ; üç: M2, S1 ve Ü'de üç / ekşerī: S1'de on, Ü ve S2'de ekşere; on gün: S1'de güne ekşer.

1245 M2 ve Ü'de 1238, S1'de 1200, S2'de 1237; nifāsuñ: Ü ve E'de nifāsiñ; ḥad: S1'de ḥaddi; ey: M2 ve S2'de iy / ğusl: Ü ve S2'de ğusül.

1246 M2 ve Ü'de 1239, S1'de 1201, S2'de 1238; gerek: S1 ve Ü'de çün; vakt: S1 ve Ü'de vaktide / oruç: M2, S1, Ü, E ve S2'de oruc; tuta: M2'de duta.

1247 M2 ve Ü'de 1240, S1'de 1202, S2'de 1239; nifāsuñ: Ü ve E'de nifāsiñ; oldı kırk gün: S1'de kırk gün oldı / nisā: M2'de nifās.

1248 M2 ve Ü'de 1241, S1'de 1203, S2'de 1240; ḥayız: M2, S1, E ve S2'de eger ḥayz, Ü'de eger ḥayız; üç: M2, S1 ve Ü'de üç; günden: M2 ve E'de gün / namaz: M1 ve S1'de namāzın, E'de namāziñ, S2'de namāzı; ḥayz: Ü'de ḥayız.

1249 M2 ve Ü'de 1242, S1'de 1204, S2'de 1241; fevt: M2'de vakt / ğusül: S1'de ğusl.

1250 M2 ve Ü'de 1243, S1'de 1205, S2'de 1242; üçden: Ü ve S2'de üçden; nāqışı: M1, M2, E ve S2'de nāqış, S1'de eksikde; ḥayz: Ü'de ḥayız / degil: M2 ve S1'de degül; şalāt u: M1'de şalāt ı, S1'de şalāt; cānā: M2'de ḥāşā.

1251 M2 ve Ü'de 1244, S1'de 1206, S2'de 1243; üç: M2, Ü ve S2'de üç / vakti: M2 ve Ü'de vakt; kılsa: M2, S1, Ü ve S2'de kıla.

1252 M2 ve Ü'de 1245, S1'de 1207, S2'de 1244; onda: S1'de on; ya: S1'de günde,
Ü'de yok; ya: S1 ve Ü'de yok; çursun: M2, S1 ve Ü'de görülsün / namāzı:
M2'de namāmi.

1253 M2 ve Ü'de 1246, S1'de 1208, S2'de 1245; nifāsūñ: Ü ve E'de nifāsīñ / ğusl:
Ü ve S2'de ğusül.

1254 M2 ve Ü'de 1247, S1'de 1209, S2'de 1246 / nifāsūñ: Ü ve E'de nifāsīñ;
böyledür: Ü'de böyledir.

1255 M2 ve Ü'de 1248, S1'de 1210, S2'de 1247; nifās u: M2, S1 ve S2'de nifāsūñ,
Ü'de nifāsīñ; hayzuñ: Ü'de hayzīñ, E'de hayz / aķarsa: M2 ve S2'de görürse;
şaru: M1'de şarı; yeşil: M1 ve S1'de yişil.

1256 M2 ve Ü'de 1249, S1'de 1211, S2'de 1248; olup: M2 ve Ü'de olur / nifās u:
S1'de nifās; hayzdan: S1 ve Ü'de hayızdan; farkı: M1, S1 ve S2'de fark.

1257 M2 ve Ü'de 1250, S1'de 1212, S2'de 1249; hayzuñ: Ü ve E'de hayzīñ; ol:
S1'de yok; on: Ü'de yok / nifāsūñ: Ü ve E'de nifāsīñ; zıkr: Ü'de zıkrı; yā kırk
güninde: M2, S1, Ü ve S2'de kırkı içinde.

1258 M2 ve Ü'de 1251, S1'de 1213, S2'de 1250; bu müddetlerde ger: M2 ve S2'de
bularlarda eger, S1 ve Ü'de bu hadlerde eger.

1259 M2 ve Ü'de 1252, S1'de 1214, S2'de 1251; eger: M1, M2, S1, Ü ve E'de ger /
velīkin üç: M2, S1, Ü ve S2'de velākin üç; güninden: M2'de günden.

1260 M2 ve Ü'de 1253, S1'de 1215, S2'de 1252; ol: S1'de o / geçince: E'de giçince;
olınmaz: M1, M2, S1, Ü ve E'de olunmaz; leyki: M2, Ü, E ve S2'de līki.

1261 M2 ve Ü'de 1254, S1'de 1216, S2'de 1253; kesilmeseydi: S1'de kesilmedise /
kesilse: E'de kesilmese; eksiginde: S1'de eksiginden, E'de eksikde.

1262 M2 ve Ü'de 1255, S2'de 1217, S2'de 1254; hayz: Ü'de hayız.

- 1263 M2 ve Ü'de 1256, S1'de 1218, S2'de 1255; geçse: E'de giçse; zā'id: Ü'de zāyid; itmiş: S1 ve Ü'de olmuş.
- 1264 M2 ve Ü'de 1257, S1'de 1219, S2'de 1256; degil: M2 ve S1'de degül; hayz: Ü'de hayız; zā'id: Ü'de zāyid.
- 1265 M2 ve Ü'de 1258, S1'de 1220, S2'de 1257; ziyādenüñ: Ü ve E'de ziyādeniñ; niyāzın: Ü'de namāzın / ıder: E'de eyler; eyyāmuñ: S1 ve Ü'de eyyāmiñ.
- 1266 M2 ve Ü'de 1259, S1'de 1221, S2'de 1258; nifāsuñ: Ü ve E'de nifāstñ; dañı hükmi: S1, Ü ve S2'de hükmi dañı; ey: M2 ve S2'de iy / anuñçun: S1'de anuñ-ıçun, E'de anıñçun; itmedük: S1 ve E'de itmedik; tafşīli: M2'de tafşīl.
- 1267 M2 ve Ü'de 1260, S1'de 1222, S2'de 1259; yiri: M1, M2, Ü ve S2'de yiri; nifās u: S1'de nifās; hayzı: M1'de hayz u, M2, S1 ve S2'de hayz, Ü'de hayız.
- 1268 M2 ve Ü'de 1261, S1'de 1223, S2'de 1260; yimez: Ü'de yemez / şavım: M2, S1, Ü, E ve S2'de şavm; da: M2, S1, Ü ve S2'de yok.
- 1269 M2 ve Ü'de 1262, S1'de 1224, S2'de 1261; ırte: S2'de erte; yiri: M2, Ü ve S2'de yeri; şubuh: M1'de şubha, M2, S1 ve E'de şubh / vaqtden: M1'de vaqtdinden, Ü ve S2'de vaqitden; kan: M2'de yok; kesilse: M1, M2, Ü, E ve S2'de gelse.
- 1270 M2 ve Ü'de 1263, S1'de 1225, S2'de 1262; yir: M2'de yer; ol gün ol: M1'de zen on, E'de zen o gün; ay: M2'de iy, Ü'de yok; merd-i: Ü'de merd-ü.
- 1271 M2 ve Ü'de 1264, S1'de 1226, S2'de 1263 / orucdan: M2 ve S1'de oruçdan.
- 1272 M2 ve Ü'de 1265, S1'de 1227, S2'de 1264; üç: M2, Ü ve S2'de üç / vaqt- i: E ve S2'de vaqt.
- 1273 M2 ve Ü'de 1266, S1'de 1228, S2'de 1265; girü: S1'de gerü; vaqt-i: M2, S1, E ve S2'de vaqt, Ü'de vaqit; ahırde: M2, Ü, E ve S2'de ahirinde / vaqti: S1'de

vaķit; kılmaya: E'de kılmayasın; böylece: M2, S1, Ü ve E'de böyle, S2'de pes böyle.

1274 M2 ve Ü'de 1267, S1'de 1229, S2'de 1266; ger: S1'de eger; ķan: M2, S1, Ü, E ve S2'de dem / vuzū: S1'de vuzū'ı, S2'de vuzū'; namāzın: Ü'de namāzı.

1275 M2 ve Ü'de 1268, S1'de 1230, S2'de 1267; üç: M2, Ü ve S2'de üç; ide böyle: S1'de böyle ide / degil: S1'de degül; ab-destle: M1, S1 ve S2'de ab-dest-ile.

1276 M2 ve Ü'de 1269, S1'de 1231, S2'de 1268; üç: M2, S1, Ü ve S2'de üç; gün: S2'de yok; irdükde: S1'de erdikde, Ü ve E'de irdikde / güye: S1'de ķoya; vaķt: S1, Ü ve S2'de vaķit.

1277 M2 ve Ü'de 1270, S1'de 1232, S2'de 1269; bu: S1'de bir; ğusl: M1, M2, S1, Ü ve S2'de ğusül; geçürmeye: Ü'de geçürmeye, E'de ğiçürmeye.

1278 M2 ve Ü'de 1271, S1'de 1233, S2'de 1270; ğirü ķan: S1'de ğerü ķanı.

1279 M2 ve Ü'de 1272, S1'de 1234, S2'de 1271; üstine: M1, M2, S1 ve E'de üstüne.

1280 M2 ve Ü'de 1273, S1'de 1235, S2'de 1272; ğusl: M1, Ü ve S2'de ğusül / vardır: S2'de vardır.

1281 M2 ve Ü'de 1274, S1'de 1236, S2'de 1273; nifāsuñ: Ü ve E'de nifāsuñ, ey: M2 ve S2'de iy / anuñ: Ü ve E'de anuñ; ancak: M2, S1, Ü, E ve S2'de anca.

1282 M2 ve Ü'de 1275, S1'de 1237, S2'de 1274; vaķtde: S1, Ü ve S2'de vaķitde / Ğusül lāzım eger bir gün de olsa: M2 ve S2'de Ğayzdan pāk olup hem ķanı diñse, S1 ve Ü'de Ğayzdan pāk olup hem ķanı diñse.

1283 M2, S1, Ü ve S2'de yok; aĝarmadan: M1'de aĝramadan.

Bu beytin ikinci mısrası M2, S1, Ü ve S2'de 1282. beytin ikinci mısrası durumundadır.

- 1284 M2 ve Ü'de 1276, S1'de 1238, S2'de 1275 / velâkin: M2, S1, Ü ve S2'de velâkin; dem: M2 ve S2'de kan.
- 1285 M2 ve Ü'de 1277, S1'de 1239, S2'de 1276; görse: S1'de görürse; yir: S1'de yok, S2'de yer.
- 1286 M2 ve Ü'de 1278, S1'de 1240, S2'de 1277; nâ-gehân: M1'de nâ-gihâni, Ü ve S2'de nâ-gihân; düşürse: Ü'de düşerse / femi: M2, S1, Ü ve S2'de yâ ağzı; bellü: E'de belli; olursa: M2, S1, Ü ve S2'de olsa.
- 1287 M2 ve Ü'de 1279, S1'de 1241, S2'de 1278; toğurmuş: M1, S1 ve E'de doğurmuş; bitün: M2, S1, Ü, E ve S2'de bütün / anuñ: E'de anıñ; ey: M2 ve Ü'de iy.
- 1288 M2 ve Ü'de 1280, S1'de 1242, S2'de 1279; olmaz ise: M2 ve Ü'de olmaz-ısa / nifâs: M1 ve E'de nifâsı; yoğ-ısa: E'de yok ise.
- 1289 M2 ve Ü'de 1281, S2'de 1243, S2'de 1280; ger: S1'de gerek; biş: M2, Ü ve S2'de beş / hayızdan: M1, M2, E ve S2'de hayızdan; kesilüp: M2, S1 ve Ü'de kesileli, S2'de kesilüben; düşürse: M2, S1, Ü ve S2'de düşse.
- 1290 M2 ve Ü'de 1282, S1'de 1244, S2'de 1281; üç: M2, S1, Ü ve S2'de üç; yâ-ğud: S1'de yâ dağı / hayız: M1, M2, E ve S2'de hayız.
- 1291 M2 ve Ü'de 1283, S1'de 1245, S2'de 1282; düşükden: M1'de düşekden, S1 ve Ü'de düşenden, S2'de düşütten; dağı: M2, S1, Ü, E ve S2'de ger-çi / üç: M2, Ü ve S2'de üç; günden: S1'de günde; eksükde: M2, S1, Ü, E ve S2'de eksikde.
- 1292 M2 ve Ü'de 1284, S1'de 1246, S2'de 1283; hayızdan: E'de hayızdan, S2'de hayızından; ol: Ü'de çün ol / biş: M2, Ü ve S2'de beş, S1'de peş; olmadısa: M2'de olmaz-ısa.

1293 M2 ve Ü'de 1285, S1'de 1247, S2'de 1284; hayız: M1, M2, S1, E ve S2'de hayız; degil: S1'de degül / kılar orucu: M2, Ü ve S2'de kılar orucun, S1'de kılar orucun.

1294 M2 ve Ü'de 1286, S1'de 1248, S2'de 1285 / dahı: M1 ve E'de dahı hem; cā'iz: M2, S1 ve S2'de cāyiz; olur: S1 ve Ü'de olur çün; olunmak: M2'de oınmak.

1295 M2 ve Ü'de 1287, S1'de 1249, S2'de 1286; nice: S2'de niçe; buldumsa: M1'de buldumsa; yazdum: Ü, E ve S2'de yazdım / Hıkdur: S1'de Hıkdur'dan; her: S1'de her.

Başlık: Sebeb-i nazm-ı risāle: M2'de Sebeb-i nazım, S1'de Sebeb-i nazm-ı risālet, E'de Hātımet, S2'de Sebeb-i nazm.

1296 M2 ve Ü'de 1288, S1'de 1250, S2'de 1287; ey: M2 ve Ü'de iy; bürāder: S1'de birāder.

1297 M2 ve Ü'de 1289, S1'de 1251, S2'de 1288; vardı: S1 ve Ü'de vardur, S2'de vardır; muhakkık: S1 ve Ü'de muhakkık.

1298 M2 ve Ü'de 1298, S1'de 1252, S2'de 1289; hemāre: M2'de hemān, E'de hemāna; ders: M1'de dersi; ider: M2, S1, Ü ve S2'de idüp; haşş u: S1'de haşş ı / ifādedür: Ü'de ifādedir; işi: S1'de ammā.

1299 M2 ve Ü'de 1291, S1'de 1253, S2'de 1290; anuñ: Ü ve E'de anıñ / benim: M2, Ü, E ve S2'de benim; üstādum: M1, Ü, E ve S2'de üstādım.

1300 M2 ve Ü'de 1292, S1'de 1254, S2'de 1291 / Hıkd ziyāde: M1 ve S1'de ziyāde.

1301 M2 ve Ü'de 1293, S1'de 1255, S2'de 1292.

1302 M2 ve Ü'de 1294, S1'de 1256, S2'de 1293; hāzır idüm: M1, S1, E ve S2'de hāzır idim / olsa: M2'de olur; nāzır idüm: S1 ve S2'de nāzır idim.

- 1303 M2 ve Ü'de 1295, S1'de 1257, S2'de 1294; okudup: M2, S1, E ve S2'de okıdup; Birgili'nün: Ü'de Birgüli'nün, E'de Birgili'niñ / neşr: Ü'de neşir; neşrin: M1'de neşrin; velīnün: Ü ve E'de velīniñ.
- 1304 M2 ve Ü'de 1296, S1'de 1258, S2'de 1295; okudurdu: Ü'de okurdu, S2'de okıdurdu / hıfz: Ü ve S2'de hıfız; diyü: Ü'de deyü.
- 1305 M2 ve Ü'de 1297, S1'de 1259, S2'de 1296; neşr: Ü'de neşir; līki: S2'de līk / ta'ab: M1, S1, Ü ve S2'de ta'b; hıfzında: M1'de hıfzına; ey: M2'de iy.
- 1306 M2 ve Ü'de 1298, S1'de 1260, S2'de 1297 / hıfz: Ü ve S2'de hıfız.
- 1307 M2 ve Ü'de 1299, S1'de 1261, S2'de 1298; fakīrūn: S1, Ü, E ve S2'de fakīriñ; bu: M2'de yok / pākūme: M1, M2, Ü, E ve S2'de pākime.
- 1308 M2 ve Ü'de 1300, S1'de 1262, S2'de 1299; nazm: S2 ve Ü'de nazım; eyleyem: S1 ve Ü'de eyleyim / anuñ için: M1'de anuñçun, S1 ve E'de anuñ-ıçun, Ü'de anıñ için.
- 1309 M2 ve Ü'de 1301, S1'de 1263, S2'de 1300; k'ola: S1 ve Ü'de ki ola; hıfz: Ü'de hıfız.
- 1310 M2 ve Ü'de 1302, S1'de 1264, S2'de 1301; nazm: S1'de nazımı, Ü'de nazım; diqqatle: S1'de diqqat-ile.
- 1311 M2 ve Ü'de 1303, S1'de 1265, S2'de 1302; elfāzı: M1 ve E'de elfāza, S1'de elfāz / bozulmaya: M1'de zulma; ta'bīr-i: M1'de ta'bīr.
- 1312 M2 ve Ü'de 1304, S1'de 1266, S2'de 1303; anuñçun: M1'de onuñçun, S1'de anuñ-ıçun, Ü ve E'de anıñçun; itmedüm: Ü, E ve S2'de itmedim; tebdīl i: E'de tebdīl ü / itdüm: Ü, E ve S2'de itdim.
- 1313 M2 ve Ü'de 1305, S1'de 1267, S2'de 1304; ihtimām u: M1, M2 ve S1'de ihtimām, Ü ve S2'de ihtimām ı; itdüm: Ü ve E'de itdim / şartı: S2'de şart-ıla; itdüm: Ü ve E'de itdim.

- 1314 M2 ve Ü'de 1306, S1'de 1268, S2'de 1305; bi-ḥamdi'l-lah: M1 ve M2'de bi-ḥamdi'l-lāhi, S1'de bi-ḥamdü'l-lāhi; murādum: M1, M2, Ü, E ve S2'de murādım / her: M2'de zevk u, S2'de zevk ı; ḥ^wāhişine: M1 ve E'de ḥ^wāhına, M2 ve S2'de şafāya; vāşıl: M1 ve E'de hep vāşıl.
- 1315 M2 ve Ü'de 1307, S1'de 1269, S2'de 1306; birine: M2 ve Ü'de yerine, S1'de yirine; lafz: Ü'de lafzı; itdüm: Ü, E ve S2'de itdim.
- 1316 M2 ve Ü'de 1308, S1'de 1270, S2'de 1307; hem: M2, S1, Ü, E ve S2'de hep; mefhüm-ı: M2 ve S1'de mefhüm, Ü ve E'de mefhüm-u / birinden: S1'de birinde; a'lā: S1'de a'lā vü.
- 1317 M2 ve Ü'de 1309, S1'de 1271, S2'de 1308; sipās: S1 ve Ü'de sipās u; ol: M1'de oldı; İzid ü: M1 ve E'de İzed ü, M2 ve Ü'de İzd ü, S1'de İzd; perverdigāra: S1'de perveridigāra / Ḥāliḳ-u: S1'de Ḥāliḳ, E'de Ḥāliḳ-ı.
- 1318 M2 ve Ü'de 1310, S1'de 1272, S2'de 1309; teysİR: M2'de tepsİR; itdi: M2, S1 ve S2'de kıldı; müyesser: S1'de miyesser.
- 1319 M2 ve Ü'de 1311, S1'de 1273, S2'de 1310; Birgili'ye: M1'de Birgüli'ne, Ü'de Birgüli'ye.
- 1320 M2 ve Ü'de 1312, S1'de 1274, S2'de 1311 / şāliḳler ile: M1'de şāliḳler eyle, M2, S1 ve Ü'de şāliḳler-ile; ḥaşr: Ü'de ḥaşır.
- 1321 M2 ve Ü'de 1313, S1'de 1275, S2'de 1312; te'lİf: M1 ve E'de taşnİf / bir: M2, S1, Ü ve S2'de yok; vü: S1'de ve; taşnİf: M1 ve E'de te'lİf, M2 ve Ü'de vü taşnİf, S1'de ve taşnİf.
- 1322 M2 ve Ü'de 1314, S1'de 1276, S2'de 1313; anuİla: Ü, E ve S2'de anıİla; olur: M1, M2 ve E'de ol, S2'de olurlar.
- 1323 M2 ve Ü'de 1315, S1'de 1277, S2'de 1314; daḫı hem: M1 ve S1'de daḫı / rüḫ-ı: Ü'de rüḫ-u.

- 1324 M2 ve Ü'de 1316, S1'de 1278, S2'de 1315; anuñ: Ü ve E'de anıñ; va'z u: S1 ve Ü'de va'z, S2'de va'z ı.
- 1325 M2 ve Ü'de 1317, S1'de 1279, S2'de 1316; k'anuñ: S1'de ki anuñ, Ü'de k'anıñ; sırrından: Ü'de sırrında / yirin: Ü ve S2'de yerin; anuñ: Ü, E ve S2'de anıñ.
- 1326 M2 ve Ü'de 1318, S1'de 1280, S2'de 1317; aḥbābı: E'de iḥyā-yı; luṭf-ı: S1'de luṭf / Ḥaḳ: S1'de yok; birinüñ: E'de biriniñ.
- 1327 M2 ve Ü'de 1319, S1'de 1281, S2'de 1318; yazanuñ: Ü ve E'de yazanıñ; oqıyanuñ: M2'de oqıyanuñ, Ü ve E'de oqıyanıñ / nazmımı: M1, S1 ve E'de nazmı, Ü'de nazmını; ez-berleyenüñ: Ü'de ez-berleyeniñ, E'de hem ez-berleyeniñ.
- 1328 M2 ve Ü'de 1320, S1'de 1282, S2'de 1319; anuñ: Ü ve E'de anıñ; k'idüp: S1, Ü ve E'de ki idüp; luṭf-ı: M2 ve E'de luṭf-u, S1'de luṭf; ḥiṭābı: S1'de 'aṭānı, Ü'de 'aṭā'i, E ve S2'de 'aṭāyı / sehv ü: M2, Ü ve S2'de sehv i; ḥaṭāyı: S1'de ḥaṭānı, Ü'de ḥaṭā'i.
- 1329 M2 ve Ü'de 1321, S1'de 1283, S2'de 1320; zār-ı: M2, Ü ve E'de zār-u, S1'de zār.
- 1330 M2 ve Ü'de 1322, S1'de 1284, S2'de 1321; bularuñ: Ü ve E'de bularıñ / ḳamuyı: S1 ve Ü'de ḳamusın; eyle: S1'de ile.
- 1331 M2 ve Ü'de 1323, S1'de 1285, S2'de 1322; uḥrevīsin dūnyevīsin: M2, S1, Ü ve S2'de dūnyevīsin uḥrevīsin / lafzī: S1'de ma'nā.

Başlık: Mūnācāt-ı Bārī: S1'de Mūnācāt-ı Bārī ta'ālā, Ü'de Mūnācāt, E'de Temmet.

- 1332 M2 ve Ü'de 1324, S1'de 1286, S2'de 1323; 'ācizem: M1'de 'ācizim; zāram: M2, S1 ve Ü'de zārim / marīzem: M2, Ü, E ve S2'de marīz-i, S1'de marīz; derd-ü: M2, Ü, E ve S2'de derd-i; 'iṣyānam: M2 ve S1'de 'iṣyānim.
- 1333 M2 ve Ü'de 1325, S1'de 1287, S2'de 1324; rû-siyāham: S1'de rû-siyāhum / pür-günāham: S1'de pür-günāhim.
- 1334 M2 ve Ü'de 1326, S1'de 1288, S2'de 1325; hemāre: E'de hemānā / ey: M2'de eyi; iṣüm: M1, S1, E ve S2'de iṣim, Ü'de iṣem; benüm: M2'de yok, Ü, E ve S2'de benim; taḫsīr i: M2, Ü ve E'de taḫsīr ü, S1'de taḫsīr.
- 1335 M2 ve Ü'de 1327, S1'de 1289, S2'de 1326; nāmum: M1 ve E'de nāmam, S1'de rüyum, Ü ve S2'de nāmım; rüyum: S1'de nāmım, E'de rüyım / içi: M2'de içüm, S1 ve S2'de içim; taşı: M2'de taşım, S1'de taşım, Ü'de tışı, S2'de tışım; 'iṣyān u: S1'de 'iṣyān.
- 1336 M2 ve Ü'de 1328, S1'de 1290, S2'de 1327; seyyi'ātum: M1, S1, Ü, E ve S2'de seyyi'ātım / eşyā: M1, M2 ve E'de eşyāya; ṣayılur: M1 ve E'de 'ad var: ol: Ü'de o.
- 1337 M2 ve Ü'de 1329, S1'de 1291, S2'de 1328; ey: M2 ve S2'de iy; Rabb-i: S1 ve Ü'de Rabb-ü / 'usāt: S1'de 'asāt; benüm: M2, Ü, E ve S2'de benim.
- 1338 M2 ve Ü'de 1330, S1'de 1292, S2'de 1329; çün: M2, S1, Ü ve S2'de yok; itdüm: M1, E ve S2'de itdim; günāhı: M2, S1 ve Ü'de çok günāhı / ey: M2'de iy.
- 1339 M2 ve Ü'de 1331, S1'de 1293, S2'de 1330 / 'afvuñ: E'de 'afvıñ.
- 1340 M2 ve Ü'de 1332, S1'de 1294, S2'de 1331; zādum: M2 ve S1'de zārim, Ü, E ve S2'de zādım / ḫavf u: S1'de ḫavf, S2'de ḫavf ı; ricā: M2, S1, Ü, E ve S2'de recā; ḫanadum: M1, S1, Ü, E ve S2'e ḫanadım.

- 1341 M2 ve Ü'de 1333, S1'de 1295, S2'de 1332; ümmīd-vāram: S1'de ümmīz-vāram, Ü'de ümmīdūvārim / itdüklerimden: E'de itdüklerimden; şerm-sāram: S2'de şerim-sāram.
- 1342 M2 ve Ü'de 1334, S1'de 1296, S2'de 1333; muḫarrer: E'de muḫırram; eyledüm: M1, Ü, E ve S2'de eyledim; bisyār-ı: M2 ve Ü'de bisyār-u / iḫsānuña: Ü, E ve S2'de iḫsānuña; ḫadd ü: Ü'de ḫadd.
- 1343 M2 ve Ü'de 1335, S1'de 1297, S2'de 1334; siyāh-ı: M2'de siyāh-u, S2'de siyāh; rüyuma: M1, S1, E ve S2'de rüyıma; ilāhum: M1, M2, S1, E ve S2'de ilāhım / āb-ı: M2, Ü ve S2'de āb-u, S1'de āb; 'afv ile: M2, Ü ve S2'de 'afv-ıla, S1'de luṭf-ıla.
- 1344 M2 ve Ü'de 1336, S1'de 1298, S2'de 1335; itdüklerüme: E ve S2'de itdüklerime / ḫulḫ-ı: M2 ve Ü'de ḫulḫ-u, S1'de ḫalḫ; mü'eddeb: M1 ve E'de mühezzeb, S1 ve Ü'de mühlet.
- 1345 M2 ve Ü'de 1337, S1'de 1299, S2'de 1336; lisānumda: Ü, E ve S2'de lisānımda; tehlīl i: M2, Ü ve E'de tehlīl ü, S1'de tehlīl.
- 1346 M2 ve Ü'de 1338, S1'de 1300, S2'de 1337; zār u: S1'de zāruñ, Ü, E ve S2'de zār ı; nā-tüvānuñ: E'de nā-tüvānuñ; şeyṭān-ı: S1'de şeyṭān.
- 1347 M2 ve Ü'de 1339, S1'de 1301, S2'de 1338; nice: S1 ve S2'de niçe; ola: M2, S1, Ü ve S2'de olur; ḫabr: Ü'de ḫabir; ḫālüm: M1, M2, Ü, E ve S2'de ḫālım / su'ālüm: M1, Ü, E ve S2'de su'ālım.
- 1348 M2 ve Ü'de 1340, S1'de 1302, S2'de 1339; ḫışm: Ü'de ḫışım; ey: M2'de iy; Rabb-i: S1'de Rabb-ü / serā'ir: M1'de sā'ir, E'de serāyir.
- 1349 M2 ve Ü'de 1341, S1'de 1303, S2'de 1340; zıll-ı 'arşı: S1'de zıll-u 'arş; sāye-bān: M1 ve Ü'de sāyi-bān.

- 1350 M2 ve Ü'de 1342, S1'de 1304, S2'de 1341; kitābum: M2, Ü ve E'de kitābım /
 ısābum: M2, Ü ve E'de ısābım.
- 1351 M2 ve Ü'de 1343, S1'de 1305, S2'de 1342; mevāzīnüm: M2 ve E'de
 mevāzīnim / ecrüm: M1, Ü, E ve S2'de ecrım, M2'de elzem.
- 1352 M2 ve Ü'de 1344, S1'de 1306, S2'de 1343 / geem: S1 ve Ü'de giem;
 mānend-ü: S1'de mānende, E ve S2'de mānend-i; ber u: M2 ve S1'de ber, E
 ve S2'de ber ı; ebr-ü: E ve S2'de ebr-i.
- 1353 M2 ve Ü'de 1345, S1'de 1307, S2'de 1344; ebeveynümle evlādumla: M1 ve
 E'de dağı ābā vü ecdādımıla, Ü ve S2'de ebeveynimle evlādımıla / tilāmīzümle:
 M1'de dağı evlād u, M2 ve Ü'de telāmīzimle, S2'de tilāmīzimle; üstādumla:
 M2, Ü, E ve S2'de üstādımıla.
- 1354 M2 ve Ü'de 1346, S1'de 1308, S2'de 1345; bize: M1, E ve S2'de baa /
 gösterme: M1, M2 ve Ü'de göstürme.
- 1355 M2 ve Ü'de 1347, S1'de 1309, S2'de 1346; mü'minīn i: S1'de mü'minīne, Ü
 ve E'de mü'minīn ü, S2'de mü'minīn; mü'mināta: Ü'de mü'minātı / cemī'-ü:
 M2, S1, Ü ve S2'de cemī'-i; Müslimīn ü: S1'de Müslimīn'e, Ü ve S2'de
 Müslimīn i ; Müslimāt'a: Ü'de Müslimāt'ı.
- 1356 M2 ve Ü'de 1348, S1'de 1310, S2'de 1347.
- 1357 M2 ve Ü'de 1349, S1'de 1311, S2'de 1348; urūf-ı: M2 ve Ü'de urūf-u,
 S1'de urūf; bā-nuat: S1'de bī-nuat, Ü'de bī-nukut; tārīhi: M1 ve S1'de
 tārīh.
- S1, 1312'de Tañrı raħmet eylesün şol cān-ıun / Kim oursa Fātīhā yād iün
 beyti bulunmaktadır.
- Ĥarrerehü'l-ħaķır Ĥabīb bin Muştafa Ġafera'l-lāhü lehü ve li-vālideyhi ve
 aħsene ileyhimā ve ileyhi fı şelāşün ... ve elf fı nişfi şehri Ramazān sene 1130:

M2'de Vaqd temme fī cemāziye'l-āḥir Kātibü'l-ḥaḳīr Ḥāfız 'Arabzāde ğafera'l-lāhu lehü velūdiyye 1088, S1'de Temmetü'l-kütübān ba'ūnu'l-lāh ta'ālā Ḥasan bin Ḥasan bin Ebū Bekr ğafera'l-lāhu velūdi sene 1131, Ü'de sene 1188, E'de Le-megāhü'l-Ömer 'Osmān el-'āṣī es-sābıḳ bi-'ārız Erzurum li-sene iḥdā ve ūelāşin ve mi'etey ve elf fī 'aşri āḥiri ramazāni'l-mübārek sene 1231, S2'de yok.

4. BÖLÜM: METNİN SÖZLÜĞÜ

Metnin Sözlüğünün Hazırlanması ile İlgili Açıklamalar:

Metinde geçen bütün kelime ve unsurlar alfabetik olarak sözlükte madde başı veya madde içi dizilişinde verilip geçtiği yerin beyit numarası parantez içerisinde belirtilmiştir.

Sözlüğe alınan kelime veya unsurun ilk geçtiği yerdeki anlamı verildikten sonra, aynı kelimenin farklı anlamlarla kullanılması durumunda bunlar birbirinden noktalı virgülle ayrılıp geçtiği beyitteki yeni karşılığı da belirtilmiştir. Aynı anlam veya işlevde olan unsurlar, ilk geçtiği yerdeki beyit numarası ile kaydedilmiştir.

Metindeki bazı kullanımlarda eserin gerek Klâsik Osmanlı Türkçesi başlarında yazılmış olması gerekse farklı müstensihler tarafından kopya edilmiş bulunması sebebiyle yazım ve ses bilgisi bakımından bazı farklılıklar söz konusudur. Bu bakımdan aynı kelime kökünden genişleyen bulın-, bulun-; oğın-, oğun-; oğı-, oğu-; ayağ-ayak; kulağ-kulağ gibi Türkçe kelimeler ile yabancı kaynaklı cāri-cārī, cevab-cevāb, cünbiş-cünbüş, hālī-hālī gibi kelimeler ayrı ayrı madde başında belirtilmiştir. Madde başı yapılan kelimeler ile ilgili deyim, kalıp söz ve benzeri kullanımlar, ilgili kelimenin altında iç madde olarak belirtilip anlamı verilmiştir.

Madde başı yapılan kelimelerde, özellikle yabancı kaynaklı olanlarında, aslî şekilleri, kökenleri < işaretinden sonra yazılmış, hangi dile ait oldukları belirtilmiştir.

A a, Ā ā

āb (F.): su (178).

āb-ı 'afv (F.): suçunu bağışlama, suçunu affetme (1343).

āb-u hayvān (< **āb-ı hayvān**: F.): içen kişiye ölümsüzlük

verdiğine inanılan efsanevî su (178).

ābā (A.): babalar (1301).

ab-dest (< **āb-dest**: F.): Müslümanların bazı ibadetleri yapabilmek için belli bir düzen içerisinde bazı organları yıkayıp bazılarını

- mesh etme yoluyla yaptıkları arınma (941).
- ab-dest al-:** bazı ibadetleri yapabilmek için dinî kurallara uygun biçimde belirli uzuvları yıkamak, temizlemek (1072).
- ab-dest aldur-:** abdest aldirmek (941).
- ac:** aç, yiyecek bulamayan, yoksul kimse (248).
- âcāl** (A.): sonlar, ölümler (132).
- 'acāyib** (< **'acā'ib**: A.): çok tuhaf, anlaşılmaz (296).
- 'acāyiz** (< **'acā'iz**: A.): koca karılar, yaşlılar (1110).
- 'acz** (A.): aciz, gücü bir işe yetmez olma durumu, güçsüzlük (6).
- 'acz ol-:** güçsüz olmak (6).
- 'acze gel-:** güçsüz olmak, gücü yetmemek (32).
- 'âciz** (A.): gücü bir işe yetmez olan, güçsüz (30).
- 'âciz ol-:** gücünü kaybetmek (30).
- aç-:** bir şeyi kapalı durumdan kurtarmak (106); aralı duruma getirmek (1158).
- açuk:** açık, örtüsüz, çıplak (1186).
- ad:** isim, bir kimse veya bir şeyi anlatmaya, açıklamaya, tanımlamaya yarayan söz (616).
- a'dā** (A.): en zalim, çok gaddar (852).
- ādāb** (A.): usuller, kaideler, kurallar (897. beytin yukarısındaki başlıkta).
- 'ādāt** (A.): âdetler, usuller (866. beytin yukarısındaki başlıkta).
- 'add** (A.): sayma, sayılma (1336).
- 'adde gel-:** sayılmak (1336).
- a'del** (A.): çok adaletli, çok doğru (219).
- 'adem** (A.): yokluk, bulunmama (71).
- âdem** (A.): insan, adam (78).
- âdem oğlu:** insanoğlu, insan denilen yaratıkların hepsi (78).
- Âdem** (A.): ilk peygamber, insanoğlunun babası, Hz. Âdem (156).
- 'âdet** (A.): bir kimsenin yapmaya alışık olduğu şey; eskiden beri uyulan kural (716); aybaşı (1259).
- 'adl** (A.): doğruluk (259).
- 'adl u 'adālet** (A.): doğruluk ve adalet (212).
- 'adl u 'adālet it-:** doğru ve adil davranmak (212).
- 'adl u devlet** (F.): doğruluk, adalet ve büyük mutluluk, zenginlik (852).
- 'âdil** (A.): haktan ayrılmayan, hakkı yerine getiren, adaletli (791).
- âfāt** (A.): afetler, belalar (572. beytin yukarısındaki başlıkta).
- 'Affān** (A.): Hz. Osman'ın babasının adı (214).
- 'afv** (A.): af, bağış (10).

- 'afv eyle-**: affetmek, bağışlamak (10).
- 'afv it-**: affetmek, bağışlamak (336).
- 'afv olun-**: bağışlanmak, affedilmek (404).
- ağac**: ağaç (43).
- āgāh** (A.): bilgili, haberli (49).
- āgāh it-**: haberdar etmek, bilgi vermek (1325).
- āgāh ol-**: bilgili, haberli olmak (49).
- ağar-**: şafak sökmek, aydınlanmak (1267).
- ağdur-**: yukarı çıkarmak, yüceltmek (1039).
- ağır**: fazla, çok (261).
- ağız**: yüzün alt kısmında iki çene arasında bulunan, sesin çıkmasına, soluk alıp vermeye ve besinleri almaya yarayan açıklık (22); kapların veya içi boş şeylerin açık tarafı (1003).
- ağzı tolusu** (; **ağız dolusu**): ağzın alabileceği kadar (1085).
- ağla-**: sızlanmak, yakınmak (1225).
- ağrı**: acı, dert, sıkıntı (1224).
- āgūş** (F.): kucak (1089).
- āh**: maddî veya manevî sıkıntı çekildiği zaman çıkarılan ses (1223).
- āh eyle-**: acı ile içini çekmek (1223).
- aḥbāb** (A.): dost, bildik, tanıdık (1326).
- aḥbār** (A.): haberler (932).
- aḥcār** (A.): taşlar (86).
- 'ahd** (A.): söz verme, ant, yemin (618).
- āḥir** (A.): son, sonraki (168).
- āḥiret** (A.): dinî inanışa göre insanın öldükten sonra dirilip sonsuza dek kalacağı ve Tanrı'ya hesap vereceği yer (826. beytin yukarısındaki başlıkta).
- aḥkām** (A.): hükümler, emirler (410).
- aḥlāk** (A.): huylar, nitelikler (485); iyi nitelikler, güzel huylar (539. beytin yukarısındaki başlıkta).
- aḥlāk-ı ḥamīde** (F.): övülecek huylar (540).
- aḥlākī'z-zemīmet** (A.): kötü huylar hakkında (485. beytin yukarısındaki başlıkta).
- aḥmak** (A.): aklını gereği gibi kullanamayan, aptal (687).
- Aḥmed** (A.): Hz. Muhammed'in adlarından biri (186).
- aḥsen** (A.): daha, çok güzel (ketebe kaydında).
- aḥşam** (< **aḥ**: T., **ṣām**: F.): akşam (631); akşam namazı (879).
- aḥşamı kııl-**: akşam namazını kılmak (879).
- aḥvāl** (A.): hâller, durumlar (240. beytin yukarısındaki başlıkta).
- aḥyā** (< **aḥyā'**: A.): diriler, canlılar (365).

aḥyā' (A.): diriler, canlılar (366. beytin yukarısındaki başlıkta).

ak: beyaz (283).

ak-: (sıvı maddeler için) bir yerden başka bir yere doğru gitmek (89).

aḳall (A.): pek az, çok az (878).

'aḳārib (A.): zehirli hayvanlar (296).

akça: madenî para (866).

aḳdem (A.): önce, önceki (243).

'aḳıbet (A.): nihayet, son (746).

'aḳıl (A.): akıllı kimse (432).

'aḳl (A.): akıl, düşünme, anlama ve kavrama gücü (77).

'aḳl iriş-: anlamak, sırrını çözmek (77).

'aḳlı yitiş-: akli ermek, anlamak (78).

aḳrabā' (A.): aralarında soy yakınlığı olanlar (859. beytin yukarısındaki başlıkta).

aḳrabā (< **aḳraba'**: A.): aralarında soy yakınlığı olanlar (859).

aḳreb (A.): daha yakın, çok yakın (1117).

'aḳreb (A.): akrep, kuyruğunda zehirli bir iğnesi bulunan böcek (80).

'aḳs (A.): çarpma, çarpıp geri dönme (113).

'aḳs-ı ṭabāyi' (F.): tabiatlerin aksi, değişmesi, dönmesi (113).

aḳşā (A.): son, en son, uzak (272).

aḳser (A.): daha, en kısa (189).

al-: (ölüm sebebiyle) ayırmak (132); erkeğin kadınla evlenmesi (191); bir şeyi elle veya başka bir araçla tutarak bulunduğu yerden ayırmak (596); kabul etmek (785); yanında bulundurmamak, elde etmek (950).

āl (A.): sülale, soy (898).

āl-i Muṣṭafā (F.): Hz. Muhammed'in soyu (898).

a'lā (A.): pek, çok yüksek (430).

'alā ḡayrihī (A.): ondan başkası üzerine (468. beytin yukarısındaki başlıkta).

'alāmet (A.): belirti, iz (486).

'alāmāt (A.): izler, nişanlar (230. beytin yukarısındaki başlıkta).

'alāmāt-ı ḳiyāmet (F.): kıyamet alametleri (230. beytin yukarısındaki başlıkta).

alçacık: çok alçak (559).

alçaq: yerden uzaklığı az olan (589).

aldat-: yanıltmak, baştan çıkarmak, ayartmak (534).

'ale'l-ḡāyib (< **'ale'l-ḡā'ib**: A.): görünmeyen, kaybolan üzere (347. beytin yukarısındaki başlıkta).

'ale'l-ḥuffeyn (A.): mest üzerine (358. beytin yukarısındaki başlıkta).

'ale'l-fāsık (A.): fasıklar üzerine (359. beytin yukarısındaki başlıkta).

'ale'l-kabr (A.): kabir üzerinde (1015. beytin yukarısındaki başlıkta).

a'lem (A.): en, çok bilen (43).

'ālem (A.): dünya (27).

ālet (A.): vasıta, aracı (497).

ālet it-: aracılık etmek, bir işte birini uygun olmayan bir biçimde kullanmak (497).

'aleyhim rahmetu'l-lāhi (A.): “Allah’ın rahmeti onun üzerine olsun” anlamında bir söz (845).

'aleyhi'r-raḥm (A.): “rahmeti üzerine olsun” anlamında (782).

'aleyhi'r-raḥmetu'l-lāhi ta'ālā (A.): “yüce Allah’ın rahmeti üzerine olsun” anlamında (472).

'aleyhi's-selām (A.): peygamberlerin isimleri anılırken “Ona selam olsun!” anlamında kullanılan bir söz (128. beytin yukarısındaki başlıkta).

alın-: elde edilmek, alma işi yapılmak (1086).

'Alī (A.): Hz. Ali (200).

'ālī (A.): yüce, ulu (1319).

'alīl (A.): kusurlu, sakat (1332).

'ālim (A.): bilgin, ilim sahibi olan (265).

alkış: övme, övüş (529).

Allah (< **Allāh**: A.): Allah (99).

Allah rızāsıçun (< **Allāh rızāsı içün**): karşılık beklemeksizin (887).

Allah ta'ālā (< **Allāh ta'ālā**: A.): yüce Allah, her şeye kadir olan Allah (757).

Allāh (A.): Allah, Tanrı (14).

Allāhu ekber (A.): Tanrı uluların ulusudur (1124).

Allāh-u settār (< **Allāh-ı settār**: F.): örten, kapatan Allah (154).

Allāhu mu'īn (A.): Allah yardımcı olsun (167).

'allām (A.): her şeyi bilen, Allah’ın sıfatı (226).

alt: bir şeyin yere bakan yanı, üst karşıtı (19).

altı: beşten sonra gelen sayı, altı (352).

altmış: elli dokuzdan sonra gelen sayı (203).

altun: altın (92).

altun it-: altın yapmak, altın hâline getirmek (92).

'ām (< **'āmm**: A): herkes, halkın bütünü (11).

a'māl (A.): işler, işlemler, yapılan şeyler (108).

'amel (A.): yapılan iş, fiil (119); niyet (326); dinin buyruklarını yerine getirmek için yapılan şeyler (366).

'amel it-: dinin buyruklarını yerine getirmek için gerekli şeyleri yapmak (366).

āmentü bi'l-lāh (A.): “Allah’a inandım” anlamında (700).

'āmil (A.): yapan, işleyen (119).

'āmil ol-: yapıcı olmak (915).

- āmīn** (A.): “Öyle olsun, Allah kabul etsin” anlamlarında, duaların arasında ve sonunda kullanılan bir söz (786).
- ammā** (A.): ama, fakat, lâkin, öyle ki (822).
- ‘Amr** (A.): dinî eserlerde herhangi bir kişi yerine kullanılan isim (689).
- ‘Amru** (A.): kişi adı (348).
- an** (< **ān**: F.): zamanın en küçük parçası (31).
- ān** (A.): an, zamanın en küçük parçası (4); zaman (70).
- añ-**: düşünmek, hatırlamak (897).
- ana**: anne (584).
- aña**: ona, “o” zamirinin yönelme eki almış durumu (4).
- ‘anā** (A.): zahmet, güçlük (541).
- ‘anber** (A.): misk gibi güzel kokan kül renginde bir madde (293).
- anca**: sadece, o kadar (199).
- ancak**: yalnız, sadece (48).
- and**: söz verme, yemin (759).
- anda**: anında, o zaman (56); onda (289).
- andan**: ondan, “o” zamirinin ayrılma durumu (6).
- añdur-**: hatırlatmak (957).
- anı**: onu, “o” zamirinin belirtme eki almış durumu (7).
- añıl-**: hatırlanmak, zikrolunmak (101).
- ‘ani’l-īmān** (A.): imandan, inançdan (332. beytin yukarısındaki başlıkta).
- ‘ani’l-küfr** (A.): küfürden (630. beytin yukarısındaki başlıkta).
- añla-**: bir şeyin ne demek olduğunu, neye işaret ettiğini kavramak (65).
- anlar**: onlar (9).
- anuñ**: onun, “o” zamirinin ilgi eki almış durumu (15).
- anuñçun**: onun için (652).
- ‘ār** (A.): utanma, utanç duyma (531).
- ‘ār eyle-**: utanmak (531).
- ara**: boşluk, aralık (370).
- arasın kes-**: ara vermek (1072).
- ard**: arka, geri (362).
- arın-**: temizlenmek (398).
- ‘arī** (A.): özgür, hür; -sız (21); uzak (50).
- ardınca**: hemen arkasından, ardı sıra (211).
- arğa**: bir şeyin sırt durumunda olan yüzeyi (275); vücut, beden (1159).
- armağan**: bağış, ihsan; hediye (971).
- ‘arşa** (A.): yer, toprak (614).
- art**: arka, geri (19).
- art-**: çoğalmak, fazlalaşmak (695).
- artuk**: kalan veya artan bölüm, artık (413); fazla, ziyade (1106).
- arż** (A.): yer, toprak (13).
- āsān** (F.): kolay (273).
- āsān eyle-**: kolaylaştırmak (1347).
- ‘asel** (A.): bal (283).

- aşfiyā** (A.): içten, içi temiz, tuttuğu yol doğru olan kimseler (141).
- aşhāb** (A.): Hz. Muhammed'i görmek ve sohbetine katılma şerefine ermiş kimseler (5).
- aşhāb-ı cihād** (F.): din uğruna düşmanla savaşanlar (443).
- aşhāb-ı kirām** (F.): Hz. Muhammed'in sahabeleri (219).
- aşıl**: gerçek, esas (976).
- 'aşır** (< **'aşr**: A.): yüzyıl, çağ (1270).
- 'āşī** (< **'āşī**: A.): isyan eden, karşı gelen (254).
- āsimān** (< **āsmān**: F.): gök, sema (33).
- aşl** (A.): soy, nesep (156); esas, asıl (547).
- aşl-ı eşyā** (F.): eşyanın aslı, gerçeği (569).
- aşlā** (A.): hiçbir zaman (39).
- aşşı**: yarar, çıkar (39).
- 'āşīk-āne** (F.): âşıkça, âşık olana yakışır biçimde (639).
- āşīkār** (< **āşkār**: F.): belli, açık, meydanda (55).
- āşīkāre** (< **āşkāre**: F.): belli, açık, meydanda (430).
- 'aşr** (A.): on (239).
- at**: binme, yük taşıma gibi işlerde kullanılan memeli hayvan (276).
- 'atā** (< **'atā**: A.): bağışlama, bahşiş (438).
- 'atā it-**: bağışlamak (438).
- āteş** (F.): od, kızgınlık (114).
- āteşlü**: ateş olan, ateş bulunan (1179).
- atla-**: okuma, yazı yazma gibi işlerde bazı bölümleri üstünkörü geçmek (1199).
- aţvel** (A.): pek uzun (1200).
- aţvel ol-**: çok uzun olmak (1200).
- 'avā'id** (A.): gelirler, kazançlar (365).
- āvāz** (F.): yüksek ses (136).
- āvāzı çık-**: yüksek sesle bağırmak, yüksek ses çıkarmak (136).
- 'avret** (A.): kadın, zevce (18); insanda gösterilmesi ayıp olan yer (1104).
- ay**: yılın on iki bölümünden her biri (885); yer yuvarlığının uydusu olan gök cismi, kamer (1062).
- aya**: elin iç bölümü, avuç içi (587).
- ayağ**: ayak (107).
- ayağın ūr-**: ayak üstünde durmak, ayakta durmak (1026).
- ayağ**: bacakların bilekten aşağıda bulunan ve yere basan bölümü (22).
- 'ayān** (A.): belli, açık, meydanda (20).
- 'ayān bul-**: ortaya çıkmak, belirlemek (455).
- āyāt** (A.): izler, alâmetler (239).
- 'ayb** (A.): kusur, eksiklik (561).
- 'ayblu**: ayıbı, kusuru olan, kusurlu (616).

āyet (A.): Kur'an surelerini oluşturan kısımlardan her biri (1052).

Āyete'l-Kürsī (A.): Kur'an'da "Allāhu lā ilāhe illā hüve'l-hayyü'l-kayyûmü ..." diye başlayan Bakara suresinin 255. ayetini oluşturan kısım (1018).

ayırtla-: temizlemek (1226).

Āyişe (< **Ā'işe**: A.): Hz. Muhammed'in eşi ve Hz. Ebu Bekir'in kızı (192).

aylık: bir ay süren (281).

ayn (A.): bir şeyin eşi, gibi (465); göz (1185).

ayn-ı rahmet (F.): rahmet gibi (465).

ayru: ayrı (947).

ayru düş-: birbirinden uzakta kalmak, ayrılmak (947).

ayruluk: ayrılık, ayrı olma durumu, birinden uzak düşme (110).

az: nicelik ve nitelik bakımından eksik (144).

az az: küçük ölçülerle (144).

a'zā (A.): organlar (1072).

a'zā-yı hürre (F.): cariye veya esir olmayan kadınların organları (1108).

'azāb (A.): keder, sıkıntı (221. beytin yukarıdaki başlıkta).

'azāb it-: sıkıntı vermek (337).

'azāb-ı kabr (F.): kabir azabı (221).

'azābü'l-kabr (A.): kabir azabı (221. beytin yukarıdaki başlık).

'azāb-ı nār (F.): cehennem azabı, sıkıntısı (397).

a'zam (A.): çok, pek büyük (148).

a'zam ol-: çok büyük olmak (148).

azār (< **azarr**: A.): çok zararlı (520).

azarr (A.): çok zararlı (344).

'azm (A.): niyet, karar (209).

'azm it-: niyet etmek, karar vermek (564).

'azm-i 'uqbā it-: ahirete gitmek, vefat etmek (472).

'āzim (A.): kesin niyetli, kararlı (995).

'āzim ol-: kararlı olmak (995).

'Azrā'il (< **'Azrā'il**: A.): Tanrı buyruğu ile insanların canını almakla görevli olduğuna inanılan melek (131. beytin yukarıdaki başlıkta).

'azze (A.): aziz olsun! (840).

B b

bāb (A.): kapı (873); konu, mesele (1322).

baba: çocuğu olan erkek (857).

ba'de (A.): sonra (240).

- bağdaş:** sağ ayağı sol uyluğun, sol ayağı sağ uyluğun altına olarak oturma biçimi (1177).
- bağdaş otur-** (; **bağdaş kur-**): sağ ayağı sol uyluğun, sol ayağı sağ uyluğun altına olarak oturmak (1177).
- bağy** (A.): isyan etme, azgınlık (363. beytin yukarıdaki başlıkta).
- baħr** (A.): deniz (242).
- Baħtī:** Vasiyyet-nâme adlı eseri manzum olarak yazan kişi (1329).
- Baħtī Efendi:** Birgili Muhammed Efendi'nin mensur yazmış olduğu Vasiyyet-nâme adlı eseri manzum olarak yazan kişi (başlıkta).
- bā'ış** (A.): sebep olan, sebep (509).
- baķ-**: aramak; bakışını belli bir yöne doğrultmak (561).
- Baķara** (A.): Kur'an-ı Kerim'in 2. suresi (1019).
- bāķi** (< **bāķī**: A.): bundan başka, geri kalan (346).
- bāķi kal-**: arta kalmak, geride kalmak (1021).
- bāķī** (A.): daimî, kalıcı (41); geri kalan, bundan başka (248).
- bāķī kal-**: sürekli olmak (137).
- bāķī ol-**: sürekli olmak, kalıcı olmak (149).
- bālā** (F.): yüksek, yukarı, üst (1107).
- balgam** (A.): solunum organlarının salgıladığı, ağızdan dışarı atılan sümüksü madde (1085).
- bāliġ** (A.): bulûġ çaġına ermiş olan, erişmiş, yetişkin (656).
- baña:** bana, "ben" zamirinin yönelme eki almış durumu (688).
- bā-nuķat** (F.): noktalı (1357).
- bār** (F.): defa, kere, kez (4); yük; meyva (55).
- bardak:** su gibi şeyleri içmek için kullanılan camdan yapılmış kap (282).
- Bāri** (< **Bārī**: A.): yaratan, yaratıcı; Tanrı (80).
- Bārī** (A.): Tanrı, Allah (1332. beytin yukarıdaki başlıkta).
- bārī** (F.): hiç olmasza; özetle (1224).
- barmak:** parmak (179).
- bas-**: ayakla çiğnemek, ayağı yere veya bir şeyin üstüne ağırlık vererek koymak (608).
- bā-şafā** (A.): safalı, sevinçli (177).
- başar** (A.): göz; görme (55. beytin yukarıdaki başlık).
- baş:** kafa (22); başlangıç (1007); başta bulunan saç (1227).
- başını aç-**: başındaki örtüyü çıkarmak (1185).
- başı kaba:** başı açık (245).
- başka:** farklı, ayrı (476).
- başla-**: bir işe girişmek, harekete geçmek (726).
- başlat-**: başlamasına yol açmak, başlamasını sağlamak (921).
- bātil** (A.): boş, yalan, asılsız (382).
- bātil ol-**: asılsız, geçersiz olmak (1125).

- baṭn** (A.): karın (581).
- ba'zı** (< **ba'z**'dan: A.): bazı, kimi (73).
- bed** (F.): kötü, fena (486).
- bed'** (A.): başlama, başlayış (1075).
- bed-aḥlāk** (F.): huyu ve ahlakı kötü olan kimse (290).
- bed-āyīn** (F.): geleneği, göreneği ve âyini kötü olan (294).
- bed-du'ā** (F.): ilenme, ilenç (854).
- bed-du'ā it-**: ilenmek (854).
- bed-emel** (F.): kötü emel, kötü niyet (821).
- beden** (A.): vücut, gövde (947).
- bed-kār** (F.): işi, hareketi kötü (38).
- beg**: bey, ileri gelen, sözü geçen kimse (646).
- be-gāyet** (A.): çok, aşırı, son derece (452).
- begen-**: iyi veya güzel bulmak (505).
- bekle-**: bir şeyi, bir kimseyi gözetmek, korumak (127).
- belā** (A.): gam, keder, sıkıntı (541).
- belī** (F.): evet (466).
- belli**: bilinen, ortada olan (402).
- bellū**: belli, bilinen (395).
- bellū ol-**: belli olmak, belirli olmak (1032).
- ben**: teklik birinci şahsı karşılayan zamir (153).
- benān** (A.): parmak, parmak uçları (178).
- benī** (A.): oğullar (156).
- benī Ādem** (A.): Adem oğulları, insanlar (156).
- benüm**: benim, teklik birinci şahıs zamirinin ilgi eki almış durumu (946).
- beñze-**: andırmak, gibi görünmek (276).
- ber** (< **berr**: A.): kara, toprak (242).
- berāber** (F.): birlikte bulunan, bir arada (1159).
- berāber ol-**: birlikte bulunmak (1166).
- berķ**: sağlam; sert, katı (849).
- berķ it-**: sağlamlaştırmak (849).
- berr** (A.): doğru sözlü, hayır işleyen kimse (361).
- berī** (A.): temizlenmiş, arınmış (18); dışında (26).
- berū**: beri, bu yana, buraya (323).
- besmele** (A.): “bismillāhi'r-rahmāni'r-rahīm” sözü; başlangıç (1150).
- beşer** (A.): insan (36).
- beter** (< **bed-ter**: F.): kötü, iyice kötü (520).
- bevl** (A.): idrar, çiş (288).
- bey'** (A.): satma, satış (869).
- bey' ü şirā it-**: alım satım yapmak (869).
- beyān** (A.): anlatma, bildirme (12. beytin yukarısındaki başlıkta).
- beyān eyle-**: bildirmek, söylemek, anlatmak (792).
- beyān it-**: bildirmek, anlatmak (455).
- Beytū'l-Muḳaddes** (A.): “Mukaddes ev”, Kudüs (704).

- bezl** (A.): bol bol verme, saçma (647).
- bezl-i bizā'at it-**: sermaye katmak (1308).
- bezl-i himmet it-**: elinden geldiği kadar çalışmak, çabalamak (879).
- bezl-i kudret it-**: gücünün yettiğini yapmak, elinden geleni yapmak (1050).
- bezl-i maqdūr** (F.): elden geldiği kadar yapma (647).
- bezm** (F.): içkili, eğlenceli meclis (836).
- bırak-**: vazgeçmek, terk etmek (789).
- bıyık**: üst dudak üzerinde çıkan kıllar (939).
- bi** (A.): başına geldiği kelimeyi -e durumuna getirir; “ile, için” anlamlarını verir (332. beytin yukarıdaki başlıkta).
- bī-'add** (F.): sayısız (282).
- bī-çāre** (F.): çaresiz, zavallı (1339).
- bida'** (A.): sonradan meydana çıkan şeyler (875. beytin yukarıdaki başlıkta).
- bidār** (F.): uyanma; uyanık (894).
- bidār ol-**: uyanmak (894).
- bid'at** (A.): sonradan meydana çıkan şey, Hz. Muhammed zamanından sonra ortaya çıkan değişik yargılar ve ilkeler (877).
- bi-ecma'ihim ilā-yevmi'l-kiyāme** (A.): hepsi ile kıyamete kadar (5).
- bī-ḥad** (< **bī-ḥadd**: F.): sınırsız (403).
- bi-ḥamdi'l-lah** (A.): Allah'a şükür olsun (1314).
- bil**: bel (251).
- bil-**: bir şeyden haberi olmak; saymak, kabul etmek (7); anlamak (13); yeterlik bildiren birleşik fiiller oluşturur (381); kabul etmek (1248).
- bilā-ḥarfin velā şavtin** (A.): sözsüz ve sessiz olarak (94).
- bilā-keyf** (A.): isteksiz (97).
- bilā-'özr** (A.): özürsüz, sebepsiz (1203).
- bilā-'özür** (A.): özürsüz, sebepsiz (1226).
- bil-cümle** (A.): hep, bütün (1271).
- bildür-**: haber vermek, bildirmek (350).
- bile**: aynı zamanda, da, de, dahi (590).
- bilek**: elle kolun, ayakla bacağı birleştiği yer (1069).
- bilin-**: anlaşılma, öğrenilmek (1054).
- bīm** (F.): korku; tehlike (1354).
- bimā** (A.): -dığı, -diği için, -diğinden, -diğinden (338. beytin yukarıdaki başlıkta).
- biñ**: bin, dokuz yüz doksan dokuzdan bir fazla (88).
- binā** (< **binā'**: A.): yapı (526).
- bindür-**: binmesini sağlamak, bindirmek (247).
- bir**: bir, tek (8); aynı (324); sayıların ilki (421).

- bir bir:** birer birer, ayrı ayrı (124).
- bir biri:** karşılıklı olarak biri ötekini, öteki de onu (1013).
- biri:** bir tanesi (40); birisi, bir kimse (53).
- bir gün:** herhangi bir gün (238).
- bir kaç:** çok olmayan, az sayıda (966).
- bir kimse:** herhangi bir kimse, kişi (170).
- bir ol-:** aynı, benzer olmak (476).
- bir şey:** herhangi bir şey (304).
- biraz:** az miktarda, bir parça (991).
- birer:** her birine bir (1090).
- bî-reyb** (F.): şüphesiz (812).
- Birgili:** Birgili Muhammed Efendi (8).
- Birgili Muhammed Efendi:** Birgivi Mehmed Efendi adı ile de anılan 1521'de Balıkesir'de doğan ünü halk arasında da yaygın olan âlimlerden biridir. Eserlerinden en önemlileri arasında Türkçe yazmış olduğu Vasiyyet-nâme yer alır (başlıkta).
- Birgili:** Birgili Muhammed Efendi (1303).
- bî-rūh** (F.): cansız, ölü (240).
- bismi'l-lah** (< **bismi'l-lāh:** A.): besmele (1213).
- bismi'l-lāh** (A.): "Allah'ın adı ile" anlamına gelen ve bir işe başlanırken söylenen söz, besmele (726).
- bisyār** (F.): çok (282).
- bisyār-ı 'ișyān eyle-:** çok isyan etmek (1342).
- biş:** beş, dörtten sonra gelen sayı (948).
- biş vakt:** beş vakit, günün sabah, öğle, ikindi, akşam ve yatsı zamanları (399).
- bî-şek** (< **bî-şekk:** F.): şüphesiz (221).
- bişür-:** pişirmek, pişmesini sağlamak (292).
- bit-:** sona ermek (660).
- bitün:** bütün, tam (1287).
- biz:** çokluk birinci şahsı karşılayan zamir (2).
- biz** (< **bezz:** A.): pamuk veya keten ipliğinden yapılan dokuma, bez (809).
- bize-:** süslemek, donatmak (539).
- bî-zevāl** (F.): sonu olmayan (1).
- bizle** (A.): şaka, lâtife (1178).
- bizzāt** (A.): kendi, kendisi (206).
- boğaz:** boynun ön kısmı (250).
- boğazla-:** hayvan veya insanı boğazından keserek öldürmek (622).
- boş:** boş (621).
- boş ol-:** evlilik birliği sona ermek, boşanmak (621).
- boy:** uzunluk (250); bir şeyin tabanı ile en yüksek noktası arasındaki uzaklık (977).

boynuz: bazı hayvanların başında bulunan uzun, kıvrık veya çatalı korunma organı (134).

boyun: vücudun, başı omuzlara birleştiren kısmı (296).

boz-: geçersiz duruma getirmek (151).

bozul-: biçimi, kullanılışı işe yaramaz duruma gelmek, bozulmak (242); geçersiz duruma gelmek, bozulmak (1082).

bozul-: biçimi, kullanılışı işe yaramaz duruma gelmek, geçersiz olmak (707).

bögür: insan ve hayvan vücudunun kaburga ile kalça arasındaki bölümü (1176).

böyle: bunun gibi, bu şekilde (88).

buylece: bu şekilde, bu biçimde (1273).

bu: yer, zaman veya anlatım olarak en yakın olan şeyi belirten sıfat (6).

bu arada: bu sırada, bu esnada (390).

bu yüzden: bundan dolayı, bunun için (297).

Bü Bekir (A.): Hz. Ebubekir (211).

Bü Cehl (A.): asıl adı Ömer olup Hz. Muhammed'e düşmanlığı ile bilinir (356).

Bü Hanîfe (A.): Hanefî mezhebinin kurucusu olup asıl adı Nu'man İbnü Sâbit'tir (384).

buğday: tahıl tanesi (805).

buğz (A.): kin, nefret, sevmeme (511).

buğz-ı fi'l-lah (< **buğz-ı fi'l-lâh**: F.): Allah için sevmeme, nefret etme (511).

buğz it-: nefret etmek, sevmemek (709).

buğul (< **buğl**: A.): cimrilik, pintilik (532).

buğür (A.): dinî törenlerde yakılan kokulu ağaç gibi maddeler, tütsü (983).

bul-: elde etmek, istenilen şeye ulaşmak (149); istenilen şeye kavuşmak (372); daha önce kaybolmuş veya bilinmeyen bir şeyi ele geçirmek (752); sağlamak, temin etmek (949); isteyerek veya istemeden bir şeyle karşılaşmak (1101).

bular: bunlar (23).

bulaş-: istemeden veya rastlantı sonucu bir işe karışmak (597); istenilmeyen bir madde bir şeye sürülmek (1056).

bulın-: bir durumda olmak, bulmak işine konu olmak (861).

buluş-: bir araya gelmek, karşılaşmak (234).

bulun-: bir yerde olmak, bulunmak (1337).

buña: "bu" işaret zamirinin yönelme eki almış durumu (153).

bunca: bu kadar (80).

bunda: burada (78); “bu” işaret zamirinin bulunma eki almış durumu (253).

bundan: “bu” işaret zamirinin çıkma eki almış durumu (243).

bunu: bunu, “bu” zamirinin belirtme eki almış durumu (74).

bunlar: “bu” zamirinin çokluk eki almış durumu (121).

Burak: Hz. Muhammed’in Miraç gecesindeki biniti (247).

burun: alınla üst dudak arasında bulunan, çıkıntılı, iki delikli koklama ve solunum organı (22).

buyruk: emir, belirli bir davranışta bulunmaya zorlayıcı söz (667).

buyrul-: buyruk olarak verilmek, emredilmek (537).

buyur-: bir şeyin yapılması ya da yapılmasını kesin olarak istemek (238).

bühtân (A.): yalan, iftira (613).
bühtân eyle-: yalan söylemek (750).

bük-: katlamak (1187).

bürâder (< **birâder**: F.): dost (81).

bürhân (A.): delil, ispat (188).

büyük: üstün niteliği olan (188); boyutları benzerlerinden daha fazla olan, büyük (280).

câhil (A.): bilgisiz, bilmeyen (656).

cahîm (A.): cehennem, tamu (182).

câ’iz (A.): din, yasa, töre veya başka bakımdan işlenmesinde, yapılmasında sakınca olmayan, yapılmasına izin verilen (152).

câ’iz ol-: din, yasa, töre gibi unsurlar bakımından yapılmasında sakınca bulunmamak, caiz olmak (353).

cân (F.): yakınlık duygusu belirten bir seslenme sözü (39); can, ruh (131); gönül (140).

cân al-: öldürmek (131).

cân alıcı: öldürücü (761).

cân-ıla: candan, içten, samimiyetle (848).

cânuñı al-: (Tanrı) öldürmek (734).

cân u dilden (; **canı gönülden**, **canı yürekten**): içtenlikle, çok isteyerek (153).

cânâ (F.): ey can, ey sevgili! (1091).

cân-aver (< **cân-âver**: F.): canavar, zararlı hayvan (136).

cânib (A.): taraf, cihet, yan (641).

câr (A.): komşu (859. beytin yukarısındaki başlıkta).

câri (< **cari**: A.): yürürlükte olan, geçerli (151).

câri ol-: geçerli olmak (151).

cârî (A.): geçerli, geçen (679).

cârî ol-: geçerli olmak, yürürlükte olmak (679).

- cāriye** (A.): para ile satın alınan hizmetçi kız, kız (198).
- cāyiz** (< **cā'iz**: A.): din, yasa, töre veya başka bakımdan işlenmesinde, yapılmasında sakınca olmayan, uygun olan (493).
- Cebbār** (A.): kuvvet ve kudret sahibi, Allah (86).
- cebhe** (A.): taraf, yön (1120).
- Cebrā'il** (A.): peygamberlere emir ve vahiyleri bildirmek ile sorumlu olan, dört büyük melekten biri (128. beytin yukarısındaki başlıkta).
- ceff** (< **ceffe'l-kalem**: A.): düşünmeksizin, birden bire (304).
- kalem ceff ol-**: kalem yazamaz olmak, bir şey değişemez olmak (304).
- cehālet** (A.): cahillik, bilmezlik (638).
- cehd** (A.): çalışma, çabalama (394).
- cehennem** (A.): tamu, cehennem (271).
- cehennemlik**: öldükten sonra yerinin cehennem olacağı sanılan, cehenneme lâyük kimse (354).
- cehl** (A.): bilmezlik (450).
- cehr** (A.): yüksek sesle söyleme (999).
- cehr it-**: yüksek sesle söylemek (1140).
- cehr ol-**: sesli olmak, yüksek sesle söylenmek (1149).
- celb** (A.): isteme, kendine çekme (488).
- celse** (A.): oturma (1134).
- celse it-**: oturmak (1134).
- cem'** (A.): toplanma, bir araya gelme (995).
- cem' it-**: toplamak (1026).
- cem' ol-**: toplanmak, bir araya gelmek (995).
- cemā'at** (A.): bir imama uyup namaz kılanlar, insan topluluğu (419).
- cemī'** (A.): cümle, hep, bütün (103).
- cemī'an** (A.): hep, bütün (192).
- Cenāb-ı Bāri** (F.): Allah (935).
- Cenāb-ı Hāḳ** (F.): Allah (112).
- Cenāb-ı Kibriyā** (F.): Allah (543).
- cenāze** (A.): ölü, ölmüş kimse (359).
- cennāt** (A.): cennetler (689).
- cennāt-i Na'im** (F.): sekiz cennetten biri (1354).
- cennet** (A.): cennet, uçmak (185).
- cennetlik**: öldükten sonra yerinin cennet olacağına inanılan kimse (353).
- cevab** (< **cevāb**: A.): sorulan bir şeye verilen karşılık (224).
- cevab vir-**: sorulan şeye karşılık vermek (224).
- cevāb** (A.): sorulan bir şeye verilen karşılık (75).
- cevāz** (A.): caiz olma, izin (339. beytin yukarısındaki başlıkta).

- cevr** (A.): haksızlık, zulüm, eziyet (364).
- ceza'** (A.): sabırsızlıkla sızlanma (542).
- ceza' eyle-**: sabırsızlıkla sızlanmak (542).
- ceza' it-**: bağırp çağırarak, sızlanmak (945).
- cezîl** (A.): çok, bol (1351).
- cezîl it-**: çoğaltmak, çok olmasını sağlamak (1351).
- cibâl** (A.): dağlar (130).
- Cibril** (< **Cibrîl**: A.): Cebrail (140).
- Cibrîl** (A.): Cebrail, peygamberlere emir ve vahiyleri bildirmek ile sorumlu olan, dört büyük melekten biri (99).
- cid** (< **cidd**: A.): bir işi gerçekten, ciddî olarak yapma (329).
- cid it-**: bir işi gerçekten, ciddî olarak yapmak (329).
- cidd** (A.): bir işi gerçekten çalışıp işleme, ciddî olarak yapma (394); önemli, mühim (876).
- cihâd** (A.): din uğruna düşmanla savaşma (444).
- cihân** (F.): dünya, âlem (8).
- cihât** (A.): vakıf maaşları (1051).
- cihet** (A.): yan, yön, taraf (20).
- cimâ'** (A.): insanlarda çiftleşme, cinsel ilişki (605).
- cimâ' it-**: insanlarda çiftleşmek (725).
- cin** (< **cinn**: A.): gözle görünmeyen yaratık (755).
- cinân** (A.): cennetler (8).
- cins** (A.): tür, çeşit (598).
- cism** (A.): gövde, beden (927).
- cisr** (A.): köprü (271).
- cisr-i memdûd** (F.): uzun, uzatılmış köprü (271).
- cisr-i Şırâṭ** (F.): Sırat köprüsü, cennete gitmek için cehennem üzerine kurulacak olan çok dar ve güç geçilir olan köprü (1352).
- cömerd** (< **cevân-merd**: F.): eli açık, para veya malını esirgemedi veren (551).
- cömerd ol-**: para veya malını esirgemedi çokça vermek (551).
- cum'a** (A.): perşembeden sonra gelen gün; cuma namazı (1140).
- cüllâh** (A.): çul dokuyan, çulha (810).
- cümle** (A.): bütün, hep, herkes (2); tamam (1150).
- cünbân** (F.): sallayan, kımıldayan, hareket eden (106).
- cünbiş** (F.): hareket, kımıldanma (318).
- cünbüş** (< **cünbiş**: F.): hareket, kımıldanma (57).
- cünüblük**: cenabet, cünüp olma durumu (398).
- cürm** (A.): suç, kabahat, hata (335).
- cürm-i 'azîm** (F.): büyük suç, büyük hata (823).
- cürm eyle-**: suç işlemek, hata yapmak (335).
- cüşse** (A.): gövde, beden (128).
- cüz'î** (A.): pek az, az miktarda (44).

Ç

çadır (< **çāder**: F.): gölgelik olarak kullanılan tente, örtü (1031).

çak: ta, dek, kadar (272).

çalış-: bir şeyi oluşturmak veya ortaya çıkarmak için emek harcamak (433).

çarıyār (< **çār-yār**: F.): dört dost, Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali (219).

çāru-nā-çār (< **çār-nā-çār**: F.): çaresiz, ister istemez (838).

çatlat-: “çat” diye ses çıkarmak (1176).

çayan: akrep, yılan, çıyan, kırkayak vb. zehirli hayvan (80).

çegāne (F.): bir çeşit çalpara, çengi tefçiği denilen müzik aleti (573).

çek-: güç durumlara dayanmak, katlanmak (300); üzerinde bulunan bir silahla saldırmak için davranmak (363); tartmak (601); yüklenmek, etkisi altında kalmak (615); bir şeyi tutup kendine veya başka bir yöne doğru yürütmek (1089).

çekil-: tartılmak (260).

çekiş-: ağız kavgası etmek (813).

çenāg (F.): çanak (609).

çeng (F.): kanuna benzeyen, dik tutularak çalınan bir çeşit saz (573).

çeşte: uzun saplı, büyük tekneli bir çeşit çalgı (572).

çevre: etraf (983).

çevür-: çevirmek, bir durumdan başka bir duruma getirmek, yönünü değiştirmek (1239).

çeyne-: çiğnemek (1227).

çık-: birden bire görünmek, ortaya çıkmak (232); bir durumla ilgili niteliklerini yitirmek, başka bir duruma geçmek (286); içeriden dışarıya varmak, gitmek (294); sesi yükselmek, sesli duruma gelmek (937); büyük abdest bozmak (1081); bir şeyin yukarısına varmak veya yükselmek (1198).

çıkār-: anlamak, ne olduğunu bilmek (454); birinin veya bir şeyin çıkmasını sağlamak (972).

çıplak: üstünde bulunması gereken giysi, örtü gibi şeyler bulunmayan, üryan (245).

çoğal-: çok duruma gelmek (450).

çok: çok, fazla, nicelik ve nitelik bakımından aşırılık belirtir (77).

çok ol-: fazla olmak, fazla sayıda bulunmak (998).

çok çok: en çok, fazla (866).

çoklık: çokluk, sayı veya ölçü bakımından çok olma durumu (116).

çukur: (mec.) mezar (1006).
çün: (F.): gibi (168); ne zaman, -diği,
 -diği zaman (774); için,
 sebebiyle (847).
çün-ki (F.): çünkü, madem ki (539).

D d

da: da, dahi, bile (8).
dād (F.): adalet, doğruluk (364).
dahı : bundan başka, aynı zamanda
 hem de, da, de (5); bile
 (1045).
dahı hem: ve (21).
dā'im (A.): devamlı, sürekli (498).
dā'im ol-: devam etmek
 (883).
dānişmend (F.): bilgili (711).
da'vā (A.): şikayetçi olarak
 mahkemeye başvurma (257).
da'vā it-: hukukî korunmanın
 bir hükümlerle sağlanması için
 yargı organlarına başvurmak,
 hakkını aramak (257).
da'vet (A.): çağırma, çağrı (793).
da'vet olun-: çağrılmak (797).
da'vet-i şer' (F.): şeriate
 davet, din kaidelerine davet
 (793).
Dāvud (A.): İsrailoğullarının bir
 hükümdarı ve peygamberi
 (146).
Dāvud-u Tay (< **Dāvud-ı Tāy:** F.):
 Ebu Hanife'nin öğrencisi

olmuş, fıkıh alanında ün
 kazanmış kişi (459).

daya-: yaslamak, dayamak (1004).
de: da, de, dahi, bile (268)
Deccāl (A.): kıyametten önce çıkacak
 ve Hz. İsa tarafından
 öldürülecek olan yalancı ve
 zararlı şahıs (232).
def (A.): savma, öteye itme;
 giderme (865).
def'a (A.): kere, kez (139).
defin (< **defn:** A.): ölüyü gömme
 (1008).
defn (A.): ölüyü gömme (1000.
 beytin yukarısındaki
 başlıkta).
deg-: dokunmak, temas etmek
 (1120).
degenek: elde taşınacak incelikte
 düzgün ağaç, sopa (1203).
degil: isim cümlesinde yükleme veya
 başka unsurlara olumsuzluk
 anlamı veren kelime (18).
degin: kadar, dek (461).
degir-: değdirmek, dokundurmak
 (606).
degül: değil (58).
degür-: değirmek, dokundurmak
 (1165).
dehān (F.): ağız (653).
dehān aç-: ağızını açmak,
 konuşmak (653).
dek: kadar (162).
delā'il (A.): delâlet eden şeyler
 (538).
delâlet (A.): kılavuzluk, aracılık
 (847).

- deli:** mantıklı düşünme gücünü yitirmiş kimse, mecnun (7).
- delil** (< **delīl**: A.): iz, kanıt (743).
- delīl** (A.): iz, kanıt (395).
- delük:** delik, dar, küçük açıklık (135).
- dem** (A.): kan (1083).
- dem** (F.): soluk, nefes (139); vakit, zaman (167).
- dem ur-:** nefes vermek, üfleme (139).
- dem-ā-dem** (F.): her zaman, sık sık (25).
- deñlü:** kadar, denli (128).
- dep-:** tepmek, değerini anlamak (608); (1230); üzerine basmak (1231).
- der:** ter (252).
- der** (F.): kapı (1048).
- der-i kādī** (F.): kadı kapısı (1048).
- derd** (F.): dert, gam, keder, sıkıntı (541).
- derd-ü 'ișyān** (< **derd-i 'ișyān**: F.): itaatsizlik sıkıntısı, emre boyun eğmeme derdi (1332).
- der-gāh** (F.): kapı; kat (903).
- der-gāh-ı Ĥudā** (F.): Tanrı katı (903).
- derḥāl** (F.): hemen, o anda (628).
- deri:** cilt, ten (299).
- der-kār** (F.): bir iş üzerinde bulunan (123).
- derle-:** terlemek (250).
- der-naẓm** (A.): nazımda, şiirde (başlıkta).
- ders** (A.): öğretme, bilgi verme (1298).
- ders it-:** öğretmek (1298).
- derūn** (F.): iç, içeri (380); gönül, kalp (525).
- derūn-ı dilden** (F.): gönülden (639).
- derūn-ı pāk** (F.): temiz gönül, saf ve temiz olan yürek (1307).
- derūnī** (F.): içten, gönülden (375).
- desti** (< **destī**: F.): testi (1008).
- deve:** boynu uzun, sırtında bir veya iki hörgücü olan, yük taşımakta kullanılan hayvan (296).
- devlet** (A.): büyüklük, mevki (149); mutluluk, talih (263).
- devr** (A.): dönme, devinim, dolaşma (874).
- devr-i ebvāb it-:** kapı kapı gezip dolaşmak (874).
- devr-i elzem** (F.): çok gerekli olan bölüm, olması gereken (969).
- devr eyle-:** aktarmak (959).
- devr it-:** aktarmak (960).
- devr itdūr-:** dolaştırmak (948).
- deyze** : teyze, annenin kız kardeşi (584).
- dīhk** (A.): gülme (1221).
- dırnaç:** tırnak (666).
- di-:** demek, söylemek, anlatmak (34); adlandırmak, ad vermek (404).
- dīdār** (F.): yüz, çehre (693).

- dik-**: bir cismi dik olarak durdurmak, dik mek (1032); bir şeyi dik duruma getirmek (1168).
- dikil-**: dikme işi yapılmak (982).
- dik̄kat** (A.): ilgi, özen (996).
- dik̄kat kıl-**: ilgi, özen göstermek (996).
- dil**: ağızda serbestçe hareket eden, tatmaya, yutkunmaya, insanın konuşmasına yardımcı olan etli, uzun, tat alma organı (22).
- dil** (F.): gönül, yürek (140).
- dile-**: istemek (31).
- dilek**: istek, temenni, umulan şey (1014).
- din-**: söylenmek (699).
- diñ-**: bitmek, durmak (1283).
- dinil-**: söylenmek, söylenilmek (476).
- dīn** (A.): din (38).
- dīn-i İslām** (F.): İslām dini (639).
- dīn-ü İslām** (< **dīn-i İslām**: F.): İslām dini, İslâmiyet (226).
- diñle-**: söylenenleri ya da herhangi bir sesi işitmeğe çalışmak, kulak vermek (53).
- dirhem** (A.): okkanın dört yüzde birine eşit olan, 3, 148 gramlık eski bir ağırlık ölçüsü (600).
- diri**: yaşamakta olan, canlı (313).
- diri tut-**: canlı tutmak (313).
- diriğ** (< **diriğ**: F.): esirgeme (648).
- diriğ tut-**: esirgemek (648).
- diril-**: canlanmak, yeniden hayat bulmak (139).
- dirsek**: kol ile ön kol kemiğinin birleştiği sivri bölüm (1065).
- diş**: çene kemiklerinin üstüne dizili, ısıtıp koparmaya, çiğnemeye yarayan sert ve beyaz organlardan her biri (896).
- dişi**: dişi, kadın (586).
- dişilik**: dişi cinsten olma durumu (121).
- diyār** (A.): memleket, ülke (468).
- dīvān** (A.): meclis (873).
- dīvān-ı mülūk** (F.): hükümdarların meclisi (873).
- dīvār** (F.): duvar (1196).
- diz**: kaval, baldır ve uyluk kemiğinin birleştiği yer (251).
- dost** (F.): sevilen, güvenilen, yakın arkadaş (995).
- dög-**: vurarak canını acıtmak, dövmek (850).
- dök-**: sıvı olan şeyleri buldukları kaptan başka bir yere boşaltmak (990).
- dökil-**: dökme işi yapılmak veya dökme işine konu olmak, salınmak, bırakılmak (242).
- dökün-**: kendi üstüne dökmek (1095).
- dön-**: değiştirmek, başka bir şeye yönelmek (624).
- döndür-**: döndürmek, çevirmek (942).
- dört**: üçten sonra gelen sayı (147).
- döşek**: yatak (716).

du'ā (< **du'ā'**: A.): Tanrı'ya yalvarma, yakarış (365).
du'ā it-: Tanrı'ya yalvarmak (365).
du'ā' (A.): Tanrı'ya yalvarma, yakarış (365. beytin yukarısındaki başlıkta).
du'ā'-i hayr (F.): hayırlı dua (1300).
-durur: isimlere gelerek onların isim-fiil yapılmasını sağlayan bildirme eki işlevindeki unsur (94).
dübr (A.): kış, makat (1056).
dügün: evlenme veya sünnet dolayısıyla yapılan tören eğlence (912).
dülbend (F.): tülbent, baş örtüsü (1202).
dün: gece (563).
dünya (< **dünyā**: A.): içinde yaşanılan yerküre (442).
dünyā (A.): içinde yaşanılan yerküre, dünya (138).
dünyā-yı dün (F.): alçak, sefil dünya (550).
dünyāya gel-: doğmak, dünyaya gelmek (961).
dünyevī (A.): dünya ile ilgili, dünyaya ait (1331).
dürlü: türlü, çeşitli (267).
dürüst (F.): sözünde ve davranışlarında doğruluktan ayrılmayan, doğru kimse (373).
düş-: yukarıdan aşağıya inmek (277); olmak, olabilen; gerekli olan

(561); rastlamak, denk gelmek (954); durduğu, tutunduğu yerden ayrılarak veya dayanağını, dengesini yitirerek yukarıdan aşağıya inmek (1087).

dü-şenbih (F.): pazartesi günü (883).

düşmen: düşman (166).

düşmen bil-: düşman saymak, düşman olarak kabul etmek (166).

düşük: yaşayabilecek duruma gelmeden doğan yavru (1291).

düşür-: vücuttan yavru, çocuk düşürmek (1286).

düz-: oluşturmak, meydana getirmek (1007); düzeltmek (1328).

E e

eb (A.): baba, ata (855).

ebdān (A.): bedenler (299).

ebe: büyük anne, nine (584).

ebed (A.): sonu olmayan, gelecek (41).

ebeveyn (A.): ana baba (855. beytin yukarısındaki başlıkta).

Ebī Ḥanīfe (< **Ebū Ḥanīfe**: A.): Hanefi mezhebinin kurucusu olup asıl adı Numan bin Sâbit'tir (468. beytin yukarısındaki başlıkta).

ebnā (< **ebnā'**: A.): oğullar (1047).

ebr (F.): bulut (1352).

- ebr-ü bārān** (< **ebr-i bārān**: F.): yağmur bulutu (1352).
- Ebū Bekr** (A.): Hz. Ebubekir (352).
- Ebū Bekri'ş-şiddīk** (A.): ilk halife, Hz. Ebubekir, Mi'rac olayını duyduğu zaman hemen inandığı için "şiddīk" lâkabı ile anılır (208. beytin yukarısındaki başlıkta).
- Ebū Yūsuf Muḥammed** (A.): Ebu Hanife'nin öğrencisi, Hanefi mezhebinin önde gelen imamlarından (473).
- Ebu'l-Kāsım** (A.): İslâm fikhî âlimlerinden biri (782).
- ebter** (A.): hayırsız, faydasız (801).
- ecānib** (A.): yabancılar (499).
- ecdād** (A.): büyük babalar, atalar (1301).
- ecir** (< **ecr**: A.): mükafat, sevap (436).
- ecr** (A.): ahirete ait mükafat, sevap (406).
- ecr-i cezīl** (F.): bol sevap (523).
- ecsām** (A.): gövdeler, bedenler (243. beytin yukarısındaki başlıkta).
- edā** (A.): tavır, davranış; kılma, yapma (54).
- edā it-**: yapmak, yerine getirmek (399).
- edeb** (A.): iyi ahlak, incelik, terbiye (393).
- edebisiz**: utanmaz, sıkılmaz, terbiyesiz (kimse) (709).
- edik**: kısa çizme, konçlu mest (358).
- edille** (A.): deliller, işaretler (537).
- edin-**: kendini bir şeye sahip kılmak, kendine sağlamak (539).
- ednā**: pek aşağı, çok bayağı (430).
- edyān** (A.): dinler (821).
- ef'āl** (A.): işler, ameller (108).
- efḍal** (A.): daha faziletli, daha üstün (3).
- efzūn** (F.): çok, fazla, uzun (1326).
- efzūn kıl-**: fazla olmak, uzun olmak (1326).
- eg-**: egik duruma getirmek (1174).
- eger** (F.): eğer, şayet (36).
- eger-çi** (F.): her ne kadar, olsa da (269).
- eger kim**: şayet, -dığı,-diği takdirde (688).
- egil-**: dikliğini kaybetmek, bir yöne doğru eğilmek (1218).
- egin**: arka, sırt (1182).
- eḥādīş** (A.): Hz. Muhammed'in sözleri (429).
- eḥaḳ** (< **eḥaḳḳ**: A.): daha uygun, daha lâyık (417).
- ehem** (< **ehemm**: A.): çok önemli, çok ehemmiyetli (375).
- ehl** (A.): topluluk, cemaat (220); sahip (273).
- ehl-i bid'at** (F.): İslâmiyetin genel kurallarına uymayan kimse veya topluluk (220).
- ehl-i cennet** (F.): cennetlik olanlar, günahkâr olmayanlar (285).
- ehl-i ḥacāt** (F.): isteklerin, dileklerin sahibi (239).

- ehl-i İslām** (F.): İslâm topluluğu (450).
- ehl-i mahşer** (F.): kıyamet günü dirilecek olanlar (271).
- ehl-i mezālim** (F.): haksızlar, haksızlık yapanlar (257).
- ehl-i sa'ādet** (F.): saadetli, mutlu, mutluluk sahibi (285).
- ehl-i sünnet** (F.): Hz. Muhammed'e ve sahabelerine inanan, onların inançlarını benimseyen (372).
- ehl-i şerī'at ol-** (F.): Allah'ın emirlerine uyan olmak, dinî kurallara uymak (269).
- ehl-i tahkīk** (F.): araştırmacılar (501).
- ehl-i takvā** (F.): dine bağlı kimseler (777).
- ehl-i tama'** (F.): çok isteyen, açgözlü olan (951).
- ehl-i zāhir** (F.): ilim sahibi, bilgin (331).
- e'imme** (A.): imamlar, din adamları (470).
- ek-**: katmak, eklemek (992).
- ekber** (A.): çok, daha büyük (208).
- ekl** (A.): bir şey yeme, yenilme (1060).
- ekl it-**: bir şey yemek, yemek yemek (1060).
- ekmel** (A.): mükemmel ve kusursuz olan, eksiksiz (171).
- ekrem** (A.): kerem sahibi, çok şerefli (148).
- ekşer** (A.): daha çok, en çok (99).
- ekşeri** (< **ekşerī**: A.): çoğu defa, çoğunlukla (1244).
- eksik**: az, noksan (1248).
- eksil-**: azalmak (695).
- el**: kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü (22).
- el bağla-**: namaza durmak (1153).
- el**: halk, kendisine yabancı olanlar (490).
- elbet** (A.): elbette (1081).
- elbette** (A.): şüphesiz, kuşkusuz (237).
- elf** (A.): bin, dokuz yüz doksan dokuzdan sonra gelen sayı (ketebe kaydında).
- elfāz** (A.): kelimeler, sözler (648. beytin yukarısındaki başlıkta).
- elfāzi'l-küfr** (A.): küfür sözler (648. beytin yukarısındaki başlıkta).
- elḥamdü li'llāh** (A.): Allah'a hamd olsun, Allah'a şükür (925).
- elli**: kırk dokuzdan sonra gelen sayı (472).
- ellişer**: elli sıfatının üleştirme biçimi, her defasında ellisi bir arada olan (973).
- elzem** (A.): çok gerekli (1021).
- emānāt** (A.): emanetler (534).
- eme**: cariye (1106).
- emīn** (A.): güvenli (535).
- emīn ol-**: inanmak, güvenmek (535).

- emn** (A.): emniyet, güven (946).
- emr** (A.): emir, buyruk (91).
- emr-i dīn** (F.): dinin buyruğu, dinin emri (453).
- emr eyle-**: emir vermek (129).
- emr it-**: emir vermek (157).
- emr olun-**: emir verilmek (689).
- emri ol-**: emir vermek (91).
- emr-i Hak** (F.): Allah'ın emri (139).
- emr-i ma'rūf** (F.): Tanrı ve kula göre doğru ve âdil olan (863).
- emr-i mu'zam** (F.): büyütülmüş, büyük emir (914).
- emr-i Raḥmān** (F.): Allah'ın emri (123).
- emrāz** (A.): hastalıklar, illetler (541).
- emşāl** (A.): benzer (309).
- emvāt** (A.): ölümler (365).
- en**: genişlik (977).
- eñ**: fazla, çok (154).
- enām** (A.): yaratılmış olan canlılar, insanlar (371).
- enbiyā** (< **enbiyā'**: A.): peygamberler (98).
- enbiyā'** (A.): peygamberler (1047. beytin yukarısındaki başlıkta).
- encām** (A.): nihayet, son (982).
- encām bul-**: sonlanmak, bitmek (982).
- encāma ir-**: sona ermek (993).
- ene hayrun** (A.): “ben daha hayırlıyım” anlamında bir söz (503).
- enf** (A.): burun (1090).
- ensāb** (A.): soylar (161).
- er**: erkek (577).
- erbāb** (A.): kişiler, sahipler (501).
- erbāb-ı tedkīk** (F.): araştırmacılar, araştırmacılar (501).
- erḥam** (A.): daha rahim, merhametli (10).
- eri-**: sıvı duruma gelmek, erimek (242).
- erkān** (A.): esaslar (1125. beytin yukarısındaki başlıkta).
- erkāni'ş-şalāt** (A.): namazın rükünleri (1125. beytin yukarısındaki başlıkta).
- ervāh** (A.): ruhlar (132).
- eşahḥ** (A.): daha doğru, en doğru (708).
- esāmi** (A.): isimler, namlar (842).
- eşer** (A.): iz, nişan (511).
- esīr** (A.): kul, köle (1333).
- eski-**: eski duruma gelmek, yıpranmak (287).
- esne-**: uykulu, sıkıntılı veya yorgunluk duyulan bir anda ağzı genişçe açarak soluk alıp vermek (1183).
- esrār** (A.): gizlenen ve bilinmeyen şeyler, sırlar (435).
- estağfiru'l-lāh** (A.): “Allah'tan af dilerim” anlamında (925).
- esved** (A.): siyah, kara (1335).

- esved it-**: karartmak, siyah yapmak (1335).
- eş'ār** (A.): şiiirler (575).
- eşcār** (A.): ağaçlar (86).
- eşedd** (A.): en, çok şiddetli (613).
- eşedd-i hürmet** (F.): hürmeti, saygısı çok olan (613).
- eşrāt** (A.): alâmetler, nişanlar (238).
- eşrāt-ı sâ'at** (F.): kıyamet alâmetleri (238).
- eşyā** (< eşyā': A.): mevcut olan şeyler, nesnelere (55).
- et**: insanlarda ve hayvanlarda deri ile kemik arasındaki kas ve yağdan oluşan tabaka (413).
- etbā'** (A.): birinin sözüne, işine, mesleğine uyanlar (851).
- eṭ'ime** (A.): yemekler, aşlar (726).
- etkīyā** (A.): Allah korkusuyla günah işlemekten çekinenler (265).
- etrāf** (A.): yanlar, taraflar (948).
- e'üzü** (A.): "E'üzü billâhi mine's-yeştâni'r-racîm" duasının kısa adı (889).
- evā'il** (A.): geçmiş zamanlar, önceleri, başlangıçlar (370).
- evkāt** (A.): zamanlar, çağlar (132).
- evlā** (< evlā': A.): daha iyi, üstün (952).
- evlād** (A.): çocuklar (5).
- ev**: konut, hane (593).
- evlen-**: erkek ve kadın, aile kurmak için yasaya uygun olarak birleşmek (420).
- evliyā** (< evliyā': A.): eren, ermiş veli (265).
- evliyā'** (A.): keramet sahibi olanlar, erenler; Allah'a daha yakın bulunanlar (206. beytin yukarısındaki başlıkta).
- evvel** (A.): ilk, önce (136).
- evvelā** (A.): ilk önce, birinci olarak (700).
- evvelce**: önce (1259).
- evvelki**: önce olan, önceki (1035).
- ey**: ey, hey ! (39); iyi (1334).
- eyle-**: yapmak, etmek (388).
- eyü**: iyi (502).
- eyü gör-**: üstün görmek, iyi görmek (502).
- eyyām** (A.): günler (884).
- eyyām-ı bîz** (F.): her Arabî ayının on ikinci, on üçüncü, on dördüncü ve on beşinci günleri (884).
- ezān** (A.): İslâmiyette namaz vaktini bildirmek için müezzinin yüksek sesle yaptığı çağrı (419).
- ez-ber** (F.): ezberleme ve akılda tutma yeteneği (1064).
- ez-ber eyle-**: ezberlemek (1064).
- ez-berle-**: bir şeyi olduğu gibi akılda tutmak, ezber etmek (1327).
- ezel** (A.): başlangıcı olmayan, önceliksiz (47).
- ezkār** (A.): zikirler (575).
- ezvāc** (A.): eşler, kadın veya kocanın eşi (191. beytin yukarısındaki başlıkta).

F f

- fācir** (A.): fena huylu, günahkâr (361).
- fāhiş** (A.): kötü, çirkin, ahlâka aykırı (615).
- fahr** (A.): övünme, şereflenme, büyüklük (205).
- fahr-ı ‘âlem** (F.): Hz. Muhammed (205).
- fahrû’n-nebiyyîn** (A.): Hz. Muhammed (519).
- fâ’ide** (A.): fayda, menfaat, kazanç (78).
- fâ’iz** (A.): muradına ulaşan, bir başarı kazanan (353).
- fâ’iz ol-**: muradına ulaşmak (353).
- fakâat** (A.): yalnız, ancak (757).
- fakîr** (< **fakîr**: A.): yoksul, zavallı, zengin olmayan (527).
- fakîr** (A.): yoksul, zavallı (6); alçakgönüllülük göstererek “ben” anlamına gelir (1307).
- fakîr-i âhar** (F.): sonradan gelen zavallı, sonradan gelen muhtaç kimse (960).
- fakr** (A.): yoksulluk, fakirlik (533).
- fâre** (A.): sıçan (413).
- fâriğ** (A.): vazgeçmiş, çekilmiş (1008).
- fâriğ ol-**: vazgeçmek, el çekmek (1008).
- fârîza** (A.): farz, Allah’ın emri (394).
- farğ** (A.): ayrılık, başkalık (33).

farğ eyle-: sezmek, anlamak (424).

- Fârûk** (A.): Hz. Ömer’in lâkabı (211).
- Fârûk-ı a’del** (F.): çok adaletli, adil olan Hz. Ömer (211).
- farz** (A.): Müslümanlıkta özür olmadıkça yapılması zorunlu olan şey, gerekli (13).
- farz-ı ‘ayn** (F.): Allah’ın, her Müslüman’ın yerine getirmesi gereken emri (831).
- farz-ı gusl** (F.): guslün gerekleri, gusül için yapılması gereken (1091).
- farz it-**: yapılması zorunlu olan şeyi yerine getirmek, yapmak zorunda kalmak (390).
- farz ol-**: gerekli olmak (13).
- farzâ** (A.): ola ki, farz edelim ki (820).
- fâsîk** (A.): Allah’ın emirlerini tanımayan, günah işleyen, kötülük eden (67).
- fâsid** (A.): yanlış, bozuk (1231).
- fâsid ol-**: (namaz, oruç, aptes gibi şeyler için) bozulmak (1231).
- Fâtıma** (A.): Hz. Muhammed’in ilk eşi olan Hz. Hadice’den doğan dört kızından en küçüğü (195).
- Fâtiha** (A.): Kur’an-ı Kerîm’in birinci suresi (1017).

- fayşal** (A.): kesin hüküm, karar (1117).
fayşal vir-: karar vermek, hüküm vermek (1117).
- fazîlet** (A.): erdem (496).
- fecr** (A.): sabaha karşı (1140).
- feh̄m** (A.): anlama, anlayış (65).
feh̄m it-: fehmetmek, anlamak (65).
- fem** (A.): ağız (1051).
fem aç-: ağız açmak, beklentisi olmak (1051)
- fenā** (< **fenā'**: A.): iyi olmayan, kötü (287).
- ferāġ** (A.): vazgeçme (978).
ferāġ it-: vazgeçmek (978).
- ferāġat** (A.): hakkından kendi isteğiyle vazgeçme (452).
ferāġat it-: hakkından vazgeçmek, el çekmek (452).
- ferc** (A.): dişilerde üreme organının dış bölümü, edep yeri (571).
- ferd** (A.): birey, kişi (1).
- fermān** (F.): emir, buyruk (120).
fermān-ı Hakk (F.): Allah'ın buyruğu (528).
fermān-ı Yezdān (F.): Allah'ın emri (120).
- fesād** (A.): ara bozuculuk, karıştırıcılık (711); bozukluk; kötülük (1224).
fesād it-: ara bozuculuk yapmak, karışıklık çıkarmak (711).
- fetvā** (A.): şeyhülislām veya müftü tarafından verilen dinî karar (789).
- fevā'id** (A.): faydalar, kazançlar (365).
- fevt** (A.): bir daha ele geçmemek üzere kaybetme, kaçırma (830).
- feyyāz** (A.): bereket ve bolluk veren; Allah (113).
feyyāz-u muṭlak (< **feyyāz-ı muṭlak**: F.): Allah (113).
- feyz** (A.): bolluk, çokluk (507).
feyz-ı Hudā (F.): Allah'ın vermiş olduğu bolluk (507).
- fazā'il** (A.): güzel vasıflar, erdemler (877).
- fırka** (A.): insan topluluğu, grup (778).
- fııldı**: fısıltı, çok yavaş sesle yapılan konuşma (53).
fııldı it-: fısıltı etmek (53).
- fışk** (A.): Allah'a karşı isyan etme (67).
- fiṭra** (A.): Ramazan ayı içinde verilmesi dince buyrulan, miktarı belirli sadaka (405).
- fiṭrat** (A.): Ramazan bayramında bölünmeden verilmesi dince gerekli olan, miktarı belirli sadaka (966. beytin yukarısındaki başlıkta).
- fi** (< **fī**: A.): -da, -de; -ta, -te bulunma eki fonksiyonunda, hakkında, konusunda (375. beytin yukarısındaki başlıkta).
- fī** (A.): hakkında, konusunda (206. beytin yukarısındaki başlıkta).

fidye (A.): birinden veya bir şeyden kurtulmak için verilen para (967).

fıkr (A.): düşünce, fikir (552).

fıkr it-: düşünmek (614).

fi'l (A.): davranış, iş (105).

fi'l-i tertîb (F.): düzen işi, sıra (1133).

fi'l-hâl (A.): hemen, o anda (158).

fitne (A.): karışıklık, kargaşa (232).

fu'âd (A.): kalp, yürek, gönül (530).

fu'âdı bağlan-: gönül gözü kapanmak (685).

fuḥş (A.): kötü söz, kötü davranış (574).

furşat (A.): fırsat, yararlanılacak uygun zaman, durum veya şart (314).

furşat it-: fırsat vermek (314).

furûz (A.): farzlar (1090. beytin yukarıdaki başlıkta).

furûz-ı ğusl (F.): guslün farzları, gerekenleri (1090).

fücür (A.): ahlâka aykırı durum, günahkârlık (359).

füssâk (A.): fasıklar, günah işleyenler, kötülük edenler (38).

g

gâh (F.): yer bildiren edat (14); zaman bildiren edat (700).

gâhî (F.): gehi, bazen, ara sıra (297).

geç-: olmak, meydana gelmek (44); bir yeri aşmak, öbür yana geçmek (274); bir yerden başka bir yere gitmek (276); zamanı aşmak, geride bırakmak (471); bitmek, sona ermek (1260).

geçin-: (mec.) kendi ihtiyacını başkalarından karşılamak (783).

geh (F.): bazı, ara sıra (703).

gehî (F.): bazen, ara sıra (298).

gel-: oluşmak, ortaya çıkmak (26); olmak, -e uğramak (39); geriye dönmek (91); rast gelmek, denk gelmek (147); bir yere gitmek (169); ortaya çıkmak, bir yere gelmek (234); yönelme durumundaki bazı kelimelere getirilerek birleşik fiil yapar (555); akmak (1291).

genc: yaşı ilerlememiş olan, genç (588).

ger (F.): gerek; ya da (42); eğer (53).

ger ... ger: ister... ister (1045).

gerçek: doğru olan şey, hakikat (659).

ger-çi (F.): her ne kadar, ise de (268).

gerden (F.): gerdan, boyun (681).

gerdenin ur-: boynunu vurmak (681).

gerek: ister, gerek (42); gerekli, lüzumlu (54); kelimeleri,

- kelime öbeklerini, görevdeş unsurları birleştirme, eşitlik, istenileni seçme gibi anlamlar katarak bağlayan bağlaç (869).
- gerek ... gerek:** ister ... ister (588).
- gerek... gerekse:** ister ... ister (588).
- gerek ol-:** gerekmek (721).
- gerek-:** gerek olmak, lâzım olmak (691).
- gerin-:** kolları açarak, gövdeyi gergin bir duruma sokmak (1183).
- getür-:** getirmek, ortaya çıkarmak, var etmek (71).
- gevde:** gövde, beden (979).
- gey:** çok, pek, gayet (343).
- geydür-:** giydirmek, giymesini sağlamak (919).
- gez-:** yürümek, hareket etmek (56).
- gezdür-:** gezdirmek, etrafında dolaştırmak (983).
- gibi:** gibi, benzer (58).
- gic:** geç, belirli bir zamandan sonra olan (662).
- gice:** gece (56).
- giç-:** bir yeri aşmak, öbür yana geçmek (277).
- giçil-:** geçmek işi yapılmak (1205).
- gider-:** yok etmek, kaldırmak (1234).
- gine:** gene, yine (509).
- gir-:** yeni bir duruma geçmek, dönüşmek (163); içeriye girmek, bir şeyin içine girmek (228); yeni bir şeye dahil olmak, benimsemek (639).
- giriçek (< girçek):** gerçek, doğru (285).
- giriftār (F.):** tutulmuş, esir (1333).
- girü:** geri, tekrar, yeniden (87).
- giryān (F.):** ağlayan, ağlayıcı (248).
- girye (F.):** ağlama, ağlayış (1223).
- girye it-:** ağlamak (1223).
- git-:** bir yere doğru yönelmek (260); bir yerden ayrılmak, uzaklaşmak (275); yok olmak, elden çıkmak (620).
- giy-:** örtünüp korunmak için bir şeyi vücuduna geçirmek (246).
- giyecek:** giyilen şey, giysi (525).
- giyin-:** kendi üzerine giymek (16).
- gizlü:** gizli, başkalarından saklanan, duyurulmayan, saklı kalan (20).
- göbek:** karnın ortasında bulunan çukurluk (577).
- gögüs:** vücudun boyunla karnın arasında bulunan ve yürek, akciğer gibi organları içine alan bölümü, vücudun ön tarafı (1154).
- gök:** gök, gökyüzü (87).
- göndür-:** göndermek (141).
- göñül:** sevgi, istek, düşünüş, anma gibi kalpte oluşan duyguların kaynağı, gönül, kalp (322).
- gör-:** görmek, bir şeyin varlığını gözle görmek (55); saymak, kabul etmek (443); yerine getirmek, yapmak (863).

göre: (bir şeye) uygun olarak, göre (59).

göster-: görülmesini sağlamak (911).

götür-: taşımak, ulaştırmak (130).

götürü: fiyatı veya ücreti toptan belirlenen (602).

göz: görme organı (22).

gözet-: korumak, özen göstermek (1133).

gözle-: bir şeyin olmasını beklemek (851).

güne (F.): tarz, tür (152).

güş (F.): işitme, dinleme (183).

güş eyle-: işitmek, dinlemek (540).

güş it-: işitmek, dinlemek (183).

güc: yapılması zor, güç (32); zorlukla (164).

güc it-: güç etmek, güçlük çıkarmak (62).

güftār (F.): söz (106).

gül (F.): gül (8).

gül-: hoşuna veya tuhafına giden bir durum karşısında genellikle sesli bir biçimde duygusunu açığa çıkarmak (799).

gülşen (F.): gül bahçesi (114).

gülşen ol-: gül bahçesine dönmek, gül bahçesi olmak (114).

gül-zār (F.): gül bahçesi, gül tarlası (114).

gül-zār ol-: gül bahçesine dönmek (114).

gümüş: gümüş (293).

gün: güneş (236); gündüz (563); yer yuvarlağının kendi eksenini etrafında bir kez dönmesiyle geçen yirmi dört saatlik süre (634).

günāh (F.): dinî bakımdan suç sayılan iş veya davranış (252).

günāh it-: günah işlemek (1338).

günah-kār (F.): günahlı, günah işleyen (1333).

günde: her gün (1080).

güneş: ısı ve ışık veren büyük gök cismi (249).

günüle-: kıskanmak, çekememek, haset etmek (490).

güt-: kollamak, gözetmek (916).

güy-: beklemek (1272).

güzel: pek iyi, doğru (386).

güzer (F.): geçme, geçiş (508).

güzer it-: geçmek, uzaklaşmak (508).

güzide (F.): seçilmiş, beğenilmiş (540).

güzide ol-: seçilmek, beğenilmek (540).

ğ

ğafera'l-lāhü lehü (A.): Allah onu bağışlasın! (ketebe kaydında).

ğāfil (A.): gaflette bulunan, ilerisini iyi düşünmeyen, dikkatsiz (559).

- ġāfil ol-**: dikkatsiz ve dalgın olmak (559).
- ġaflet** (A.): boş bulunma, dalgınlık, dikkatsizlik (644).
- ġafletden uyan-**: kendine gelmek, dikkati yerine gelmek (644).
- ġā'ib** (A.): görünmeyen, yok olan, kayıp (349).
- ġā'iṭ** (A.): insan pislīgi, insan tersi (288).
- ġālib** (A.): üstün gelen, başarı kazanan (268).
- ġālib ol-**: üstün gelmek, yenmek (268).
- ġam** (< **ġamm**: A.): tasa, keder, kaygı, sıkıntı (721).
- ġam yime-**: tasa etmemek, kaygılanmamak (721).
- ġanī** (A.): zengin, varlıklı (400).
- ġanīmet** (A.): emeksiz kazanç, beklenmeyen kazanç (500).
- ġaraż** (A.): hedef, maksat, istek (556).
- ġarb** (A.): batı (90).
- ġarḳ** (A.): gömülme, batma (252).
- ġarḳ ol-**: gömülmek, batmak (252).
- ġaşb** (A.): zorla alma, zapt etme (596).
- ġaşb it-**: bir şeyi zorla, izinsiz almak (596).
- ġasl** (A.): ölüyü yıkama, temizleme (984).
- ġasil** (< **ġasl**: A.): ölüyü yıkama (993).
- ġayb** (A.): gizli olan, göze görünmeyen, kayıp (48).
- ġāye** (A.): amaç, istek (1033).
- ġāye ol-**: amaç edinmek, istemek (1033).
- ġāyet** (A.): pek çok, çok, son derece (281).
- ġaybet** (A.): ġıybet, dedikodu yapma, arkasından söyleme (574).
- ġaybet it-**: dedikodu yapmak, çekiştirmek (610).
- ġāyib** (< **ġa'ib**: A.): hazır olmayan, görünmeyen, kayıp (48).
- ġayr** (A.): başka, ayrı (104); -sız (-siz), değil anlamında (335. beytin yukarısındaki başlıkta).
- ġayret** (A.): kıskanma, çekememe (494).
- ġazā** (< **ġazā'**: A.): din uğruna yapılan kutsal savaş (443).
- ġazā it-**: din uğruna savaşmak (443).
- ġazab** (A.): öfke, hiddet, kızgınlık (529).
- ġazab it-**: öfkelenmek (529).
- ġazab kııl-**: öfkelenmek, kızmak (856).
- ġıbṭa** (A.): arzu etme, imrenme (501).
- ġinā** (< **ġinā'**: A.): zenginlik, bolluk (533).
- ġıybet** (A.): dedikodu yapma, arkasından söyleme, çekiştirme (532).
- ġıybet it-**: çekiştirmek (532).

ğufr (A.): affetme, merhamet etme (346).

ğufr eyle-: merhamet etmek (346).

ğufrān (A.): affetme, merhamet etme (345).

ğusl (A.): İslâm dininin gerekli gördüğü durumlarda ve biçimde yıkanıp abdest alma, boy abdesti (941).

ğusl eyle-: gusül abdesti almak (1245).

ğusl it-: gusül abdesti almak (1253).

ğusl itdür-: gusül abdesti aldirmek (941).

ğuşşa (A.): keder, kaygı, tasa (26).

ğusül (< **ğusl**: A.): boy abdesti (1084).

h, H h, H h

haber (A.): bilgi (99).

haber gel-: bildirmek, haber ulaşmak (99).

haber vir: haber vermek (230).

habīb (A.): sevgili, dost (181).

habīb-i ekrem (F.): Hz. Muhammed (181).

habību'l-lah (< **habību'l-lāh**: A.): Allah'ın sevgilisi, Hz. Muhammed (171).

habību'l-lāh (A.): Hz. Muhammed (225).

Habīb bin Muştafā: müstensihin adı (ketebe kaydında).

hac (< **hacc**: A.): İslâmın beş şartından biri olan, Müslümanlarca Mekke'de yapılan Kâbe'yi ziyaret ve tavaf ibadeti (830).

hacc (A.): İslâmın beş şartından biri olan, Müslümanlarca Mekke'de yapılan Kâbe'yi ziyaret ve tavaf ibadeti (400).

hacca git-: Müslümanlar hac amacıyla Mekke'ye gitmek (830).

hacc it-: hacca gitmek, Kâbe'yi ziyaret etmek (627).

hâcet (A.): ihtiyaç duyulan şey, gerekli şey (861); küçük veya büyük abdest (1053).

hâcet it-: küçük veya büyük abdest yapmak (1053).

hâciz (A.): ayıran, bölen (30).

hâciz ol-: ayırıcı, bölücü olmak; haczetmek (30).

had (< **hadd**: A.): derece (1107).

hadd (A.): sınır; derece (595).

hadd aş- (; **haddini aş-**): ölçüyü kaçırmak, aşırı gitmek

hâdi (< **hādī**: A.): hidayet eden, doğru yolu gösteren (3).

hâdi-i dīn (< **hādī-i dīn**: F.): din yolunu gösteren (640).

hādī (A.): doğru yolu gösteren, kılavuz (235).

Hadīce (A.): Hz. Muhammed'in ilk eşi olup "Kübrâ" lâkabıyla bilinir (192).

- ḥadiş** (< **ḥadīş**: A.): Hz. Muhammed'in söz ve davranışları (445).
- ḥādīş** (A.): sonradan ortaya çıkan, meydana gelen (100).
- ḥafī** (A.): gizli, saklı (316).
- Ḥafşa** (A.): Hz. Muhammed'in eşlerinden biri ve Hz. Ömer'in kızı (213).
- ḥ^wāhiş** (F.): istek, arzu (1314).
- ḥā'ib** (A.): zarar ve ziyana uğrayan; kederli (295).
- ḥā'ib ü ḥāsir** (F.): hiçbir şey elde edemeyen (295).
- ḥaḳ** (< **ḥaḳḳ**: A.): doğru, gerçek (210); hakkı olan, bir emeğin, görevin karşılığı (212); doğruluk, gerçeklik (566).
- ḥaḳ yi-**: başkalarının hakkını vermemek (596).
- Ḥaḳ** (< **Ḥaḳḳ**: A.): Tanrı, Allah (17).
- Ḥaḳ ta'ālā** (< **Ḥaḳ te'ālā**: A.): yüce Tanrı (23).
- ḥaḳāret** (A.): onur kırma, küçültücü söz veya davranış (594).
- ḥaḳīkat** (A.): gerçek, doğru, bir işin aslı (117).
- ḥaḳīmu'l-lah** (< **ḥaḳīmu'l-lāh**: A.): Allah (313).
- ḥaḳīr** (A.): aşağı görülen, horlanan (608).
- ḥaḳḳ** (A.): doğru, gerçek (147); geçmiş ve harcanmış emek, hak (519).
- ḥaḳḳ-ı 'abd** (F.): kul hakkı (969).
- Ḥaḳḳ** (A.): Tanrı, Allah (51).
- ḥaḳḳında**: üzerinde, ilgili olarak (217); konusunda (537).
- ḥal** (< **ḥāl**: A.): durum, vaziyet (623).
- ḥāl** (A.): durum, keyfiyet (25).
- ḥālīne ḳo-**: kendi haline bırakmak, serbest bırakmak (1167).
- ḥāla** (A.): babanın kız kardeşi, hala (584).
- ḥālā** (A.): şimdiye kadar, o zamana kadar, henüz (284).
- ḥalāş** (A.): bir yerden, bir şeyden kurtulma, kurtuluş (660).
- ḥalāş it-**: kurtarmak (1339).
- ḥalāş ol-**: kurtulmak (660).
- ḥālāt** (A.): hâller, durumlar (18).
- ḥalāyık** (< **ḥalā'īḳ**: A.): insanlar, mahluklar (244).
- ḥālet** (A.): durum (605).
- ḥalf** (A.): yemin, yemin etme (759).
- ḥalf it-**: yemin etmek (759).
- ḥalf** (A.): arka, art (360. beytin yukarısındaki başlıkta).
- ḥālī** (< **ḥālī**: A.): تنها, ıssız, boş (137).
- ḥālī ḳal-**: boş kalmak, ıssız olmak (137).
- ḥālī** (A.): تنها, ıssız (614).
- ḥālī ḳal-**: boş kalmak, ıssız kalmak (614).
- ḥalīfe** (A.): Hz. Muhammed'in vekili olarak Müslümanların imamlığını ve koruyuculuğunu yapmakla görevli kişi (210).
- ḥalīfe ol-**: halife vasfını kazanmak, almak (212).

- hālik** (A.): helak olan, miskinlik içinde ölen (41).
- hālīk** (A.): yaratan, yaratıcı (64).
- Ḥālīk** (A.): Allah (190).
- Ḥalīl** (A.): İbrahim peygamberin lâkabı (114).
- halk** (A.): yaratma (28); insanlar, topluluk (33).
- halk eyle-**: halk etmek, yaratmak (84).
- halk it-**: halk etmek, yaratmak (28).
- halk ol-**: yaratılmak (81).
- Ḥallāk** (A.): yaratıcı, yaratan; Allah (92).
- Ḥallāk-u bī-ḡūn** (< **Ḥallāk-ı bī-ḡūn**: F.): eşsiz, benzersiz Allah (92).
- halvet** (A.): ıssız ve kapalı yer (903).
- hamām** (< **ḥammām**: A.): yıkanılacak yer (912).
- hamd** (A.): Tanrı'ya olan şükran duygularını belirtme (1).
- hamır** (< **ḥamr**: A.): şarap (728).
- hamīdet** (A.): övülmeye değer (539. beytin yukarısındaki başlıkta).
- haml** (A.): yük, yükleme (487).
- haml it-**: yüklemek (487).
- hamr** (A.): şarap (598).
- harac** (< **ḥarāc**: A.): bir yerden, bir kimseden zorbalıkla alınan para (327).
- haram** (< **ḥarām**: A.): dince yasak olan, din kurallarına aykırı olan (576).
- ḥaram li-ḡayrihī** (A.): haram olmayan, haramla ilgisi bulunmayan; haramdan başka (733).
- ḥarām** (A.): din kurallarına aykırı olan, dinî bakımdan yasak olan (408. beytin yukarısındaki başlıkta).
- harc** (A.): harcama, gider (495).
- harc-u ma'āṣī it-** (< **harc-ı ma'āṣī**: F.): isyankârca harcamak, tüketmek, asiliklerde bulunmak (495).
- hareket** (A.): vücudu oynatma, kıpırdatma veya kımıldanma (776).
- ḥarrerehū'l-ḥakīr** (A.): müstensih kendisi için "hakir, değersiz bunu yazdı" anlamında (ketebe kaydında)
- hāric** (A.): dış, dışarı (1083).
- hāric ol-**: dışarıda kalmak, dışarıda bulunmak (1083).
- ḥarir** (< **ḥarīr**: A.): ipek (919).
- Ḥasan** (< **Ḥasen**: A.): Hz. Ali'nin büyük oğlu, Hz. Hasan (200).
- ḥased** (A.): kıskançlık, çekememezlik (490. beytin yukarısındaki başlıkta).
- ḥāşıl** (A.): olan, ortaya çıkan (39).
- ḥāşıl kıl-**: ortaya çıkarmak; vermek (1330).
- ḥāşıl ol-**: ortaya çıkmak, olmak (39).
- ḥāsir** (A.): zarara, ziyana uğrayan (38).

- hāsir ol-**: zarara uğramış olmak (38).
- haşır** (A.): hasır, saz, kabuk, yaprak gibi bir bitki maddesiyle örülmüş taban veya tavan örtüsü (1005).
- haşş** (A.): birini bir işe teşvik etme (165).
- haşş it-**: birini bir işe teşvik etmek (165).
- haşş** (< **hāşş**: A.): mahsus, özel (371).
- haşş u ‘ām** (< **hāşş u ‘ām**: F.): herkes (371).
- haste** (F.): hasta (26).
- haste ol-**: hastalanmak (26).
- hāşā** (A.): asla, hiçbir zaman, Allah göstermesin! (35).
- haşr** (A.): toplanma, bir araya gelme; kıyamet gününde ölülerin diriltilip mahşere çıkarılması (243. beytin yukarıdaki başlıkta).
- haşr ol-**: toplanmak (1320).
- hatā** (A.): yanlış, hata; günah (81).
- hatā it-**: hata yapmak, günah işlemek (441).
- hatar** (A.): tehlike (355).
- hatāyā** (A.): suçlar, günahlar, hatalar (514).
- hātır** (A.): düşünme, akılda tutma yetisi (45).
- hātırına gel-**: anımsamak, hatırlamak, aklına gelmek (45).
- hatm** (A.): bitirme; son (205).
- hatmü'l-enbiyā** (A.): peygamberlerin sonuncusu (205).
- hatmü'n-nebiyyîn** (A.): peygamberlerin sonuncusu (657).
- hatmî** (A.): ebegümeçigillerden, bazı cinslerinin kök ve çiçekleri hekimlikte kullanılan çok yıllık otsu bir süs bitkisi (991).
- hattā** (A.): bundan başka, bile, hem de (181).
- hattā teravhā** (A.): onlar görünceye kadar (239).
- havādiş** (A.): ilgi ile karşılanan haber, yeni bilgi (447).
- havf** (A.): korku, korma (26).
- havf eyle-**: korkmak (907).
- havrā** (A.): ahu gözlü (kız veya kadın) (289).
- havz** (A.): havuz (278. beytin yukarıdaki başlık).
- hay** (< **hayy**: A.): diri, canlı (41).
- hayāt** (A.): dirilik, canlılık (40).
- Haydar** (A.): Hz. Ali (352).
- hayır** (< **hayr**: A.): yararlı; iyi, uğurlu (172).
- hayız** (< **hayz**: A.): kadınlarda aybaşı (1102).
- hayızdan kesil-**: aybaşı döneminin bitmesi (1102).
- hayli** (F.): epeyce, çokca (1313).
- hayr** (A.): iyi, faydalı, hayırlı (3); iyilik (258).
- hayrū'l-mesālik** (A.): tutulan yolların hayırlısı, en iyisi (3).

ḥayvān (A.): hayvan, insan ve bitki dışında kalan duygu akıl ve muhakemesi olmayan canlı yaratık (108).

ḥayy (A.): diri, canlı (137).

ḥayy ol-: dirilmek, canlanmak (244).

ḥayy u ḳādir (F.): canlı ve kudretli (637).

ḥayz (A.): kadınlarda aybaşı (289).

ḥayz gör-: kadınlarda aybaşı olmak, âdet görmek (715).

ḥazer (A.): sakınma, kaçınma (343).

ḥazer it-: sakınmak, kaçınmak (508).

ḥazer ḳıl-: sakınmak, kaçınmak (343).

ḥāzım (A.): ihtiyatlı, akıllı, işinde gözü açık ve sağlam olan (376).

ḥāzım ol-: işinde gözü açık, ihtiyatlı ve sağlam olmak (376).

ḥāzır (A.): huzurda yer alan, göz önünde bulunan (48).

ḥāzır ol-: hazır durumda bulunmak (291).

ḥāzret (A.): huzur, makam (546).

Ḥāzret (A.): Hz. Muhammed (632).

Ḥāzret-i ‘Alī (F.): dördüncü yani son halife, Hz. Muhammed’in amcasının oğlu, damadı, Hz. Ali (218. beytin yukarısındaki başlıkta).

Ḥāzret-i fāhrū’n-nebiyyīn (F.): Hz. Muhammed (640).

Ḥāzret-i Ḥāḳ (< **Ḥāzret-i Ḥāḳḳ**: F.): yüce Allah, ulu Tanrı (54).

Ḥāzret-i Ḥallāk (F.): ulu yaratıcı, yüce Allah (52).

Ḥāzret-i ‘İsā (F.): dört büyük peygamberden biri olup, kendisine İncil indirilmiştir (234).

Ḥāzret-i Ḳur’ān (F.): Kur’an-ı Kerîm (148).

Ḥāzret-i Musā (F.): Hz. Musa, İsrailoğulları peygamberlerinden biridir. Asasını yılan şekline sokması, Yed-i Beyzâ mucizeleriyle bilinmektedir (96).

Ḥāzret-i ‘Osmān (F.): Hz. Osman, üçüncü halife, Hz. Muhammed’in iki kızı ile evlendiği için “Zi’n-nüreyn” lâkabı ile anılır (214. beytin yukarısındaki başlıkta).

Ḥāzret-i ‘Ömerü’l-fārūḳ (F.): ikinci halife, Hz. Ömer, haklıyı haksızdan ayırdığı için “Fārūḳ” lâkabı ile anılır (211. beytin yukarısındaki başlıkta).

heb: hep, sürekli, daima (460).

hebā (< **hebā’**: A.): boşa gitme (729).

hebāya git-: boşa gitmek, ziyan olmak (729).

heft (A.): yedi sayısı (1016).

ḥelal (< **ḥelāl**: A.): dinin hükümleri bakımından haram olmayan şey (334).

- helâl** (A.): dince yasaklanmamış olan (622).
- helalleş-**: alış verişte veya ayrılma sırasında hakkını birbirine başışlamak (565).
- hem** (F.): dahi, da, de (3); iki veya daha çok şeyin birlikte bulunduğunu belirtir (82); bir, aynı (375).
- hemân** (F.): hemen, derhal, o anda (979).
- hemâre** (< **hem-vâre**: F.): daima, her zaman (535).
- hem-dem** (F.): sıkı fıkı, can ciğer arkadaş (294).
- hem-dem ol-**: sıkı fıkı olmak, samimi olmak (294).
- heme** (F.): cümle, hepsi, bütün (132).
- hemîşe** (F.): daima, her zaman (548).
- her** (F.): ayrı ayrı olarak hepsi (4); hep, bütün (14).
- her bir**: ayrı ayrı hepsi, her biri (964).
- her biri**: sözü edilenlerden hepsi ayrı ayrı (9).
- her kankı**: herhangi (466).
- her kim**: herhangi bir kimse (974).
- her kişi**: herkes (431).
- her ne**: herhangi (43).
- her ne ki**: her neyi, her ne (46).
- her ne kim**: ne kadar, her ne (44).
- hergiz** (F.): asla, hiçbir zaman (890).
- herkes** (F.): insanların bütünü (1243).
- hep**: bütün, tüm olarak, hepsi (38).
- hepisi** (< **hepsi**): bütünü, tamamı (280).
- hevâ** (A.): hava, gökyüzü (107).
- hevâ** (A.): heves, istek, arzu (524).
- hevâ-yı nefis** (F.): nefsin isteği, kişinin kendi arzusu (524).
- hevl** (A.): korku (535).
- hevl-i âhîret** (F.): ahiret korkusu (535).
- hezârân** (F.): binler (4).
- hıfz** (A.): saklama, koruma (571); ezberleme (1304).
- hıfz eyle-**: ezberlemek (1304).
- hıfz it-**: saklamak (571); ezberlemek (1309).
- hıfz itdür-**: ezberletmek (1306).
- hıkd** (A.): kin tutma, öç almak için fırsat gözetme (508).
- hıkd eyle-**: kin tutmak (508).
- hıkıd** (< **hıkd**: A.): kin tutma (508).
- hınzîr** (A.): domuz (80).
- hırş** (A.): sonu gelmeyen arzu, istek (532).
- hışm** (A.): öfke, kızgınlık (1348).
- hışm eyle-**: öfkelenmek, kızmak (1348).
- hıyânet** (A.): kötülük etme, ihanet etme (534).
- hıyânet it-**: ihanet etmek, kötülük etmek (534).
- hibe** (A.): başışlama, başış (970).
- hibe eyle-**: başışlamak (1020).
- hibe kıl-**: başışlamak (970).

- hicret** (A.): Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye göç etmesi (202. beytin yukarıdaki başlıkta).
hicret it-: göç etmek (204).
- hiç** (< **hīç**: F.): olumsuz yargı taşıyan cümlelerde eylemin anlamını pekiştirir (32); yok denecek kadar az, önemsiz (1225).
hiç bir: bir addan önce getirilerek o adın bildirdiği varlıktan bir tanesinin bile olmadığını ifade eder (32).
- hicret** (A.): göç; Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye göç etmesi (471).
- hīç** (F.): yok denecek kadar az olan (1005).
hīç biri: olumsuz cümlede kullanılarak "bir tanesi bile" anlamına gelir (1005).
- hidāyet** (A.): yol gösterme (2).
hidāyet eyle-: yol göstermek, doğru yolu, hak yolunu göstermek (2).
- hiddet** (A.): öfke, kızgınlık (856).
hiddet eyle-: öfkelenmek, kızmak (856).
- hikmet** (A.): Tanrı'nın insanlarca anlaşılamayan amacı (77).
- hilāf** (A.): karşı, zıt (463).
hilāf it-: karşı gelmek, karşı çıkmak (463).
- hilāfāt** (A.): karşıtlıklar, uyuşmazlıklar (762).
- hilāfāt it-:** karşıtlıklarda bulunmak (762).
- hilāfet** (A.): halifelik (212).
- hilalle-:** aralamak, arasını açmak (1074).
- hill** (A.): helal, dince yapılmasına izin verilmiş (391).
- himmet** (A.): lütuf, yardım (933); çalışma, emek (967).
himmet eyle-: yardım etmek (933).
himmet it-: çalışmak, emek vermek (967).
- hin** (< **hīn**: A.): zaman, an (738).
hīn (A.): an, zaman, vakit (715).
- hisāb** (A.): hesap (170).
hisāb eyle-: hesaplamak (1350).
hisāba gel-: sayılmak, hesap edilmek (300).
hisāb it-: hesaplamak (954).
- hiṭāb** (A.): seslenme, sözü birine veya birilerine karşı söyleme (174).
hiṭāb eyle-: seslenmek, ...-e karşı söylemek (174).
- hitām** (A.): son, nihayet; bitme (1276).
hitāma ir-: sonlanmak, bitmek (1276).
- hitān** (A.): sünnet, sünnet itme (1098).
- hiżmet** (A.): görev, iş (124).
hiżmet eyle-: hizmet etmek (848).
- hod** (F.): kendi (19).

horla-: birinin gönlünü incitircesine davranmak (533).

hoş (F.): hoş, güzel, iyi (714).

ḥubb (A.): sevgi (512).

ḥubb-i dūnyā (F.): dünya sevgisi (512).

ḥubb-i riyāset (F.): baş olma, başkanlık sevgisi (516).

ḥubūbāt (A.): buğday, arpa, çavdar gibi taneli bitkiler, tahıl (43).

Ḥudā (F.): Tanrı, Allah (24).

ḥufr (A.): kazma, kazılma (974. beytin yukarısındaki başlıkta).

ḥulf (A.): verdiği sözü tutmama, üzerinde durmama (618).

ḥulf eyle-: verdiği sözü tutmamak (618).

ḥulḳ (A.): huy, tabiat (1344).

ḥulḳ-ı mü'eddeb (F.): terbiye edilmiş, edepli bir mizaç, yaratılış (1344).

ḥulle (A.): belden aşağı ve belden yukarı olmak üzere iki parçadan oluşan elbise (246).

ḥulle-i cennet (F.): cennet elbisesi (246).

ḥurrem (F.): şen, sevinçli (529).

ḥurūc (A.): çıkma, çıkış (234).

ḥurūc it-: çıkmak (234).

ḥurūf (A.): harfler (1357).

ḥuṣūṣā (A.): ayrıca, bundan başka (678).

ḥudā (A.): doğru yol gösterme (506).

ḥūkm (A.): hüküm, hâkimiyet (30); karar (650); değer, aynı veya benzer nitelik (1256).

ḥūkm it: hükmetmek, egemenlik kurmak (34).

ḥūkm eyle-: hükmetmek (34).

ḥūkm-i Yezdān (F.): Allah'ın hükmü (151).

ḥūkūm (< **ḥūkm:** A.): hüküm, emir, buyruk (545).

ḥürmet (A.): saygı (363. beytin yukarısındaki başlıkta); haramlık (391).

Ḥüseyn (< **Ḥüseyn:** A.): Hz. Ali'nin küçük oğlu, Hz. Hüseyin (200).

ḥūsn (A.): güzel, iyi, hoş (290).

ḥūsn-i ḥulḳ (F.): güzel huy, iyi karakter (290).

ḥūsn-i ḥātime (F.): son nefeste kelime-i şahadet getirme (908).

ḥūsn-i mu'āşeret (F.): iyi, güzel davranış (917).

1

ı (< **u:** F.): ve, ile (380).

ı- (< **i-**): imek fiili, ana yardımcı fiil (27).

ıṣın-: sıcak durumuna gelmek (1080).

ıskāṭ (A.): ölünün azapsız kalması için dağıtılan sadaka (949. beytin yukarısındaki başlıkta).

ıskāṭ-ı salāt (F.): sadaka verilerek ölünün namaz

- borçlarının düşürülmesi (955).
- ısrār** (A.): ayak direme, üsteleme (334).
- ısrār it-**: bir konuda, bir düşüncede sürekli direnmek, ayak diremek (334).
- ‘ışā** (< ‘ışā’: A.): akşam ezanından yatsı ezanına kadar geçen zaman (1140).
- ıtlāk** (A.): başı boş bırakma, salıverme,; genel (738).
- ‘ıyd** (A.): bayram (1138).
- ızlāl** (A.): doğru yoldan çıkarma (232).
- ızlāl it-**: doğru yoldan çıkarmak, dalalete düşürmek (232).

İ i, İ ĩ

- i** (< ü: F.): ve, ile (67).
- i-**: imek fiili, cevherî fiil, ana yardımcı fiil, isim fiili (27).
- ‘ibād** (A.): ibadet edenler (13).
- ‘ibādet** (A.): Tanrı buyruklarını yerine getirme, tapınma (14).
- ‘ibādet eyle-**: Allah’ın buyruklarını yerine getirmek (505).
- ‘ibādet it-**: Allah’ın buyruklarını yerine getirmek (426).
- ‘ibādet ol-**: ibadet etmek (14).

- ‘ibārāt** (A.): cümleler, paragraflar (1312).
- ıblīs** (A.): şeytan (159).
- ibn** (A.): oğul (7).
- ibn-i Ādem** (F.): insanoğlu (307).
- ibn-i Meryem** (F.): Meryem oğlu (1027).
- İbn-i Hanbel** (F.): Ahmet bin Hanbel, Hanbelî mezhebinin kurucusu ve imamı (458).
- İbrāhim** (A.): Hz. Muhammed’in oğlunun adı (193).
- ibrām** (A.): ısrar etme, üstüne düşme (445).
- ibrām it-**: ısrar etmek (934).
- ibtidā** (A.): başlangıç, baş (24).
- ibtidā eyle-**: başlamak (897).
- ibtidā it-**: başlamak (1068).
- icād** (A.): vücuda getirme, yeniden bir şey yaratma (87).
- icmāl** (A.): özet, öz (328).
- icmālī** (A.): kısa, toplu (327. beytin yukarısındaki başlıkta).
- icrā** (A.): yapma, yerine getirme (89).
- icrā eyle-**: icra etmek, yapmak (89).
- icrā it-**: yapmak (233).
- ictihād** (A.): gücü yettiği kadar çalışma (439).
- ictihād eyle-**: gücü yettiği kadar çalışmak (448).
- ictihād it-**: gücü yettiği kadar çalışmak (452).
- ictimā** (A.): toplanma, bir araya gelme (605).

- ictināb** (A.): sakınma, uzaklaşma (710).
ictināb eyle-: sakınmak, uzaklaşmak (710).
- iç**: gönül (46); dahil, bir şeyin, bir yerin, veya bir hâlin sınırlanmış, dıştan ayrılmış kısmı (120).
- iç-**: içmek, bir sıvıyı ağza alıp yutmak (16).
- içer** (< **içerü**): iç yan, iç bölüm (1037).
- içerü**: içeri, iç (1001).
- içinde**: arasında, içinde (447).
- içre**: içinde (90).
- içün**: için, sebebiyle, amacı ile, -dan (-den) dolayı (133).
- i'dād** (A.): sayı, hesap (1206).
i'dād it-: saymak (1206).
- idügi**: olduğu (531).
- ifāde** (A.): anlatma, anlatım (1298).
- ifk** (A.): bir suçu başkasına yüklemek, yalan söyleme (573).
- iftitāh** (< **iftitāh**: A.): başlama (1145).
iftitāh tekbiri: namaza başlarken söylenen "Allāhü ekber" sözü (1145).
- iğvā** (< **iğvā'**: A.): baştan çıkarma, yolunu şaşırtma, ayartma (314).
- iḥfā** (< **iḥfā'**: A.): gizleme, saklama (902).
iḥfā ol-: saklanmak, gizlenmek (1149).
- iḥlāṣ** (A.): gönülden gelen dostluk, samimiyet, doğruluk (554).
- iḥrāc** (A.): dışarı atma, çıkarma (474).
iḥrāc-ı mesā'il (F.): meselelerin açığa çıkarılması (474).
- iḥsān** (A.): bağış, bağışlama; iyilik (436).
iḥsān eyle-: iyilik etmek (859).
iḥsān-ı Hudā (F.): Allah'ın lutfu, iyiliği (506).
iḥsān it-: bağışlamak, iyilik etmek (436).
- iḥtidā** (< **iḥtidā'**: A.): İslām dinini kabul etme, Müslüman olma (507).
- iḥtilāf** (A.): ayrılık, uymama, aykırılık (427).
iḥtilāf eyle-: uymamak, karşı gelmek (735).
- iḥtilāfāt** (A.): ayrılıklar, anlaşmazlıklar, uymayışlar (464).
- iḥtimāl** (A.): olabilirlik, olasılık (387).
- iḥtimām** (A.): özen, özen gösterme (1313).
- iḥtirām** (A.): saygı, hürmet (844).
iḥtirām eyle-: saygı göstermek (844).
iḥtirām it-: saygı göstermek, hürmet etmek (844).
- iḥtirāz** (A.): sakınma, çekinme (504).
iḥtirāz eyle-: sakınmak, çekinmek (524).
iḥtirāz it-: sakınmak, çekinmek (504).

- ihtirāz kıl-**: sakınmak, çekinmek (864).
- ihtisāb** (A.): sorumluluk (863. beytin yukarısındaki başlıkta).
- ihtişāş** (A.): uzmanlık, uzmanlaşma (1339).
- ihtişāş it-**: uzmanlaştırmak (1339).
- ihtiyāc** (A.): gereklilik (29).
- ihtiyār** (A.): kendi isteğiyle hareket etme (484).
- ihtiyār it-**: kendi isteğiyle hareket etmek (484).
- iḥvān** (A.): samimi, candan dostlar (9).
- iḥvān-ı dīn** (F.): bir, aynı dinden olan kimseler (9).
- iḥyā** (A.): canlandırma, diriltme (85).
- iḥyā it-**: canlandırmak (85).
- ‘iḳāb** (A.): eziyet, azap, cefa (411).
- iḳāmet** (A.): cemaatle namaza başlamadan önce müezzinin kamet getirmesi (419).
- iḳāmet it-**: cemaatle namaza başlamadan önce müezzinin kamet getirmesi, müezzinlerce ezan cümleleri tekrarlamak (419).
- iḳbāl** (A.): yüksek bir makama veya duruma erişmiş olma (158).
- iḳbāl it-**: yüksek bir makama veya duruma erişmiş olmak (158).
- iḳdām** (A.): gayretle çalışma, sürekli uğraşma (11).
- iḳdām it-**: gayretle çalışmak (11).
- iken**: iken, olduğu hâlde (751).
- iki**: birden sonra gelen sayı, birden bir fazla (169).
- ikinci**: iki sayısının sıra sıfatı (138).
- ikindi**: ikindi namazı (1138).
- iḳrār** (A.): dil ile söyleme, bildirme (322); kabul, tasdik (904).
- iḳrār it-**: kabul etmek (904).
- iḳsār** (A.): çoğaltma, arttırma (926).
- iḳsār it-**: çoğaltmak (926).
- iḳtidā** (< **iḳtidā’**: A.): tâbi olma, uyma (440).
- iḳtidā it-**: uymak (440).
- iktifā** (< **iktifā’**: A.): yeter bulma, yetinme (844).
- iktifā it-**: yeter bulmak, yetinmek (844).
- il**: halk, başkası, kendisine yabancı olanlar (502).
- ilāh** (A.): Tanrı (1329).
- ilāhī** (A.): Allahım, ey Allah (1332).
- i’lām** (A.): bildirme, anlatma (98).
- i’lām it-**: bildirmek (98).
- ile**: ile (45).
- ile’l-ictihād** (A.): içtihadın sebepleri (427. beytin yukarısındaki başlıkta).
- ilet-**: götürmek, ulaştırmak (1000).
- ileyh** (A.): (erkek olan tek kişiye) ona (ketebe kaydında).
- ileyhimā** (A.): (erkek olan çift kişiye) onlara (ketebe kaydında).
- ilhām** (A.): Allah’ın peygamberlerin yüreğine doldurduğu tanrısal dünyaya özgü duygu ve düşünceler (98).
- ‘ilim** (< **‘ilm**: A.): ilim (787).

- illā** (A.): yalnız, sadece (1238).
- illā ki** (F.): ille (14).
- ‘ilm** (A.): ilim (40).
- ilt-**: iletmek, götürmek, yerine ulaştırmak (90).
- imam** (< **imām**: A.): namazda kendisine uyulan kimse (1207).
- imām** (A.): halife (219); namazda kendisine uyulan kimse (441).
- imām-ı münferid** (F.): tek başına olan, yalnız bulunan imam (1139).
- İmām A’zam** (A.) : Hz. Numan bin Sâbit (478).
- İmām-ı A’zam** (F.): en büyük imamdan biri olan Hz. Numan bin Sâbit (468).
- İmām-u A’zam** (< **İmām-ı A’zam**: F.): İslâm dininde ehl-i sünnet mezheplerinin dört büyük imamından bir olan Hz. Numan bin Sâbit (457).
- İmam Şâfi’i** (< **İmām Şâfi’î**: A.): Şâfi’î mezhebinin kurucusu (478).
- imāmet** (A.): imamlık (871).
- imāmet it-**: imamlık yapmak (1210).
- İmān** (A.): inanma, inanç; Allah’ın varlığını kabul etme, İslâm dinini kabul etme (37).
- İmāna gel-**: Müslümanlığı kabul etmek (37).
- İmān-ı muḳallid** (F.): inanmayıp inanmış gibi görünen kişinin inancı (329).
- imekle-**: dizler ve eller üzerinde yürümek, emeklemek (275).
- imkān** (A.): olanak, imkan (184).
- imsāk** (A.): oruca başlama (1270).
- imsāk it-**: oruç tutmak, yiyip içmemek (1270).
- imtişāl** (A.): gerekeni yapma, bir örneğe göre hareket etme (518).
- imtişāl it-**: gerekeni yapmak (518).
- imtiyāz** (A.): ayrıcalık (864).
- in-**: yukarıdan aşağıya doğru gelmek, inmek (129); eğilmek (1195).
- ‘inād** (A.): ısrar, ayak direme, direnme (530).
- ‘inād it-**: ısrar etmek, direnmek (530).
- inan-**: bir şeyin varlığını ve doğruluğunu kabul etmek (153); kanarak aldanmak (558).
- ince**: kendi cinsinden olanlara göre dar ve uzun olan, kalınlığı az olan (272).
- incik**: diz kapağı ile topuk arası, bunun topuğa yakın olan bölümü (1184).
- İncil** (A.): Hz. İsa’ya gönderilen kutsal kitap (145).
- incin-**: (mec.) birinin herhangi bir davranışı yüzünden üzüntü duymak, gücenmek, kırılmak (509).

- inkār** (A.): kabul etmeme, tanımama (531).
inkār it-: kabul etmemek (525).
- ins** (A.): insan (3).
- insān** (A.): insan, kişi (46).
- inşā'a'l-lāh** (< **inşā'a'l-lāh**: A.): Allah isterse, Allah nasip etti ise (340).
- intifā'** (A.): faydalanma, menfaatlenme (366. beytin yukarıdaki başlıkta).
- intihā** (A.): nihayet, son (24).
- intikāl** (A.): geçme, geçiş; kıyamdan rükûya, rükûdan secdeye geçiş (1216).
- intikālāt** (A.): geçişler, bir durumdan başka bir duruma geçişler (1215).
- inzāl** (A.): meni boşalması (1099).
- ip**: dokuma maddelerinin bükülmüş liflerinden yapılan bağ (723).
ip kuşan-: ip bağlamak (723).
- ir-**: ermek, kavuşmak, ulaşmak (265).
- irāde** (A.): bir şeyi yapıp yapmamaya karar verme gücü; istek, dilek (30).
irāde it-: irade etmek, istemek (30).
irāde eyle-: irade etmek, istemek (92).
- irādet** (A.): irade, dileme (60. beytin yukarıdaki başlık); gönlündeki istek (83).
- iriñ**: mikroplu veya mikropsuz, genellikle sarımtırak renkte koyuca sıvı, cerahat (1083).
- irkek**: erkek (193).
- irkeklik**: erkeklik, erkek olma durumu (121).
- irsāl** (A.): gönderme, yollama (141).
irsāl it-: göndermek (141).
- irte**: ertesi, gelecek sabah (1269).
irte yiri aġar-: şafak sökmek (1269).
- irtikāb** (A.): kötü bir iş işleme; rüşvet yeme (332. beytin yukarıdaki başlıkta).
- İsā** (A.): dört büyük peygamberden biri, Hz. İsa (145).
- İşār** (A.): dökme, saçma (367).
İşār it-: dökmek, saçmak (367).
- işbāt** (A.): bir şeyin gerçek yönünü ortaya çıkarma, kanıtlama (747).
işbāt it-: kanıtlamak (747).
- ise**: ise, eġer (46).
- İslam** (< **İslām**: A.): Hz. Muhammed tarafından insanlara bildirilen din, Allah'ın dini (322).
- İslām** (A.): Hz. Muhammed tarafından insanlara bildirilen din, Allah'ın dini (322. beytin yukarıdaki başlıkta).
- ism** (A.): isim, ad (824).
ism-ü pāk-i Hāġ ta'ālā (< **ism-i pāk-i Hāġ ta'ālā**: F.): yüce Allah'ın temiz ismi (839).
- ismu'l-lāh** (A.): Allah'ın adı (729).

- ismu'l-lāh-ı a'lā** (F.): pek yüce olan Allah'ın adı (839).
- işnā** (A.): bir yerde uzun zaman kalma (1151).
- isrāf** (A.): gereksiz yere harcama (981).
- isrāf it-:** gereksiz yere harcamak (981).
- İsrāfil** (< **İsrāfil**: A.): İslām dininde, kıyamet gününü öttüreceği boru ile bildireceğine inanılan dört büyük melekten biri (133).
- İsrāfil** (A.): İsrāfil (133. beytin yukarıdaki başlıkta).
- issiz:** sahipsiz, تنها, boş (243).
- iste-:** dilemek (490).
- istek:** dilek, arzu (1014).
- istiftā'** (A.): fetva almak isteme, müftüye danışma (833. beytin yukarıdaki başlıkta).
- istiğfār** (A.): Allah'tan günahın bağışlanmasını isteme (924. beytin yukarıdaki başlıkta).
- istiḥfāf** (A.): önemsememe, hafife alma (670).
- istiḥrāc** (A.): anlam çıkarma, netice çıkarma (445).
- istiḥrāc-ı aḥkām** (F.): hüküm çıkarma, anlamlandırma (445).
- istikāmet** (A.): doğruluk (906).
- istikbāl** (A.): karşılama, yönelme (1118).
- istikbāl-i kıble** (F.): kibleye yönelme (1118).
- istimā'** (A.): dinleme, işitme; kulak verip dinleme (836. beytin yukarıdaki başlıkta).
- isti'māl** (A.): kullanma (896).
- isti'māl-i misvāk eyle-:** misvak kullanmak (1071).
- isti'māl-i misvāk it-:** misvak kullanmak (896).
- istinbāt** (A.): bir söz veya işten gizli bir anlam çıkarma, açık olmayarak, dolayısıyla anlama (444).
- istinbāt-u aḥkām** (< **istinbāt-ı aḥkām**: F.): hükümlerden gizli anlam çıkarma (453).
- istincā'** (A.): pislikten, necasetten temizlenme (1053. beytin yukarıdaki başlıkta).
- istişnā'** (A.): ayrı tutma, kural dışı bırakma (339. beytin yukarıdaki başlıkta).
- 'iṣyān** (A.): başkaldırma, itaat etmeme (120).
- 'iṣyān it-:** baş kaldırmak, kabullenmemek, razı olmamak (120).
- 'iṣyān eyle-:** isyan etmek, baş kaldırmak (164).
- iş:** yapılması gerekli olan şey, iş (32).
- iş işle-:** iş yapmak, bir şey yapmak (32).
- 'iṣ** (A.): ekmek, gıda (550).
- iṣā'at** (A.): haber yayma, duyurma (1324).

- işā'at it-**: duyurmak, herkese bildirmek (1324).
- işāret** (A.): el, yüz hareketleriyle gösterme (179).
- işāret it-**: bir şeyi, bir durumu el, yüz hareketleriyle anlatmak, göstermek (179).
- işidil-**: duyulmak (1221).
- işit-**: işitmek, duymak (52).
- işkāl** (A.): güçlük; güçleştirme (1099).
- işkāl it-**: güçleştirmek, zorlaştırmak (1099).
- işle-**: bir şeye emek vererek onu daha elverişli bir duruma getirmek (70); yapmak (422)
- it-**: etmek, yapmak (2).
- i'tā** (< **i'tā'**: A.): verme, ödeme (146).
- i'tā eyle-**: bağışlamak, vermek (146).
- 'itāb** (A.): azarlama, tersleme, paylama (412).
- 'itāb çek-**: azarlanmak, paylanmak (416).
- 'itāb ol-**: azarlanmak, terslenmek (412).
- 'itāk** (A.): köle ve cariye azat etmek (760).
- i'tikād** (< **i'tikād**: A.): inanma, inanç, iman (82).
- i'tikād** (A.): inanma, inanç, inanış (152).
- i'tikād it-**: inanmak (152).
- i'timād** (A.): güven (373).
- i'timād it-**: güvenmek (373).
- i'tinā** (A.): dikkat etme, özen gösterme (854).
- i'tinā it-**: özen göstermek (854).
- i'tirāf** (A.): başkalarınca bilinmesi sakıncalı görülen bir gerçeği saklamaktan vazgeçip açıklama, bildirme (562).
- i'tirāf eyle-**: başkalarınca bilinmesi sakıncalı görülen bir gerçeği saklamaktan vazgeçip açıklamak, bildirmek (562).
- itlāf** (A.): gereksiz yere harcama (981).
- itlāf it-**: gereksiz yere harcamak (981).
- itmām** (A.): tamamlama, bitirme (1017).
- itmām eyle-**: tamamlamak (1214).
- itmām it-**: tamamlamak, bitirmek (1017).
- ittifāk** (A.): anlaşma, uyuşma (767).
- ittifāk it-**: anlaşmak, uyuşmak (767).
- iz-**: belirti, alâmet (372).
- izā** (A.): -ınca, -ince; -diğında, -diğinde (366. beytin yukarısındaki başlıkta).
- izāle** (A.): giderme, yok etme (1175).
- izāle it-**: yok etmek, kaldırmak (1175).

iz'ān (A.): anlayış, anlama yeteneği (83).

iz'ān eyle-: anlayışlı davranmak, düşünmek (83).

iz'ān it-: anlamak (480).

izhār (A.): gösterme, ortaya çıkarma (616).

izhār eyle-: ortaya çıkarmak (616).

izhār it-: göstermek, ortaya çıkarmak (1213).

izin (< **izn**: A.): bir şey yapmak için verilen veya alınan özgürlük, müsaade (135).

izin vir-: birini bir şey yapma konusunda serbest bırakmak (135).

izn (A.): izin (464).

'izz (A.): yücelik, büyüklük; güçlülük (149).

K k, K k

ḳabā (< **ḳabā'**: A.): üste giyilen elbise, kaftan (287).

Ka'be (A.): Mekke'de bulunan, ilk olarak Hz. Âdem tarafından yapılan ancak Tufan'da yıkılması sebebiyle Hz. İbrahim ve Hz. İsmail tarafından yeniden kurulan, bütün Müslümanlarca kutsal sayılan bina (226).

ḳābil (A.): olabilir, mümkün (1315).

ḳābil ol-: mümkün olmak (1315).

ḳabir (< **ḳabr**: A.): mezar (227).

ḳabr (A.): kabir, mezar (222).

ḳabūl (A.): bir şeye isteyerek veya istemeyerek razı olma (183).

ḳabūl it-: onaylamak, kabul etmek (183).

ḳabz (A.): Azrail tarafından ruhun teslim alınması, ölme (947).

ḳabz ol-: alınmak, ölmek (947).

ḳaç: herhangi bir şeyin niceliğini sormak için kullanılan soru sıfatı (954).

ḳaç-: ayrılmak, uzaklaşmak (167).

ḳaçan: ne zaman, her ne zaman (1145).

ḳaçın-: bir şeyden uzak durmak, geri durmak (1219).

ḳadar (A.): büyüklüğünde, genişliğinde (249); miktarda, ölçüsünde (950).

ḳādi (< **ḳādī**: A.): kadı, şariat hâkimi (797).

ḳādī (A.): kadı (873).

ḳādīm (A.): eski, öncesi bilinmeyen (24).

ḳādīmī (A.): eskiye ait (51).

ḳādir (A.): kudret sahibi, kudretli, güçlü (52).

ḳādir ol-: kudret sahibi olmak, güçlü olmak, gücü olmak (229).

Ḳādir (A.): Allah'ın adlarındandır (67).

ḳadr (A.): değer, kıymet, itibar (491).

- ḳadrin bil-**: değerinin farkına varmak (491).
- kāfir** (A.): Tanrı'nın varlığına ve birliğine inanmayan; dinsiz, imansız (38); put (681).
- kāfir it-**: kâfir etmek, imandan çıkarmak (73).
- kāfir ol-**: İslâm dininden çıkmak, imanını kaybetmek (38).
- kāfir ḳıl-**: kâfir yapmak (72).
- ḳaftan**: bir çeşit uzun, süslü üst giysisi (919).
- kāfūr** (A.): kâfur ağacından elde edilen, hekimlikte kullanılan, beyaz ve yarı saydam, ıtırli bir madde (992).
- ḳā'il** (A.): razı olmuş, boyun eğmiş (364).
- ḳā'il ol-**: razı olmak, boyun eğmek (364).
- ḳā'im** (A.): namaz kılan, vaktini namazla geçiren (893).
- ḳā'im ol-**: namaz kılıcı olmak (893).
- ḳā'ināt** (A.): var olan şeylerin cümlesi; dünya (28).
- ḳaḳı-**: kızmak, azarlamak (850).
- ḳal-**: hayatını sürdürmek, yaşamak (199); olduğu yeri ve durumu korumak, sürdürmek (242); olmak, herhangi bir durumda bulunmak (248); yerine getirilmemek, yapamamak (829).
- ḳalb** (A.): gönül (376); kalp, yürek (1064).
- ḳaldur-**: yukarı doğru hareket ettirmek (903).
- ḳalīçe** (F.): küçük halı (609).
- ḳalīl** (A.): az, çok olmayan (447).
- ḳalk-**: doğrulmak, dik duruma gelmek (245).
- ḳamış**: sulak yerlerde yetişen, uzun, içi boş ve boğumlu bitki, saz (1004).
- kāmīl** (A.): eksiksiz, mükemmel (119); alim, bilgin (432).
- ḳamu**: bütün, hep, herkes (38).
- ḳan**: vücuttaki kırmızı renkli hayatı sıvı, kan (163).
- ḳanā'at** (A.): elindekinden hoşnut olma durumu, yetinme (550).
- ḳanā'at ḳıl-**: yetinmek (550).
- ḳanat**: kuşlarda ve böceklerde uçmayı sağlayan organ (69).
- ḳandīl** (A.): kandil, aydınlatma aracı (1180).
- k'anı**: ki onu (10).
- ḳanlu**: kanlı, kanlı olan (905).
- ḳanlu yaṣ aḳıt-** (; **kanlı yaṣ dök-**): büyük üzüntüyle ağlamak (905).
- k'anuñ**: ki onun (15).
- ḳānūn** (A.): dikdörtgen biçiminde, bir köşesi kesik, yassı bir sandık üzerine gerilmiş tellerden oluşan, tırnak adı verilen çalgıçlarla çalınan müzik aleti (572).
- ḳaplayu**: her yanı kaplanmış şekilde (1076).
- ḳapu**: kapı (593).

- kar:** havada beyaz ve billûrlar şeklinde donarak yağan su buharı (112).
- kār** (F.): iş, meşguliyet, uğraş (1230).
- ķara:** siyah (56).
- ķarañu:** karanlık (56).
- ķarañu ol-:** karanlık olmak (56).
- ķardaş:** kardeş (901).
- ķarı-:** yaşlanmak, ihtiyarlamak (286).
- ķarın:** mide (116).
- ķarınca:** karınca (56).
- ķarındaş:** kardeş (583).
- ķarış:** açık ve gergin durumdaki elin baş ve serçe parmak uçları arasındaki mesafe (1007).
- ķarışdur-:** katmak, karıştırmak (556).
- ķarşu:** karşı, doğru, o yönde (89).
- ķarşu söyle-:** cevap vermek (858).
- ķarż** (A.): ödünç verilen veya alınan şey (950).
- ķaşd** (A.): amaç, istek (693).
- ķaşd-ı dil** (F.): gönülden geçen, gönlün istediği (1115).
- ķaşd-ı nihād** (F.): yaradılışın amacı (693).
- ķasık:** vücudun karın ile uyluk arasındaki bölümü (939).
- Ķāsım** (A.): Hz. Muhammed'in oğlunun adı (193).
- ķaşı-:** tırnakla veya başka bir şeyle deriyi hafifçe ovma (1177).
- ķat:** tabaka (91); huzur (335).
- ķat'** (A.): kesme, sona erdirme, bitirme (859).
- ķat'-ı rahm it-:** merhamet etmeyi kesmek, acımamak, korumamak (859).
- ķatı:** çok, çok fazla, iyice (54).
- ķatı eyle-:** iyice yapmak; sıkı tutmak (54).
- ķatır:** kısrak ile erkek eşeğin çiftleşmesinden doğan melez hayvan (296).
- ķat'i** (< **ķat'ī**: A.): kesin, tereddütsüz (818).
- ķat'ī** (A.): kesin (816).
- ķātīb** (A.): yazan, yazıcı (868).
- ķātīb ol-:** yazıcı olmak (868).
- ķatl** (A.): öldürme (233).
- ķatl eyle-:** öldürmek (233).
- ķatl it-:** öldürmek (622).
- ķatl-ü nefis it-** (< **ķatl-i nefis**: F.): intihar etmek (333).
- ķavī** (A.): kuvvetli; sağlam, güvenilir (538).
- ķavl** (A.): söz (65).
- ķavl-i şahīh** (F.): doğru söz (746).
- ķavm** (A.): insan topluluğu (173).
- ķavme** (A.): saygı için ayağa kalkma (1134).
- ķavme it-:** saygı için ayağa kalkmak (1134).
- ķaygu:** kaygı, tasa (724).
- ķaygu tut-:** tasalanmak, kaygılanmak (724).
- ķayır-:** birini başkalarının veya işin zararı pahasına tutmak, iltimas etmek (360).

- ḳāyim** (< ḳā'im: A.): başka bir şeyin yerine geçen, birinin yerini tutan (101).
ḳāyim ol-: yerine geçmek (101).
- ḳayn ana**: kaynana (584).
ḳayn ata: kayın baba, kayın peder (209).
ḳaynat-: kaynamasını sağlamak, iyice ısıtmak (991).
ḳaynar: çok sıcak (298).
ḳaz-: herhangi bir araçla toprağı açmak, çukur oluşturmak (975).
ḳazā (< ḳazā': A.): olacağı önceden Allah tarafından takdir edilen şeylerin gerçekleşmesi (301. beytin yukarısındaki başlıkta); zamanında kılınmayan namaz, tutulmayan orucu sonradan dinî kurallara uygun olarak yerine getirme (1053).
ḳazā it-: vaktinde kılınmayan namazı, tutulmayan orucu dinî kurallara uygun olarak sonradan yerine getirmek (566).
ḳazāya ḳal-: namaz vaktinde kılınmamak (828).
ḳazā vü ḳader (F.): alın yazısı (301. beytin yukarısındaki başlıkta).
ḳazā' (A.): vaktinde kılınmayan namazı veya tutulmayan orucu sonradan dinî kurallara uygun olarak sonradan yerine getirme (549).
- ḳazıcı**: kazı veya oyma işini yapan (974).
ḳāzi (A.): kadı (558).
kebāyir (< kebā'ir: A.): büyük günahlar (344).
kebīre (A.): büyük günah (333).
kebīret (A.): büyük günah (332. beytin yukarısındaki başlıkta).
keci: kedi (413).
kefen (A.): ölünün sarıldığı beyaz bez (982).
keffāret (A.): bir günahı Allah'a bağışlatmak umuduyla verilen sadaka veya tutulan oruç (566).
keffāret-i şavm (F.): oruç kefareti (1022).
kehle (O.): bit (1228).
kehle ḳır-: bit temizlemek (1228).
kelām (A.): Allah'dan ve Allah'ın varlığından ve birliğinden söz eden ilim (94. beytin yukarısındaki başlık); söz, lâf (98).
kelām-ı zen (F.): kadın sözü, kadının söylediği söz (915).
kelāmu'l-lāh (A.): Kur'an (825).
kelb (A.): köpek (1184).
kem (F.): fena, kötü (486).
kemāl (A.): mükemmellik, tamlık, eksiksiz oluş (1351).

- kemāl-i luṭf** (F.): lütfun büyüklüğü, eksiksiz oluşu (1351).
- kemük:** kemik (1060).
- kenār** (F.): bir şeyin, bir yerin bitiş kısmı veya yakını, kıyı (282).
- kendi:** kendi, dönüşlülük zamiri (53).
- kendü:** kendi, kendisi, dönüşlülük zamiri (25).
- kendü kendüden uğunu ḳal-:** kendini kaybetmek, kendinden geçmek (1088).
- kerāhet** (A.): bir şeyin, bir durumun açıkça değil yol gösterilmesi suretiyle yasaklanması (391).
- kerāmet** (A.): erenlerin gösterdiklerine inanılan doğaüstü, şaşkınlık yaratıcı durum (206. beytin yukarıdaki başlıkta).
- kerem** (A.): bağış, lütuf (970).
- kerem it-:** bağışta, lütufta bulunmak (970).
- kerīmā** (F.): ey kerem sahibi ! (1341).
- kerpic:** saman ve balçık karışımı ilkel tuğla, kerpiç (293).
- kerpiç:** saman ve balçık karışımından yapılmış ilkel tuğla (1002).
- kerre** (A.): kere, kez, defa (273).
- kes:** kez, defa, kere (270); sahip, koruyucu (717); kişi, kimse (924).
- kes-:** ucunu almak (666).
- kesb** (A.): kazanma (496).
- kesb eyle-:** kazanmak (496).
- kesb it-:** kazanmak, elde etmek (864).
- kesil-:** kesilmek, bitmek (1248).
- keskin:** çok kesici, iyi kesen (272).
- kevākib** (A.): yıldızlar (282).
- kevneyn** (A.): dünya ve ahiret (175).
- keyfiyyet** (A.): nitelik; durum (21).
- keyl** (A.): ölçme (601).
- keyl ol-:** ölçülmek (601).
- kez:** kere, defa (283).
- kezālik** (A.): keza, bu; bu da öyle (578).
- ḳible** (A.): namazda yönelinen yön (223).
- ḳible ḳıl-:** bir yeri, yönü kible yapmak, kible saymak (226).
- ḳıl:** tüy, üst deride bulunan ipliksi uzantı (272).
- ḳıl-:** “etmek”, “yapmak” anlamında kullanılan yardımcı fiil (359); namaz kılmak (1118).
- ḳıldur-:** namaz kılınmasını sağlamak (922).
- ḳılıc:** uzun, düz veya eğri, ucu sivri bir veya her iki yüzü keskin olan çelikten silah (272).
- ḳılıc çek-:** saldırmak veya selamlamak amacıyla kılıcı kınından çıkarmak (363).
- ḳımıl-da-:** yerinde hafifçe hareket etmek (57).
- ḳinā** (< ḳinā, ḳinnā. A.): kına (920).
- ḳinā yak-:** kına sürmek (920).
- ḳındur-:** teşvik etmek (921).
- ḳır-:** kırmak, parçalamak (681).
- ḳırā’at** (A.): okuma (943).
- ḳırā’at eyle-:** okumak (1201).

- ķırā'at itdūr-**: okutmak;
Kur'an okutmak (943).
- ķırā'at ol-**: okunmak (1019).
- ķırķ**: otuz dokuzdan sonra gelen sayı
(138).
- ķırķ-**: (saç, sakal, tüy için) kesmek
(939).
- ķıřřa** (A.): hikâye; olay (743).
- ķıyām** (A.): namazda ayakta durma
(1126).
- ķıyām it-**: namazda ayakta
durmak (1126).
- ķıyāmet** (A.): tek tanrılı dinlerin
inanışına göre dünyanın sonu
ve bütün ölümlerin dirilerek
mahşerde toplanacağı gün
(137).
- ķıyāmet günü**: kıyamet (320).
- ķıyāmet kop-**: kıyamet günü
gelmek (137).
- ķıyās** (A.): karşılaştırma (1279).
- ķıymet** (A.): kıymet, bedel, tutar
(964).
- kız**: dişi, kız (195).
- ki** (F.): açıklama, sebep, belirtme,
sonuç, bağlama gibi
fonksiyonlarla önceki kelime
veya cümleyi başka bir
unsura bağlar (3).
- kibir** (A.): büyüklük, büyüklük
taslama (502).
- ķifāyet** (A.): yetme, kâfi gelme (327.
beytin yukarısındaki
başlıkta).
- ķifāyet eyle-**: yetmek, yeterli
gelmek (1056).
- ķifāyet it-**: yeterli olmak,
yetmek (327).
- ķil**: yumuşak ve yağlı toprak (155).
- ķile** (< **ķīle**: A.): ölçek (600).
- ķim**: bağlama ve kuvvetlendirme
edatı, ki (70).
- ķim**: hangi kişi, kim (49); kimse, kişi
(261).
- ķimi**: bazı, bazısı (125).
- ķimisi**: bazısı, kimisi (255).
- ķimse**: hiçbir kişi (29); kişi (49);
(olumsuz cümlede) hiç kimse
(62).
- ķimsene**: kimse (34).
- ķīn** (F.): öç almayı amaçlayan gizli
düşmanlık, garaz (508).
- ķīn dut-**: kin tutmak, birine
karşı öç alma duygusu
beslemek (511).
- ķīn tut-**: birine karşı öç alma
duygusu beslemek (508).
- ķiram** (< **ķirām** : A.): ulular, şerefli
olan kimseler (783).
- ķirām** (A.): ulular, şerefli, soyu
temiz olanlar (5).
- ķiremūd** (< **ķerāmidos**: Yun.): kiremit
(1005).
- ķiři**: insan, kimse (330).
- ķitab** (< **ķitāb**: A.): kitap (174).
- ķitāb** (A.): kitap, düz yazı ya da şiir
olarak hazırlanmış eser (8);
Kur'an-ı Kerīm (434).
- ķitābet** (A.): yazı yazma (843).
- ķitābet it-**: yazı yazmak (843).
- ķitābu'l-lah** (< **ķitābu'l-lāh**: A.):
Kur'an (429).

- ko-:** dayamak, yerleştirmek (135); koymak (337); vermek (391); bırakmak, terk etmek (443).
- koça:** yaşlı, ihtiyar (589).
- koça-:** yaşlanmak, ihtiyarlamak (286).
- koçulu:** kokusu olan, güzel kokan (860).
- koçun-:** kokmak (1219).
- kol:** insan vücudunda omuz başından parmak uçlarına kadar uzanan bölüm (1065).
- k'ol-:** ki olmak (428).
- koltuk:** omuz başının altında, kolun gövde ile birleştiği yer (939).
- kon-:** inmek, yerleşmek (202); koymak işi yapılmak (270).
- koñşu:** komşu (860).
- koñşuluk:** komşuluk, komşu olma durumu (861).
- kopar-:** kopmasını sağlamak, yerinden çıkarmak (1228).
- kopuz:** telli bir müzik aleti (572).
- qor:** duvar taşlarından bir tek sıra, dizi (1006).
- qork-:** korku duymak, dehşete kapılmak (527).
- qorku:** bir tehlike veya tehlike düşüncesi karşısında uyanan kaygı duygusu (710).
- qoş-:** tamamlamak (1131).
- qoy-:** bir şeyi bir yere bırakmak, belli bir yere yerleştirmek (298); içine katmak, eklemek (991); değirmek, dokundurmak (1163).
- qoyın:** koyun (520).
- kömür:** siyah renkli, bitkisel kaynaklı içinde yüksek oranda karbon bulunan katı yakıt (299).
- köpri:** köprü (274).
- kötek:** sopa (922).
- qudret (A.):** kuvvet, güç (84. beytin yukarısındaki başlık).
- qudret-i Hâk (F.):** Allah'ın gücü (93).
- Quds (A.):** Kudüs, Filistin'de bir şehir (181).
- qul:** kul, Allah'ın yarattığı mahluk (90).
- qullıq:** kul olma durumu; kulun yaptığı iş (546).
- qullıq it-:** kul olmak (546).
- qulaq:** kulak (58).
- qulak:** başın iki yanındaki işitme organı (22).
- qulak tut-:** kulak vermek, dikkatle dinlemek (210).
- qulüb (A.):** kalpler, gönüller (163).
- qunüt (A.):** vitir namazının son rekatında okunan dua (1142).
- qur-:** yapmak, etmek (1031).
- Qur'an (A.):** Kur'an-ı Kerim, Hz. Muhammed'e indirilen kutsal kitap (100).
- Qur'an-ı 'azimü's-şân (F.):** şanı büyük olan yüce Kur'an (188. beytin yukarısındaki başlık).
- Qur'an-ı kerim (F.):** ulu kitap, Kur'an (823).
- qurbân (A.):** dinin bir buyruğunu veya bir adağı yerine

- getirmek için kesilen hayvan (405).
- ḳurbān it-**: kurban etmek, kurban kesmek (405).
- ḳurı**: kuru (155).
- ḳurt**: kurt, yırtıcı, etcil memeli hayvan (520).
- ḳurtul-**: tehlikeli veya kötü bir durumu atlatmak (660).
- ḳuş-**: midesinin içindekileri ağız yoluyla dışarı atmak (1085).
- ḳuşan-**: giyinmek (16).
- ḳuşluk**: günün sabahla öğle arasındaki bölümü (877).
- ḳuşluk namāzı**: ḳuşluk vaktinde kılınan namaz (877).
- ḳu'ūd** (A.): oturma (1136).
- ḳu'ūd-ı evvel** (F.): ikiden fazla rekatlı namazların ikinci rekatından sonraki oturuş (1136).
- ḳuvvet** (A.): güç (128).
- küçük**: niceliği az olan (811).
- küfr** (A.): Tanrı'nın varlığı ve birliğini inkâr etme, Allah'a ve dine ait şeylere inanmama (67); fena, kötü söz (619).
- küffār** (A.): kâfirler (37).
- küfür** (< **küfr**: A.): dinsizlik, imansızlık (633).
- küllî** (A.): çok; bütün (44).
- küşte-gān** (F.): öldürülmüşler (235).
- kütüb** (A.): kitaplar (141).
- kütübu'l-lāhu ta'ālā** (A.): Allah'ın kitapları, dört büyük kitap (140. beytin yukarısındaki başlık).
- 1**
- lā** (A.): olumsuzluk edatı; yok, hayır (34).
- lafz** (A.): söz (619).
- lafz-ı āḥar** (F.): başka söz (936).
- lafz it-**: söz söylemek (1315).
- lafz-ı küfür** (F.): kötü söz, küfürlü söz (619).
- lafzî** (A.): sözle ilgili (1331).
- lāg** (F.): şaka, lâtife (825).
- lağm** (< **lakkoma**: Yun.): lağım (979).
- lahd** (A.): çukur, mezar (979).
- lahin** (< **lahn**: A.): kuralına uygun, ahenkli (575).
- lahm** (A.): et (817).
- la'în** (A.): lanetlenmiş, istenilmeyen (167).
- lākin** (A.): ama, fakat (159).
- lā-mekān** (A.): mekansız, yere ihtiyacı olmayan; Allah (20).
- la'net** (A.): lanet, Tanrı'nın bağışlamasından mahrum olma (160).
- la'net it-**: kötülüğünü istemek, Tanrı'nın bağışlamasından mahrum kalmasını istemek (160).
- lāübālî** (A.): kayıtsız, teklifsiz (130).
- laṭîf** (A.): güzel, hoş (210).
- laṭîfe** (< **lātife**: A.): güldürücek tuhaf ve güzel söz ve hikâye (823).
- lā-yezāl** (A.): sonsuz, bitimsiz (24).

lāyih (A.): içine doğan, hatıra gelen (1307).

lāyih ol-: içine doğmak (1307).

lāyik (A.): nitelikleri, hareketleri, davranışlarıyla bir şeyi elde etmeye hak kazanmış olan (403).

lāyik ol-: hak kazanmış olmak (403).

lā-yuṭāk (A.): çekilmez, dayanılmaz (338. beytin yukarıdaki başlıkta).

lāzım (A.): lüzumlu, gerekli (166).

lāzım gel-: gerekmek, gerekli olmak (451).

lāzım ol-: gerekmek (166).

lehüm (A.): birinin tarafını tutanlar, birinden yana olanlar (366. beytin yukarıdaki başlıkta).

levh (A.): yazı gibi şeyler yazılabilen nesne, levha (303).

levh-i maḥfūz (F.): Allah tarafından takdir edilen şeylerin yazılı bulunduğu manevî lehva (303).

levha (A.): bir yere asılmak üzere yazılmış yazı (306).

lem-yezel (A.): zeval olmayan, kalıcı (27)

leyik (< **leyk**: F.): lâkin, ama, ancak (1151).

leyk (F.): lâkin, ama, fakat (1260).

leykin (A.): fakat, ama, ancak (76).

leyl (A.): gece (1317).

leyl ü nehār (F.): gece ve gündüz (1317).

li (A.): “için, ötürü, dolayı” anlamında (733).

li-‘aynihī (A.): aynısı, aynısı olduğu için (728).

li-vālideyhi (A.): onun annesi ve babası için (ketebe kaydında).

līk (F.): ama, fakat, ancak (185).

lisān (A.): dil (610. beytin yukarıdaki başlıkta).

livāṭa (A.): erkekler arasındaki cinsî ilişki, homoseksüellik (409).

livāṭa it-: erkeklerin kendi arasında cinsel ilişki kurması (409).

luṭf (A.): hoşluk, iyilik (283).

luṭf-ı Hāk (F.): Allah’ın lütfu, iyiliği (283).

luṭf-u Hāk (< **luṭf-ı Hāk**: F.): Allah’ın lütfu, iyiliği (908).

luṭf-i ḥitāb (F.): sözlü veya yazılı olarak ifade etme lütfu (1328).

lüzüm (A.): lazım olma, gereklilik (327. beytin yukarıdaki başlıkta).

M m

ma‘āṣī (A.): isyanlar, günahlar (918).

ma‘āzallah (A.): tek sığınacak Allah’tır; Allah korusun, Allah saklasın (646).

Ma‘būd (A.): Allah (63).

- mağfiret** (A.): Allah'ın kullarının günahlarını bağışlaması (343. beytin yukarısındaki başlıkta).
- mağrib** (A.): akşam (1140).
- mağşübe** (A.): gasp olunmuş, zorla alınmış (732).
- mağşübe ol-**: zorla alınmak, gasp olunmak (732).
- māh** (F.): ay (179).
- maḥal** (< **maḥall**: A.): yer (462).
- maḥall** (A.): yer (792).
- maḥluḳ** (< **maḥlūḳ**: A.): yaratılmış, yaratık (190).
- maḥlūḳ** (A.): yaratılmış, yaratık (100).
- maḥrem** (A.): nikah düşmeyen, dinen evlenilmesi yasak edilen (578).
- maḥrūm** (A.): yoksun (424).
- maḥrūm ol-**: yoksun kalmak (424).
- maḥşūş** (A.): özgü (175).
- maḥşūş ol-**: özgü olmak (175).
- maḥşūşen** (A.): hususî olarak, özellikle (1047).
- maḥşer** (A.): kıyamet günü dirilenlerin toplanacaklarına inanılan yer (248).
- maḥzūn** (A.): üzgün, tasalı, kaygılı (850).
- maḥzūn ol-**: üzgün durumda olmak (850).
- maḳāl** (A.): söz (333).
- maḳāle** (A.): kaleme alınan, yazılan şey (1310).
- maḳām** (A.): mevki, kat, yer (467).
- maḳām bul-**: makam elde etmek, bir yere sahip olmak (467).
- maḳarr** (A.): karar edilen, durulan yer (19).
- maḳarr it-**: kararlı olmak, bir yerde durmak (873).
- maḳbūl** (A.): kabul edilen (924).
- maḳbūl ol-**: kabul olmak, geçerli olmak (924).
- maḳbūle** (A.): kabul olunmuş, alınmış; beğenilen (1321).
- maḳrūn** (A.): yakınlaşmış, ulaşılmış, yakın (742).
- maḳrūn ol-**: yakınlaşmış, ulaşılmış olan (742).
- maḳşūd** (A.): istenen, niyet edilen (568).
- maḳşūdına ir-**: istediğine ulaşmak, kavuşmak (568).
- māl** (A.): varlık, servet (492).
- māl ü menāl** (F.): sahip olunan her şey, varı yoğu (492).
- Māliki** (< **Mālīkī**: A.): İmam Malik bin Enes'in kurucusu olduğu mezhep (458).
- ma'lūm** (A.): belli, bilinen (47).
- ma'lūm eyle-**: açıklamak, anlatmak (424).
- ma'nā** (A.): anlam (481).
- mānend** (F.): benzer, eş (1352).
- ma'nevī** (A.): ruha ve içe ait olan, manaya ait (1299).
- māni'** (A.): bir şeyin yapılmasını önleyen şey, engel (1250).

- manşib** (A.): makam, rütbe (1051).
- manşuş** (A.): Kur'an'da açıkça anlatılmış, hakkında ayet bulunan (731).
- manzūm** (A.): şiir hâlinde olan (1311).
- manzūm ol-:** şiir hâline gelmek, şiir şeklinde olmak (1311).
- manzūr** (A.): nazar olunan, bakılan (586).
- mār** (F.): yılan (80).
- maraz** (A.): hastalık; dert, sıkıntı (927).
- Mariye** (< **Māriye**: A.): Şem'ûn adında birinin kızı olup kız kardeşi Şirin ile birlikte Mukavkıs tarafından Hz. Muhammed'e hediye edilen bir cariye (198).
- marîz** (A.): hastalıklı, hasta (1332).
- ma'rūf** (A.): herkesçe bilinen, tanınmış, belli (678).
- ma'rūf ol-:** bilinmek, tanınmak (678).
- maşūn** (A.): saklanmış, korunmuş (150).
- maţlab** (A.): istenilen şey, istek (377).
- ma'tūh** (A.): bunamış, bunak (1063).
- ma'tūh ol-:** bunamış olmak (1063).
- mazhar** (A.): elde etme, ulaşma (507).
- mazhar ol-:** bir şeye ermek, ulaşmak (507).
- mazlūm** (A.): kendisine zulm edilen, zulüm görmüş (258).
- maznūn** (A.): zannolmuş, şüphe edilmiş (742).
- maznūn ol-:** zannedilmek, şüphe edilmek (742).
- ma'zūr** (A.): özürü olanlar (437).
- ma'zūr ol-:** özürlü olmak, özürü bulunmak (437).
- me'āl** (A.): anlam (652).
- mebnā** (A.): yapı, bina (677).
- meb'ūş** (A.): gönderilmiş; peygamber olarak gönderilmiş kimse (175).
- meb'ūşü's-şakaleyn** (A.): insan ve cinin peygamberi, Hz. Muhammed (175).
- meçî'** (A.): geliş, gelme (202. beytin yukarısındaki başlıkta).
- meclis** (A.): bir konuyu konuşmak veya görüşmek için yapılan toplantı (787).
- mecmū'a** (A.): toplanıp biriktirilmiş, düzenlenmiş şeylerin hepsi (1321).
- mecnūn** (A.): çılgın, kendinden geçmiş (1088).
- mecnūn ol-:** çıldırmak, kendinden geçmek (1088).
- Me'cūc** (A.): Kur'an'da adı geçen kavim adı (236).
- me'cūr** (A.): mükafat ve sevabı verilmiş olan (422).
- me'cūr ol-:** mükafatı ve sevabı verilmiş olmak (422).
- mecūsî** (A.): mecus dininde bulunan, ateşe tapan kimse (714).

- meded** (A.): yardım, imdat (1338).
- medfen** (A.): mezar, kabir (975).
- medh** (A.): övme, övgü (1039).
- medh it-**: övmek (1039).
- Medīne** (A.): Hz. Muhammed'in türbesinin bulunduğu şehir (204).
- mefhūm** (A.): anlaşılmış (1316).
- mefhūm-ı ma'nā** (F.): anlamı anlaşılmış, iyi ifade edilmiş (1316).
- meger** (F.): meger, ancak, oysa ki (263).
- meges** (F.): sinek (33).
- Mehdī** (A.): doğru yolu bulan, hidayete eren; Mehdī'nin kim olduğu ile ilgili çeşitli inanışlar vardır. Yaygın inanışa göre Mehdī henüz dördüncü kat gökte bulunan Hz. İsa'dır. Hz. İsa Şam taraflarına inecek ve elinde bir asa ile batıya doğru ilerleyip halkı hidayete ulaştıracak ve Deccal'in kötülüğünden kurtaracaktır. Diğer bir inanış ise Hz. Muhammed'in soyundan olacak bir kurtarıcıdır (234).
- mekān** (A.): yer (185).
- Mekke** (A.): Hz. Muhammed'in doğduğu, İslâmiyetin ilk kez ortaya çıktığı ve Kâbe'nin bulunduğu şehir (181).
- mekruh** (< **mekrūh**: A.): İslâm dininde dince yasaklanmadığı hâlde yapılmaması istenilen (599).
- mekrūh** (A.): İslâm dininde dince yasaklanmadığı hâlde yapılmaması istenilen (410. beytin yukarısındaki başlıkta).
- mekrūh ol-**: dinen yasaklanmadığı hâlde yapılmaması istenilmek (414).
- mekrūhāt** (A.): mekruh olan şeyler (1000. beytin yukarısındaki başlıkta).
- melā'ik** (A.): melekler (3).
- melā'iket** (A.): melekler (118. beytin yukarısındaki başlık).
- melāmet** (A.): ayıplama, kınama; azarlama (486).
- melāmet it-**: ayıplamak, kınamak (486).
- melek** (A.): Tanrı ile insan arasında aracılık yaptığına ve nurdan olduğuna inanılan manevî varlık (118).
- me'lūf** (A.): alışmış, huy hâline getirmiş (68).
- me'lūf ol-**: alışmış olmak, huy edinmiş olmak (68).
- mel'ūn** (A.): Tanrı tarafından lanetlenmiş olan, lanetli (160).
- mel'ūn kıl-**: Tanrı tarafından lanetlenmiş olmak (160).
- memlūke** (A.): köle, cariye (591).
- mendūbāt** (A.): dinen yapılması uygun görülen şeyler (1031).

- beytin yukarısındaki başlıkta).
- menhī** (A.): yapılması dinen yasaklanmış şey, haram olmuş (571).
- menī** (A.): döl suyu, sperma (1096).
- mennān** (A.): çok ihsan eden; Allah'ın adlarındandır (191).
- menşūr** (A.): manzum olmayan, düz yazı (1311).
- menzil** (A.): durulan yer, konaklama yeri (347).
- menzil it-**: konaklamak, bir yerde durmak (347).
- merām** (A.): istek, amaç, gaye (363).
- merd** (F.): insan, adam (418).
- merd-i çālāk** (F.): tez canlı kişi (418).
- mertebe** (A.): derece, miktar (1087).
- mervi** (< **mervī**: A.): rivayet olunan, sağlam olarak bilinmeyen (632).
- mervī** (A.): rivayet olunan, sağlam olarak bilinmeyen (635).
- mervī ol-**: rivayet olmak, kesin olarak bilinmemek (635).
- meşā'ib** (A.): felaketler (541).
- mesā'il** (A.): meseleler (449).
- mesbūḳ** (A.): eskiden olmuş, ondan evvel geçmiş (109).
- mescid** (A.): namaz kılınan yer, mescit (1207).
- mes'ele** (A.): sorun, çözülmesi gereken şey (475).
- mesh** (A.): bir şeyi elle sıvazlama; abdest alırken ıslak eli başa ve meste sürme (358. beytin yukarısındaki başlık).
- mesh it-**: abdest alırken ıslak eli başa ve meste sürmek (1076).
- mesh ol-**: abdest alırken ıslak eli başa ve meste sürmek (1066).
- mesih** (< **mesh**: A.): abdest alırken ıslak eli başa ve meste sürme (358).
- mesnūn** (A.): sünnet olan şey, dinen yapılması gereken (981).
- mesnūn ol-**: dinen yapılması gerekmek, sünnet olmak (981).
- meşāyih** (A.): şeyhler (649).
- meşgūl** (A.): bir işle uğraşma (882).
- meşgūl ol-**: vaktini vermek, uğraşmak (882).
- meşhūr** (A.): şöhret kazanmış, ün almış (8).
- meşhūr ol-**: şöhret kazanmak, ünlenmek (647).
- meşiyet** (A.): irade, istek (336).
- meşrū'** (A.): şeriatin izin verdiği, yasal (1215).
- mevāzīn** (A.): ölçü âletleri, ölçekler (1351).
- mevcūd** (A.): var olan, bulunan (63).
- mevcūd ol-**: var olmak, bulunmak (63).
- Mevlā** (A.): Allah (23).
- mevlid** (A.): doğma, doğum (202. beytin yukarısındaki başlıkta).

- mevşūf** (A.): vasıflanan, nitelenmiş (68).
mevşūf ol-: nitelenmek, vasıflanmak (68).
- mevşūk** (A.): belgeye dayanan, sağlam, güvenilir (834).
- mevt** (A.): ölüm (944).
- mevtā** (A.): ölümler, ölmüşler(85).
mevtā it-: öldürmek (85).
- mev'ūd** (A.): vaat edilmiş, söz verilmiş (271).
mev'ūd ol-: söz verilmiş olmak (271).
- mev'zi'** (A.): bir şey konulacak yer, yer (1084).
- meYTE** (A.): hayvan leşi (598).
- meYYit** (A.): ölmüş (367).
- mezāhib** (A.): mezhepler (387).
- mezār** (A.): ölünün gömülü olduğu yer, kabir, sin (1031).
- mezelen-**: alay etmek, eğlenmek (614).
- mezheb** (A.): dinde gidilen, tutulan yol (375. beytin yukarıdaki başlıkta).
mezheb idin-: bir yol tutmak, bir mezhebe dahil olmak (458).
mezheb-i Süfyān (F.): Süfyān-ı Sevrî'nin kurucusu olduğu mezhep (459).
- mezī** (A.): erkeklerde idrardan önce gelen meniye benzer koyuca beyaz su (1100).
- mezmum** (< **mezmūm**: A.): zemmolmuş, yerilmiş, ayıplanmış (514).
- mı**: soru eki (341).
- mi**: soru eki (339).
- miḥnet** (A.): zahmet, eziyet, sıkıntı (515).
miḥnetde ol-: sıkıntı çekmek (515).
- miḥrab** (< **miḥrāb**: A.): cami, mescit gibi yerlerde Kâbe yönünü gösteren, duvarda bulunan ve imama ayrılmış olan oyuk veya girintili yer (1207).
- miḥrāb** (A.): cami, mescit gibi yerlerde Kâbe yönünü gösteren, duvarda bulunan ve imama ayrılmış olan oyuk veya girintili yer (1209).
- miḫdār** (A.): miktar, ölçü, derece (454).
miḫdār-ı kudret (F.): gücü yettiği kadar, elinden geldiğince (1308).
- mil** (< **mīl**: A.): bir kilometreye yakın bir uzaklık (249).
- milk** (A.): birinin tasarrufu altında bulunan şey (591).
milk-i ğayr (F.): başkasına ait olan, başkasının tasarrufunda olan şey (608).
- millet** (A.): çoğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan, aralarında dil, tarih, din, gelenek ve görenek birliği bulunan insan topluluğu (324. beytin yukarıdaki başlıkta).
- minnet** (A.): görülen iyiliğe karşı teşekkürde bulunma; yapılan

- iyiliğe karşı kendini borçlu görme (552).
- minvāl** (A.): tarz, şekil (76).
- mîr** (F.): âmir, baş; bey (558).
- mi'rac** (< **mi'râc**: A.): göğe çıkma (97).
- mi'râc** (A.): göğe çıkma (181. beytin yukarısındaki başlıkta).
- misk** (A.): güzel kokulu bir madde, misk (293).
- mişâl** (A.): benzer, gibi (333).
- mişâl-i cümle** (F.): hepsi, bütünü gibi (820).
- mişâl-i hamr** (F.): şarap gibi (817).
- mişl** (A.): eş, benzer (15).
- misvak** (< **misvâk**: A.): Erak ağacının ucu dövülüp fırça durumuna getirilen ve diş temizliğinde kullanılan çubuğu (679).
- misvak tut-**: misvak kullanmak (679).
- misvâk** (A.): Erak ağacının ucu dövülüp fırça durumuna getirilen ve diş temizliğinde kullanılan çubuğu (418).
- mizân** (A.): kıyamet günü sevap ve günahların tartılacağı terazi (259. beytin yukarısındaki başlık).
- mizân kurul-**: terazi oluşturulmak, terazi kurulmak (259).
- mizmâr** (A.): ney, kaval (572).
- mu'âmele** (A.): davranma, davranış; iş (867).
- mu'arrâ** (A.): temizlenmiş, arınmış (16).
- mu'arrâ ol-**: temizlenmiş olmak, arınmış olmak (16).
- mu'âteb** (A.): azarlanan, paylanan (423).
- mu'âteb ol-**: azarlanmak, paylanmak (423).
- mu'avvezeteyin** (< **mu'avvezeteyn**: A.): Kur'an-ı Kerîm'in 113. ve 114. yani Felak ve Nas sureleri (1016).
- mu'azzeb** (A.): acı, azap ve sıkıntı çeken (297).
- mu'azzeb ol-**: acı ve sıkıntı çekmek (297).
- mubâh** (A.): dince yapılmasında sakınca olmayan, sevap veya günah olmayan (406. beytin yukarısındaki başlıkta).
- mubâh işle-**: dinen sakınca görülmeyen şeyleri yapmak (406).
- mücib** (A.): gereken, gerekli (1096. beytin yukarısındaki başlıkta).
- mücib-i gusl** (F.): guslün gereği, gusül için yapılması gereken (1096).
- mücid** (A.): yaratıcı, yaratan (64).
- mu'cize** (A.): insanları hayran bırakan, tabiatüstü sayılan olay (188).
- mu'cizât** (A.): mucizeler (177. beytin yukarısındaki başlıkta).
- mufaşşal** (A.): ayrıntı, ayrıntılı anlatılan (131).

- mufaşşal** **it-**: ayrıntılı açıklamak, uzun uzadıya anlatmak (131).
- muḥabbet** (A.): sevgi gösterme; dostça konuşma (862).
- muḥabbet** **kı-l-**: sevgi göstermek (862).
- muḥakkak** (A.): ne olursa olsun, kesinlikle (60).
- muḥakkık** (A.): tahkik eden, gerçeği arayıp meydana çıkarıcı (676).
- muḥal** (A.): mümkün olmayan, olanaksız (34).
- muḥal ol-**: gerçekleşmesi olanaksız olan, hayal olan (59).
- muḥālif** (A.): bir görüşe, davranışa karşı olan, aykırı olan (304).
- muḥālif ol-**: karşı gelmek (819).
- muḥalled** (A.): sürekli, daimî olarak kalan (267).
- muḥalled** **kal-**: sürekli, devamlı kalmak (286).
- muḥalled ol-**: sürekli, devamlı kalmak (267).
- Muḥammed** (A.): birçok defalar övülmüş anlamına gelen bu kelime İslâm peygamberinin adıdır. Kendisinden önce de bu adı alan başka bir kimse yoktur (2); Birgili Muhammed Efendi (7).
- Muḥammed bin Pir 'Alî**: Birgili Muhammed Efendi (955).
- Muḥammed Muştafâ** (A.): Hz. Muhammed (280).
- muḥarrem** (A.): haram kılınmış (819).
- muḥaşşal** (A.): elde edilmiş, kazanılmış (462); sözün kıyası, özetle (863).
- muḥassal** **it-**: elde etmek (536).
- muḥayyer** (A.): kendi istediğini seçmekte özgür olma; seçmeli (1141).
- muḥit** (< **muḥîl**: A.): etraf, etrafını çevirme (628).
- muḥit ol-**: etrafını çevirmek (628).
- muḥîl** (A.): etrafını çevirme; çevre (47).
- muḥîl ol-**: etrafını çevirmek (47).
- muḥkem** (A.): sağlam, sağlamlaştırılmış (324); sıkı, iyice (911).
- muḥkem** **tut-**: sağlamlaştırmak, sıkıca tutmak (457).
- muḥtâc** (A.): ihtiyacı olan (29).
- muḥtâc ol-**: ihtiyaç duymak, ihtiyacı olmak (448).
- muḥtâr** (A.): seçilmiş, seçkin (428).
- muḥtâr-ı e'imme** (F.): seçkin imamlar (428).
- muḥtaẓar** (A.): hazırlanmış, ölüme hazır (927. beytin yukarısındaki başlıkta).
- muḥtefî** (A.): saklanan, gizlenen, gizlenmiş (431).

- muhtemel** (A.): olası, mümkün, beklenen (386).
muhtemel ol-: umulmak, beklemek (1205).
- muḥzır** (A.): ilgililerin mahkemede bulunmalarını sağlayan görevli, mübaşir (794).
muḥzır ol-: mübaşir olmak (794).
- mu'īn** (A.): yardım eden, yardımcı (176).
mu'īn ol-: yardımcı olmak, yardım edici olmak (867).
- mukābil** (A.): bir şeye karşı, bir şeye karşılık yapılan (1315).
- mukāddem** (A.): önce, önce gelen, önceki (470).
- mukādder** (A.): alında yazılı olan, yazgı ile ilgili olan (303).
mukādder kıl-: alında yazılmış olmak, belirlenmiş olmak (1318).
mukādder ol-: alında yazılı olmak, belirlenmiş olmak (303).
- mukāddes** (A.): mübarek, kutsal (23).
- mukāddime** (A.): başlangıç, giriş (388. beytin yukarısındaki başlık).
- mukārin** (A.): yaklaşmış, ulaşmış, erişmiş (1320).
mukārin ol-: yaklaşmış olmak, ulaşmış olmak (1320).
- mukarreb** (A.): yaklaşmış, yakın (122).
- mukarrer** (A.): kararlaştırılmış, kararlaştırılmış (66).
mukarrer ol-: kararlaştırmak, kararlaştırılmış olmak (278).
- mukırr** (A.): doğruyu söyleyen, kusurunu, kabahatini gizlemeyen (6).
- muktedī** (A.): uyan, arkadan gelen (360).
muktedī ol-: uymak (360).
- mūm** (F.): mum, ışık aracı (1180).
- munzam** (A.): katılan; ek (963).
munzam it-: katmak, eklemek (963).
- murād** (A.): istek, dilek; amaç (523).
murād iste-: dilemek (543).
murād it-: dilemek, istemek (570).
- murādāt** (A.): istekler, dilekler (1330).
- murdār** (A.): kirli, pis (622).
- Mūsā** (A.): dört büyük peygamberden biri olan, kendisine Tevrat gönderilen peygamber (145).
- muşallī** (A.): beş vakit namaz kılan, (1202).
- muşhaf** (A.): Kur'an (1240).
- muşırr** (A.): ısrar eden, ayak direyen (536).
muşırr ol-: ısrar edici olmak (536).
- muşibet** (A.): felaket, sıkıntı (1038. beytin yukarısındaki başlıkta).
- Muṣtafā** (A.): Hz. Muhammed'in adlarındandır (97).

- muştulan-**: müjdelenmek, sevinçli bir haber verilmek (353).
- mu'tād** (A.): alışılmış (551).
mu'tād it-: alışılmak, alışkın olmak (551).
- mu'tādi** (< **mu'tādī**: A.): alışılmış, her zaman ki (1263).
- mu'temm** (A.): birine uyan, bir kimsenin yaptığını takip eden, izleyen (1161).
mu'temm ol-: takip edici olmak, izleyici olmak (1161).
- muṭī'** (A.): itaat eden, boyun eğen (38).
muṭī' ol-: itaat etmek (38).
- muṭlak** (A.): kesin olarak, mutlaka (17).
- muṭlakā** (A.): kesinlikle, mutlak (1149).
- muvaḫḫar** (A.): başarı (133).
muvaḫḫar it-: başarılı kılmak, başarılı olmasını sağlamak (133).
- muvaḫḫat** (A.): uygun görme, kabul etme (916).
muvaḫḫat it-: uygun görmek, kabul etmek (916).
- muvaḫḫar** (A.): ağırbaşlı, vakarlı (517).
muvaḫḫar ol-: ağırbaşlı olmak (517).
- müberhen** (A.): delil ile ispat edilmiş, belli (389).
müberhen ol-: ispat edilmiş olmak, belli olmak (389).
- müberrā** (A.): temize çıkmış, aklanmış (16).
- mübeşşer** (A.): kendisine müjde verilmiş (352).
mübeşşer ol-: müjde verilmiş olmak, müjdelenmek (352).
- mübeyyen** (A.): açıkça söylenmiş, açıklanmış, bildirilmiş (389).
mübeyyen kıl-: açıklanmak, bildirilmek (389).
- mücerred** (A.): sırf, sadece (555).
- mücid** (< **mücid**: A.): çok çalışan (474).
- Müctebā** (A.): seçilmiş, seçkin; Hz. Muhammed (97).
- müctehid** (A.): ayet ve hadislerle dayanarak yargıya varan, karar veren din düşünürü (437).
- müdāhin** (A.): yüze gülen, dalkavuk (864).
müdāhin ol-: yüze gülmek, dalkavukluk etmek (864).
- müdārā** (A.): yüze gülme, dost gibi görünme (864).
müdārā it-: yüze gülmek, dost gibi görünmek (864).
müdārā ol-: dost gibi görünmek (865).
- müdāvim** (A.): bir yere sürekli giden (632).
müdāvim ol-: bir yere sürekli gitmek (632).
- müddet** (A.): belirli zaman (1258).
- müdekkik** (A.): inceden inceye araştıran, tetkik eden (676).
- müderris** (A.): ders veren, medrese veya camide öğretmen (1048).

- müdgam** (A.): arka arkaya gelen iki kelimeden birincisinin son harfi ile ikincisinin baş harfinin aynı olması (914).
- mü'ebbed** (A.): sonu olmayan, sonsuz (267).
- mü'ebbed kal-**: sonsuza dek sürmek, sonsuz olmak (267).
- mü'eddeb** (A.): edepli, terbiyeli (544).
- mü'ekked** (A.): tekrar edilmiş, tenbih edilmiş (875).
- mü'eşsir** (A.): tesir eden, iz bırakan (117).
- mü'ezzin** (A.): namaz vakitlerini bildirmek için ezan okuyan din görevlisi (999).
- müfid** (A.): faydalı (624).
- müfsidât** (A.): bozanlar, bozulmasına sebep olanlar (1220. beytin yukarıdaki başlıkta).
- müheymin** (A.): birini korkudan koruyan; Allah'ın adlarından (66).
- mühim** (< **mühimm:** A.): gerekli, lüzumlu (502); önem (656).
- mühim it-**: önemsemek (656).
- mühim ol-**: gerekmek, gerekli olmak (502).
- mühlet** (A.): bir işin yapılması veya bir borcun ödenmesi için gösterilen süre, vade (162).
- mühlet it-**: mühlet vermek, süre tanımak (162).
- mühtedî** (A.): İslâm dinini kabul eden, hidayete eren (360).
- mühtedî ol-**: hidayete ermiş olmak, İslâm dinini kabul etmek (360).
- mükerrem** (A.): saygıdeğer, sayılan (122).
- mükerrem ol-**: saygın, saygıdeğer olmak (156).
- mükerrer** (A.): tekrarlanmış, yenilenmiş (1133).
- mülâzım** (A.): bir yere veya kimseye tutunup kalan, ayrılmayan (317).
- mülâzım ol-**: bir yere veya kimseye tutunup kalmak (317).
- mülhâk** (A.): sonradan katılmış olan, eklenmiş (527).
- mü'menün-bih** (A.): kendisine inanılan (697).
- mü'min** (A.): inanan, imanlı; Müslüman (65).
- mü'min kıl-**: inançlı, imanlı yapmak (74).
- mü'min ol-**: imanlı olmak, Müslüman olmak (72).
- mü'min it-**: imanlı yapmak (72).
- mü'minîn** (A.): İslâm dinine inanmış olanlar, Müslümanlar (12).
- mü'minât** (A.): İslâm dinine inanmış olanlar, Müslümanlar (12).
- mümkîn** (A.): mümkün, olabilir, olası (487).
- mümkînât** (A.): olabilen, olabilir şeyler (28).
- münâcât** (A.): Allah'a dua etme, yalvarma (545).

- münāsib** (A.): uygun, yerinde (630).
- münezzeh** (A.): temiz; uzak (17).
- münferid** (A.): tek, kendi başına olan şey (1141).
- münferid ol-:** tek olmak, yalnız olmak (1141).
- münkir** (A.): imansız, inanmayan, inkar eden (397).
- Münkir** (A.): mezarda ölüleri sorguya çekecek olan iki melekten biri (222).
- münzel** (A.): gökten indirilmiş, yere indirilmiş (145).
- münzel ol-:** gökten indirilmiş olmak (145).
- mürā'āt** (A.): gözetme, koruma (762).
- mürā'āt it-:** gözetmek, korumak (762).
- müretteb** (A.): düzenlenmiş, yerli yerine konulmuş (196).
- mürid** (< **mürīd**: A.): bir tarikat şeyhine bağlanarak ondan tasavvufun yollarını öğrenen, onun doğrultusunda ilerleyen kişi (60).
- mürsel** (A.): gönderilmiş, yollanmış, peygamber (173).
- mürsel ol-:** gönderilmiş olmak (173).
- mürüvvet** (A.): iyilikseverlik, cömertlik (862).
- mürüvvet it-:** iyilikseverlik etmek, cömertlik etmek (862).
- müşāb** (A.): sevap kazanmış, sevap kazanan (918).
- müsebbe'āt** (A.): yedi kere okunması gereken dualar (891).
- müsem mā** (A.): bir ismi olan, adlı (198).
- Müslimīn** (A.): Müslümanlar (12).
- Müslimāt** (A.): Müslümanlar (12).
- müstahıḳ** (A.): hak etmiş, kazanmış (14).
- müstakıl** (< **müstakill**: A.): başlı başına, başlıca (476).
- müsteḥab** (< **müsteḥabb**: A.): farz ve vacip dışında sevap kazanılan iş (393).
- müstahak** (< **müstahakḳ**: A.): hak kazanmış, lâıyk (417).
- Müslmān** (< **Müslimān**: A.): Müslüman, İslām dininden olan kimse (594).
- Müslmān ol-:** İslām dinini kabul etmek (626).
- müşkül** (< **müşkil**: A.): zor, güç (343).
- müte'allıḳat** (A.): yakın kimseler, akraba (927. beytin yukarısındaki başlıkta).
- mütellim** (A.): tekellüm eden, söyleyen, konuşan (94).
- müttakī** (A.): Allah'tan korkan, çekinen (987).
- müttehıd** (A.): birleşmiş, birlik olmuş (462).
- müvekkel** (A.): vekil olarak belirlenen kimse (127).
- müvekkel kıl-:** vekil olarak bir kimseyi belirlemek (131).
- müyesser** (A.): kolaylıkla olan, kolay gelen (1318).

- müyesser it-:** kolaylık göstermek; kolaylıkla yapmak (1318).
- müzekkir (A.):** zikreden, ibadet eden (1033).
- müzekkir ol-:** ibadet edici olmak, zikredici olmak (1033).
- müziyyât (< müziyât: A.):** insanı rahatsız eden, küçük şeyler, hayvancıklar (80).
- müzmin (A.):** uzun süreli, üzerinden zaman geçmiş (359).

N n

- nā-dān (F.):** cahil, bilmez (687).
- nāfile (A.):** fazladan kılınan namaz (1113).
- nā-gāh (F.):** ansızın, birdenbire (687).
- nā-gehān (F.):** ansızın, birdenbire (1286).
- nā-gehānī (F.):** ansızın, birdenbire (653).
- nā-ḥaḳ (< nā-ḥaḳḳ: F.):** haksız, boş (608).
- nā'ib (A.):** hüküm veren, hâkim (328).
- nā'ib ol-:** hüküm vermek (328).
- nā'il (A.):** muradına eren, isteğine kavuşan (364).
- nā'il ol-:** muradına ermek, erişmiş olmak (364).
- na'im (A.):** bollukta yaşayış (288).
- nāḳış (A.):** eksik, tam olmayan (1082).
- nāḳış ol-:** tam olmamak, eksik olmak (1082).
- naql (A.):** anlatma, söyleme (731).
- naql eyle-:** anlatmak, söylemek (895).
- naql it-:** anlatmak, söylemek (731).
- nām (F.):** ün, lakap (7); ad, isim (195).
- nā-maḥrem (F.):** mahrem olmayan; yabancı (586).
- namaz (< namāz: A.):** namaz, salat (765).
- namaz kıl-:** namaz ibadetini yerine getirmek (765).
- namāz (F.):** namaz, salat (399).
- namāz it-:** namaz kılmak (1173).
- namāz kıl-:** namaz ibadetini yerine getirmek (419).
- nār (A.):** ateş, od (114); cehennem (274).
- nār-ı caḥīm (F.):** cehennem ateşi (262).
- naşīb (A.):** nasip, kısmet (557).
- naşīb it-:** eriştirmek; fırsat vermek (1345).
- naşihat (A.):** öğüt (12).
- naşihat eyle-:** öğüt vermek (371).
- naşihat it-:** öğüt vermek, nasihat etmek (826).

Naşrāni (< **Naşrānī**: A.): Hristiyan (778).

naşş (A.): açıklık, kesinlik (345).

naşş-ı Kur'an (F.): Kur'an ayetlerinde kesin olarak belirtilen, Kur'an'ın kesin olan delili (345).

naşş-u Kur'an (< **naşş-ı Kur'an**: F.): Kur'an'da açıkça belirtilen, Kur'an'ın kesin olan delili (357).

nā-tüvān (F.): zayıf, kuvvetsiz (1346).

nazar (A.): bakış, bakma (182).

nazar it-: bakmak (561).

nazar şal-: bakmak (182).

nāzır (A.): nazar eden, bakan (586).

nāzır ol-: nazar edici olmak (592).

nāzır (A.): benzer, eş (15).

nāzm (A.): vezni, kafiyesi olan söz, nazım, şiir (1296. beytin yukarısındaki başlıkta).

nāzm eyle-: nazım olarak düzenlemek (1308).

nāzm ol-: nazım biçiminde olmak (1310).

ne: ne, nasıl, ne şekilde (32); her ne (127).

ne eyle-: ne yapmak (812).

ne ise: her ne, ne şekilde (120).

ne kim: her ne; ne kadar (46).

ne ... ne (F.): birden fazla fiili, özneyi veya cümleyi birlikte inkâr etmek için, bunlardan önce yer alan

kelimelerin başına getirilen tekrarlamalı bağlaç (15).

ne ola: ne olur, ne çıkar (698).

ne var: her ne, herhangi (407).

nebī (A.): peygamber (99).

necāset (A.): pislik, murdarlık (1056).

necm (A.): yıldız (43).

necs (A.): pis, murdar (597).

necis (A.): pis, murdar (597); pislik (1120).

necisü'l-'ayn (A.): aslı, kendisi pislik olan (597).

nef (A): fayda, yarar, çıkar (11).

nefi ol-: faydası olmak, yararı olmak (11).

nef i zar (< **nef ü zarr**: F.): kâr ve zarar (301).

nef ü zarr (F.): kâr ve zarar (320).

nefes (A.): soluk (1345).

nefha (A.): nefes üfürme (135).

nefret (A.): tikslenme (550).

nefret it-: birine veya bir şeye karşı nefret duygusuyla dolu olmak; tikslenmek (550).

nefs (A.): ruh, can; benlik (6).

nefsānī (A.): canlılığın uyandırdığı isteklerle ilgili (556).

nehy (A.): bir işin yapılmasını yasak etme, engelleme (388).

nehyi 'ani'l-münker it- (< **nehy 'ani'l-münker**: A.): yasaklanan, meşru olmayan şeylerden kaçınmak (863).

- nehy it-:** yasaklamak, engellemek (408).
- Nekir** (A.): mezarda ölüleri sorguya çekecek olan iki melekten biri (222).
- nerm** (F.): yumuşak (849).
- nerm it-:** yumuşatmak (849).
- nesh** (A.): kaldırma, hükümsüz bırakma (150).
- nesne:** şey, nesne (35).
- nesne gel-:** bir şey anlamak (665); bir şey olmak, bir şey gerçekleşmek (702).
- neşr** (A.): nesir, düz yazı (1303).
- neşr** (A.): herkese duyurma, yayma (1050).
- neşr eyle-:** yaymak, herkese duyurmak (1303).
- neşr-i 'ilm** (F.): ilmin yayılması, herkese öğretilmesi (1050).
- nev'** (A.): çeşit, türlü (38).
- nev'-i beşer** (F.): insan soyu, insanlar (38).
- nevāfil** (A.): farz ve vacipten başka yapılan ibadetler (426).
- nevākış** (A.): noksanlar, eksiklikler (1081. beytin yukarısındaki başlıkta).
- nevīm** (< **nevm:** A.): uyku; uyuma (1100).
- nevīmden kalk-:** uyanmak (1100).
- nevm** (A.): uyku (17); uyuma (1101).
- nevm it-:** uyumak (1101).
- nevīmīz** (F.): ümitsizlik (516).
- ney** (F.): kamıştan yapılan ve üflenerek çalınan müzik aleti (573).
- neydügi:** ne olduğu (394).
- neyle-:** ne yapmak (795).
- nezr** (A.): adak (968).
- nısf** (A.): yarım, yarı (964).
- nısf-ı şā'** (F.): bin dirhemlik hububat ölçüğünün yarısı (964).
- nice:** nasıl, ne şekilde (379).
- niçe:** çok, fazla, birçok (78).
- niçe niçe:** defalarca, pek çok kez (159).
- niçün:** niçin, hangi sebepten, ne için (74).
- n'idügi:** ne olduğu (324).
- nifās** (A.): lohusalık durumu (289).
- nifās it-:** lohusalık durumunda bulunmak (715).
- nigū-nām** (F.): iyi isimli, namı iyi olan (1214).
- nihān** (F.): gizli, saklı (55).
- nihāyet** (A.): son, sonunda (165).
- nikāh** (A.): kanunî evlenme töreni (191).
- nikāhı git-:** nikahı düşmek, nikahı bozulmak (621).
- ni'met** (A.): iyilik, ihsan (465).
- nisā** (< **nisā'**: A.): kadınlar (581).
- nisvān** (A.): kadınlar (289).
- nite:** nasıl (96).
- nite kim:** nasıl ki, nitekim (96).
- nitelik:** bir şeyin nasıl olduğunu belirten, onu başka şeylerden ayıran özellik, vasf (185).

niyāz (F.): yalvarma, yakarma (399).

niyāz eyle-: yalvarmak (1249).

niyāz it-: yalvarmak (399).

niyāza ʔur-: dua etmek için, yalvarmak için gerekli duruma geçmek (1113).

niyyet (A.): bir şeyi yapmayı önceden isteyip düşünme, maksat (366).

niyyet eyle-: niyet etmek, bir şeyi yapmayı zihinde tasarlamak (1113).

niyyet it-: bir şeyi yapmayı zihinde tasarlamak, düşünmek (366).

niyyet ol-: niyet etmek, düşünmek (1111).

nizām (A.): düzen (849).

nizām vir-: düzenlemek (849).

noḳṣān (A.): eksik, kusurlu (39).

noḳṣān ir-: eksilmek, azalmak (703).

noḳṣān ol-: eksik olmak (997).

noḳṭa (A.): çok küçük boyutlarda işaret, benek (304).

n'ola: ne ola, ne olur (381).

nuḥuṣṭīn (F.): ilk, birinci (240).

Nu'mān (A.): İmam-ı A'zam'ın adı (385).

nūr (A.): aydınlık, ışık (202).

nūr-ı 'ālem (F.): Hz. Muhammed (519).

nūr-ı feyẓ (F.): feyzin ışığı, nuru (884).

nūr-ı ĩmān (F.): iman, inanç aydınlığı (332).

nuṣret (A.): Allah'ın yardımını (852).

nübüvvet (A.): peygamberlik (202).

nüzül (A.): aşağı inme, inme (186).

nüzül it-: aşağı inmek, inmek (186).

nüzür (A.): adaklar, adamalar (966. beytin yukarısındaki başlıkta).

O o

o: uzakta bulunan, söz konusu edilen kişi veya nesneyi gösteren sıfat (1); o, teklik üçüncü kişiyi karşılayan zamir (2).

o ḥalde (< **o ḥālde**): öyleyse (1013).

od: ateş (112).

of: sıkıntı, bezginlik, acı gibi duyguları belirten ünlem (858).

oḡlan: yetişkin erkek (18); erkek çocuk (420).

oḡlancuḳ: çocuk, küçük çocuk (920).

oḡul: evlat, çocuk (193).

oh oh: boğaz temizlenirken çıkarılan ses (1226).

oḳı-: okumak (743).

oḳın-: okumak işine konu olmak (1198).

oḳḳa (< **'uḳḳa**: A.): 1283 gramlık ağırlık ölçüsü birimi (600).

oku-: yazıya geçirilmiş bir metni sessizce çözümleyip anlamak ve bu metni seslere çevirmek (489).

okun-: okumak işine konu olmak (932).

okut-: okumak işini yaptırmak (1303).

ol: o, teklik üçüncü şahsı gösteren zamir (3); o, işaret sıfatı (10).

ol-: olmak, bulunmak (19); isimlerle birleşik fiil yapılmasında kullanılan yardımcı fiillerden biri (32); yeni bir durum kazanmak, bir durumdan başka bir duruma geçmek (40); ortaya çıkmak (51); var olmak, oluşmak (60); doğmak, dünyaya gelmek (193); herhangi bir durumda bulunmak (272); ek fiilin geniş zamanı olan -dır (-dir) anlamında kullanılır (281).

olar: onlar (555).

omuz: boynun iki yanında, kolların gövdeye bağlandığı bölüm (1094).

on: dokuzdan bir fazla; dokuzdan sonra gelen sayı (892).

oradan: sözü edilen yerden (204).

orta: iki uçtan eşit uzaklıkta olan yer veya durum (169).

oruc (F.): oruç, Tanrı'ya ibadet etmek amacıyla yeme, içme gibi birçok şeyden belli bir süre veya biçimde uzak durma (405).

oruc tut-: oruç ibadetini yerine getirmek (405).

oruç: Tanrı'ya ibadet etmek amacıyla yeme, içme gibi şeylerden belli bir süre veya biçimde uzak durma (1246).

oruç tut: oruç ibadetini yerine getirmek (1246).

'Oşmān (A.): Hz. Osman (352).

otur-: vücudun belden yukarısı dik duracak biçimde ağırlığı kaba etlere vererek bir yere yerleşmek (407).

oynat-: kımıldamak, hareket ettirmek (69).

oyun: hareket etme, oynama; bir şeyle meşgul olma (1174).

oyun it-: hareket etmek, oynamak (1174).

Ö ö

öğren-: bilgi edinmek (340).

öğret-: bir kimseye herhangi bir konuda bilgi ve beceri kazandırmak (872).

öğün-: bir niteliği sebebiyle kendini yücelmiş sayarak bundan abartılı bir biçimde söz etmek, övünmek (505).

ökçe: topuğun arka bölümü (1184).

öl-: can vermek, hayatı sona ermek (136).

ölç-: bir şeyin en, boy, ağırlık gibi açılardan miktarını tespit etmek, ölçmek (601).

ölüm: bir canlının hayatının sona ermesi, vefat (300).
***Ömer (A.):** Hz. Ömer (211).
***ömr (A.):** hayat, yaşam (179).
***ömr-i cāvidān (F.):** ebedî hayat (179).
***ömr-i tavīl (F.):** uzun ömür, uzun yaşam (523).
öñ: bir şeyin esas tutulan yüzü, arka karşıtı (19); önce, ilk olarak (1172).
öñce: ilk olarak, önce (199).
öñince: önünde, öñü sıra (846).
ör-: duvar yapmak, duvar örmek (1002).
örgüç: hörgüç (1007).
ötürü: dolayı, sebebiyle (510).
öyle: o biçimde, o yolda (335).
öyle: öğle, öğleyin kılınan namaz (1138).
öz: bir şeyin en güçlü veya kıvamlı bölümü, özet, öz (522).
***özür (< *özr: A.):** bir kusurun, bir suçun elde olmadan, istenilmeden yapıldığını ileri sürme, mazeret (1175).

P p

pādişah (< pād-şāh: F.): (mec.) Tanrı (1338).
pādişāh (< pād-şāh: F.): (mec.) Tanrı (1338).
pāk (F.): temiz (330).
pāk eyle-: temizlemek (1071).
pāk it-: temizlemek (485).

pāk kıl-: temizlemek (330).
pāk ol-: temiz olmak (1057).
pāk olun-: temizlenmek (1120).
pākī (F.): temizlik, arılık (36).
pāyān (F.): son, sonuç (144).
pāyān bul-: sona ermek, son bulmak (144).
pāyāna ir-: sona ermek, bitmek (1102).
pek: sağlam, sıkı (568); gereken, beklenen veya alışılmış olandan çok (856).
penc-şenbih (F.): beşinci gün, perşembe (883).
perde (F.): görüşü, ışığı engellemek veya bir şeyi gizlemek için bir açıklığın önüne gerilen örtü (1190).
perverdigār (< perverd-gār: F.): besleyici, rızıklandırıcı, Allah (1317).
pes: bundan dolayı, bunun üzerine; (6); son, sonra (569).
pes andan: ondan sonra (157).
peşimān (F.): pişman, yaptığı işin veya davranışın olumsuz sonucunu görerek üzülen (563).
peşimān ol-: yaptığı işin yanlış veya uygunsuz sonuç verdiğini anlamak (563).
peyam-ber (< peyām-ber: F.): haber getiren, peygamber (122).
peydā (F.): belli, açık (118).
peydā ol-: ortaya çıkmak, belirlemek (865).

peygamber (F.): peygamber, Allah'ın elçisi (154).

pinhān (F.): gizli, saklı (118).

Pir 'Alī: Birgili Muhammed Efendi'nin babasının adı (7).

pīş (F.): ön, ileri (1181).

pīş ü kerkem (F.): önce ve sonra, sürekli (113).

pīşe (F.): iş, meslek (1334).

pür-günāh (F.): günah dolu, günahlı (1329).

R r

Rabb (A.): Allah (1).

Rabb-i a'lem (F.): daha, çok bilen Allah, her şeyden haberdar olan (135).

Rabb-i bī-çün (F.): eşsiz, benzersiz olan Allah (160).

Rabb-i ekber (F.): yüce, ulu Allah (401).

Rabb-i erham (F.): çok merhametli, rahmeti bol olan Allah (157).

Rabb-i gaffār (F.): kullarının günahlarını affeden Allah (1337).

Rabb-i gāfir (F.): bağışlayan, affeden Allah (1348).

Rabb-i hācāt (F.): istekleri, dilekleri yerine getiren Allah (305).

Rabb-i zü'l-celāle (F.): ululuk sahibi olan Allah (1).

Rabb-i 'izzet (F.): yücelik sahibi olan Allah (162).

rācī (A.): yalvaran (29).

raḍiya'l-lāhu 'anhu (A.): "Allah ondan razı olsun" anlamında (208. beytin yukarısındaki başlıkta).

rağbet (A.): beğenme, itibar; istek (789).

rağbet it-: beğenmek; istekle karşılamak (789).

rāğīb (A.): istekli, isteyen (908).

rāğīb ol-: istemek, istekli olmak (908).

rahīmā (F.): ey merhametli, koruyan Allah ! (1347).

Rahmān (A.): mümin, kâfir ayırtetmeksizin herkese rahmet eden Allah (299).

rahmet (A.): acıma, esirgeme, koruma (433).

rahmet bul-: esirgenmek, bağışlanmak (433).

rahmet eyle-: merhamet etmek, bağışlamak (1301).

rahmet it-: merhamet etmek, bağışlamak (1319).

rahmetu'l-lāh (A.): Allah'ın rahmeti (468. beytin yukarısındaki başlıkta).

rāki' (A.): namazda rükû eden, ellerini dizlerine dayayarak eğilen (1159).

ramazān (A.): Ay takviminin dokuzuncu ayı, üç ayların sonuncusu, oruç tutulan ay (1267).

- ra'nā** (A.): güzel; hoş görünen (1116).
- rāvī** (A.): rivayet eden, anlatan (679).
- rāzi** (< **rāzī**: A.): rıza gösteren, kabul eden (309).
rāzi ol-: rıza göstermek (309).
- rāzī** (A.): rıza gösteren, kabul eden, boyun eğen (192).
rāzī bil-: kabul etmek (309).
rāzī ol-: kabul etmek, boyun eğmek (192).
- rāzık** (A.): rızık veren (103).
- recā** (< **recā'**: A.): istek, dilek (634).
recā eyle-: istemek, dilemek (634).
- redd** (A.): geri çevirme, kabul etmeme (531).
redd eyle-: kabul etmemek, inkâr etmek (765).
redd it-: inkâr etmek, kabul etmemek (650).
redd ü inkâr eyle-: kabul etmemek ve inkâr etmek (838).
- ref** (A.): yukarı kaldırma (1147).
ref it-: yukarı kaldırmak (1147).
- reh** (F.): yol (484).
reh-i şer' (F.): şeriat yolu (484).
- rek'at** (A.): namazda bir kıyam, bir rükû ve iki secdeden oluşan bölüm (879).
- reml** (A.): kum (43).
- reng** (F.): renk (21).
- resm** (A.): tarz, üslup, davranış (115).
resm-ü cārī (< **resm-i cārī**: F.): geçerli durum, sürekli cereyan eden (115).
- resul** (< **resül**: A.): peygamber (235).
- resül** (A.): elçi, peygamber (144); Hz. Muhammed (200).
resül it-: peygamber olmak (209).
- resūlu'l-lah** (< **resūlu'l-lāh**: A.): Hz. Muhammed (215).
- resūlu'l-lāh** (A.): Hz. Muhammed (144).
- reyb** (A.): şüphe (751).
reyb it-: şüphelenmek, şüphe etmek (751).
- Rezzāk** (A.): bütün yaratılmışların rızkını veren Allah (111).
- riḥlet** (A.): ölme (203).
riḥlet it-: ölmek (442).
riḥlet kıl-: ölmek (203).
- rızā** (< **rızā'**: A.): istek, isteme (306); razı olma (548).
rızā vir-: razı olmak (549).
- rızā'** (A.): istek (197).
- rızā'en** (A.): razı olarak (585).
- rızık** (A.): Allah'ın kullarına ve diğer yaratıklarına lütfu olan nimet, yenilen, içilen şey (111).
- ri'āyet** (A.): sayma, saygı (618).
ri'āyet it-: uymak, saygı göstermek (855).
ri'āyet eyle-: uygun davranmak; saygı göstermek (618).
ri'āyet kıl-: uymak, uygun davranmak (876).

ricā (< **recā**: A.): ümit; dilek, istek (1340).
ricl (A.): ayak (607. beytin yukarısındaki başlıkta).
rīḥ (A.): yel (1081).
risāle (A.): kısa yazılmış küçük kitap (başlıkta).
risālet (A.): peygamberlik (203).
rivāyet (A.): söylenti, hikāye edilen bir haber, söz veya olay (635).
riyā (< **riyā'**: A.): ikiyüzlülük, özü, sözü bir olmama (488).
riyāset (A.): reislik, baş olma, başkanlık (492).
rīzān (A.): dökülen, akan; dökme, serpme (1008).
rīzān ol-: dökülmek, serpilmek (1008).
rub' (A.): çeyrek, dörtte bir (1066).
rub'-u re's (< **rub'-ı re's**: F.): başın dörtte biri (1066).
rūḥ (A.): can, nefes (85).
rūḥü'l-emīn (A.): Cebrail (129).
rūḥ-ı pāk (F.): temiz ruh (1323).
Ruḳıyye (A.): Hz. Muhammed'in Hz. Hadice'den doğan kızlarından birinin adı (196).
rū-siyāh (F.): siyah yüzlü; kusuru, ayıbı olan (1333).
rūy (F.): yüz, çehre (1335).
rūy-ı siyāh (F.): kara yüzlü; ayıbı olan (1343).
rūz (F.): gün (1354).

rūz-ı cezā (F.): kıyamet günü (1354).
rūcū' (A.): dönme, geri dönme (564).
rūcū' eyle-: geri dönmek (564).
rūcū' it-: sözünden dönmek, caymak (626).
rūkū' (A.): öne doğru eğilme (125).
rūkū' eyle-: namazda elleri dizlere dayayıp öne doğru eğilmek (125).
rūkū' it-: namazda elleri dizlere dayayıp öne doğru eğilmek (1127).
rūsūlu'l-lāh ta'ālā (A.): Allah'ın peygamberleri (153. beytin yukarısındaki başlık).
rūtbe (A.): derece, mevki (207).

S s, ş, ş

sa'ādet (A.): mutluluk (217).
sa'ādet bul-: mutluluk bulmak, mutlu olmak (217).
sā'at (A.): altmış dakikalık zaman dilimi (90).
şabah (< **şabāh**: A.): günün başlangıcı, günün ilk saatleri (1267).
şabāh (A.): güneşin doğduğu andan öğleye kadar geçen zaman; günün ilk saatleri (631).
sābıḳ (A.): geçen, geçmiş (412).
sābıḳ ol-: geçmek (412).

- şabr** (A.): sabır, dayanma, katlanma (541).
şabr it-: dayanmak, katlanmak (541).
- şaç**: baş derisini kaplayan kıllar (991).
- şad** (F.): yüz (4).
- şadā** (A.): seda, ses (54).
- şadakāt** (A.): içten bağlılık, vefalı olma durumu, dostluk (366. beytin yukarısındaki başlıkta).
- şādık-āne** (F.): sadık olana yakışır biçimde (639).
- şadır** (< **şadr**: A.): göğüs (332).
- şadır** (A.): çıkan (637).
şadır ol-: çıkmak (799).
- şaf** (< **şaff**: A.): dizi, sıra (997); camide cemaatin sırası (1189).
- şāfi** (A.): duru, temiz (1256).
- şāğ**: vücutta kalbin bulunduğu tarafın karşısında olan, sol karşıtı (19).
- şāğdur-**: ağıt söyletmek (1039).
- şāgu**: ağıt (1039).
şāgu şāğ-: ölünün arkasından parayla tutulan kadın yüksek sesle ağlamak, ağıt söylemek (1039).
- şahā** (< **şahā'**: A.): cömertlik, elaçıklığı (551).
şahā it-: cömert olmak (551).
- şahābe** (A.): Hz. Muhammed'in meclislerinde ve konuşmalarında bulunan kimseler (381).
- şāhib** (A.): sahip; bir vasfı olan (1297).
- şāhib-kerāmet** (A.): keramet sahibi (1306).
- şāhiḥ** (A.): gerçek, doğru (329).
şāhiḥ ol-: gerçekleşmek, doğru olmak (329).
- sā'ī** (A.): çalışan (1322).
- sā'idineyn** (A.): kolların dirseklerle bilek arasındaki kısımları (1165).
- sā'il** (A.): soru soran (341).
- şā'im** (A.): oruç tutan, oruçlu (883).
şā'im ol-: oruçlu olmak (883).
- sā'ir** (A.): başka, diğer (1038).
- şakal**: yetişkin erkeklerde yanak ve çenede çıkan kılların tümü (991).
- şakın-**: uzak durmak, kaçınmak (351).
- şakız**: ağızda çiğnenen eğlence yiyeceği (1227).
- şakīl** (A.): ağır (1351).
şakīl it-: ağırlaşmak; ağırlaştırmak (1351).
- şakla-**: (mec.) korumak, esirgemek (576).
- şaklı**: saklanmış olan, gizli (78).
- şalın-**: üzerine yürütülmek (520).
- şalāḥ** (A.): iyilik, iyi olma (487).
- şalāt** (A.): namaz (4).
şalāt eyle-: Hz. Muhammed'e, "aleyhisselâti vesselâm, salavâtullahi aleyh, sallallahü aleyhi ve sellem" dualarından birini okumak (843).

- şalāt it-**: Hz. Muhammed'e, "aleyhisselâti vesselâm, salavâtullahi aleyh, sallallahü aleyhi ve sellem" dualarından birini okumak (898).
- şalāt kııl-**: namaz kılmak (1253).
- şalāt ol-**: Hz. Muhammed'e, "aleyhisselâti vesselâm, salavâtullahi aleyh, sallallahü aleyhi ve sellem" dualarından birini okumak (4).
- şalāt-ı şubh** (F.): sabah namazı (889).
- şalāt-ı vitr** (F.): yatsı namazının son iki rekatlik sünnetinden sonra kılınan üç rekatlik namaz (963).
- şalāt-u vitr** (< şalāt-ı vitr: F.): yatsı namazının son iki rekatlik sünnetinden sonra kılınan üç rekatlik namaz (405).
- şalāvāt** (A.): Hz. Muhammed'e ve onun soyundan gelenlere okunan dua (1171).
- şālih** (A.): dinin emrettiği şeylere uygun harekette bulunan (362).
- sālik** (A.): bir yola giren, bir tarikate girmiş olan (826. beytin yukarısındaki başlıkta).
- şan-**: zannetmek, bir şeyin olasılığını düşünmek (7).
- saña**: teklik ikinci şahıs zamirinin yönelme eki almış durumu, sana (339).
- şarf** (A.): sarf etme, harcama (325).
- şaru**: sarı (1083).
- şataş-**: rastlamak, tesadüf etmek (229).
- şatun**: satın, "satın almak" birleşik fiilinde geçen bir söz (600).
- şatun al-**: satın almak, bedelini ödeyerek bir şey almak (600).
- şavab** (< şavāb: A.): doğru, dürüst (386).
- şavāb** (A.): doğru, doğruluk (340).
- şavım** (< şavm: A.): oruç (1268).
- şavm** (A.): oruç (623).
- şavm-ı Dāvud** (F.): bir gün oruç tutup bir gün tutmama (882).
- şavm it-**: oruç tutmak (1258).
- şavm tūt-**: oruç tutmak (829).
- şavt** (A.): bağırma, haykırma (1223).
- sa'y** (A.): çalışma, çabalama, gayret (526).
- sa'y eyle-**: çalışmak, gayret etmek (996).
- sa'y it-**: çalışmak, gayret etmek (526).
- sāye** (F.): gölge (248).
- sāye-i 'arş** (F.): dokuzuncu kat göğün gölgesi (248).
- sāye-bān** (F.): gölgelik (1349).
- sāye-bān kııl-**: gölgelik yapmak; koruyuculuk etmek (1349).
- şayıł-**: saymak işine konu olmak (170).
- sāyir** (< sā'ir: A.): diğer, başka (435).
- şayruluk**: hastalık (110).

- sāz** (F.): müzik aleti, çalgı (572).
- sebeb** (A.): sebep, neden (427. beytin yukarıdaki başlıkta).
- sebeb ol-:** neden olmak, yol açmak (691).
- sebebsiz:** bir sebebi olmadan, nedensiz (709).
- secde** (A.): namaz kılarken alını, el ayalarını, dizleri ve ayak parmaklarını yere getirerek alınan durum (125).
- secde eyle-:** namaz kılarken alını, el ayalarını, dizleri ve ayak parmaklarını yere getirmek (1128).
- secde it-:** namaz kılarken alını, el ayalarını, dizleri ve ayak parmaklarını yere getirmek (125).
- secde kııl-:** namaz kılarken alını, el ayalarını, dizleri ve ayak parmaklarını yere getirmek (1208).
- seç-:** ne olduğunu anlamak, fark etmek (503).
- seg** (F.): köpek (409).
- segirt-:** segirtmek, koşmak (276).
- seher** (A.): sabahın gün doğmadan önceki zamanı (1283).
- sehv** (A.): yanlış, hata (1242).
- sehiv** (< **sehv**: A.): yanlış, yanılma (50).
- sekiz:** yediden sonra gelen sayı (878).
- seksen:** yetmiş dokuzdan sonra gelen sayının adı (471).
- selam** (< **selām**: A.): selam, esenleme (1242).
- selam vir-:** başını sağ ve sol omuzlara çevirerek namazı bitirmek (1242).
- selām** (A.): selam, esenleme (4).
- selām al-:** birinin selamlamasına karşılık vermek (1232).
- selām ol-:** saygı, esenlik dileklerini birine bildirme amacıyla söylenen iyi dilek sözü (4).
- selām vir-:** namazda başını sağ ve sol omuzlarına çevirerek namazı bitirmek (880).
- şelāşūn** (A.): otuz, yirmi dokuzdan sonra gelen sayı (ketebe kaydında).
- sem'** (A.): işitme, işitiş (52. beytin yukarıdaki başlık).
- semā** (A.): gökyüzü (13).
- semer** (Yun.): beygir katır gibi hayvanların sırtına yerleştirilen üzerine yük bağlanan veya binilen yastık (296).
- semī'** (A.): işiten, işitme gücü olan; Allah'ın adlarından (52).
- şenā** (< **şenā'**: A.): övme, övüş (1).
- şenā it-:** övmek (902).
- şenā-ü Hāḫ** (< **şenā-i Hāḫ**: F.): Allah'a övgü (897).
- senden:** teklik ikinci şahıs zamirinin çıkma eki almış durumu (617).

- sene** (A.): yıl (ketebe kaydında).
- senüfî**: senin, teklik ikinci şahsın ilgi eki almış durumu (641).
- serâ'ir** (A.): gizli şeyler (1348).
- ser-â-ser** (F.): baştan başa, büsbütün (468).
- ser-hoş** (F.): kendinden geçme, sarhoş olma (1088).
- ser-hoş ol-**: sarhoş bir duruma gelmek, kendinden geçmek (1088).
- serî'an** (A.): çabuk, hemen (767).
- ser-tâ-pâ** (F.): baştan ayağa, bütünüyle (1220).
- ser-te-ser** (F.): baştan başa, bütün (177).
- server** (F.): baş, başkan (218).
- server-i dîn** (F.): dinin reisi, Hz. Muhammed (519).
- setr** (A.): örtme, kapama (1104).
- setr-i 'avret eyle-**: ayıp yerlerini kapamak (1104).
- setr eyle-**: örtmek, kapamak (1110).
- Settâr** (A.): örten, Allah (79).
- sev-**: sevgi ve bağlılık duymak (220).
- şevâb** (A.): hayırlı bir davranış karşısında Allah tarafından verileceğine inanılan ödül (253).
- sevâd** (A.): kara, siyah; karalık (1335).
- sevâd-ı nâm** (F.): namı kötü (1335).
- şevb** (A.): elbise; bez (1119).
- sevgülü**: sevgili, sevilen (201).
- sevķ** (A.): gönderme (1051).
- sevķ ol-**: gönderilmek (1051).
- seyyi'ât** (A.): suçlar, günahlar (1336).
- sezâ** (F.): uygun, yaraşır (18).
- sezâ ol-**: uygun olmak, lâıyk olmak (411).
- şıbyân** (A.): çocuklar (919).
- şıddik** (A.): pek doğru, sözünün eri olan kimse (208).
- şıdk** (A.): doğruluk, gerçek oluş (147); doğru, gerçek (183).
- şıfât** (A.): hâl, şekil, varlık (40).
- şıfâti's-selbiyyet** (A.): olumsuz anlam ifade eden sıfatlar (12. beytin yukarıdaki başlıkta).
- şıfâti's-şübütiyyet** (A.): Allah'ın sıfatları (40. beytin yukarıdaki başlıkta).
- şıĝ-**: bir kaba, bir yere bütünüyle girebilmek, yerleşebilmek (979).
- şıĝın-**: korunmak amacıyla bir yere veya birine başvurmak, başkalarının yardımına ihtiyaç duymak (167).
- şıĝış-**: güçlkle sıĝmak, topluca bir arada bulunmak (250).
- şıhhat** (A.): sağlık, esenlik (110).
- sır** (< **sırr**: A.): gizli tutulan, kimseye söylenmeyen şey (20).
- şırât** (A.): mahşer günü üstünden geçileceğine inanılan köprü (271. beytin yukarıdaki başlık).
- şırça**: cam (609).
- sırr** (A.): sır (52).

- sırren** (A.): sır olarak, gizlice (1213).
- şiyām** (A.): oruç (399).
- sifāh** (A.): zina, evlilik dışı cinsel ilişkide bulunma (621).
- sifāh eyle-**: zina yapmak (621).
- sifāh it-**: zina yapmak (725).
- sil-**: temizlemek amacıyla bir şeyin tozunu veya kirini almak (1056).
- silin-**: silme işine konu olmak (1054).
- silk-**: üstündeki şeyleri düşürmek veya temizlemek üzere bir şeyi kuvvetle sarsmak, silkelemek (1197).
- śīm** (F.): gümüş (89).
- śīm it-**: gümüş durumuna getirmek, gümüş yapmak (89).
- simā'** (A.): çalgı dinleme, çalgılı tören (836).
- sine** (A.): uyuklama, uyku bastırma (17).
- sinn** (A.): yaş, ömrün derecesi (202. beytin yukarısındaki başlıkta).
- sipās** (A.): şükretme, dua etme (1).
- sirāc** (A.): ışık, kandil (479).
- sirācū'l-ümme** (A.): ümmetin ışığı (479).
- Sitanbul**: İstanbul (1297).
- sivā** (A.): başka, gayrı (41).
- sivri siñek**: insan ve memeli hayvanların kanıyla beslenen, birçok türü bulunan, sulak, bataklık yerlerde çok üreyen ve bulaşıcı hastalıkları yayan uçucu böcek (69).
- şiyāb** (A.): giyecekler (1174).
- siyāh** (F.): siyah, kara (1343).
- siyāh-ı rūy** (F.): yüzü kara, ayıbı olan (1343).
- siz**: çokluk ikinci kişi zamiri (976).
- şoğan**: yemeklere tat vermek için yumrusu ve yeşil yaprakları kullanılan bitki (1045).
- şoq-**: (böcek, zehirli hayvanlar için) iğnesini batırmak veya ısırarak (297).
- şol**: kalbin bulunduğu tarafta olan, sağ karşıtı (19).
- şoñ**: son (228); bitim, bitiş (1129).
- şoñra**: son, sonra (51).
- sög-**: sövmek, küfretmek (612).
- söyle-**: bilinen, düşünülen bir şeyi sözle anlatmak (45).
- söyleş-**: karşılıklı konuşmak, sohbet etmek (183).
- söz**: anlamlı olan kelime veya kelimeler topluluğu (206).
- söz it-**: bir şey üzerine konuşmak (705).
- söz tut-**: söz dinlemek (441).
- şu**: su (89).
- şu qo-**: dökmek (1093).
- şu vir-**: su çekmek, suyla yıkamak (1090).
- sū'** (A.): kötü, fena (485).
- sū'-i 'ākıbet** (F.): kötü son (535).
- sū'-i hulk** (F.): ahlāk kötülüğü (527).

- sū'-i zān** (< **sū'-i zānn:** F.): kötü, fena sanı, fena düşünuş (485).
- su'āl** (A.): soru (74).
- su'āl it-:** sormak (74).
- su'āl olun-:** sorulmak (75).
- su'āl olun-:** sorulmak (723).
- şubḥ** (A.): sabah (186).
- şubuh** (< **şubḥ:** A.): sabah (1269).
- şuç:** kabahat, suç (250).
- şuç eyle-:** suç işlemek (811).
- şulehā** (A.): salih, iyi, günah işlemeyen kimseler (246).
- sultān** (A.): padişah, hükümdar (174); Hz. Muhammed için kullanılmış (191).
- sultān-ı dīn** (F.): dinin sultanı, Hz. Muhammed (195).
- sultān-ı rūsūl** (F.): peygamberler sultanı, Hz. Muhammed (640).
- sultān-ı sa'adet** (F.): Hz. Muhammed (231).
- sultān-ı şefā'at** (F.): Hz. Muhammed (442).
- su'r** (A.): artık (409).
- şūr** (A.): boynuzdan yapılmış büyük boru; kıyamet günü İsrail'in üfleyeceği boru (133).
- şūr ur-:** sur denilen boruyu üflemek (133).
- sūre** (A.): Kur'an'ın bölünmüş olduğu 114 bölümden her biri (189).
- sūre-i Ḥaşr** (F.): Haşr suresi, Kur'an-ı Kerim'in 59. suresi (890).
- sūre-i İhlāş** (F.): İhlas suresi, Kur'an-ı Kerim'in 112. suresi (929).
- sūretü'l-İhlāş** (A.): İhlas suresi, Kur'an-ı Kerim'in 112. suresi (1016).
- sūretü'l-Mülk** (A.): Mülk suresi, Kur'an-ı Kerim'in 67. suresi (886).
- sūre-i Yāsīn** (F.): Yasin suresi, Kur'an-ı Kerim'in 36. suresi (1019).
- şūret** (A.): görünüş, biçim (21).
- şūret ol-:** görünmek (1181).
- şusa-:** su içme ihtiyacı duymak (283).
- sūy** (A.): taraf, cihet, yan (209).
- sūy-ı Yezdān** (F.): Allah tarafından (209).
- sūbhāne** (A.): "Allah'ı her türlü arazlardan, kusur, ayıp ve eksikliklerden tenzih ederim" anlamındadır (840).
- sūbhāneka'l-lāhümme** (A.): "Allahım sen her türlü eksiklikten uzaksın" anlamında, bu ifade ile başlayan Sūbhāneke duası (1148).
- şübütī** (A.): gerçek, doğru (678).
- şübütüyye** (A.): sabit olma; meydana çıkma ile ilgili (40).
- sücüd** (A.): secdeye varma, secde etme (159).
- sücüd it-:** secde etmek (159).
- sūd:** süt (283).
- sümük:** burun boşluklarından gelen yapışkan sıvı (1079).
- sünen** (A.): sünnetler (677).

sünnet (A.): Hz. Muhammed'in Müslümanlarca uyulması gereken davranışı ve herhangi bir konuda söylemiş olduğu sözü (358); erkek çocukta, erkeklik organının ucundaki derinin çepeçevre kesilmesi (420).

sünnet it-: erkek çocukta, erkeklik organının ucundaki deriyi çepeçevre kesmek (420).

sütne (A.): perde, örtü (1205).

Ş ş

şād (F.): neşeli, sevinçli (197).

şād ol-: sevinçli olmak, sevinmek (197).

şādān (F.): sevinçli, keyifli; sevinme (1042).

şādān eyle-: sevindirmek (1323).

şādān it-: sevindirmek (1042).

Şāfi'ī (A.): dört sünnet mezhepten biri olan Şāfi' mezhebinin kurucusu (457).

şāh (F.): (mec.) Allah (4); (Tas.) şeyh, veli (96); şah, sultan (204).

şāh-ı ekrem (F.): cömertliğin, iyiliğin şahı, Hz. Muhammed (172).

şahādet (A.): şahitlik, tanık olma (13).

şahādet getir-: İslâmın şartlarından "Allah'tan başka tapılacak yoktur ve Hz. Muhammed onun kulu ve peygamberidir" anlamına gelen kelime-i şahādet adını taşıyan Arapça söz (624).

şahādet it-: şahadet etmek, tanıklık etmek (13).

şāhid (A.): şahit, tanık (530).

şāhid ol-: tanıklık etmek (868).

şahm (A.): iç yağı, etler arasında bulunan yağ (817).

şahmet (A.): iç yağı parçası (1146).

şahş (A.): şahıs, kişi (495).

şahş-ı āhar (F.): başka şahıs, diğer bir kişi (958).

şahş-ı bed-hū (F.): kötü huylu kişi (711).

şākī (A.): kötü, haylaz; karşı gelen (805).

şākird (F.): talebe, öğrenci (923).

şakḳ (A.): yarma, yırtma, parçalama (179).

şakḳ eyle-: yarmak, parçalamak, ikiye ayırmak (179).

şark (A.): doğu (90).

şart (A.): şart, koşul (600).

şāyi' (A.): yaygın, yayılmış, bilinmiş (450).

şāyi' ol-: yayılmak, bilinmiş olmak (450).

şeb (F.): gece (181).

şebīh (A.): benzeyen (190).

- şebîh ol-**: benzeyen olmak, benzer olmak (190).
- şedîd** (A.): şiddetli, sert (740).
- şedîd it-**: şiddetlendirmek (740).
- şefâ'at** (A.): bir kimsenin suçunun bağışlanması veya dileğinin yerine getirilmesi için o kimse ile Tanrı arasında peygamberin yaptığı aracılık (220).
- şefâ'at ir-**: şefaate kavuşmak (263).
- şefâ'at it-**: birinin suçunun bağışlanması veya dileğinin yerine getirilmesi için aracılık etmek (269).
- şefâ'at ol-**: şefaate kavuşmak (412).
- şefâ'at um-**: şefaate beklemek (220).
- şeh** (F.): padişah, hükümdar (791).
- şeh-i devrân** (F.): dünyanın şahı, Allah (791).
- şeh-i İslâm** (F.): İslâmiyet'in hükümdarı, Hz. Muhammed (852).
- şehr** (A.): ay (ketebe kaydında).
- şehr-i Ramazân** (F.): Ramazan ayı (ketebe kaydında).
- şehr** (F.): şehir (680).
- şehvet** (A.): cinsel istek (588).
- şek** (< **şekk**: A.): şüphe, zan (395).
- şekk** (A.): şüphe, zan (261).
- şekk it-**: şüphelenmek (718).
- şekl** (A.): şekil, dıştan görünüş, biçim (21).
- şer** (< **şerr**: A.): kötü, fena (127).
- şer'** (A.): şeriat, Kur'an ayetleri ve hadislere dayalı dinî kuralların bütünü (176).
- şerh** (A.): açma, ayırma; açıklama (243).
- şerh it-**: açıklamak (427).
- şerh ol-**: açmak, açıklamak (243).
- şer'i** (< **şer'î**: A.): şeriatle ilgili (497).
- şer'î** (A.): şeriatle ilgili, şeriate uygun (857).
- şerî'at** (A.): Hz. Muhammed'in sözlerine dayanan İslâm kanunu, İslâm hukuku (141).
- şerîk** (A.): ortak (15).
- şerm-sâr** (F.): utangaç (1341).
- şerr** (A.): kötülük, fenalık (64).
- şetm** (A.): sövme, sövüp sayma (709).
- şetm it-**: sövmek (709).
- şey** (< **şey'**: A.): nesne, şey (61).
- şey'** (A.): nesne, şey (309).
- şeyâtîn** (A.): şeytanlar (294).
- şeytân** (A.): Hz. Âdem'e secde etmekten kaçındığı için cennetten kovulan ve o zaman melekliği sona eren varlık, iblis (160).
- şeytân-ı la'în** (F.): Allah'ın rahmetinden mahrum olan şeytan (1346).
- şeytâna uy-**: kötü bir şey yapma isteğine kapılmak (1338).

şiddet (A.): bir hareketin, bir gücün derecesi, sertlik (927).
şiddet bul-: şiddetlenmek (927).
şihāb (A.): kıvılcım; akan yıldız (43).
şikest (F.): kırma; kırılmış, kırık (609).
şikest it-: kırmak (609).
şikeste (F.): yenilmiş; bir durumdan dolayı üzgün olma (1122).
şikeste ol-: bir durumdan dolayı üzgün olmak (1122).
şimdi: şu anda, içinde bulunulan zaman (705).
şirk (A.): Allah'a ortak olma, Allah'ın birden çok olduğuna inanma (343. beytin yukarısındaki başlıkta).
şol: şu (91).
şöyle: şu şekilde, şunun gibi (650).
şu: yer, zaman ve anlatım bakımından biraz uzak olanı belirten sıfat (261).
şurū' (A.): başlama, başlangıç (1111).
şübhe (A.): şüphe, kuşku (261).
şübhe it-: şüphelenmek (428).
şübhelen-: şüphe etmek, kuşku duymak (654).
şübheli: kuşkululu, şüphe duyulan (599).
şükür (A.): Tanrı'ya duyulan minneti dile getirme (546).
şükür eyle-: şükretmek (909).
şükür it-: şükretmek, minnet duymak (546).

şükür (< **şükür**: A.): Tanrı'ya duyulan minneti dile getirme (1317).
şürüt (A.): şartlar, koşullar (1103. beytin yukarısındaki başlıkta).
şürüt eyle-: şartları yerine getirmek (1103).

T t, ı

tā (F.): dek, değin (11); kadar (129).
tā kim: ... incaya kadar, ...dığı vakit (11).
ta'ab (A.): sıkıntı, zahmet (1305).
ta'ab çek-: sıkıntı çekmek, zorlanmak (1305).
ta'abbüd (A.): ibadet etme, kulluk etme (887).
ta'abbüd kııl-: ibadet etmek (887).
ta'ālā (< **te'ālā**: A.): "yüksek olsun" anlamına gelen bir söz olup Allah adıyla birlikte kullanılır (841).
ta'alluḡ (A.): ilgisi olma, ilgisi bulunma (325).
ta'alluḡ ol-: ilgili olmak, ilgili bulunmak (325).
ta'allüm (A.): öğrenme (831).
ta'allüm it-: öğrenmek (831).
ta'am (< **ta'am**: A.): yemek, aş (291).
ta'am (A.): yemek, aş (728).
ta'am it-: yemek yemek (1041).

- tā'at** (A.): Allah'ın emirlerini yerine getirme, ibadet (305).
tā'at it-: ibadet etmek (552).
- tā'āt** (A.): ibadetler (366. beytin yukarısındaki başlıkta).
- tābi'** (A.): boyun eğme, birinin emri altında bulunma, uyma (460).
tābi' ol-: birinin emri altında bulunmak, uymak (460).
- ta'bīr** (A.): anlamı olan söz, ifade (331).
ta'bīr it-: söz ile anlatmak; yorumlamak (1312).
ta'bīr-i merhūm (F.): Allah'ın rahmetiyle müjdelenmiş olan anlamlı söz, ifade (1311).
- ta'dād** (A.): sayma (1206).
ta'dād eyle-: saymak (1206).
- ta'dīd** (A.): sayma (671).
ta'dīd eyle-: saymak (671).
- ta'dīl** (A.): değiştirme, değişiklik (1135).
ta'dīl-i erkān it-: esasları, kuralları değiştirmek (1135).
- tafaẓẓul** (A.): üstünlük taslama (35).
- tafşīl** (A.): açıklama, uzun uzadıya anlatma (171. beytin yukarısındaki başlıkta).
tafşīl eyle-: açıklamak (676).
tafşīlin kıl-: açıklamak, uzun uzadıya anlatmak (651).
- tağ:** dağ (240).
- tağannī** (A.): makamla okuma (574).
- tağayyūr** (A.): deęişme, başkalaşma (26).
- tağıt-**: dağıtmak, yaymak (130).
- taħffif** (A.): hafife alma, önemsememe (652).
taħffife gel-: hafife almak (652).
taħffif it-: önemsememek (729).
- tāhir** (A.): temiz (194).
- taħiyyāt** (A.): namazda secdeden sonra otururken okunan dualar (1166).
- taħkīk** (A.): doğru olup olmadığını araştırma (329).
taħkīk eyle-: soruşturmak, araştırmak (649).
taħkīk it-: araştırmak (664).
- taħmīd** (A.): hamdetme, şükretme (1161).
taħmīd it-: şükretmek (1161).
- taħşīl** (A.): ele geçirme, elde etme (496); ilim öğrenme (1049).
taħşīl-i riyāset (F.): baş olmak, reis olmak (496).
- taħsīn** (A.): beğenme, takdir etme (715).
taħsīn it-: beğenmek (715).
- tahta** (< **tahte**: F.): tahta (985).
- tā'ib** (A.): tövbe eden (335. beytin yukarısındaki başlıkta).
- tākāt** (A.): bir şeyi yapabilme gücü, derman (338).
tākāt getir-: dayanmak, katlanmak (338).
- taqđir** (A.): Tanrı'nın uygun görmesi, Tanrı'nın isteği (302).
- taqđir** (< **taqđir**: A.): beğenme, değer biçilme (1123).
- takrīb** (A.): yaklaştırmak (555).

- taḳrīr** (A.): anlatma, ders verme (928).
taḳrīr it-: ders vermek, anlatmak (928).
- taḳṣīr** (A.): kusurda bulunma, bir işi eksik yapma (1334).
- taḳvā** (A.): Allah korkusuyla gūnahtan kaçınma, Allah'ın emir ve yasaklarına uymada titizlik gösterme (567. beytin yukarısındaki başlıkta).
taḳvā kııl-: Allah korkusuyla gūnahtan kaçınmak, sakınmak (568).
- taḳye** (< **ṭāḳıyye**: A.): takke (919).
- ṭalāk** (A.): boşama; nikahlı kadını bırakma (760).
- ṭālib** (A.): isteyen, istekli (377).
ṭālib ol-: istekli olmak (908).
- ta'līm** (A.): öğretmek, öğrenmek (872).
ta'līm it-: öğrenmek (910).
ta'līm-ü Ḳur'ān it- (< **ta'līm-i Ḳur'ān**: F.): Kur'an'ı öğretmek (872).
- ṭama'** (A.): doymazlık, çok isteme, açgözlülük (532).
- tamam** (< **tamām**: A.): bütün (680); hepsi (965).
- tamām** (A.): bütün, eksiksiz (190).
tamām eyle-: tamamlamak, bitirmek (1030).
tamāma iriş-: tamamlanmak (1276).
tamām it-: tamamlamak (892).
- tamām ol-**: tamamlanmak, sona ermek (966).
- ṭamar**: damar (163).
- ta'mīr** (A.): onarma, onarım (1034).
ta'mīr it-: onarmak (1034).
- ṭanbūr** (A.): tambur, yay ve mızrapla çalınan, uzun saplı, telli çalgı (573).
- ṭaḳrīr**: yaratıcı, Allah (224).
Ṭaḳrīr: Allah (648).
- tanzīf** (A.): temizleme (1119).
tanzīf eyle-: temizlemek (1119).
- ṭaraf** (A.): yön, yan (1169).
- tara-**: bir şeyin tellerini birbirinden ayırıp karışıklığını gidermek (1227).
- ṭarḥ** (A.): bir sayıyı bir sayıdan çıkarma, hesaplama (962).
ṭarḥ olın-: bir sayıyı bir sayıdan çıkarmak (962).
- ta'rīf** (A.): tanım (647).
ta'rīf it-: tanımlamak (647).
- tārīḥ** (A.): bir olayın gününü, ayını ve yılını bildiren söz veya gün (962).
- ṭarīḳ** (A.): yol, usul (612).
- tārik** (A.): terk eden, bırakan (417).
tārik-i sūnnet (F.): sūnneti terk eden (417).
- tārikī** (F.): karanlık (397).
- ṭarṭı**: ölçü, oran (600).
- tarziyye** (A.): yapılan kötü bir davranış için özür dileme, gönül alma (844).

- tarziyye it-**: yapılan kötü bir davranış için özür dilemek (844).
- taşadduk** (A.): sadaka olarak verme, verilme (366).
- taşadduk eyle-**: sadaka olarak vermek (1042).
- taşadduk it-**: sadaka vermek (426).
- taşdīk** (A.): doğrulama, onay (217).
- taşdīk it-** : doğrulamak, onaylamak (217).
- taşnīf** (A.): bölümlleme, sınıflama (1321).
- taş**: dış (46).
- taş**: taş, sert cisim (56).
- taşra**: dışarı (1174).
- tatlu**: tatlı (283).
- tavar**: davar, koyun veya keçiye verilen ortak ad (1061).
- taṣīṣ**: hafif ses (57).
- ta'vīd** (A.): âdet ettirme, ettirilme (1151).
- taṣuk**: tavuk, kümes hayvanı (414).
- taṣak**: dayanılacak şey, mesnet (1086).
- taṣan-**: dayanmak, birinden, bir şeyden güç almak (558).
- ta'yīn** (A.): ne olduğunu anlama, belirtme, karşılaştırma (980).
- ta'yīn it-**: belirtmek, karşılaştırmak (980).
- taṣyīb** (A.): iyi, güzel, hoş (194).
- taṣallūm** (A.): sızlanma, yanıp yıkılma (617).
- taṣallūm it-**: sızlanmak, yakınmak (617).
- taṣarru'** (A.): yakarma, yalvarma (682).
- ta'zīb** (A.): azaba sokma, üzme (298).
- ta'zīb eyle-**: üzme, sıkıntı vermek (298).
- ta'zīm** (A.): saygı gösterme, ululama (247).
- ta'zīm eyle-**: ululamak (840).
- ta'zīm it-**: saygı göstermek, ululamak (247).
- tebārek** (A.): “mübārek etsin!” (841).
- tebdīl** (A.): değiştirme, başka bir hâle getirme (150).
- tebdīl i taḡyīr it-** (< **tebdīl ü taḡyīr it-**): değiştirmek, başkalaştırmak (1312).
- te'bīd** (A.): ebedileştirme, sonsuzlaştırma (636).
- te'bīd it-**: sonsuzlaştırmak (636).
- teblīḡ** (A.): götürme, taşıma (203).
- tebyīn** (A.): meydana çıkarma, belli etme (1029).
- tecdīd** (A.): yenileme, tazeleme (636. beytin yukarısındaki başlıkta).
- tecdīdi'l-īmān** (A.): imanın yenilenmesi (636. beytin yukarısındaki başlıkta).
- tecdīd it-**: yenilemek (636).
- tecdīd ol-**: yenilenmek, tazelenmek (645).
- tebdīr** (A.): bir şeyi sağlayacak veya önleyecek yol, çare (916).
- tebdīr-i menzil** (F.): ev idaresi bilgisi (916).

- tedkîk** (A.): inceleme, araştırma (806).
tedkîk it-: incelemek (806).
- tedrîs** (A.): ders verme, öğretme (518).
- te'emmül** (A.): bir işi ayrıntılarıyla düşünme, etraflıca düşünme (538).
te'emmül it-: etraflıca düşünmek (538).
- te'ennî** (A.): acele etmeme, dikkatli davranma (1029).
- tefekür** (A.): düşünme (1029).
- teferruk** (A.): ayrılma, dağılma (93).
teferruk eyle-: ayrılmak, dağılmak (93).
- tefevüh** (A.): ağza alma, söyleme (1116).
tefevüh eyle-: söylemek (1116).
- tefhîm** (A.): anlatma, bildirme (910).
tefhîm it-: anlatmak, bildirmek (938).
tefhîm kıl-: anlatmak, bildirmek (910).
- tefsîr** (A.): Kur'an'ın surelerini açıklayarak görüşler ileri sürme ve bunları yazma, yorumlama (895).
- tefvîz** (A.): (Tas.) her şeyi Allah'tan bekleme (542).
tefvîz it-: her şeyi Allah'tan beklemek (542).
- teheccüd** (A.): gece uyanıp namaz kılma (887).
teheccüd kıl-: gece uyanıp namaz kılmak (887).
- tehlîl** (A.): "lâ ilâhe illa'llâh" sözünü söyleme (1345).
- tehniyye** (A.): tebrik etme, kutlama (912).
- tek**: tek, yalnız (1055).
- tekâsül** (A.): üşenme, tenbellik (764).
tekâsül it-: üşenmek, tenbellik etmek (764).
- tekbîr** (A.): "Allâhü ekber" sözünü söylemek (1117).
- tekellüm** (A.): söyleme, konuşma (615).
tekellüm eyle-: söylemek, konuşmak (615).
- tekfîn** (A.): kefene sarma, kefenleme (980. beytin yukarısındaki başlıkta).
tekfîn kıl-: kefenlemek, kefene sarmak (980).
- teklîf** (A.): öneri, önerme (338. beytin yukarısındaki başlıkta).
teklîf it-: önermek, öneride bulunmak (338).
- tekmîl** (A.): tamamlama, bitirme (143).
tekmîl bul-: tamamlanmak (1144).
tekmîl it-: tamamlamak (143).
- tekrâr** (A.): yine, bir daha, yeniden (627).
tekrâr it-: yeniden yapmak, tekrar etmek (926).
tekrâr ol-: yeniden yapılmak (932).
- tekrarla-**: tekrar etmek (1199).

- tekrīm** (A.): saygı gösterme, ululama (843).
tekrīm it-: saygı göstermek (843).
tekrīm kııl-: saygı göstermek (846).
- tekvīn** (A.): yaratma, var etme (103. beytin yukarısındaki başlık).
- telāmīz** (A.): öğrenciler (952).
- telbīs** (A.): hile, oyun (159).
telbīs it-: hile yapmak, ayıbını örterek bir şeyi sahte olarak göstermek (159).
- te'līf** (A.): kitap yazma (1321).
te'līf it-: kitap yazmak (1321).
- telkīn** (A.): bir duyguyu, bir düşünceyi aşılama (930).
telkīn it-: aşılama (930).
- temāmet** (A.): tamam, tamamlık, bütünlük (6).
temāmet it-: tam olmak, tamamlanmak (203).
temāmet vir-: tamamlamak, yerine getirmek (964).
- temcīd** (A.): ululama, yüceltme (935).
temcīd it-: ululamak (935).
- temennī** (A.): bir şeyin gerçekleşmesini dileme, dilek (822).
temennī it-: dilemek (822).
- te'mīn** (A.): gerçekleştirme, yapma (1155); sağlama, elde etme (1356).
te'mīn eyle-: gerçekleştirmek, yapmak (1155).
te'mīn it-: sağlamak, elde etmek (1356).
- tena'um** (A.): bolluk içinde bulunarak rahat etme (227).
tena'um eyle-: bolluk içinde bulunarak rahat etmek (227).
- tenaḥnuḥ** (A.): gırtlığı temizlemek için hırıltılı ses çıkarma, öksürme (1226).
tenaḥnuḥ eyle-: gırtlığı temizlemek için hırıltılı ses çıkarmak (1226).
- tenbīh** (A.): uyarma, uyarı (1304).
tenbīh it-: uyarmak (1304).
- tenhā** (F.): kalabalık olmayan, ıssız, boş (953).
- tenzīl** (A.): indirme (145).
tenzīl it-: indirmek (145).
- terāḥī** (A.): geri çekilme, durma, bekleme (1135).
terāḥī eyle-: beklemek, durmak (1135).
- terbiye** (A.): eğitim (923).
terbiye kııl-: eğitmek (923).
- tercīḥ** (A.): bir şeyi öbürüne göre daha iyi, üstün veya önemli sayma, yeğleme (781).
tercīḥ eyle-: yeğlemek (781).
- tergīb** (A.): isteklendirme, arzu ettirme (1324).
tergīb it-: isteklendirmek (1324).
- terk** (A.): bırakma, ayrılma, vazgeçme (404).
terk it-: terketmek, bırakmak (416).

- terk eyle-**: terk etmek, bırakmak, ayrılmak (404).
- terki** (A.): terketmek ile ilgili, bırakma ile ilgili (1205).
- ters**: insan ya da hayvan dışkısı (1060).
- tertīb** (A.): düzen, sıra (1076).
- tesbīh** (A.): “sūbhānallāh” kelimesini söyleme (489); türlü maddelerden boncuk biçiminde yapılmış genellikle 33 veya 99 taneden oluşmuş dizi (1162).
- tesbīh eyle-**: “sūbhānallāh” kelimesini söylemek (1157).
- teşbīt** (A.): saptama, belirleme (1014).
- teşbīt it-**: bir şeyi sağlam biçimde yerleştirmek, belirlemek (1014).
- te’şīr** (A.): etki, tesir (544).
- te’şīr eyle-**: etkilemek (544).
- teslīm** (A.): (Tas.) kendini Allah’ın kaderine bırakma (549).
- teslīm ol-**: kendini teslim etmek (549).
- teşlīs** (A.): üçleme, üçe çıkarma (989).
- tesliye** (A.): teselli verme, avutma (720).
- tesmī’** (A.): işittirme, duyurma (1160).
- tesmī’ it-**: duyurmak (1160).
- teşehhūd** (A.): namazda oturarak “ettehiyyâtü” duasını okuma (1129).
- tevātūr** (A.): yalan olarak söylenmiş bir söz üzerine birleşmeleri mümkün olmayan, her zaman güvenilen kişilerin bir haberi bildirmeleri (678).
- tevāzu’** (A.): alçak gönüllülük (559).
- tevāzu’ eyle-**: alçak gönüllü olmak (559).
- tevbe** (A.): tövbe (335).
- tevbe eyle-**: bir günah veya bir suçu bir daha yapmamaya söz vermek (563).
- tevbe it-**: bir günah veya bir suçu bir daha yapmamaya söz vermek (626).
- teveccüh** (A.): bir yana doğru yönelme, bir şeye yakınlık gösterme (758).
- teveccüh it-**: bir yere yönelmek (758).
- tevekkül** (A.): her şeyi Allah’a bırakma, Allah’tan bekleme (557).
- tevekkül eyle-**: kadere, yazgıya boyun eğmek, her şeyi Allah’tan beklemek (557).
- tevekkül it-**: kadere, yazgıya boyun eğmek, her şeyi Allah’tan beklemek (1049).
- tevfīk** (A.): Allah’ın yardımına kavuşma, yardım (504).
- tevfīk-ı Hāk** (F.): Allah’ın yardımı (506).
- tevḥīd** (A.): Allah’ın birliğine inanma, bir sayma (126).

- tevḥīd it-:** Allah'ın bir olduğunu söylemek, birliğine inanmak (126).
- te'vīl** (A.): yorumlama, söze başka bir anlam verme (661).
- te'vīl it-:** yorumlamak (708).
- tevḳīr** (A.): iyi karşılama, ululama (853).
- tevḳīr it-:** iyi karşılamak, ululamak (853).
- Tevrāt** (A.): Hz. Musa'ya gönderilmiş olup, dört kutsal kitaptan biridir (145).
- teyemmüm** (A.): su bulunmayan yerde su niyetiyle toprak, kum gibi şeylerle abdest alma (942).
- teyemmüm eyle-:** su bulunmayan yerde su niyetiyle toprak, kum gibi şeylerle abdest almak (1123).
- teyemmüm vir-:** su bulunmayan yerde su niyetiyle toprak, kum gibi şeylerle abdest aldirmek (942).
- teysīr** (A.): kolaylaştırma, kolaylaştırılma (1318).
- teysīr it-:** kolaylaştırmak (1318).
- tezek** : kesek, iri toprak parçası (1054).
- tezellül** (A.): kendini hor ve hakir gösterme, alçalma (904).
- tezellül it-:** kendini hor ve hakir göstermek (904).
- te'zīn** (A.): ezan okutma (871).
- tezkīr** (A.): hatıra getirme, anma, hatırlatma (928).
- tezkīr it-:** hatıra getirmek, anmak (928).
- tezvīc** (A.): evlendirme (216).
- tezvīc it-:** evlendirmek (216).
- tezvīr** (A.): yalan söyleme (161).
- tezvīr it-:** yalan söylemek, ara bozmak ve kötülük yapmak amacıyla yapılan kovculuk (161).
- tırāş** (< **terāş**: F.): tıraş, saç veya sakalı kesme işi (666).
- tırāş it-:** tıraş işini yapmak (666).
- tırnaç:** parmak uçlarının dış bölümünü örten boynuzsu tabaka (939).
- tīb** (A.): güzel koku, güzel kokulu şey (958).
- tīb-ü ḥāṭır** (F.): hatır için; kendi rızası ile, gönüllü (958).
- tilāmīz** (A.): talebe, öğrenci (473).
- tilāvet** (A.): Kur'an'ı güzel sesle ve usulüne göre okuma (366).
- tilmīz** (A.): talebe, öğrenci (923. beytin yukarısındaki başlıkta).
- ṭoğ-:** dünyaya gelmek, doğmak (17); görünmek, ortaya çıkmak (236).
- ṭoğrı:** doğru, karşı yönünce (1179).
- ṭoğur-:** dünyaya getirmek, doğurmak (17).
- ṭok:** açlığını gidermiş, doymuş (292).

toklık: tokluk, tok olma durumu (116).
toķu-: dokumak (809).
toķun-: dokunmak, el sürmek (1079).
toķuz: dokuz, sekizden sonra gelen sayı (961).
tol-: bir yere iyice yayılmak, kaplamak (1299).
toldur-: dolmasını sağlamak, dolu duruma getirmek (1006).
tolu: dolu (114).
ton: elbise, kıyafet (1100).
toprak: toprak, yer kabuğunun insanlara yaşama ortamı sağlayan yüzey bölümü (1006).
topuk: ayağın yuvarlakça olan alt bölümü (251).
toyur-: doyurmak, açlığını gidermek (116).
tül (A.): uzunluk, boy (272).
tül-ı emel (F.): tükenmez istek, hırs (521).
tur-: durmak, bir yerde olmak veya bulunmak (134); bulunduğu durumu korumak, devam ettirmek (1252).
turak: yerleşilen yer, yurt (1026).
tut-: kaplamak, istila etmek (17); yerine getirmek, gereğini yapmak (120); oruç tutmak (882); izlemek, takip etmek (1059).
tutin-: kullanmak (894).
tutun-: edinmek (418).
tuy-: duymak, işitmek (57).
tük: tüy, kıl (129).

türāb (A.): toprak, toz (293).

Türkçe: Türkçe olarak (11).

tütsi: tütsü, dinî törenlerde çevrenin güzel kokmasını sağlamak, büyü ve ilaç yapmak amacıyla yakılan kokulu madde (948).

tütsi vir-: tütsü yakmak (948).

u

u (F.): ve, ile (1).

***ucub (< *ucb: A.):** kendini beğenmişlik (504).

uç: bir şeyin başı, tepesi (1009).

uç-: (kuş, kanatlı böcek vs. için) hareketli kanatları ile havada düşmeden durmak, gökyüzünde yol almak (107); rüzgâr veya başka bir itici güçle yerinden ayrılıp uzağa gitmek (240).

uğhiyyet (A.): kurban (966. beytin yukarısındaki başlıkta).

uğra-: bir yerin yanından, yakınından, içinden geçmek (274).

uğunu ĳal-: bayılmak, kendinden geçmek, akli başından gitmek (1088).

uğurlan-: çalınmak; gizlenmek (752).

uđrā (A.): başka, diğer (870).

uđrevī (A.): âhirete ait, âhiretle ilgili (1331).

‘uḳbā (A.): ahiret, öbür dünya (442).
ūlā (A.): birinci, ilk (870).
‘ulemā (A.): alimler, ilim sahipleri (246).
ulu: yüce, büyük (763).
ulula-: ulu saymak, yüceltmek (533).
um-: ummak, ümit etmek (548).
umūr (A.): işler, hususlar, şeyler (869).
‘unf (A.): sertlik, şiddet, kabalık (795).
‘unf eyle-: kabalık etmek, sert davranmak (795).
unut-: aklında kalmamak; bir şeyi yapamaz duruma gelmek (50).
ur-: baskın yapmak, gasp ve yağma etmek (595).
‘urūc (A.): yukarı çıkma, yükselme (182).
‘urūc it-: yükselmek (182).
‘uryān (A.): çıplak (248).
ušan-: sıkılır duruma gelmek, bıkmak (1203).
‘usāt (A.): asiler, günahkârlar (1337).
utan-: çekinmek, korkmak (548).
uy-: bağlı kalmak, tâbi olmak (149); bir inanca, bir anlayışa, bir duruma veya eğemen güce uygun davranışta bulunmak (167).
uyanuk: uyanık, uyanmış, uyumamış (1097).
uyḥu: uyku (894).
uyu-: uyku durumunda olmak (1086).

uyul-: uyma işi yapılmak, bir şeye bağlı kalınmak (456).
uyḥu: uyku (288).
uyḥu gel-: uykusu gelmek, uyuma isteği duymak (288).
uyluk: kalçadan dize kadar olan bacak bölümü (251).
uzun: başlangıcı ile bitimi arasında fazla zaman aralığı olan, çok süren (521).
uzunca: biraz uzun (1032).
uzunluk: bir şeyin bir uçtan öbür uca kadar olan uzaklığı (977).
‘uzv (A.): uzuv, organ (587).

Ü ü

ü (F.): ve, ile (1).
ücret (A.): bir hizmetin karşılığı olan para veya mal (489).
üç: ikiden sonra gelen sayı (144).
üfür-: üflemek, üfleyerek çalmak (136).
ügey: üvey, öz olmayan (585).
üleşdür-: paylaştırmak, bölüştürmek (1072).
ülfet (A.): alışma, kaynaşma (1050).
ülfet kıl-: alışmak (1050).
üm (< **ümm**: A.): ana, anne (855).
ümem (A.): ümmetler (172).
ümme (A.): aynı peygambere inanıp bağlanan topluluk, cemaat (2).
ümmīd (F.): umut, umma (820).

- ümmīd it-**: ummak, ümit etmek (820).
- ümmīd-vār** (F.): ümitli (1341).
- Ümmü Gülşüm** (A.): Hz. Muhammed'in Hz. Hadice'den doğan kızlarından birinin adı (196).
- üst**: bir şeyin yukarı, göğe doğru olan yanı (19); üzerine, üst (934); vücut, beden (992).
- üstüme sür-** (; **üstine sür-**): ısrar etmek, üstelemek (934).
- üstād** (F.): bilim veya sanat alanında üstün bilgisi ve yeteneği olan kimse; usta (846. beytin yukarısındaki başlıkta).
- üstāz** (F.): üstat, usta (900).
- üstinde**: üzerinde, üstünde (985).
- üstine**: üstüne, üzerine, dair (290).
- üşen-**: kendinde bir gevşeklik duyarak bir işi yapmaya isteği olmamak (848).
- üşüt-**: üşümesine sebep olmak (112).
- üzñ** (A.): kulak (572. beytin yukarısındaki başlıkta).
- üzre**: için, amacı ile (25); gibi, bu yolda, bu biçimde (1030); üst, üzeri (1031).
- vācib it-**: yapılması gerekli olmak (390).
- vācib ol-**: gerekli olmak (630).
- vācibāt** (A.): vacip olan, yapılması gerekli olan şeyler (1130. beytin yukarısındaki başlıkta).
- va'd** (A.): söz verme, vaat (618).
- vahy** (A.): bir buyruk veya düşüncenin Allah tarafından peygamberlere bildirilmesi (98).
- vahy ol-**: vahiy gelmek (181).
- vakāyi'** (A.): olaylar, hadiseler (447).
- vāki'** (A.): olan, olmuş (301).
- vāki' ol-**: gerçekleşmek, olmak (301).
- vakt** (A.): vakit, zaman (202. beytin yukarısındaki başlıkta).
- vakt-i ahir** (< **vakt-i āhir**: F.): başka zaman (1273).
- vakt-i āhir** (F.): sonraki zaman, başka zaman (1272).
- vakt-i hācet** (F.): ihtiyaç zamanı, gerekli zaman (449).
- vaktinde**: önceden belirlenen zamanda, zamanında (1118).
- vālideyn** (A.): ana ile baba (900).
- var**: var, bulunan, mevcut (15).
- var eyle-**: var etmek, meydana getirmek (105).
- var it-**: yaratmak (28).
- var-**: ulaşmak, erişmek (91); gitmek (400).
- vārid** (A.): gelen, erişen, vasıl olan (537).

V v

vācib (A.): yapılması gerekli olan (35).

- vārid ol-:** gelmek, vasıl olmak (537).
- varlık:** var olma durumu, mevcudiyet (24).
- vaşf (A.):** nitelik, durum (503).
- vaşf olun-:** nitelendirilmek; övülmek (841).
- vāşıl (A.):** ulaşan, varan (368).
- vāşıl eyle-:** ulaştırmak (1330).
- vāşıl ol-:** ulaşmak, varmak (368).
- vāşiṭa (A.):** aracı (96).
- vaşiiyyet (A.):** bir kimsenin öldükten sonra yapılmasını istediği şey (6).
- vaşiiyyet eyle-:** vasiyet etmek (371).
- vaşiiyyet it-:** vasiyet etmek, herhangi bir şeyin öldükten sonra yapılmasını istemek (6).
- vaṭ' (< vaṭ'i: A.):** cinsel bulunma (1250).
- vaṭ'i (A.):** cinsel temasta bulunma (1260).
- vaṭ'i olun-:** cinsel temasta bulunulmak (1260).
- vaṭ'i olun-:** cinsel temasta bulunulmak (1294).
- vaṭy (A.):** çiftleşme (605).
- vaṭy eyle-:** çiftleşmek (621).
- vaz (< vāz: F.):** bırakma, terk etme (1278).
- vaz gel-:** vazgeçmek (1278).
- va'z (A.):** dinî öğüt (518).
- va'z u naşihat eyle-:** dinî öğüt ve nasihat etmek (1324).
- vaz' (A.):** yerleştirme, konma, konulma (985).
- vaz' it-:** yerleştirmek (1006).
- vaz' ol-:** yerleştirilmek (1005).
- vaz' olun-:** yerleştirilmek, konulmak (985).
- vazīfe (A.):** yapılması gereken şey, görev (886).
- vazīfe eyle-:** görev bilmek (886).
- ve (A.):** ve, ile (202. beytin yukarısındaki başlıkta).
- vebāl (A.):** günah (614).
- vech (A.):** tarz, durum (815).
- vech-i küfür (F.):** küfür durumu (815).
- Vedūd (A.):** çok şefkatli, Allah'ın sıfatlarından (61).
- vefāt (A.):** ölüm (199).
- vefāt eyle-:** ölmek (478).
- vefāt it-:** vefat etmek, ölmek (199).
- vehebū (A.):** bağışladılar (366. beytin yukarısındaki başlıkta).
- velākin (A.):** ama, fakat, lâkin (29).
- velī (A.):** ermiş, evliya (7).
- velī (F.):** ama, fakat (20).
- velīkin (A.):** ama, fakat, ancak (115).
- veliiyy (A.):** bir çocuğun her türlü davranış ve durumundan sorumlu olan kimse (949).
- veliiyy-i akreb (F.):** velayet altında bulunan kimseye hısımlık derecesi en yakın olan kimse (949).

veliyu'l-lāh (A.): Allah'ın sevgili kulu, ermiş kimse (206).
veşāyā (A.): vasiyetler (485. beytin yukarıdaki başlıkta).
vesvās (A.): şeytan (1346).
vesvese (A.): şüphe, kuruntu (165).
vesvese it-: şüphe etmek (165).
veyā (ve: A.+ yā: F.): ya da, yahut (265).
vezīr (A.): vezir, "paşa" unvanını taşıyan kimselere verilen ad (15).
vezn (A.): tartı, ölçü (260).
vezn ol-: tartmak, ölçmek (601).
vezn olun-: tartılmak, ölçülmek (260).
vir-: bağışlamak, ihsan etmek (111); kızı, kadını biriyle evlendirmek (200); vermek, sahip olmasını sağlamak (207); bağışlamak, bahşetmek (776).
vird (A.): çok tekrarlama, diline dolama (889).
vird idin-: çok tekrarlanmak (889).
vird idün-: diline dolanmak, çok tekrarlanmak (891).
vird ol-: diline dolamak (1052).
viril-: verilmek, verme işine konu olmak (254).
vitir (< vitr: A.): vitir namazı, yatsı namazından sonra kılınan üç rekat namaz (1142).

vuķū' (A.): olma, oluş; bir olayın çıkış şekli (1127).
vuşlat (A.): bir şeye ulaşma, kavuşma (110).
vużū (< vużū': A.): abdest alma, abdest (398).
vużū it-: abdest almak (398).
vużū vir-: abdest aldirmek (989).
vużū' (A.): abdest alma, abdest (1064. beytin yukarıdaki başlıkta).
vū (F.): ve (1).
vūcūd (A.): var olma, varlık (60).
vūcūda gel-: ortaya çıkmak, oluşmak, olmak (60).
vūs'at (A.): genişlik (281).
vūs'at vir-: geniş olmasını sağlamak (281).

Y y

ya (< yā: F.): o hâlde, öyleyse (260); veya (591).
ya ... ya: bağlaç grubu (695).
yā (A.): ey!, hey! (841).
yā (F.): o hâlde, öyleyse, veya (265).
yāban (F.): çöl, sahra (414).
yād (F.): anma; hatırlama, zihin (582).
yād eyle-: hatırlamak, anmak (900).
yād it-: anmak (901).
yādunda tut-: anmak, hatırlamak (582).

- ya-ḥud** (< **yā-ḥūd**: F.): yahut (260).
- yā-ḥud** (< **yā-ḥūd**: F.): yahut (354).
- yaḫ-**: yanmasını sağlamak veya yanmasına yol açmak (112).
- yala-**: bir şeyin üzerinden dilini sürüp geçirmek (773).
- yalan**: gerçek olmayan, asılsız, uydurma (573).
- yalan söyle-**: gerçek olmayan, asılsız söz söylemek (610).
- yalın**: çıplak (245).
- yalın ayak**: çıplak ayakla (245).
- yan**: yön, taraf (933).
- yan-**: (mec.) çok acı çekmek; yanmak (270); ateş durumuna geçmek, tutuşmak (299).
- yanınca**: yanında, beraberinde (987).
- ya'ni** (< **ya'nī**: A.): sözün özü, doğrusu (995).
- ya'nī** (A.): sözün kısası, doğrusu, senin anlayacağın (9).
- yañılış**: yanlış biçimde, hatalı olarak (437).
- yap-**: oluşturmak, meydana getirmek (526).
- yap yap**: yavaş yavaş, usul usul (921).
- yapış-**: bir işi yapmak amacıyla, hevesle ve istekle yönelmek (568); bulaşmak (1197).
- yapışdur-**: yapışmasını sağlamak, yaklaştırmak (1165).
- yapraḫ**: yaprak (43).
- yapu**: yapı, bina (293).
- yapu yap-**: bina inşa etmek, yapı yapmak (1031).
- yar** (< **yār**: F.): dost, tanıdık (1130).
- yār** (F.): dost, tanıdık (79).
- yā Rab** (< **yā Rabb**: A.): ey Rab!, ey Allahım! (544).
- yaradıcı**: yaratıcı, yaratma yeteneği olan (104).
- yaradıl-**: yaratılmak, yaratma işine konu olmak (284).
- yaramaz**: uygun ve yararlı olmayan, bir işe yaramayan (686).
- yaramazlık**: yaramaz olma durumu, kötü ve uygunsuz durum (487).
- yārān** (F.): dostlar (927).
- yarat-**: olmayan bir şeyi var etmek (32).
- yarı**: bir şeyin yarısı kadar olan, yarım (977).
- yarın**: âhiret günü (1320).
- yarın**: bugünden sonra gelecek ilk gün; ilerideki zaman (828).
- yaruk**: yarık, aralık (593).
- yaş**: doğumdan itibaren geçen ve yıl birimi ile ölçülen zaman, sin (202).
- yaşlu**: yaşlı (588).
- yat-**: bulunmak, var olmak (138); uyumak veya dinlenmek için yatağa girmek (716).
- yatsu**: güneşin batmasından bir buçuk, iki saat sonraki vakit, yatsı (881).
- yatsu namāzi**: yatsı vakti kılınan namaz (881).
- yatur-**: bir kimsenin bir yere yatmasını sağlamak, yatık duruma getirmek (943).

- yayka-**: yıkamak (1067).
- yaz-**: kaydetmek, yazı ile anlatmak, yazıya dökmek (127).
- yazıl-**: yazma işine konu olmak (303).
- ye-**: yemek, ağızda çiğneyerek yutmak (818).
- Ye'cūc** (A.): Kur'an'da adı geçen kavim adı (236).
- yed** (A.): el (595. beytin yukarısındaki başlıkta).
- yedi**: altıdan sonra gelen sayı (921).
- Yehūdī** (A.): Yehuda'ya mensup olan, Yahudi (778).
- yemīn** (A.): ant (758).
yemīn eyle-: ant içmek (760).
yemīn vir-: ant vermek (758).
- yeñi**: giysi kolu (1182).
- yeşil**: sarı ile mavinin karışmasından ortaya çıkan renk (1255).
- Yezdān** (A.): Allah (1323).
- yıka-**: su veya başka bir sıvı kullanarak bir şeyi temizlemek (1055).
- yıķıl-**: herhangi bir sebeple çökmek, göçmek (1034).
- yıl**: sene (138).
- yıldırım**: çok hızlı yapılan (276).
yıldırım gibi: büyük bir hızla (276).
- yi-**: yemek, yemek yemek, karın doyurmak (16).
- yidi**: yedi (948).
- yiddi**: yedi (880).
- yig**: bir kimse veya bir şeyden daha üstün görülen, daha çok beğenilen ve tercih edilen, yeğ (781).
- yigirmi**: yirmi, on dokuzdan sonra gelen sayı (144).
- yigit**: güçlü ve yürekli (589).
- yil**: kalın bağırsaktaki gaz, yel (1082).
- yimek**: yemek, aş (116).
- yidinci**: yedinci (91).
- yine**: yeniden, bir daha, tekrar (138).
- yifiden**: yeniden, bir daha, tekrar (244).
- yir**: yer (87); durum (592); zaman, vakit (1267).
- yirlü yirinde**: yerli yerinde, uygun yerde (1143).
- yir düz-**: yer hazırlamak (979).
- yirine gel-**: yapılmak, olmak (629).
- yirine getir-**: gerekeni yapmak (861).
- yir yir**: birçok yerde (136).
- yir yüzi**: yeryüzü (140).
- yit-**: bir gereksinimi karşılayacak, giderecek nicelikte olmak (936).
- yitiş-**: yetişmek, ulaşmak, ermek (207).
- yitük**: kayıp olan şey, yitik (752).
- yiyecek**: yenebilen, yenmeye elverişli olan şey (525).
- yoğ**: yok (27); bulunmayan (439).
yoğ eyle-: yok etmek, ortadan kaldırmak (104).

yoğ it-: yok etmek, varlığına son vermek, ortadan kaldırmak (31).

yok: bulunmayan, mevcut olmayan nesne veya kimse (14).

yok it-: yok etmek, varlığına son vermek (87).

yokuş: yükselerek devam eden yol (89).

yol: amaç, gaye, maksat (159); bir yere gitmek için aşılacak uzaklık, tarık (273); yöntem, usul (1065).

yol-: bitki, tüy gibi şeyleri çekerek yerinden çıkarmak, koparmak (939).

yön: belli bir noktaya göre olan yer, taraf (942).

yu-: yıkamak (987).

yukardan: yukarıdan (323).

yukarı: yukarı, üst bölüm (798).

yum-: kısarak kapamak, sıkarak kapalı duruma getirmek (106).

yun-: yıkanmak (985).

Yūnus (A.): Musul dolaylarında bulunan, puta tapan Ninova şehri halkına gönderilmiştir. Ninova halkının Hz. Yunus'u dinlememesi üzerine, Yunus peygamber Allah'ın izni olmadan bir gemiye biner. Geminin, izinsiz bir yolcu bindiği için hareket etmemesi üzerine Yunus peygamberin gemidekiler tarafından denize atılmasının konu edildiği

kıssa ile anılan İsrailoğulları peygamberlerindedir (743).

Yūsuf (A.): kişi adı (824).

Yūsuf A'rız: kişi adı (824).

yüce: yüksek, büyük, ulu (589).

yükledil-: yükletilmek, yükletmek işi yapılmak (275).

yüklen-: yüklemek işi yapılmak, yükleme işine konu olmak (258).

yüksek: belirli bir yere göre daha yukarıda bulunan (249).

yüri-: yürümek (607).

yürü-: adım atarak ilerlemek, gitmek (86); sıvı bir maddenin akması (163).

yürül-: yürüme işi yapılmak (847).

yüz: başta, alın, göz, burun, ağız, yanak ve çenenin bulunduğu ön bölüm (587).

yüzine şu ur-: yüzünü yıkamak (1079).

yüz sür-: aşırı sevgi göstermek için yere eğilmek (903).

yüz: doksan dokuzdan bir fazla olan (88).

Z z, z, ž, z

zabı (A.): tutma, ele geçirme (911).

zabı it-: tutmak (911).

zād (A.): azık, yiyecek (1340).

zāhir (A.): görünen, açık, belli (52).

zāhir ol-: anlaşılacak, ortaya çıkmak (675).

- zahmet** (A.): sıkıntı, eziyet (292).
- zahr** (A.): sırt, arka (581).
- zā'id** (A.): fazla (1263).
- zā'id it-:** çoğalmak, artmak (1263).
- zā'id ol-:** çoğalmak, artmak (1264).
- zā'il** (A.): yok olan, sürekli olmayan (332).
- zā'il ol-:** yok olmak, ortadan kalkmak (332).
- zālim** (A.): acımasız ve haksız davranan, zulmeden (256).
- zam** (< **zamm:** A.): katma, ekleme (1167).
- zam it-:** katmak; herhangi bir durumu getirmek (1167).
- zann** (A.): sanma, sanı, şüphe (480).
- zann eyle-:** sanmak, zannetmek (791).
- zann it-:** sanmak, zannetmek (1242).
- zann-u gālib** (< **zann-ı gālib:** F.): kuvveti gerçeğe en yakın olan şüphe, sanı (480).
- zār** (F.): ağlayan, inleyen (248); ağlama, inleme (1223).
- zār ol-:** ağlamak, inlemek (1223).
- zarar** (A.): ziyan, eksiklik, kayıp (36).
- zarar vir-:** kötülük etmek, zarar vermek (465).
- zārī** (F.): ağlayıp sızlama (720); ağlayıp sızlayan, inleyen (1339).
- zārī it-:** ağlayıp sızlamak (720).
- zarr** (A.): zarar (39).
- zarūret** (A.): zorunluluk, gereklilik (449).
- zarūrī** (A.): zorunlu, gerekli (800).
- zat** (< **zāt:** A.): kimse, kişi (93).
- zāt** (A.): kimse, kişi (18); kendi (23).
- zāt-ı muṭlak** (F.): bizzat kendisi (95).
- zāt-ı şerīf** (F.): şerefli, mübarek kişi (215).
- zāyi'** (A.): kaybolma, yok olma, kayıp (755).
- zāyi' ol-:** kaybolmak (755).
- zebūn** (F.): zayıf, güçsüz (1333).
- Zebūr** (A.): Davut peygambere gönderilen kutsal kitap (146).
- zecr** (A.): eziyet, sıkıntı verme (411).
- zekat** (< **zekāt:** A.): Müslümanlıkta sahip olunan mal ve paranın kırkta birinin her yıl sadaka olarak dağıtılmasını öngören İslâm'ın beş şartından biri (400).
- zekat vir-:** Müslümanlıkta sahip olunan mal ve paranın kırkta birlik payını sadaka olarak dağıtmak (400).
- zekāt** (A.): İslâmın beş şartından biri olup, zenginlerin sahip olduğu mal ve paranın kırkta birinin sadaka olarak dağıtılması (829).
- zeker** (A.): erkek (1098).
- zelīl** (A.): hor, hakir, aşağılanan (1332).

- zem** (< **zemm**: A.): yerme, kınama (537).
- zemān** (A.): zaman, vakit (212).
zemān geçür-: oyalanmak, bir şeyin zamanını kaçırmak (1277).
- zemīn** (F.): yer, yer yüzü (33).
- zemm** (A.): yerme, kınama, ayıplama (611).
zemm eyle-: kınamak, yermek (611).
- zen** (F.): kadın (715).
- zer** (F.): altın (293).
- zerre** (A.): çok küçük parça (1340).
- zevāl** (A.): yok olma, yok edilme (102).
zevāl ir-: yok olmak (102).
zevāl-i ni'met (F.): nimetini yok etmek, rızkının sonunu getirmek (490).
- zevce** (A.): nikahlı kadın, eş (591).
- zevķ** (A.): eğlenme, boş vakit geçirme, eğlence (513).
zevķ it-: eğlenmek (513).
zevķ u şafā (F.): eğlenme, keyiflenme, eğlence (515).
- Zeyd** (A.): dinî eserlerde herhangi bir kişi yerine kullanılan isim (347).
- zeyl** (A.): bir şeyin devamı, ek (1053).
beytin yukarısındaki başlıkta).
- zeyn** (A.): süs, bezek (540).
zeyn ol-: süslemek (540).
- Zeyneb** (A.): Hz. Muhammed'in Hz. Hadice'den doğan ilk çocuğunun adı (196).
- zıll** (A.): gölge (1349).
zıll-ı 'arş (F.): dokuzuncu kat göğün gölgesi (1349).
- zībā** (F.): süslü, güzel (1116).
- zıkr** (A.): anma, söyleme (187).
zıkr eyle-: anmak, söylemek (845).
zıkr it-: anmak, söylemek (931).
zıkr ol-: söylenmek, anılmak (580).
zıkr olın-: anılmak, söylenmek (323).
zıkr olun-: anılmak, söylenmek (994).
- zımmet** (A.): üstünde olan şey (565).
- zinā** (< **zinā'**: A.): aralarında evlilik bağı olmayan kişiler arasındaki cinsel ilişki (333).
zinā it-: zina yapmak (409).
- zinhār** (F.): asla, sakın, olmasın ! (339).
- zīrā** (F.): çünkü, bundan dolayı (357).
- zī-rūḥ** (A.): canlı (132).
- zī-şān** (A.): şanlı (188).
- ziyāde** (A.): çok, daha fazla (1039).
ziyāde it-: çoğaltmak, arttırmak (1300).
- ziyāfet** (A.): pek çok kimsenin bir araya gelerek yiyip içmesi (1041).
ziyāfet it-: misafirlere yemek yedirmek, ziyafet çekmek (1041).
- zuhūr** (A.): meydana çıkma, görünme (237).

z̤uh̤ūr it-: meydana çıkmak, görünmek (237).
z̤ulm (A.): haksızlık, eziyet, cefa (256).
z̤ulm it-: eziyet etmek, haksızlık etmek (256).
z̤ulmet (A.): karanlık (1110).
z̤ūr (F.): kuvvet, güç (164).

Z̤üfer (A.): Z̤üfer bin H̤üzeyl, Ebu Hanife'nin talebesi olan kişi (473).
z̤ü'l-celāl (A.): büyüklük, ululuk sahibi olan Allah (126).
z̤ümre (A.): topluluk, grup (778).
z̤ünnār (A.): papazların bellerine bağladıkları kuşak (724).
z̤ünüb (A.): günahlar (165).

KAYNAKLAR

a) Kitaplar:

AHMET VEFİK PAŞA (2000), **Lehce-i Osmânî**, Haz. Recep Toparlı, TDK, Ankara.

AKKUŞ, Muzaffer (1995), **Kitab-ı Gunya**, TDK, Ankara.

ALKIM, B.-ANTEL, N.-AVERY, R.-ECKMANN, J.-HURİ, S.-İZ, F.-MANSUROĞLU, M.-TİETZE, A. (2000), **Redhouse Türkçe/Osmanlıca-İngilizce Sözlük**, 18. baskı, İstanbul.

ARAT, Reşit Rahmeti (1951), **Atabetü'l-Hakayık**, İstanbul.

ARSLAN, Ahmet Turan (1992), **İmam Birgivî Hayatı, Eserleri ve Arapça Tedrisatındaki Yeri**, İstanbul.

ARSLAN, Ahmet Turan (1994), “İmam Birgivî'nin Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri”, **İmâm Birgivî**, Haz. Mehmet Şeker, Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.

ATSIZ (1966), **İstanbul Kütüphanelerine Göre Birgili Mehmed Efendi (929-981=1523-1573) Bibliyografyası**, Süleymaniye Kütüphanesi Yayınları, İstanbul.

BANGUOĞLU, Tahsin (2000), **Türkçenin Grameri**, 6. baskı, TDK, Ankara.

BAYRAKTAR, Nesrin (2004), **Türkçede Fiilimsiler**, Ankara.

BURSALI MEHMED TAHİR EFENDİ (1972), **Osmanlı Müellifleri**, Haz. F. Yavuz, İ. Özen, II, İstanbul.

BÜYÜK TÜRK KLÂSİKLERİ (1986), “Birgivî Mehmed Efendi”, IV, İstanbul.

CLAUSON, Sir Gerard (1972), **An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkish**, Oxford.

ÇELEBİOĞLU, Âmil (1998), **Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları**, “Türk Edebiyatında Manzum Dinî Eserler”, İstanbul, 349-365.

DEMİRAY, Kemal (1994), **Temel Türkçe Sözlük**, 3. baskı, İstanbul.

DENY, Jean (1941), **Türk Dili Grameri (Osmanlı Lehçesi)**, Çev. Ali Ulvi Elöve, İstanbul.

DEVELİ, Hayati (1995), **Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyıl Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşmeleri ve Uyumlar**, TDK, Ankara.

DEVELİ, Hayati (2001), **Risâle-i Garîbe**, Kitabevi, İstanbul.

DEVELLİOĞLU, Ferit (2000), **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, 17. baskı, Aydın Kitabevi, Ankara.

DOĞAN, Mehmet (2001), **Büyük Türkçe Sözlük**, 15. baskı, Vadi Yayınları, Ankara.

DUMAN, Musa (1995), **Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyılda Ses Değişmeleri**, TDK, Ankara.

DUMAN, Musa (2000), **Vasiyyet-name**, R Yayınları, İstanbul.

ERASLAN, Kemal (1980), **Türkçede İsim Fiiller**, İstanbul.

ERGİN, Muharrem (1992), **Türk Dil Bilgisi**, 19. baskı, Bayrak Yayınları, İstanbul.

ERSOYLU, Halil (1989), **Cem Sultan'ın Türkçe Divan'ı**, TDK, Ankara.

ERSOYLU, Halil (1996), **Kız Destanı (Hazâ Hikâyet-i Kız ma'a Cühüd)**, TDK, Ankara.

ERSOYLU, Halil (2001), **Menâkıb-ı Mevlâna**, TDK, Ankara.

GÜLSEVİN, Gürer (1997), **Eski Anadolu Türkçesinde Ekler**, TDK, Ankara.

HACIEMİNOĞLU, Necmettin (1992), **Türk Dilinde Edatlar**, MEB, İstanbul.

İSLÂM MEŞHURLARI ANSİKLOPEDİSİ (1970), "Birgivi Muhammed Efendi", Haz. A. Faruk Meyan, I, İstanbul.

KANAR, Mehmet (2000), **Farsça-Türkçe Sözlük**, İstanbul.

KESTELLİ, Raif Necdet (2004), **Resimli Türkçe Kamus**, Haz. R. Toparlı, B. Tezcan Aksu, C. Kanoğlu, S. Türkmen, TDK, Ankara.

KORKMAZ, Zeynep (1973), **Marzubân-nâme Tercümesi (İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkı basım)**, Ankara.

KORKMAZ, Zeynep (2003), **Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)**, TDK, Ankara.

KUFRALI, Kasım (1961), “Birgivî”, **İslâm Ansiklopedisi**, II, MEB, İstanbul.

LEVEND, Agâh Sırrı (1998), **Türk Edebiyatı Tarihi**, I, TTK, Ankara.

MEHMED SÜREYYA (1996), **Sicill-i Osmanî**, III, Haz. Nuri Akbayar, İstanbul.

MÜTERCİM ÂSİM EFENDİ (2000), **Burhân-ı Katı**, Haz. M. Öztürk, D. Örs, TDK, Ankara.

ÖZÖN, Mustafa Nihat (1997), **Osmanlıca-Türkçe Sözlük**, 8. baskı, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.

PALA, İskender (1995), **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**, 3. baskı, Akçağ, Ankara.

REDHOUSE, Sir James W.(2001), **A Turkish and English Lexicon**, 2. baskı, Çağrı Yayınları, İstanbul.

STEINGASS, F.(1930), **Persian- English Dictionary**, two impression, London.

ŞEMŞEDDİN SAMİ (1995), **Kamûs-ı Türkî**, 5. baskı, Çağrı Yayınları, İstanbul.

TDK (1983), **Yeni Tarama Sözlüğü**, Der. Cem Dilçin, Ankara.

TDK (1993), **Derleme Sözlüğü**, I-XII, 2. baskı, Ankara.

TDK (1998), **Türkçe Sözlük**, I, II, 8. baskı, Ankara.

TDK (1995), **Tarama Sözlüğü**, I-VIII, 3. baskı, Ankara.

TDK (2000), **İmlâ Kılavuzu**, Ankara.

TANYERİ, M. Ali (1999), **Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler**, 1. baskı, Ankara.

TİKEN, Kâmil (2004), **Eski Türkiye Türkçesinde Edatlar, Bağlaçlar, Ünlemler ve Zarf Fiiller**, Ankara.

TİMURTAŞ, Faruk Kadri (1979), **Osmanlı Türkçesi Grameri**, İstanbul.

TİMURTAŞ, Faruk Kadri (1994), **Eski Türkiye Türkçesi**, Enderun, İstanbul.

TSENG, Lan-ya (2002), **Türkiye Türkçesinde Orta Hece Düşmesi**, TDK, Ankara.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANSİKLOPEDİSİ (1977), “Birgivi (Birgili) Mehmed Efendi”, I, Dergâh Yayınları, İstanbul.

ULUDAĞ, Süleyman (2001), **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, Kocabalı Yayınevi, İstanbul.

UNAT, Faik Reşat (1984), **Hicrî Tarihleri Miladî Tarihe Çevirme Kılavuzu**, Ankara.

ÜSTÜNER, Ahad (2000), **Anadolu Ağzlarında Sıfat-Fiil Ekleri**, TDK, Ankara.

YAZICI, Hüseyin (1996), **Arapça’da Edatlar**, Kitabevi, İstanbul.

YILMAZ, Mehmet (1992), **Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler**, Enderun Kitabevi, İstanbul.

YÜKSEL, Emrullah (1992) “Birgivi”, **İslâm Ansiklopedisi**, Diyanet Yayınları, 6, İstanbul.

ZİYA ŞÜKÛN (1996), **Gencîne-i Güftâr (Ferheng-i Ziyâ)**, I-III, MEB, İstanbul.

b) Süreli Yayınlar:

AKAR, Ali (2003), “-GAn Sıfat-Fiil Eki”, **Türklük Bilimi Araştırmaları**, S.14, Niğde, Güz, 103-115.

ARSLAN, Ahmet Turan (1997), “İmam Birgivî (929-981 H /1523-1573) Bir Mektubu”, **İlmî Araştırmalar**, 5, İstanbul, 61-74.

ÇINAR, Bekir (2003), “Türk Edebiyatında Vasiyetnâmeler ve İki Şair (Tıflî/Tarzî) Arasında Kalan Bir Vasiyetnâme”, **Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi**, 9, İstanbul, 115-140.

DEVELİ, Hayati (1999), “Osmanlı Türkçesi”, **Kültür ve Sanat**, IX, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 456-462.

DURAN, Suzan (1988), “Türkçede Cihet ve Mekân Gösteren Ek ve Sözcükler”, **TDAYB-1956**, Ankara, 1-110.

ERSOYLU, Halil (2000), “Eski Türkiye Türkçesi Metinlerinde Kullanılan Elifli Vav”, **Hasan Eren Armağanı**, Ankara, 135-139.

GÜLSEVİN, Gürer (1987), “1709 Tarihli Türkçe-Manzum Bir Sıbyan Mektebi Ders Kitabı”, **İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 1, Malatya, 240-263.

HAKSEVER, Halil İbrahim (1989), “Birgivî Vasiyetnâmesi”, **Osman Nedim Tuna Armağanı**, İnönü Üniversitesi, Malatya, 110-112.

KORKMAZ, Zeynep (1995), “-sa/-se Dilek-Şart Kipi Eklerinde Bir Yapı Birliği Var mıdır?”, **Türk Dili Üzerine Araştırmalar**, I, Ankara, 160-167.

KÖKSAL, Hasan (2000), Türk Kültüründe Vasiyet Geleneği, **Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi**, 4, İzmir, 289-299.

LEVEND, Agâh Sırrı (1988), “Ümmet Çağında Ahlâk Kitaplarımız”, **TDAY-Belleten 1963**, Ankara, 89-115.

ÖZKAN, Mustafa (2003), “Tarihî Türkiye Türkçesi Metinlerinde İstek Eki -a/ -e'nin Kullanılışı Üzerine”, **Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, XXX, İstanbul, 359-385.

c) Tezler ve Yayınlanmamış Çalışmalar:

HAKSEVER, Halil İbrahim(1989), **Birgivî Vasiyet-nâme (Dil Özellikleri-Metin-Sözlük)**, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.

ÖZ GEÇMİŞ

1978 yılında Mersin'in Tarsus ilçesinde doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Tarsus'ta tamamladı. 1996 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü kazandı. 2000 yılında bu bölümden mezun oldu.

Aynı yıl Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Türk Dili programında yüksek lisans yapmaya başladı. Yine aynı yıl Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesinde araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladı.

2003 yılında “Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymân-nâme Yazmasının (81. cilt, 28 bk.) Bilimsel Yayını ve Üzerinde Dil İncelemeleri” adlı tezi ile yüksek lisansını tamamladı. Yine aynı yıl adı geçen üniversitenin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümündeki Yeni Türk Dili Anabilim Dalında doktora programına başladı. Hâlen aynı üniversitede araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır.